

Народна банка на Република Македонија

**Квартален извештај
јануари, 2011**

СОДРЖИНА

Вовед	3
I. Макроекономски движења	6
1.1. Меѓународно економско окружување	6
Прилог 1	11
Хетерогеноста на економскиот раст во евро-зоната по глобалната криза: последици за монетарната политика	11
1.2. Домашна понуда	18
Прилог 2	22
Ревизии на податоците за БДП	22
1.3. Агрегатна побарувачка	24
1.3.1. Лична потрошувачка	26
1.3.2. Буџет и јавна потрошувачка	27
1.3.3. Инвестициска потрошувачка	27
1.3.4. Нето извозна побарувачка	28
1.4. Вработеност и плати	29
1.5. Биланс на плаќања	35
1.5.1. Тековна сметка	35
1.5.2. Капитална и финансиска сметка	37
Прилог 3	40
Анализа на надворешнотрговската размена на стоки и движење на номиналниот и реалниот ефективен девизен курс (НЕДК и РЕДК)	40
1.5.3. Бруто надворешен долг	42
1.6. Инфлација	45
II. Монетарна политика	49
2.1. Монетарни агрегати	53
2.2. Кредитна активност	60
2.3. Каматни стапки	68
III. Пазар на капитал	73
IV. Макроекономски проекции	76
Прилог 4	78
Претпоставки за егзогените варијабли	78
Прилог 5	81
Проекции за кредитната активност на банките во првиот квартал на 2011 година	81
Прилог 6	84
Проекции на движењата на надворешниот сектор	84

* Кварталниот извештај содржи анализи на расположливите податоци заклучно со 15.01.2011 година.

Вовед

Олабавувањето на монетарната политика продолжи и во текот на последното тримесечје на 2010 година. Така, по августовското намалување на основната каматна стапка, во декември беше извршено дополнително намалување за 0,5 п.п., со што каматната стапка на благајничките записи се сведе на 4%. Ваквите монетарни промени соодветствуваат со неочекувано поволните трендови на девизниот пазар во текот на последниот квартал и растот на девизните резерви, наспроти очекуваното намалување. Со тоа, поволните тенденции на девизниот пазар укажаа на поповолен макроекономски амбиент за монетарната политика во однос на очекувањата. Воедно, повисокото ниво на девизни резерви во однос на оценетото создава поголем капацитет за амортизација на евентуални негативни шокови. Трендовите на девизниот пазар и динамиката на девизните резерви се во согласност со последните оценки на економските и финансиските услови во домашната економија. Во овој контекст, клучни се оцените за надворешната позиција на економијата, коишто упатуваат на значително понизок дефицит во тековната сметка за 2010 година, во однос на досегашните очекувања. Главен фактор за ваквото отстапување е исклучително силниот позитивен импулс од подобриот глобален амбиент. Имено, растот на побарувачката и поволните ценовни движења ја поттикнаа извозната активност, во поголема мера од очекуваната. Од друга страна, увозот се движи по претходно очекуваната патека. Во последното тримесечје, капиталните текови се оценуваат на слично ниво, како и во претходната проекција. Сепак, нивниот обем за целата година е помал во однос на првично очекуваниот, заради потфрлањето во третиот квартал. Овие промени повторно укажуваат на променливоста и тешката предвидливост на капиталните приливи и одливи и ги истакнуваат како битен фактор на ризик околу проекциите.

Најновите оценки за главните макроекономски параметри во наредната година, во основа остануваат непроменети, притоа и понатаму укажувајќи на релативно поволен амбиент за спроведување на монетарната политика. Се очекува дека влошувањето на тековната сметка ќе биде умерено, при обем на капитални приливи што е доволно висок за покривање на тековниот дефицит и дополнителен раст на девизни резерви. Притоа, со оглед на темпото на економско закрепнување, економијата и понатаму ќе функционира под потенцијалот. Со тоа, и понатаму не се очекува дека преку овој канал ќе дојде до влошување на надворешната позиција, или пак до инфлациски притисоци. Сепак, се очекува дека растот на инфлацијата ќе продолжи, при растечки увозни цени, но тој се оценува како прифатлив и со интензитет што нема да придонесе за влошување на инфлациските очекувања. **Ризиците околу ваквите прогнози, како и досега, главно се однесуваат на евентуално помалите капитални приливи и на посилен раст на домашната инфлација од предвидениот.** Остварувањето и на двата ризика би имало ефекти врз рамнотежата на девизниот пазар и со тоа, врз амбиентот на спроведување на монетарната политика.

Економската активност продолжи да закрепнува и во текот на третото тримесечје на 2010 година. На годишна основа растот е зголемен, од 1,1% во вториот на 1,3% во третиот квартал. Сепак, на квартална основа, растот значително забави од 2,1% на 0,3%. Структурата на кварталниот и годишниот раст е иста како и во претходното тримесечје, со позитивен придонес на домашната и негативен придонес на нето извозната побарувачка. Личната потрошувачка продолжува да расте на годишна основа, но сепак кварталните податоци упатуваат на нејзина стагнација. Во секој случај, понатамошниот раст на вработеноста, заедно со растот на расположливиот доход и дополнителните финансиски средства обезбедени преку кредитниот канал, засега ја одржуваат приватната потрошувачка над обемот од претходната година. Инвестициската активност продолжи да расте и во третото тримесечје, со посилен годишен, но значително побавна квартална динамика. Растот на новите инвестиции соодветствува со стимулот обезбеден преку јавните инвестиции, како и позитивните преносни ефекти од новите странски инвестиции. Во оваа насока делува и дополнителната кредитна поддршка преку домашниот банкарски систем. Дополнителен импулс за нови инвестиции, веројатно, претставува и силниот раст на извозната побарувачка, којшто продолжи со брзо темпо и третиот квартал. Закрепнувањето на глобалната побарувачка, особено во некои од клучните извозни сегменти, е главен фактор на сè поголемото

искористување на капацитетите во извозниот сектор. Сепак, порастот на извозната и на домашната побарувачка создаде притисоци и врз увозот, со што нето увозната побарувачка имаше негативен придонес кон растот. **Закрепнувањето на домашната економија во првите три квартала од годината, според последните податоци е малку подобро во однос на очекувањата, но сепак укажува на бавна динамика на раст.** Оцените за наредниот период покажуваат посилно темпо на раст, но со присутни ризици околу проекцијата. Ова во голема мерка се однесува на евентуално послабите остварувања на најважните трговски партнери во однос на очекувањата. Овој фактор на ризик има директни ефекти преку помалата извозна активност, но и индиректни ефекти преку очекувањата на домашните субјекти и со тоа, ефекти врз нивната склоност кон потрошувачка и инвестиции.

Во согласност со очекувањата, општото ценовно ниво во последното тримесечје забележа раст на квартална основа од 0,9%. Ваквата квартална динамика, заедно со споредбената основа доведоа до зголемување на годишниот раст на инфлацијата од 1,8% во претходниот квартал на 2,9% во последното тримесечје од годината. Просечната инфлација од 1,6% за 2010 година е на ниво на проектираната инфлација. Кварталниот раст на потрошувачките цени произлегува од неколку компоненти, но сепак најголем придонес има растот на цените на храната и енергентите. Оваа структура на растот на инфлацијата соодветствува со растот на увозните цени, покажувајќи ја реакцијата на домашните цени на промените на цените на светските пазари. Поголеми инфлациски притисоци се забележуваат и преку базичната инфлација, чијшто годишен раст постепено забрзува, достигнувајќи 0,6% во последниот квартал на годината. Се очекува дека инфлациските притисоци умерено ќе зајакнат во понатамошниот период. Овие очекувања се засноваат врз оцените за понатамошно индиректно влијание врз досегашниот раст на светските цени на храната и енергијата врз домашните цени, како и на сегашните очекувања за нов дополнителен раст на овие категории цени во текот на наредната година. Ризиците околу инфлацијата се претежно во нагорна насока и главно се однесуваат на посилниот раст на светските цени на храната и енергијата од очекуваниот, како и на евентуално посилните преносни ефекти врз домашните цени од оценетите.

Кредитите на банките кај приватниот сектор продолжија да растат и во текот на третото и во текот на последното тримесечје, но со побавна динамика во однос на растот од претходниот период. Така, во третиот квартал банкарските кредити се зголемија за 1,8%, наспроти 2,5% во вториот квартал. Во октомври и ноември, кредитната активност продолжи да расте со позабавена динамика, остварувајќи раст од 0,8% (ноември 2010 година/септември 2010 година). Ваквите промени на кредитниот пазар покажуваат дека овој пазарен сегмент сè уште не е стабилизан, односно динамиката на негово закрепнување е релативно варијабилна. Забавувањето на кредитниот раст се случува во период на понатамошен раст на депозитниот потенцијал на банките и подобри економски остварувања. Притоа, показателот за учеството на кредитите во депозитите продолжи да се намалува, покажувајќи помала искористеност за примарните извори на финансирање за кредитирање на приватниот сектор. Трендовите на кредитниот пазар покажуваат дека согледувањата за ризик на банките и понатаму се одржуваат на релативно високо ниво. Оттука во следниот период, оцените на банките за тековната и идната кредитна способност на кредитобарателите ќе биде главен фактор што ќе ја условува динамиката на кредитите и зголемувањето на учеството на кредитите на приватниот сектор во структурата на портфолиото на банките.

Надворешната позиција на економијата беше релативно поволна и во текот на третото тримесечје на годината. Во третото тримесечје салдото на тековната сметка влезе во суфицит од 1,2% од БДП, во услови на сезонски раст на приватните трансфери и понатамошно стеснување на трговскиот дефицит. Посилните позитивни импулси од подобрената глобална конјunktura врз извозната активност, при квартална стагнација на увозот, се причина за ваквите позитивни поместувања во трговската размена. Суфицитот во тековната сметка е повисок на годишна основа, во еден дел заради подобрата динамика на приватните трансфери, покажувајќи стабилни очекувања на економските субјекти. Сепак, голем дел од овој суфицит беше „апсорбиран“ од негативните нето капитални текови, по нето-приливите во претходните два квартала. Ваквите промени ја потврдуваат констатацијата за

променливоста на капиталните текови и нивното значење, како битен фактор на ризик за монетарната политика. Тенденциите на девизниот пазар во последното тримесечје укажуваат на релативно рамнотежена позиција на билансот на плаќања во овој период. Притоа, наместо очекуваното намалување на девизните резерви, во услови на помал дефицит во тековната сметка од очекуваниот, девизните резерви продолжија да растот. На крајот на 2010 година, тие изнесуваат 1.715 милиони евра, обезбедувајќи околу 4 месечна покриеност на проектираниот увоз на стоки и услуги. Оцените за наредната година и понатаму упатуваат на релативно повољна надворешна позиција, којашто ќе обезбеди дополнителен раст на девизните резерви. Поголемите ризици главно се однесуваат на евентуално побавниот раст на извозната побарувачка од оценетиот, побрзиот раст на инфлацијата, што може да ја зголеми побарувачката за девизи, како и послабата динамика на капиталните приливи од проектираната. Остварувањето на овие ризици ќе значи и потенцијално влошување на условите на девизниот пазар, поради што тие се во фокусот на монетарната политика, односно се предмет на постојано следење и соодветна монетарна реакција, доколку е потребно.

I. Макроекономски движења

1.1. Меѓународно економско окружување¹

Глобалната економија продолжи да закрепнува и во текот на третиот квартал на 2010 година. Сепак закрепнувањето се одвиваше побавно од растот во вториот квартал, а се очекува дека тоа ќе биде карактеристика на глобалниот раст и до крајот на годината. Најновите оценки за растот во наредниот период не покажуваат полоши очекувања, во споредба со досегашните оценки. Сепак неизвесноста околу одржливоста на глобалното економско закрепнување во овој период е поголема во однос на претходниот период. Ваквиот амбиент главно произлегува од појавата на повторни тензии на финансискиот пазар заради проблемите со јавните финансии во неколку земји-членки на ЕУ и воведувањето заштитни мерки од страна на некои брзорастечки економии и земјите во развој, како одговор на обемните капитални приливи. Во развиените земји, инфлацијата продолжува да се одржува на ниско и стабилно ниво и во текот на третиот квартал. Во земјите во развој се забележани зголемени инфлациски притисоци, предизвикани главно од растот на светските цени на нафтата и на храната, а во одредени земји се забележани и притисоци од страната на домашната побарувачка.

Во текот на третиот квартал на 2010 година продолжи посткризното закрепнување на глобалната економија. Во првата половина на 2010 година, глобалното економско закрепнување во голема мера беше предизвикано од обемните монетарни и фискални стимули во развиените економии, дополнително поддржани од позитивниот циклус на залихите и силниот раст во брзорастечките економии и земјите во развој. Во текот на третиот квартал, ефектите од дел од овие фактори почнаа да се исцрпуваат, при што растот во развиените економии почна да забавува. Така, во земјите-членки на ОЕЦД, реалниот БДП во рамки на третиот квартал се зголеми за 0,6%, на квартална основа, наспроти 0,9%, колку што изнесуваше растот во вториот квартал. На годишна основа, реалниот БДП во земјите-членки на ОЕЦД во третиот квартал е повисок за 3,1%, наспроти 3,2% во вториот квартал и 2,5% во првиот квартал на 2010 година. Ваквата динамика ја истакнува потребата од постепен премин од раст предизвикан од стимулативните политики кон раст предизвикан од приватната побарувачка.

¹ Анализата се заснова на Светскиот економски преглед, јули и октомври 2010, августовскиот и септемврскиот месечен извештај на ЕЦБ и на економскиот квартален извештај на Европската комисија за земјите-кандидатки за влез во ЕУ и претпристапните земји.

Треба да се нагласи дека сепак постојат одредени ограничувачки фактори на процесот на раст на приватната побарувачка. Ова главно се однесува на перспективите на пазарот на трудот, коишто сè уште се неповолни, како и на довербата на потрошувачите, којашто и понатаму е ниска. Воедно, кон крајот на 2010 година дојде до повторна дестабилизација на одредени сегменти од глобалниот финансиски пазар. Новиот „финансиски стрес“ произлезе од проблемите со државниот долг на Ирска, коишто кон крајот на 2010 година излегоа на површина. Ова значеше и остварување на сценариото што дотогаш беше гледано како можен надолен ризик околу перспективите на економскиот раст. Иако преземените мерки за финансиска поддршка на Ирска² до одреден степен ги смирија очекувањата, сепак и понатаму постои стравот од можна „зараза“ во рамки на евро-зоната. Ваквиот амбиент придонесува за претежно надолни ризици околу очекувањата за економскиот раст.

Дополнителен неповолен аспект за глобалната економија по третиот квартал е можното поизразено забавување на растот на брзорастечките економии и земјите во развој. Како одраз на повлекувањето на фискалниот стимул, а во одредени земји, и заради затегнување³ на монетарната политика како одговор на зголемените инфлациски притисоци, растот на оваа група земји би можел да забави⁴, што секако би значело забавување на растот и на развиените економии и на глобалниот економски раст.

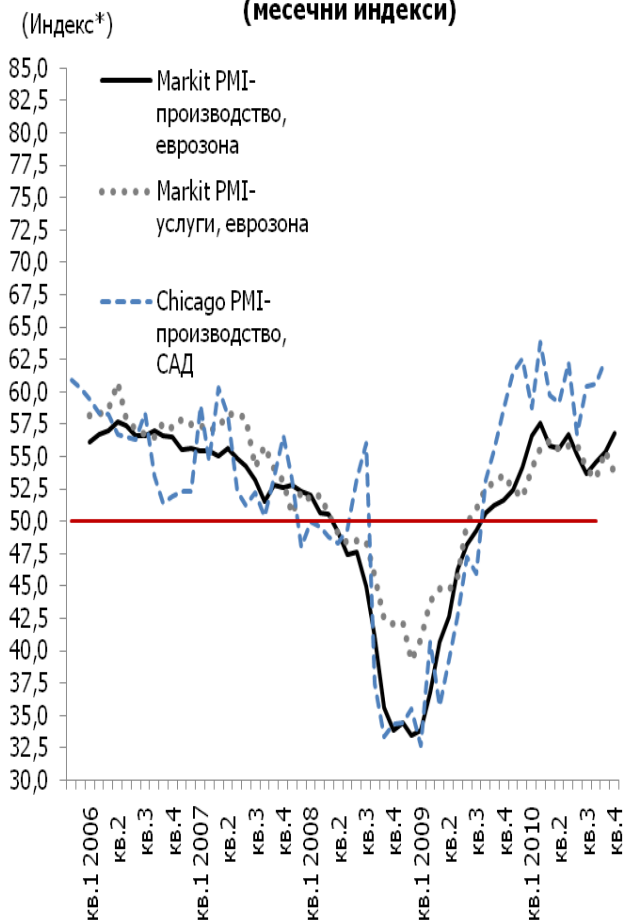
² Финансиски пакет за Ирска од страна на ЕУ и ММФ во вредност од 85 милијарди евра.

³ Растот на економската активност во брзорастечките економии и земјите во развој од почетокот на годината, заедно со растот на светските цени на храната и на нафтата, ги зголеми ризиците од појава на инфлациски притисоци и раст на цените на финансиската актива во оваа група земји. Некои земји веќе реагираа со затегнување на монетарната политика (зголемување на основната каматна стапка во Бразил, Индија и Кина, при што Кина воедно ја зголеми и стапката на издвојување на задолжителна резерва на банките), при што можно е тој тренд да продолжи и во следниот период.

⁴ Тенденции за забавување на растот во оваа група земји беа видливи во текот на третиот квартал, при што како одраз на повлекувањето на дел од фискалниот стимул и затегнувањето на монетарната политика, економскиот раст во Бразил забави (OECD Economic Outlook Volume 2010/2). Слични движења беа забележани и во Кина (забавување од 11,1% во вториот квартал на 10,6% во третиот квартал, на годишна основа), Чиле (од 4,5% во вториот квартал на 2%, во третиот квартал, на квартална основа), Мексико (од 2,3% во вториот квартал на 0,7% во третиот квартал, на квартална основа).

Глобални индикатори за економската активност (месечни индекси)

*PMI - индексот може да заеме вредност помеѓу 0 и 100 и истиот се пресметува така што го зема предвид процентот на респонденти што пријавиле подобрување на економските услови во однос на претходниот месец. При толкување на индексот како референтна вредност се користи PMI = 50, што индицира на непроменети економски услови. Вредноста повисока од 50 индицира на економска експанзија, додека вредност пониска од 50 е сигнал за економска контракција.

Извор: Bloomberg.

Ваквите движења укажуваат на зголемена неизвесност околу одржливоста и темпото на закрепнување на глобалната економија по третиот квартал. Сепак, позначително забавување на глобалниот раст засега не се очекува. Глобалните показатели за активност во производниот сектор⁵ покажуваат извесно зајакнување на темпото на економски раст во евро-зоната и во САД до крајот на годината. Сепак, во евро-зоната се очекува дека зголемувањето на економската активност во четвртиот квартал ќе биде послабо во споредба со особено силниот раст во вториот квартал од годината. **Според ЕЦБ, забавувањето на глобалниот раст ќе биде од привремен карактер и тоа ќе продолжи до почетокот на 2011 година. Сепак, ризиците и натаму се претежно насочени на надолната страна, а неизвесноста останува висока.** Притоа, како клучни ризици за глобалниот економски раст ЕЦБ ги идентификува: 1) можноста од повторна појава на стрес на глобалниот финансиски пазар, поттикнат од сомнежите за продлабочување на фискалната „криза“ во рамки на евро-зоната; 2) растот на цените на примарните производи, што може да се прелее во засилување на инфлациските притисоци; и 3) евентуалното воведување заштитни мерки⁶ во брзорастечките економии и

⁵ PMI (Purchasing Manager's Index - PMI) се сметаат за најверодостојни, високо фреквентни показатели за економската активност и тие се најмногу користени од носителите на економските политики и економските аналитичари, во глобални рамки, за предвидување на економските движења во следниот период. Се засноваат врз анкетни истражувања на репрезентативен примерок на компании од производниот и услужниот сектор. Анкетите се структурирани така, што ја одразуваат фактичката структура на економијата и тие се спроведуваат од страна на независни истражувачки институции, на месечна основа. Најпознати вакви показатели се „Маркит ПМИ“ и „Ројтерс ПМИ“, за евро-зоната, „УС Чикаго ПМИ“ за САД и „ЈП Морган глобал ПМИ“.

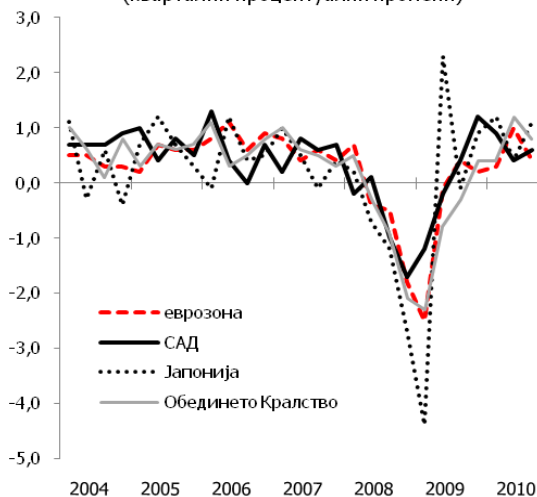
⁶ Во текот на последниот квартал, властите од Јужна Кореја најавија, дека краткорочните и долгорочните недепозитни обврски во странска валута на домашните и странски банки ќе подлежат на оданочување почнувајќи од јули 2011 година. Во октомври 2010 година, Бразил дополнително ги зајакна капиталните контроли коишто беа воведени во октомври 2009 година. Така, данокот на финансиски операции на инвестициите на нерезиденти на домашниот пазар на капитал (во форма на обврзници со фиксен доход и акционерски капитал) беше зголемен во два наврати, со што достигна 6% (2% во октомври 2009 година при иницијалното воведување). Странските директни инвестиции и натаму не подлежат на оданочување. Мерки во насока на дестимулирање на странските капитални приливи беа преземени и од страна на Владата на Тајланд, којашто воведо данок од 15% на инвестициите од страна на нерезиденти во државни обврзници во домашна валута и државно поседувани корпоративни обврзници (претходно,

земјите во развој заради справување со растот на капиталните приливи. Позначителни ревизии не се забележани ниту во најновото издание на „Консензус форкаст“ (од декември 2010 година), во коешто проектираниот глобален раст за 2011 година изнесува 3,2% (наспроти 3,1% во октомвриската оценка). Од друга страна пак, ОЕЦД во својот најнов прелиминарен економски преглед од ноември 2010 година, прави умерена надолна корекција на глобалниот економски раст, за којшто се очекува дека ќе изнесува 4,5% во 2010 година и 4,2% во 2011 година (наспроти 4,6% и 4,5%, за 2010 година и 2011 година, соодветно, во претходните проекции, од мај 2010 година).

Во развиените економии не се присутни големи инфлациски притисоци во третиот и четвртиот квартал, додека во некои брзорастечки економии и земји во развој се забележани тенденции за забрзување на растот на општото ценовно ниво. Во земјите-членки на ОЕЦД во октомври 2010 година беше забележана годишна стапка на инфлација од 1,9%, наспроти 1,7%, колку што изнесуваше во просек во третиот квартал. Растот на цените во најголем дел произлегува од повисоките цени на храната и енергијата, што се потврдува со динамиката на базичната инфлација (без храна и енергија), којашто во октомври забави до 1,1% на годишно ниво (1,2% во просек во третиот квартал). И за следниот период, очекувањата се дека инфлациските движења ќе останат релативно стабилни, при што според најновите процени на „Консензус форкаст“ (од декември 2010 година) може да се очекува дека глобалната стапка на инфлација во 2011 година ќе изнесува 2,7%. Во последниот период во брзорастечките економии и во земјите во развој растот на инфлацијата умерено забрзува, главно поради растот на светските цени на нафтата и на храната (во ноември годишната стапка на инфлација во Бразил достигна 5,6%, а во Кина 5,1%). Во одредени земји (Индонезија, каде што годишната инфлација во октомври достигна 6,3%), дополнителен притисок создава и зајакнувањето на домашната побарувачка.

Реален раст на БДП во високоиндустријализираните економии
(квартални процентуални промени)

Извор: Еуростат.

Во рамки на третиот квартал, економската активност во евро-зоната оствари раст од 0,4% на квартална основа, што претставува забавување во однос на претходниот квартал, кога

инвестициите на нерезидентите, како и на резидентите, во овие финансиски инструменти не беа предмет на оданочување).

кварталниот раст на реалниот БДП изнесуваше 1%. Ваквите поместувања, во еден дел може да се протолкуваат како нормализирање на економските текови во евро-зоната. Имено, особено силниот раст во вториот квартал, во голема мера, беше предизвикан од фактори од привремен карактер, како што е ефектот од поволните временски услови врз активноста во градежништвото. Дополнителен фактор којшто влијаеше во насока на забавување на економскиот раст во третиот квартал е послабиот стимулативен ефект од надворешнотрговската размена, согласно со ослабената глобална побарувачка. Воедно, постојат оценки дека ефектот од експанзивните фискални пакети веќе почнува да губи на интензитет, па дури и целосно да се исцрпува⁷. Ова се потврдува со структурата на остварениот раст, којшто покажува најголем позитивен придонес од домашната побарувачка (при забележан поумерен раст на јавната потрошувачка во споредба со периодот пред тоа), при мал позитивен придонес на нето-извозот и неутрално влијание на залихите. На годишна основа, во третиот квартал на 2010 година, економијата во евро-зоната оствари годишен раст од 1,9%, со што ова претставува трет квартал по ред во којшто евро-зоната остварува позитивни годишни стапки на реален раст на БДП (0,8% и 1,9%, соодветно во првиот и вториот квартал на 2010 година).

Според декемвриските проекции на ЕЦБ, се очекува дека економската активност и во последниот квартал ќе има помал раст од првата половина на годината. Ваквите проекции се засноваат врз претпоставките за натамошно постепено слабеење на стимулативните ефекти од фискалните мерки, циклусот на залихите и од надворешнотрговската активност, коишто од друга страна, претставуваа значајна поддршка на растот од почетокот на годината. Во вакви услови, во 2010 година, се очекува дека евро-зоната ќе оствари реален раст помеѓу 1,6% и 1,8%. **За 2011 година се очекува реален раст на БДП во евро-зоната во интервал од 0,7% до 2,1%, којшто првенствено би бил воден од растот на извозната побарувачка, при истовремено постепено засилување на домашната побарувачка.** Очекувањата за постепено зајакнување на економскиот раст ги одразуваат очекуваните

⁷ Месечен извештај на „Дојче бундесбанк“, ноември 2010 (Deutsche Bundesbank Monthly Report November 2010).

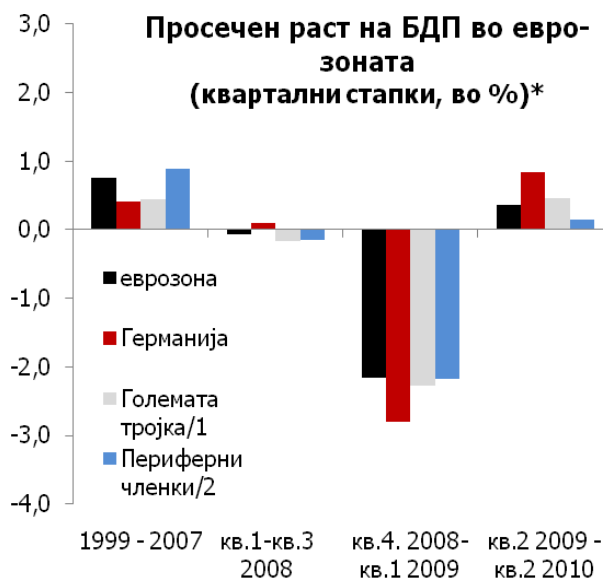

позитивни ефекти од прилагодливата монетарна политика и значителните напори коишто беа вложени за нормализација на финансискиот сектор. Сепак, искуството од претходните епизоди на банкарски кризи покажува дека растот ќе остане скромен. Од аспект на македонската економија, имајќи го предвид значењето на Европската унија, како наш најзначаен трговски партнер, ваквите оценки алармираат на сè уште присутни ризици околу динамиката на македонскиот извоз во следниот период.

Прилог 1

Хетерогеноста на економскиот раст во евро-зоната по глобалната криза: последици за монетарната политика

Економското закрепнување во евро-зоната започна во третиот квартал на 2009 година и во континуитет се одржува и во текот на 2010 година. Така, во периодот од третиот квартал на 2009 година па сè до третиот квартал на 2010 година, евро-зоната постојано бележи позитивни стапки на квартален раст. Овие трендови укажуваат на постепено и одржливо санирање на последиците од глобалната финансиска и економска криза. Сепак, анализата по земји укажува на постоењето голем цикличен јаз во рамки на евро-зоната. Така, на едната страна е

*Непондериран просек од сезонски прилагодени квартални стапки на раст на БДП.

/1 Германија, Франција и Италија.

/2 Австрија, Белгија, Финска, Ирска, Луксембург, Холандија,

Португалија, Грција и Шпанија.

Извор: Пресметки на НБРМ врз основа на податоци од ЕУРОСТАТ.

Германија, како предводник на растот, во услови на силна извозна активност, по што следуваат Франција и Италија. На друга страна се периферните и, во голем дел, многу задолжени земји кај коишто растот е изразено слаб. Сепак, како што покажуваат анализите на Германската централна банка⁸, хетерогената структура на економскиот раст во рамки на евро-зоната не претставува нова појава, поттикната од кризата. Анализирани по одделни земји, стапките на економски раст биле прилично дивергентни и во периодот пред кризата. Но, она што е ново е што хиерархијата во однос на придонесот за растот е значително променета. Така, стапките на раст на некои претходно најбрзорастечки периферни земји сега се спуштени на ниво помало од просекот на евро-зоната, додека Германија ја презема улогата на двигател на економскиот раст.

Евентуалното натамошно опстојување на ваквите дивергентни

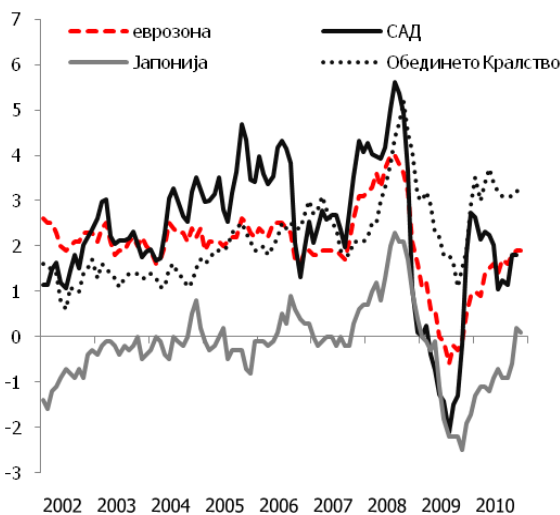
движења може да се јави како потенцијален проблем при водењето на единствената монетарна политика во иднина. Имено, во вакви услови, земјите-членки би можеле да се соочат со асиметрични шокови, што би значело и „асиметрични“ ефекти од единствената монетарна политика врз националните економии на одделни земји-членки на евро-зоната. Така, согласно со подинамичниот економски раст и при евентуално позначително зголемување на домашната побарувачка, Германија би можела да соочи со инфлациски притисоци, што би

⁸ Месечен извештај на „Дојче бундесбанк“, ноември 2010 (Deutsche Bundesbank Monthly Report, November 2010).

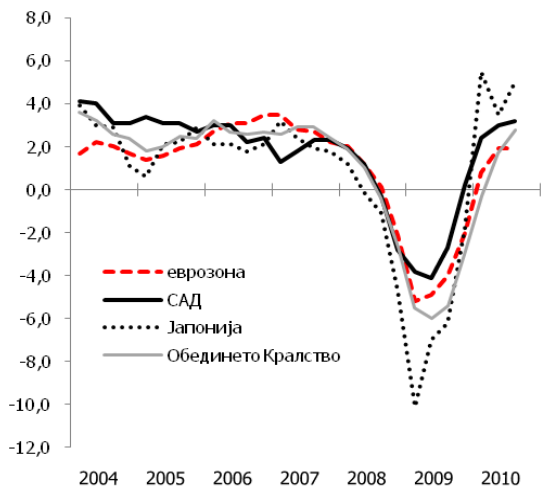
наметнало потреба од затегнување на монетарната политика. Но, ваквиот чекор би бил контрапродуктивен за периферните членки, коишто притиснати од потребата за фискална консолидација, имаат интерес од пролонгирано одржување на прилагодливиот карактер на монетарната политика заради стимулирање на економскиот раст. Предизвикот е дотолку поголем што потребата од постигнување одржливи нивоа на јавниот долг е поставена како приоритет на развиените европски економии, што наметнува потреба од обемни фискални прилагодувања токму во најранливите членки и создава можност за натамошно продлабочување на цикличниот јаз.

Стапки на инфлација во високоиндустријализираните економии
(годишни процентуални промени; месечни податоци)

Извори: Еуростат и Национални податоци.

Реален раст на БДП во високоиндустријализираните економии
(годишни процентуални промени; квартални податоци)

Извор: Еуростат.

Умерениот раст на потрошувачките цени во евро-зоната, карактеристичен од почетокот на годината, продолжи и во текот на последниот квартал.

Така, во периодот октомври-декември 2010 година беше остварена просечна годишна стапка на инфлација од 2% (1,7% во третиот квартал). Инфлациските движења и понатаму го одразуваат ефектот од исцрпувањето на базниот ефект од ниските цени на нафтата и на храната. Според првичните оценки на ЕУРОСТАТ, во декември 2010 година годишната стапка на инфлација го надмина таргетот на ЕЦБ и изнесуваше 2,2%, главно под влијание на повисоките цени на енергијата. Притоа, очекувањата се дека стапката на инфлација ќе продолжи привремено да се зголемува и во следниот период, одржувајќи се на ниво малку поголемо од 2%, а кон крајот на 2011 година повторно почна да забавува⁹. Според декемвриските проекции на ЕЦБ, за 2011 година се очекува остварување просечна стапка на инфлација во интервал од 1,3% и 2,3%. Позначителен ефект од цените на нафтата и цените на храната врз инфлацијата се очекува на почетокот на годината, по што се очекува дека придонесот на увозната инфлација ќе се намали, за сметка на растот на домашните цени.

Во текот на третиот квартал, економската активност во САД се задржа во зоната на поумерен раст, во којашто навлезе во текот на вториот квартал.

Реалниот раст на БДП на квартална основа изнесуваше 0,6% и бележи минимално подобрување во однос на вториот квартал, кога беше остварен реален раст од 0,4%. Главната поддршка на растот произлегува од инвестициите и јавната потрошувачка, при забележан негативен придонес од нето-извозот. На годишна основа, стапката на раст на БДП достигна 3,2% и претставува непрекинато позитивно остварување во низа од четири квартали. Најновите показатели за економската

⁹ ECB Monthly Bulletin, January 2011.

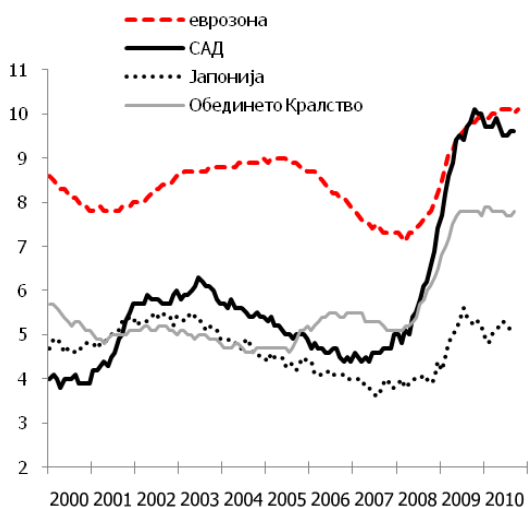

активност укажуваат на натамошен, иако умерен раст на економската активност и во последните три месеци од годината. За наредниот период, индикациите се во насока на постепено зајакнување на економската активност, иако се очекува дека закрепнувањето ќе остане скромно на среден рок. Притоа, бавното враќање на довербата на потрошувачите и потребата за натамошно прилагодување на билансите на населението би можеле да делуваат инхибирачки врз интензитетот на закрепнувањето. Се очекува дека здравувањето на пазарот на трудот ќе се одвива бавно, што исто така го ограничува подинамичниот економски раст. Очекувањата на економските субјекти, сумирани во декемвриските проекции на „Консензус форкаст“ покажуваат годишен раст на БДП од околу 2,8% во 2010 година и 2,7% во 2011 година (наспроти 2,4% во октомвриската проекција). **Од аспект на ценовните движења**, продолжи трендот на одржување ниска годишна инфлација, којашто во октомври 2010 година изнесува 1,8%, што претставува умерено забрзување во однос на просекот од третиот квартал (1,4%).

Пазарите на работна сила во економиите на САД и евро-зоната и натаму остануваат инертни, без некои позначителни прилагодувања и во текот на третиот квартал. Еден позитивен сигнал од евро-зоната е што најновите податоци укажуваат на стабилизирање на пазарот на трудот, но, сепак, без знаци за подобрување. Така, во третиот квартал, просечната стапка на невработеност во евро-зоната се задржа на нивото од претходниот квартал од 10,1%, а во иста насока се и тенденциите од почетокот на четвртиот квартал. Слични движења беа забележани и во САД, каде што во текот на третиот квартал е забележана просечна стапка на невработеност од 9,6%, наспроти 9,7% во претходниот квартал.

Во услови на извесно влошување на глобалната економска клима, во текот на третиот квартал, централните банки на развиените економии привремено ги одложија излезните стратегии за повлекување на неконвенционалните монетарни мерки. ЕЦБ ја задржа основната каматна стапка непроменета на нивото од 1%. Истовремено најави можност за враќање кон редовниот тип аукции во рамки на операциите за рефинансирање веќе од јануари 2011 година, како дел од мерките за постепено

Стапка на невработеност во високоиндустијализираните економии
(процент; сезонски прилагодени; месечни податоци)

Извор: Еуростат.

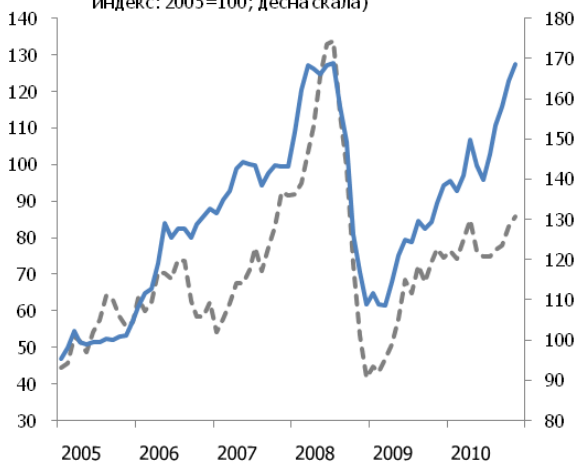
повлекување на неконвенционалниот монетарен стимул, којшто беше обезбеден за време на кризата. Федералните резерви на САД (ФЕД) исто така го задржаа непроменет таргетот за основната каматна стапка во интервал од 0-0,25%. Воедно, на 03.11.2010 година, ФЕД најави дека до крајот на вториот квартал на 2011 година има намера да откупи дополнителни долгорочни државни обврзници во вкупен износ од 600 милијарди американски долари. Исто така, изразена е и подготвеност за прилагодување на програмата доколку е потребно, со што би се постигнале максимални ефекти за поттикнување на вработеноста, при истовремено незагрозување на ценовната стабилност. Од друга страна, заради високите капитални приливи, согласно со повторното пренасочување на инвеститорите кон т.н. стабилни (safe-heaven) валути, Банката на Јапонија во септември, за првпат по шест години, интервенира на девизниот пазар во насока на неутрализирање на притисоците за апрецијација на домашната валута. На 05.10.2010 година, Банката на Јапонија го намали таргетот за каматната стапка преку ноќ на необезбедени кредити во интервал од 0-0,1%, од претходните 0,1%. Исто така, Банката на Јапонија објави дека ќе ја преиспита можноста за откуп на различна финансиска актива, како привремена мерка за стимулирање на економската активност во следниот период. Според котациите на терминските пазари, очекувањата се дека и во текот на првата половина на 2011 година, каматните стапки на централните банки на развиените економии ќе останат непроменети, по што може да се очекува нивна блага нагорна корекција¹⁰.

Движење на цените на суровата нафта и примарните производи

(месечни податоци)

--- сурова нафта Брент (САД-долари за барел; лева скала)

— примарни (неенергетски) производи (САД долари; индекс: 2005=100; десна скала)

Извор: ММФ месечна база на податоци.

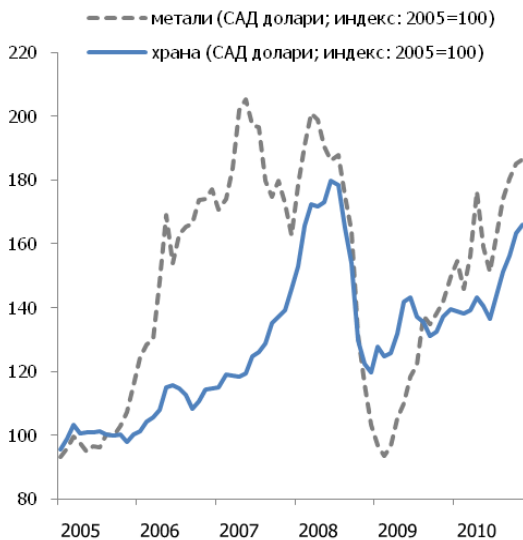
По умерената стабилизација во текот на третиот квартал, во последниот квартал на 2010 година, цената на суровата нафта на светските берзи продолжи да расте. Во последните три месеци од 2010 година цената на суровата нафта од типот „брент“ во просек изнесуваше 86,8 САД-долари за барел, што претставува зголемување од 13,6% во однос на просекот од третиот квартал. Според пазарните очекувања, на среден рок, се очекува дека цената на суровата нафта ќе продолжи да расте. Тенденцијата за раст на цената на суровата нафта може да се објасни со проширувањето на јазот помеѓу понудата и побарувачката за овој примарен производ. Имено, глобалната

¹⁰ Извештај за инфлацијата на Народната банка на Полска, октомври 2010 (National Bank of Poland Inflation Report, October 2010).

Движење на цените на храната и на металите

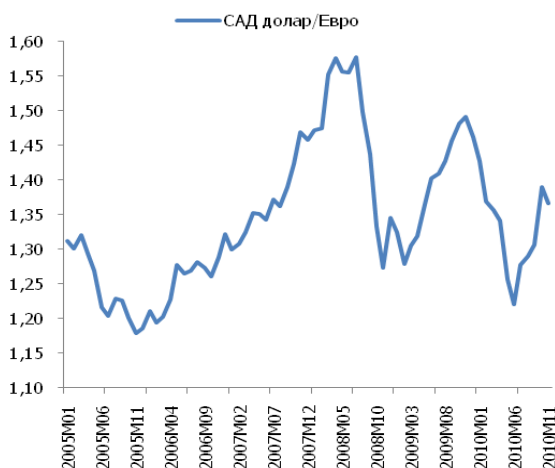
(месечни податоци)

Извор: ММФ месечна база на податоци.

Движење на девизниот курс

(месечни податоци)

Извор: ЕЦБ.

побарувачка, иако забавена во последниот период, сепак продолжува да закрепнува, при што Меѓународната агенција за енергетика, досега во неколку наврати изврши нагорна ревизија на проекциите за побарувачката за нафта во текот на 2010 и 2011 година, главно заради претпоставките за натамошно закрепнување на глобалниот економски раст. Зголемената побарувачка, во последните неколку месеци доведе до значително намалување на залихите во земјите-членки на ОЕЦД. Од друга, страна ОПЕК не презеде позначајни мерки во насока на зголемување на производствените квоти. Сепак, постоењето на сè уште висок степен на неискористеност на производните капацитети, на некој начин ја релативизира можноста од појава на поголеми нерамнотежи помеѓу побарувачката и понудата на сурова нафта во следниот период.

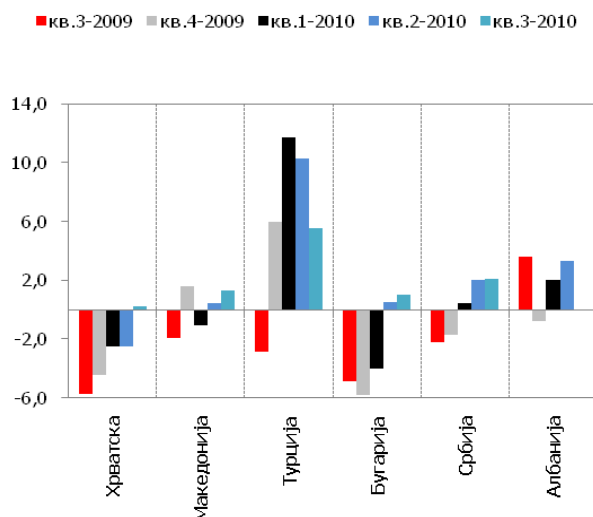
Во текот на последниот квартал, промените кај цените на неенергетските примарни производи беа исто така во насока на раст, при посилен раст на цените на храната во однос на цените на металите на светските берзи. Кај цените на храната висок раст беше забележан во октомври, главно под влијание на повисоките цени на пченката и на шеќерот, заради надолното ревидирање на обемот на очекуваното производство и неповолните временски услови. Во ноември, цената на пченката се стабилизира, но во декември повторно оствари позначителен раст, додека цената на шеќерот продолжи да расте во текот на целиот квартал со релативно висока стапка на раст. Најновите податоци за последниот квартал на 2010 година укажуваат на тенденција на стабилизирање на растот на цената на металите на светските берзи. Така, во последните три месеци на годината ценовниот индекс на металите на месечна основа растеше за 2,4% во просек (во јули и август ценовниот индекс растеше со месечна стапка од над 7%). Ваквите поместувања се објаснуваат со зголемените сомнежи на пазарот околу одржливоста на глобалното економско закрепнување во следниот период. На агрегатно ниво, во последниот квартал на 2010 година **ценовниот индекс на примарните (неенергетски) производи¹¹** е повисок за 11,2%, во просек, во однос на третиот квартал, додека просечниот раст во однос на истиот период од претходната година изнесува 26,8%.

¹¹ Ценовниот индекс на примарните производи ги вклучува: цените на храната, пијалациите, земјоделските сировини и металите.

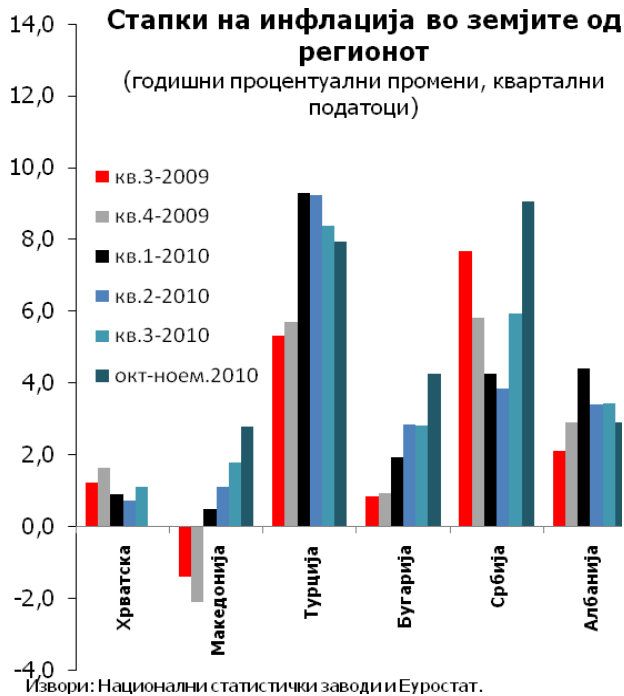
Во текот на последниот квартал на 2010 година, еврото продолжи да ја зајакнува својата позиција во однос на САД-доларот. Просечниот девизен курс на еврото во однос на американскиот долар во периодот октомври-декември 2010 година во просек изнесуваше 1,36 долари за едно евро, што во споредба со просекот од претходниот квартал претставува апрецијација на еврото во однос на САД-доларот од 5,2%. Релативно нагло слабење на САД-доларот во однос на еврото, во голем дел, може да се објасни со очекувањата на инвеститорите за започнување нов циклус на квантитативно олеснување од страна на ФЕД, преку откуп на државни хартии од вредност, што подоцна и се остварија. Оваа операција на откуп на државни хартии од вредност од страна на ФЕД влијае во насока на пораст на цената на овие обврзници и намалување на стапката на принос на доларските хартии од вредност. Согласно со намалената атрактивност на доларските хартии од вредност, инвеститорите очекувано се пренасочуваат кон инвестирање во поприносна актива. Придонес за ваквите поместувања имаше и натамошното задржување на посромните стапки на економски раст во САД и во текот на третиот квартал, како и очекувањата за натамошно задржување на американската економија во зоната на умерен раст.

Реален раст на БДП во земјите од регионот (годишни процентуални промени, квартални податоци)

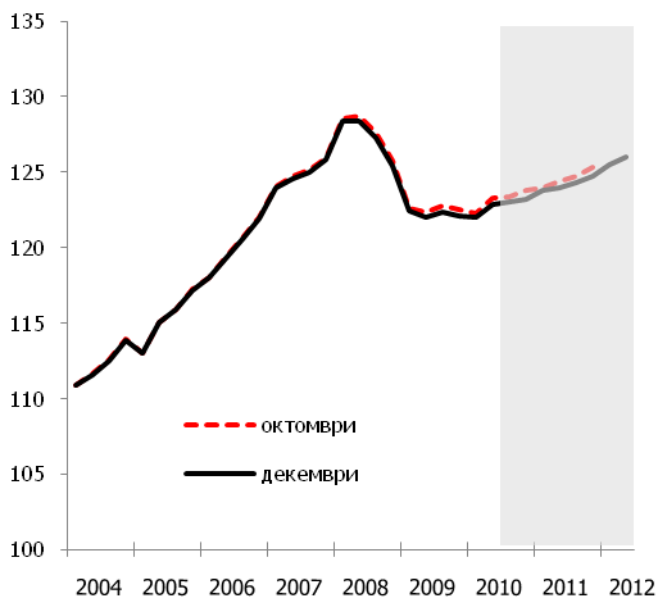

Извори: Национални статистички заводи.

Економиите на земјите од регионот продолжија да заздравуваат и во текот на третиот квартал, иако тоа сè уште се одвива бавно и со релативно скромни стапки на раст. Исклучок е единствено Турција, којашто и во текот на третиот квартал оствари висок годишен раст на реалниот БДП од 5,5%, што сепак претставува забавување во однос на растот од вториот квартал (10,3%). Двигател на растот во Турција и натаму останува домашната побарувачка, којашто и покрај забавувањето во третиот квартал и натаму останува силна, додека придонесот на нето-извозот е негативен. Од друга страна, во Бугарија е забележано засилување на годишната стапка на реален раст од 0,5% во вториот квартал на 1% во третиот квартал, како резултат на силната извозна побарувачка. Личната потрошувачка забележа продлабочување на падот во третиот квартал, додека инвестициите, иако со одредено подобрување, и натаму се во зоната на негативен раст. Позитивни придвижувања се забележуваат и во Хрватска, каде што

Странска ефективна побарувачка
(индекс: 2000=100; квартални податоци)

Извори: Еуростат, Консензус форкаст (Consensus Forecast) и пресметки на НБРМ.

првичните оцени укажуваат на позитивна промена на БДП во третиот квартал (од 0,2%), по шест последователни квартали на пад, што би значело конечен излез на хрватската економија од фазата на рецесија. Првичните процени за Србија укажуваат на реален годишен раст на БДП од 2,1% во третиот квартал, што е блиску до растот што беше остварен во вториот квартал (2%).

Најновите податоци за четвртиот квартал укажуваат на натамошно умерено засилување на растот на општото ценовно ниво во земјите од регионот. Ваквите движења во најголем дел се објаснуваат со растот на цените на храната и на енергијата на светските берзи. Притоа, **најголемо засилување на растот на инфлацијата беше забележано во Србија, каде што годишната инфлација во периодот октомври-декември достигна 9,5%, и во Бугарија (4%).** Пазарите на работна сила и натаму не бележат подобрувања. Дури и во Турција, којашто во вториот квартал забележа позначителни позитивни поместувања, во третиот квартал состојбата е стабилна, при што просечната стапка на невработеност според сезонски прилагодените податоци изнесува 11,1% (11,2% во претходниот квартал). Ваквите поместувања укажуваат на бавно и пролонгирано заздравување на пазарот на трудот. Од друга страна, сè уште потиснатата домашна побарувачка, придонесува за подобрување на надворешните позиции, што е општа тенденција во земјите во регионот во третиот квартал.

Индексот на странската ефективна побарувачка¹² за македонската економија во третиот квартал на 2010 година бележи минимално позитивно отстапување во однос на претходно очекуваниот. Како резултат на подобрите економски остварувања од очекуваните кај речиси сите најзначајни трговски партнери, странската побарувачка во третиот квартал на 2010 година растеше со стапка од 0,6%,

¹² Странската ефективна побарувачка е пресметана како збир од пондерирани индекси на бруто домашниот производ на најзначајните трговски партнери на Република Македонија. Пондерите се пресметани врз основа на учеството на овие земји во македонскиот извоз. Податоците за бруто домашниот производ за земјите трговски партнери на Македонија се од базата на податоци на ЕУРОСТАТ (New Cronos database), додека проектираните податоци се од публикацијата „Консензус форкаст“, септември 2010 година и од ММФ (само за Бугарија). Во пресметката на индексот се вклучени Германија, Грција, Италија, Холандија, Белгија, Шпанија, Србија, Хрватска и Бугарија.

наспроти 0,5%, колку што предвидуваше октомвриската проекција. За целата 2010 година, проекцијата за странската ефективна побарувачка останува непроменета во однос на октомвриската проекција на нивото од 0,5%, додека за 2011 година е проектирано дека странската ефективна побарувачка ќе изнесува 1,1% (1,2% во октомвриската проекција).

1.2. Домашна понуда

Домашната економија продолжи да закрепнува и во текот на третото тримесечје на годината, иако со забавена квартална динамика. Со тоа, економската активност два квартала по ред остварува позитивни квартални стапки на раст. Притоа, забележано е и умерено засилување на годишната стапка на раст, од 1,1% во вториот на 1,3% во третиот квартал на 2010 година. Ваквата динамика ги покажува стимулативните ефекти врз домашната понуда од растот на глобалната побарувачка, како и од постепеното заживување на домашната побарувачка. Овие фактори даваат позитивни импулси и врз идните очекувања, обезбедувајќи понатамошно зголемување на степенот на искористеност на капацитетите. Гледано по одделни гранки, годишниот економски раст во третиот квартал е подисперзиран. Намалување на активноста е забележано единствено во угостителската дејност. Најголем позитивен придонес имаше растот на активноста во градежништвото, остварен во услови на силен раст на државните капитални инвестиции. Во услови на поволен глобален амбиент и натамошно намалување на воздржаноста на домашните потрошувачи и инвеститори, се очекува дека растот на домашната понуда ќе продолжи и во наредниот период. Ризиците околу ваквите оценки, во основа, произлегуваат од евентуално послабиот раст на извозната побарувачка. Во вакви услови, може да дојде до намалување на новите нарачки и домашната понуда, но и до влошување на согледувањата за идните текови и до намалување на искористеноста на постојните капацитети.

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ.

Постепеното заживување на надворешната побарувачка, подобрената финансиска поддршка во економијата, како и позитивните очекувања имаа стимулативен ефект врз домашното производство. Следствено, растот на економската активност продолжи и во третото тримесечје од годината, со реален квартален раст на БДП од 0,3% (сезонски прилагоден) и годишен раст од 1,3%.¹³ Со тоа, економијата бележи позитивни квартални и годишни промени во текот на два последователни квартала.

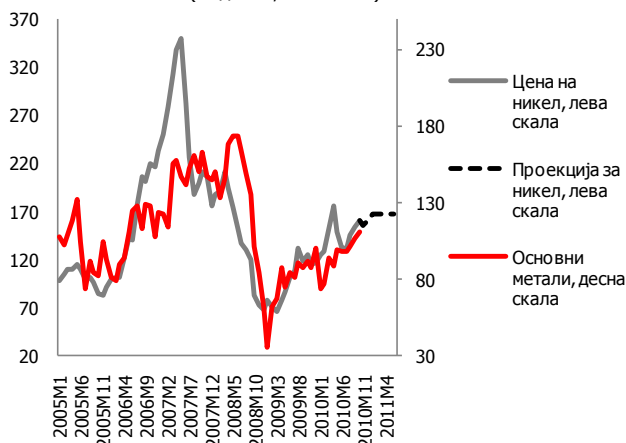
Анализирано од аспект на поодделните дејности коишто учествуваат во создавањето на

¹³ Податоците за БДП за 2009 година и 2010 година се проценети податоци на ДЗС.

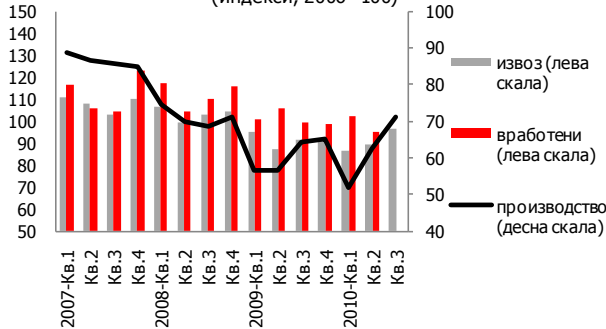
БДП, растот е дисперзиран. Притоа, најголем придонес за растот има градежништвото, коешто по падот во претходното тримесечје повторно се врати во зоната на позитивни стапки на раст. Потоа следуваат дејноста „финансиско посредување, активности со недвижен имот и други деловни и услужни активности“ и трговијата, коишто и натаму остваруваат позитивни стапки на раст. Индустијата бележи забавување на годишната стапка на раст и нејзиниот придонес за вкупниот економски раст е минимален. Единствено активността во хотелите и рестораните и натаму има негативен придонес, но годишната стапка на пад продолжи да забавува.

Производство на основни метали и цена на никел

Извор: Државен завод за статистика, ММФ и Блумберг.

Производство и извоз на текстил и вработени во текстилна индустрија

Извор: Државен завод за статистика.

Во третото тримесечје на 2010 година, додадената вредност во индустријата на квартална основа бележи пад од 1,6% (пад од 2,2% сезонски прилагодено), што доведе до забавување на годишната стапка на раст на 0,7%¹⁴ (раст од 1,8% во претходниот квартал). Забавувањето на растот на вкупната индустрија во третиот квартал може да се објасни со значителниот годишен пад на производство на метални производи во металопреработувачката фаза (заради високата споредбена основа¹⁵). Воедно, позитивниот придонес на производството на електрична енергија е значително намален во третиот квартал, поради активностите за модернизација на дел од производствените капацитети¹⁶.

Зголемено производство на годишна основа е забележано кај петнаесет од вкупно дваесет и четири гранки, коишто сочинуваат околу 77% од вкупниот индекс. Поголем позитивен придонес има производството на тутунски производи, основни метали, прехранбени производи и облека. Нагорниот тренд на цените на металите и растот на извозната побарувачка условија годишен раст кај производството на основни метали четири квартали по ред (18,2% во третиот квартал). Постепеното закрепнување на светската економија, особено на Германија, придонесе за

¹⁴ Во исто време, годишниот пад кај физичкиот обем на индустриско производство во третиот квартал изнесуваше 2,4%.

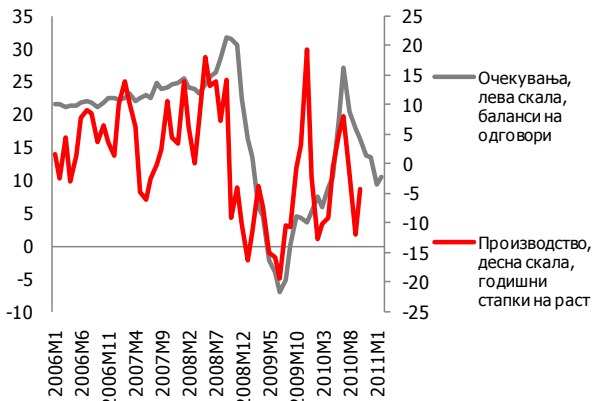
¹⁵ Во периодот август-декември 2009 година, оваа гранка забележа значително зголемување на производството заради извоз на косовскиот пазар.

¹⁶ Модернизацијата на турбоагрегатите во една од термоцентралите во државата (демонтиража на старата опрема и инсталација на нова опрема) започна во август и сè уште трае.

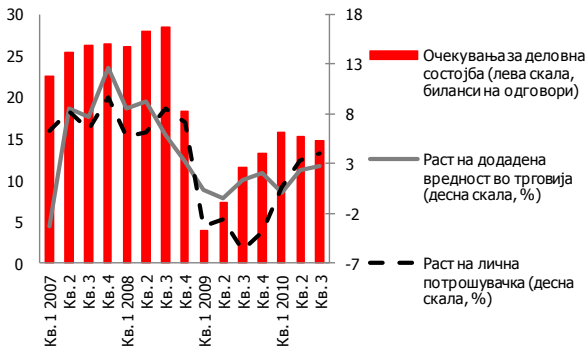
натамошен раст на производството на облека и текстил. Притоа, годишниот раст на оваа категорија во третиот квартал изнесува 10,7%, односно има сличен интензитет како во претходниот квартал. Овие трендови соодветствуваат и со податоците за количинскиот извоз на облека, којшто во третото тримесечје за првпат по подолг период бележи раст на годишна основа (3,5%).

Индустриско производство и очекувања на менаџерите за идно производство

Извор: Државен завод за статистика.

Трговијата, личната потрошувачка и очекувањата на раководителите

Извор: Државен завод за статистика.

Во периодот октомври-ноември 2010 година, вкупното индустриско производство бележи годишна стапка на пад од 3%, наспроти годишниот пад од 2,4% во претходниот квартал. Трендовите во индустриското производство соодветствуваат со очекувањата на раководителите на индустриските капацитети¹⁷. Имено, нивните очекувањата за идното производство се во постојан надолен тренд од април наваму.

Анализирано по гранки, кај само девет од вкупно дваесет и четири гранки е забележан годишен пад и тие сочинуваат 34% од вкупниот индекс. Притоа, доколку од вкупниот индекс се исклучи ефектот од значителниот пад на производството на метални производи како главен фактор, тогаш индустриското производство бележи годишна стапка на раст од 6,9% (8,2% во третиот квартал). Двете најзначајни извозни гранки, основните метали и облеката и текстилот, се карактеризираат со посилен годишен раст на производството и се во групата гранки со најголем позитивен придонес за вкупното индустриско производство. Ваквите движења соодветствуваат со закрепнувањето на странската побарувачка и поповолната конјunktура на пазарот на метали. Подлабокиот пад на вкупното индустриско производство во последното тримесечје може да се согледа и преку очекувањата на раководителите на индустриските капацитети¹⁸.

Додадената вредност во трговијата во третото тримесечје на 2010 година бележи мало забрзување на годишниот раст на 2,7%, во услови на висок квартален раст од 7,4% (раст од 1,9% сезонски прилагодено). Позитивната годишна динамика е во согласност со

¹⁷ Од Анкетата за деловните тенденции во преработувачката индустрија на ДЗС од ноември 2010 година.

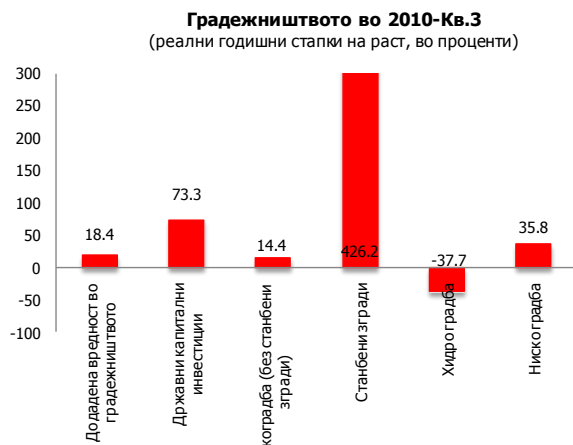
¹⁸ Од Анкетата за деловните тенденции во преработувачката индустрија на ДЗС од ноември 2010 година.

зголемената лична потрошувачка, во услови на раст кај расположливиот доход, вработеноста, кредитната поддршка на населението, како и зголеменото домашно производство и увоз на производи за широка потрошувачка.

Податоците за трговијата на мало и на големо во октомври 2010 година покажуваат реален годишен пораст од 0,7% и 3,6%, соодветно. На умерени позитивни движења упатуваат и оцените на раководителите на трговски субјекти при поволни очекувања за порачките и бројот на вработените во наредните три-четири месеци, додека очекувањата за деловната состојба во наредните шест месеци има благо влошување¹⁹. Покрај тоа, Анкетата за мислењето на потрошувачите укажува на понеповолен тренд кај показателот на доверба²⁰ во последниот квартал во однос на претходниот, иако во декември е забележано значително подобрување.

Градежната активност во третиот квартал на 2010 година е главниот двигател на растот на БДП, при квартален раст од 17% (раст од 26,5% сезонски прилагодено) и годишен раст на додадената вредност од 18,4%, наспроти падот во претходниот квартал. Ваквите движења се во согласност со повисоката вредност на извршените градежни работи (реален годишен раст од околу 33%), при незначително намалување на бројот на вработените (за 0,4% на годишна основа) и зголемени државни капитални инвестиции. Расположливите податоци за градежништвото засега не укажуваат на позначителни позитивни поместувања во последниот квартал. Очекувањата на раководителите за порачките и бројот на вработените за последниот квартал се понеповолни во однос на очекувањата за претходниот квартал²¹, што е во согласност со намалената градежна активност во зимската сезона. Истовремено, државните капитални инвестиции бележат реален годишен пад во периодот октомври-ноември, а во истиот период пад бележи и обемот на производство на градежни материјали²² (од 7,3%).

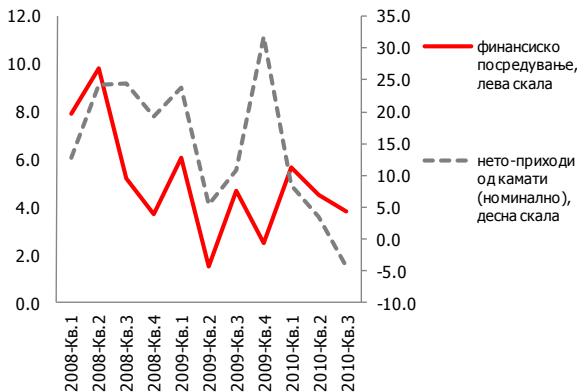
Извор: Државен завод за статистика и Министерство за финансии.

¹⁹ Од Анкетата за деловните тенденции во трговијата на мало на ДЗС за третото тримесечје на 2010 година.

²⁰ Од Анкетата за мислењето на потрошувачите на ДЗС од декември 2010 година.

²¹ Од Анкетата за деловните тенденции во градежништвото на ДЗС за третото тримесечје на 2010 година.

²² Производство на производи од други неметални минерали (дејност 26).

Додадена вредност во финансиско посредување и други деловни активности и нето-приходи од камати (годишни стапки на раст, во %)

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ.

Дејноста „финансиско посредување, активности со недвижен имот и други деловни и услужни активности“ втор квартал по ред бележи забавување на динамиката на раст. Имено, реалниот годишен раст на оваа дејност во третиот квартал се сведе на 3,8% (при реален квартален раст од 3,2%). Надолен тренд покажуваат и нето-приходите од камата, како еден од показателите за финансиското посредување (коешто сочинува една третина од вкупната дејност²³), коишто во третиот квартал на 2010 година бележат годишен пад од 4,2%. Негативната динамика кај нето каматните приходи според податоците со ноември продолжува и во последниот квартал, што упатува на натамошно забавување на растот кај вкупната дејност.

Додадената вредност кај дејноста „сообраќај, складирање и врски“ во второто тримесечје на 2010 година е помала во однос на претходниот квартал за 2,7% (пад од 1% сезонски прилагодено), што услови забавена стапка на годишен раст од 0,8%. Забавен раст на годишна основа е забележан кај поголемиот број показатели за сообраќајот, додека железничкиот превоз на патници оствари раст по четири квартали постојан пад. Најновите расположливи податоци за октомври 2010 година покажуваат годишен пораст кај телекомуникациите и кај патничкиот патен превоз, додека кај железничкиот превоз на стоки е забележан годишен пад. Сепак, зголеменото индустриското производство на двете најважни извозни гранки (основни метали и облека и текстил) и повисокиот вкупен извоз на стоки во периодот октомври-ноември 2010 година, упатува на пораст кај оваа дејност во последниот квартал на 2010 година.

Сообраќајот и врските во 2010-Кв.3
(реални годишни стапки на раст, во проценти)

Извор: Државен завод за статистика.

Прилог 2**Ревизии на податоците за БДП**

Податоците за националните сметки даваат сеопфатен преглед на движењата во националната економија и се од големо значење за голем број корисници на економските информации. Квалитетот на овие податоци во голема мера влијае на одлуките на носителите на макроекономските политики, како и на останатите економски агенти. **Ревизијата на БДП**, како еден од најкористените податоци во рамки на националните сметки, е стандардна и неопходна процедура којашто ја спроведуваат сите национални заводи за статистика. Таа произлегува од повеќе причини како што се: **примена на нови, посеопфатни податоци** во наредниот период; **замена на експертските оценки** со оценки засновани врз извори на податоци; **промени во процедурите на процена, промени во сезонските фактори** и други фактори.

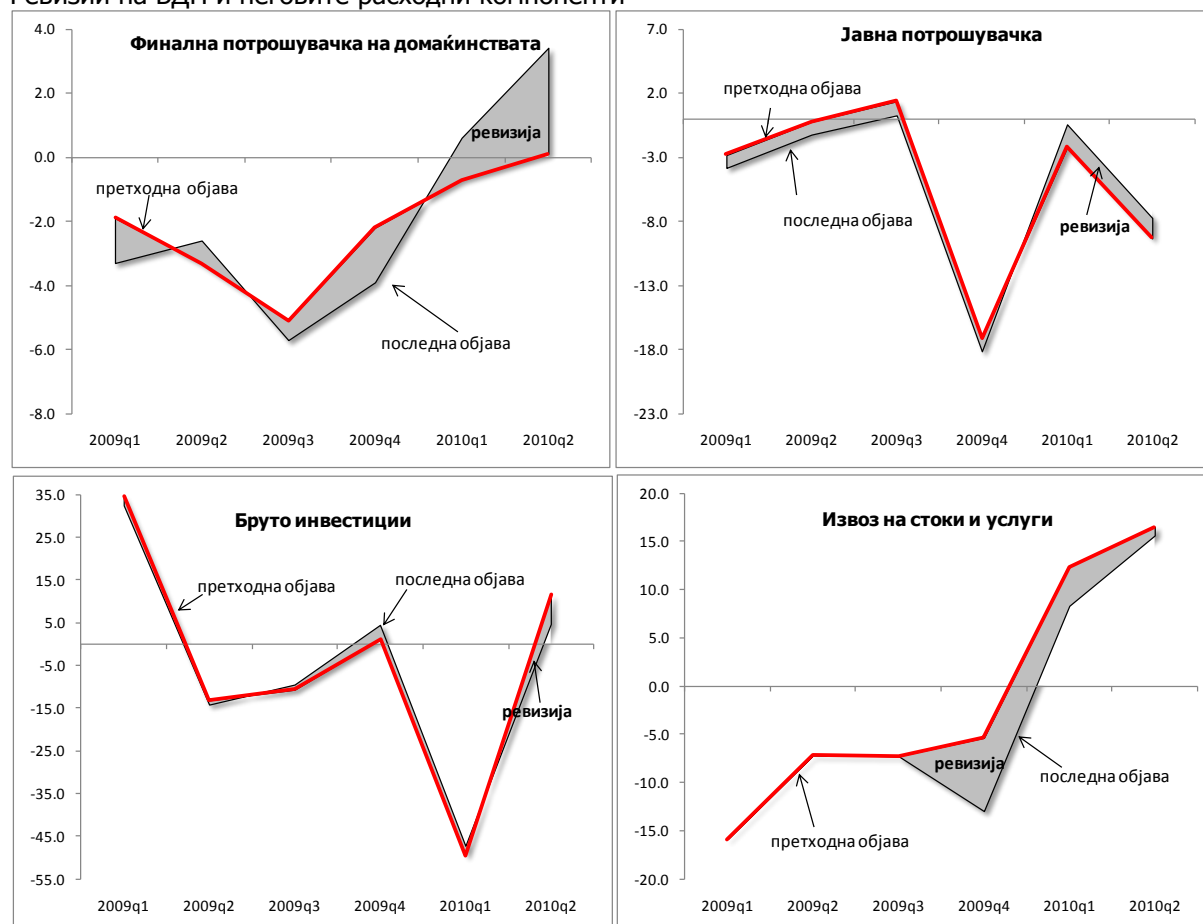
²³ Податокот се однесува на учеството пресметано врз основа на податоците на ДЗС за БДП за 2008 година.

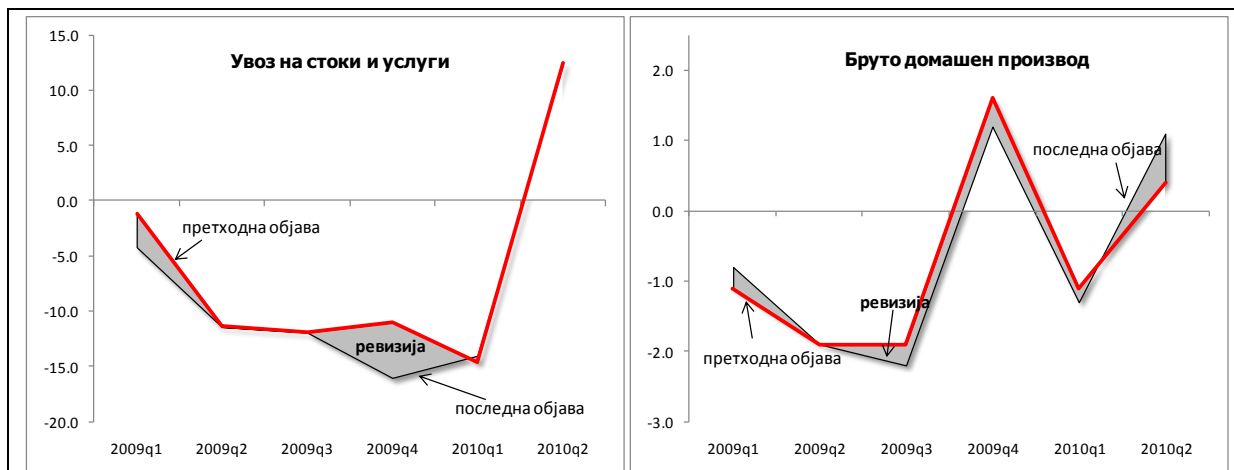
Ревизиите на процените за БДП се редовна процедура и на Државниот завод за статистика на Република Македонија. Имајќи го предвид големото значење на ревизиите во процесот на проектирање, во овој прилог ќе се осврнеме на податоците за БДП објавени во соопштението од 22.12.2010 година, особено на првиот и на вториот квартал на 2010 година. На тој начин ќе ја објасниме промената во иницијалните услови на проекциите, поконкретно во однос на октомвриската проекција, имајќи предвид дека во новообјавените податоци постои промена на насоката на одделни расходни компоненти на БДП, а со тоа и нова слика за факторите на економскиот раст за 2010 година.

На графиконите се прикажани ревизиите на официјално објавените реални стапки на раст на БДП и неговите расходни компоненти, од страна на Државниот завод за статистика. Од нив може да се воочи дека со последното соопштение за БДП од 22.12.2010 година, во однос на соопштението од 23.09.2010, најголеми ревизии за 2010 година се направени кај личната потрошувачка, како и кај бруто-инвестициите и јавната потрошувачка. Истовремено, направени се ревизии на податоците и за 2009 година. Притоа, освен кај бруто-инвестициите кај кои за 2009 година е направена нагорна ревизија од 0,4 п.п. (и коишто воедно се единствената категорија со позитивна реална промена во 2009 година), кај сите останати категории се направени надолни ревизии, односно ревизии коишто покажуваат подлабок пад на компонентите (во распон од 0,4 п.п. до 2 п.п.), додека реалната стапка на промена на вкупниот БДП во 2009 година е ревидирана надолу од -0,8% на -0,9%.

Ревизии на БДП и неговите расходни компоненти

Извор: Државен завод за статистика.

Извор: Државен завод за статистика.

Ревизиите на податоците за 2010 година упатуваат на значително поразлична и главно попозитивна економска слика за годината. Така, за првиот квартал на 2010 година е направена ревизија на реалната стапка на промена на БДП од -1,1% на -1,3%, додека за вториот квартал на 2010 година растот е ревидиран од 0,4% на 1,1%. Со тоа, падот на БДП во првата половина на 2010 година од 0,4% е сведен на само 0,1% (сметано како просек од стапките на промена во првиот и во вториот квартал). Од аспект на поодделните компоненти од расходната страна, значителни нагорни ревизии се направени и кај личната потрошувачка. Имено, за првиот квартал на 2010 година реалната стапка на промена на личната потрошувачка е ревидирана од -0,7% на 0,6%, додека за вториот квартал растот е ревидиран од 0,1% на 3,4%. Воедно, за 2009 година се направени надолни ревизии што создава пониска споредбена основа за 2010 година. Со тоа, личната потрошувачка во првата половина на 2010 година наместо пад од 0,3%, всушност забележала пораст од 2%, што упатува на значително закрепнување кај најголемата компонента на БДП. Ревизии во нагорна насока се направени и кај јавната потрошувачка, и тоа од -2,2% на -0,4% за првиот квартал и од -9,3% на -7,7% за вториот квартал на 2010 година, при истовремени ревизии и за 2009 година во насока на пониска споредбена основа. Кај бруто-инвестициите е направена поголема надолна ревизија за вториот квартал (растот од 11,5% е сведен на 4,7%, при надолна ревизија на споредбената основа од соодветниот квартал на 2009 година), така што наместо привичниот пад од 19% во првата половина на годината, според новите податоци тие бележат пад од 21,3%. Промените кај податоците соодветно ќе се одразат врз јануарската проекција. Притоа, најголеми промени се очекуваат кај компонентите коишто претрпеа значителни ревизии, особено кај личната потрошувачка.

Од аспект на ревизиите на реалните стапки на раст на компонентите на БДП од производната страна, напомуваме дека освен кај индустријата, кај останатите сектори не се направени поголеми ревизии и особено не ревизии коишто значат промена на насоката на движење на соодветната компонента. Кај индустријата, за првиот квартал на 2010 година е направена ревизија на стапката од -2,1% на -1,3%, додека за вториот квартал растот е ревидиран од 0,8% на 1,8%, со што првичната оцена за пад од 0,7% во првата половина на годината е ревидирана во раст од 0,3% (сметано како просек од стапките на промена во првиот и во вториот квартал). Притоа, треба да се има предвид дека од производната страна, индустријата е компонента со најголемо учество во БДП.

1.3. Агрегатна побарувачка

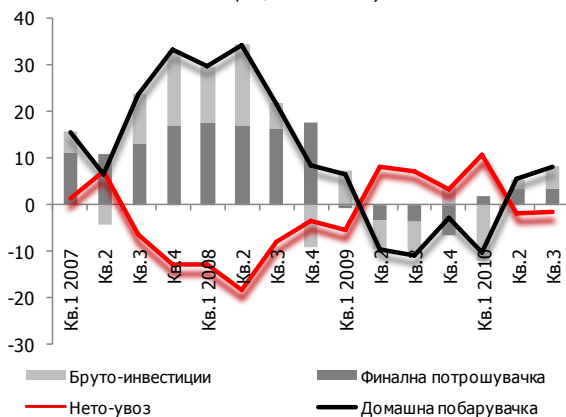
Побарувачката во домашната економија продолжи да закрепнува. Како и во претходното тримесечје, и во текот на третиот квартал носител на кварталниот раст е домашната побарувачка. Притоа, нејзиниот раст забави, а забавување забележаа и извозната и увозната побарувачка, при што нето-

извозот имаше негативен придонес кон вкупниот раст. Ваква структура на раст на економијата е карактеристична и за годишната промена на БДП. Имено, засилениот раст на економијата на годишна основа од 1,3% во третиот квартал е предизвикан од домашната побарувачка. Набљудувано по компоненти, главен двигател на растот е личната потрошувачка, во услови на закрепнување на пазарот на труд, зголемена кредитна поддршка и поповолни очекувања. Бруто-инвестициите го следат темпото на умерен годишен раст како и во претходниот квартал, при индикации за заживување на новите инвестиции. Падот на јавната потрошувачка значително забави во третиот квартал, согласно со поголемото трошење на државата. Поволната странска побарувачка и поволните цени на главните извозни производи придонесоа за натамошно засилување на растот на извозот во третиот квартал. Сепак, зависноста на извозот од увоз и растот на домашната потрошувачка доведоа до подинамично зголемување и на увозната побарувачка. Се очекува дека поволните трендови кај домашната и извозната побарувачка ќе се задржат и во текот на четвртото тримесечје.

Закрепнувањето на економскиот раст коешто започна од вториот квартал, продолжи и во третиот квартал. Притоа, кварталниот раст забави (0,3% на сезонски прилагодена основа²⁴), додека годишниот раст забрза на 1,3% (1,1% во вториот квартал). Ваквата динамика на годишниот раст произлегува од зголемениот позитивен придонес на домашната побарувачка, при истовремено продлабочување на негативниот придонес на нето-извозот. Набљудувано по компоненти, годишниот раст во најголем дел произлегува од зголемената лична потрошувачка. Истовремено, инвестициите бележат умерен раст, додека падот кај јавната потрошувачка значително забавува. Зголемената извозна побарувачка услови значително засилување на извозот, којшто оствари висок реален годишен раст. Позитивните придвижувања кај домашната и извозната побарувачка условија висок раст и на увозот, што доведе до продлабочување на негативниот придонес на нето-извозот кон растот на БДП.

Домашна побарувачка и нето-извоз
(придонеси во номиналниот годишен раст на БДП во процентни поени)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

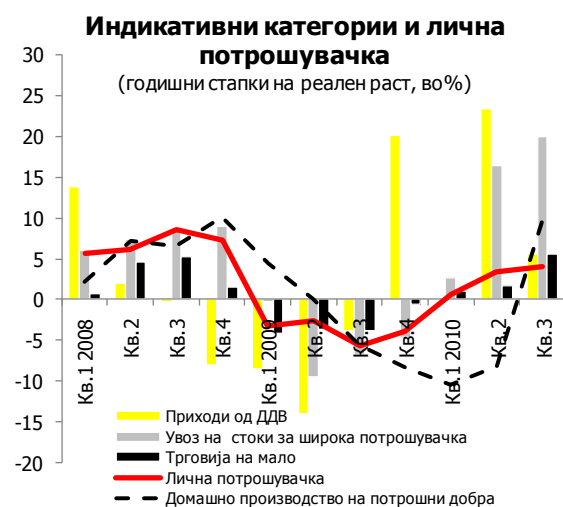
²⁴ Наспроти 2,1% во вториот квартал, на сезонски прилагодена основа.

	Годишни стапки на реален раст (во %)												
	2008-Кв.1	2008-Кв.2	2008-Кв.3	2008-Кв.4	2008	2009-Кв.1	2009-Кв.2	2009-Кв.3	2009-Кв.4	2009	2010-Кв.1	2010-Кв.2	2010-Кв.3
Лична потрошувачка	5.7	6.2	8.5	7.2	7.4	-3.3	-2.6	-5.7	-3.9	-3.9	0.6	3.4	4.1
Јавна потрошувачка	3.0	6.4	0.8	21.4	10.6	-3.8	-1.2	0.3	-18.1	-6.4	-0.4	-7.7	-0.4
Бруто инвестиции	24.6	49.9	-2.9	-19.5	5.4	32.5	-14.2	-9.5	4.5	0.9	-47.3	4.7	4.8
Извоз на стоки и услуги	-11.2	-12.5	-2.0	-2.9	-6.3	-15.9	-7.2	-7.3	-13.0	-10.7	8.3	15.6	25.2
Увоз на стоки и услуги	-0.8	4.5	-2.0	-1.6	0.8	-4.2	-11.4	-11.9	-16.0	-11.1	-14.0	12.2	23.8
Домашна потрошувачка	7.7	12.8	4.7	2.1	6.7	1.8	-5.1	-5.2	-3.3	-3.0	-9.3	2.1	3.3
Нето-извоз*	18.7	46.6	-2.0	0.6	14.7	12.2	-17.6	-23.9	-20.9	-12.0	-37.4	6.5	19.3
БДП	5.2	6.5	5.9	2.5	5.0	-0.8	-1.9	-2.2	1.2	-0.9	-1.3	1.1	1.3

* намалување на нето извозот означува стеснување на дефицитот
Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

1.3.1. Лична потрошувачка

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и НБРМ.

Во третиот квартал на 2010 година личната потрошувачка стагнира на квартална основа. Сепак, на годишна основа е забележано натамошно засилување на растот (4,1%), при што приватната потрошувачка е примарен двигател на годишниот раст на БДП во третиот квартал на 2010 година. Забрзаниот годишен раст делумно се должи на ниската споредбена основа од истиот квартал на 2009 година, кога личната потрошувачка достигна најниско ниво од почетокот на кризата. Сепак, позитивните остварувања кај личната потрошувачка соодветствуваат и со закрепнувањето на пазарот на труд, што е видливо преку забележаниот годишен раст на бројот на вработените во економијата (за првпат од почетокот на 2010 година), како и со растот на кредитирањето на населението. Од друга страна, растот на доходот во реални показатели во третиот квартал и натаму забавува. Забрзаниот раст на личната потрошувачка во третиот квартал соодветствува со засилениот раст на трговијата на мало и на увозот на потрошни добра, како и со домашното производство на потрошни добра, коешто забележа раст по една година непрекинат пад.

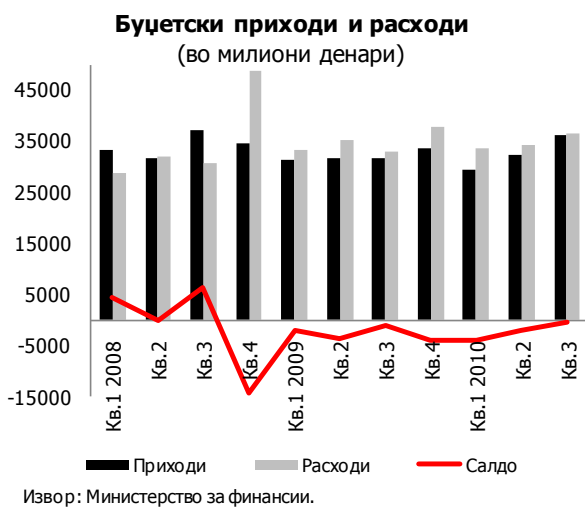
За наредниот квартал се очекува дека личната потрошувачка ќе биде минимално повисока на квартална основа, при натамошен, но поумерен годишен раст. Ваквите оценки за динамиката на приватната потрошувачка можат да се објаснат со забавувањето на реалниот годишен раст на кредитите на населението (1,7%), додека кај позначајните компоненти на доходот е забележана негативна реална промена (-0,8% кај нето-платите и -10,3% кај приватните трансфери). Забавување на

годишниот раст е забележано кај годишниот раст на трговијата на мало (0,3%) и на домашното производство на потрошни добра (8,9%), додека увозот на стоки за широка потрошувачка и приходите од ДДВ во реални показатели се пониски за 1,8% и 6,2%, соодветно.²⁵ Сепак, поволните очекувања во трговијата на мало за пораст на бројот на вработени и на порачки во наредниот квартал²⁶, како и позитивното поместување на показателот на доверба на потрошувачите²⁷ ја потврдуваат оцената за одржување на растот на личната потрошувачка во позитивната зона.

1.3.2. Буџет и јавна потрошувачка

Во услови на изразено зголемување на квартална основа (4,2% сезонски прилагодено), јавната потрошувачка во третиот квартал забележа годишен пад, но со значително забавена динамика (0,4%, наспроти 7,7% во вториот квартал). Засилувањето на квартална основа произлегува од порастот кај дел од компонентите на јавната потрошувачка, а најмногу кај тековните трошоци за стоки и услуги и кај тековните трошења на Фондот за здравство и Фондот за патишта.

Имајќи ги предвид остварените трошења на централната власт и фондовите за периодот октомври-ноември, како и предвидените трошења за до крајот на годината според ребалансот на буџетот, **во четвртото тримесечје се очекува реален годишен раст на јавната потрошувачка, што би значело минимално зголемување во однос на претходниот квартал.**

1.3.3. Инвестициска потрошувачка

Растот на инвестициската активност забележан во вториот квартал на годината продолжува и во третиот квартал, со речиси идентична динамика (4,8%, реален годишен раст). Сепак, динамиката на раст на квартална, сезонски прилагодена основа значително забавува (од 29% на 4%). Притоа, ако во вториот квартал

²⁵ Податоците за домашното производство на потрошни добра, за увозот на стоки за потрошувачка, приходите од ДДВ и кредитите на населението се заклучно со ноември, додека податоците за платите, трансферите и трговија на мало се заклучно со октомври.

²⁶ Од Анкетата за деловните тенденции во трговијата на мало спроведена во третиот квартал на 2010 година.

²⁷ Од Анкетата за мислењето на потрошувачите спроведена во декември 2010 година.

индикативните категории за инвестициите укажуваа на раст на залихите, во третиот квартал има појасни знаци за заживување и на инвестициите во основни средства, што се гледа и од високиот пораст кај најзначајните индикативни категории (извршени градежни работи и државни капитални инвестиции). Воедно, за првпат по пет квартала, позитивна стапка на реален раст оствари и увозот на инвестициски добра.

Годишна промена на буџетските расходи и придонеси на тековни и капитални трошоци кон промената (во % и во процентни поени)

Извор: Министерство за финансии.

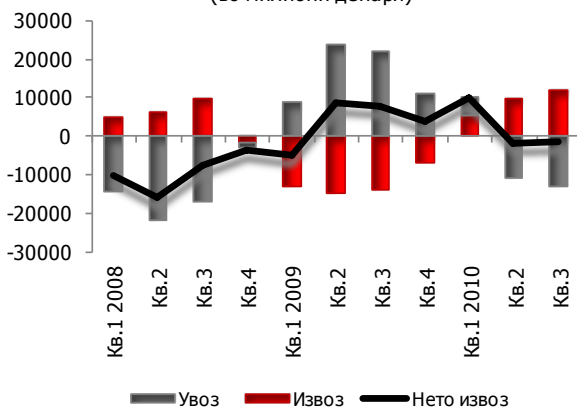
Очекувањата за четвртиот квартал се во насока на понатамошен годишен раст на инвестициската активност, при благо засилување и на кварталната динамика. На позитивни движења упатуваат движењата кај извршените градежни работи (реален годишен раст од 3,9%), кај корпоративните кредити (раст од 6,7%), како и остварените приходи од данокот на добивка од претходниот квартал (раст од 13,4%). Странските директни инвестиции во акционерски капитал остварија висок реален раст од 5,5 пати.²⁸ Од друга страна, увозот на средства за работа бележи реален пад од 21,5%, додека домашното производство на капитални производи е пониско за 12,9%. Државните капитални расходи на годишна основа се реално пониски за 13,3%.

1.3.4. Нето извозна побарувачка

Како и во претходниот квартал, и во третото тримесечје нето-извозот имаше негативен придонес кон годишната промена на БДП. Притоа, во услови на значително засилување на растот на увозната компонента, негативниот придонес на нето-извозот во третиот квартал беше продлабочен.

Во услови на натамошно подобрување на конјunkturата на главните извозни пазари, извозот продолжи да расте и во третото тримесечје. Годишниот раст на извозот забрза на 25,2% од 15,6% во претходниот квартал, при забавување на кварталното зголемување на 9,3%. Поради високата зависност на извозот од увоз и закрепнувањето на домашната потрошувачка, увозот забележа висок реален годишен раст од 23,8%. Од друга страна, растот на увозната побарувачка забави на квартална основа на 8,1%. Притоа, нето-извозот и на квартална основа има негативен придонес кон растот, но сепак со значително

Годишни промени на нето-извоз (во милиони денари)

Извор: Државен завод за статистика.

²⁸ Податоците за извршените градежни работи и за странските директни инвестиции се заклучно со октомври, додека останатите податоци се заклучно со ноември.

помал интензитет во споредба со претходниот квартал.

Во првите два месеца од последниот квартал на годината, извозот и увозот на стоки бележат номинален годишен раст од 45,6% и 12,7%, соодветно, а трговскиот дефицит се намали за 18,6%. Согласно со очекуваниот понатамошен раст на домашната и извозната побарувачка, **во четвртото тримесечје се очекува засилување на годишниот раст на двете компоненти на размената**, при ниска годишна споредбена основа. Притоа, се очекува **мало продлабочување на негативниот придонес на нето-извозот кон растот на БДП**, при поголем негативен ефект од увозната побарувачка.

1.4. Вработеност и плати

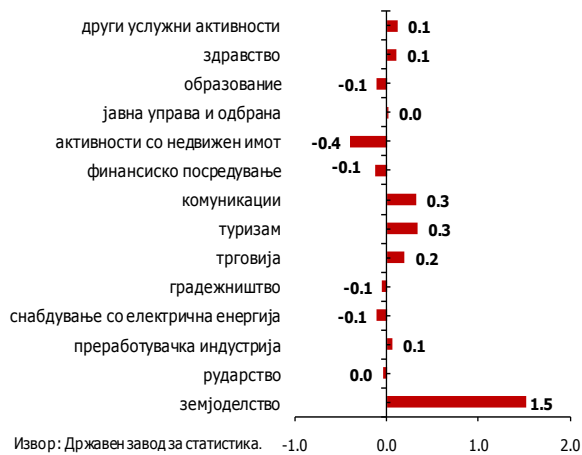
Закрепнувањето на пазарот на труд, што започна во текот на второто тримесечје, продолжи и во третиот квартал од годината со побрзо темпо. Бројот на вработени лица бележи квартален раст од 1,8%, при што е забележан натамошен раст на стапката на вработеност и намалување на стапката на невработеност. Прилагодувањата на пазарот на труд соодветствуваат со закрепнувањето на економската активност. Притоа, континуитетот на поволните промени на овој пазар во последните два квартала дава позитивни сигнали околу одржливоста на тековното економско закрепнување. Тековните оценки за раст на економијата во наредниот период упатуваат на натамошно зголемување на побарувачката на труд. Сепак, сегашните видувања се во насока на постојан, но поумерен раст на вработеноста во домашната економија. Во прилог на оцените за поумерен раст на вработеноста од оној во третиот квартал се и промените во продуктивноста. Имено, во третиот квартал продуктивноста повторно забележа квартално намалување, при што и натаму е пониска од преткризното ниво. Ова укажува на можност за иден раст на економијата заснован врз зголемување на продуктивноста, без притоа да дојде до посилен раст на вработеноста. Во согласност со промените на платите и продуктивноста, во третиот квартал продолжи кварталниот раст на трошоците за труд по единица производ, карактеристичен за претходните два квартала.

Позитивните поместувања на пазарот на труд²⁹, започнати во претходниот квартал, продолжија и во текот на третото тримесечје. Така, бројот на вработени лица бележи засилен раст, којшто во третиот квартал на 2010 година изнесува 1,8% (11.494 лица) во однос на претходното

²⁹ Анализата на кварталната динамика на вработеноста и невработеноста е направена со сезонски прилагодени податоци. Сезонско прилагодување не е направено единствено кај вкупното работоспособно население.

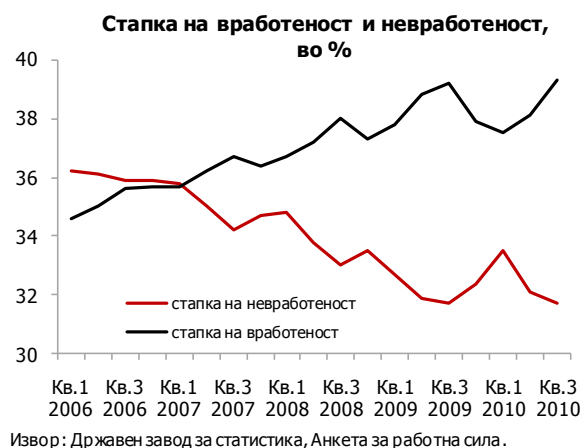
Придонеси на најзначајните сектори кон кварталниот пораст на вкупниот број на вработени лица во Кв. 3 2010 година (во процентни поени)

тримесечје. Притоа, при помал раст на работоспособното население, стапката на вработеност се зголеми за 0,7 процентни поени и достигна 39,3%. Од друга страна, иако бројот на невработени лица се зголеми со ист интензитет како и вработените (за 1,8% или 5.242 лица), значителниот пораст кај работната сила (16.736 лица) доведе до стагнација на стапката на невработеност (31,7%).

Растот кај активното население во третиот квартал доведе до зголемување на стапката на активност од 1 п.п. во овој период. Со тоа, стапката на активност достигна ниво од 57,1%, а трендот на нејзино намалување, присутен од втората половина на 2009 година беше прекинат. Ваквите движења упатуваат на раст на понудата на работна сила во третиот квартал. Притоа, ова дава сигнал дека економските субјекти, во услови на постепено закрепнување на домашната економија, согледуваат поволни услови за вработување и активно се вклучуваат на пазарот на труд.

Анализирано поединечно по дејности, квартален пораст на бројот на вработени лица е забележан во поголем дел од дејностите. Речиси 85% од порастот во вкупната вработеност во економијата се објаснува со зголемениот број вработени во земјоделството (квартален пораст од 8,3% и придонес од 1,5 п.п.), што е во согласност со кварталниот раст на економската активност во оваа дејност (сезонски прилагоден податок). Преработувачката индустрија, како гранка со најголем број вработени лица, иако има мал придонес, сепак бележи позитивно поместување. Имено, по четири квартали постојан пад, во третото тримесечје за првпат во оваа гранка е забележан раст на бројот на вработени лица од 0,3%. Ваквите движења се во согласност и со очекувањата за вработените во третиот квартал на раководителите во преработувачката индустрија³⁰. Наспроти тоа, намален број вработени е забележан кај активностите со недвижен имот (пад од 11,3% и негативен придонес од 0,4 п.п.), а потоа следуваат финансиското посредување, образованието и снабдувањето со електрична енергија, гас и вода (пад од 8,4%, 1,8% и 4,7%, соодветно).

³⁰ Од Анкетата за деловните тенденции во преработувачката индустрија на ДЗС од ноември 2010 година.

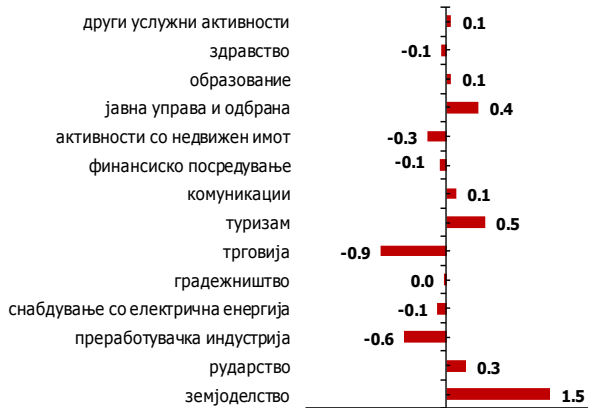
Што се однесува до годишната динамика, по два квартала годишен пад, во третиот квартал на 2010 година беше забележан годишен раст на бројот на вработени лица. Така, бројот на вработени лица се зголеми за 1% (6.232 лица) во однос на истиот квартал од претходната година. Воедно, стапката на вработеност се зголеми за минимални 0,1 п.п. Од друга страна, бројот на невработени се зголеми на годишна основа за 0,8% (2.420 лица). Притоа, во услови на повисок раст кај работната сила од бројот на невработени, стапката на невработеност е непроменета во однос на нивото од третиот квартал на 2009 година. Со тоа трендот на раст на стапката на невработеност од претходните два квартала беше прекинат во третото тримесечје.

* На графиконот позитивна промена кај невработените лица значи намалување на невработеноста и влијае во насока на пораст на вработеноста.
Извор: Државен завод за статистика, Анкета за работна сила.

Анализата по дејности покажува дека годишниот раст на вработеноста произлегува пред сè од зголемениот број вработени лица во земјоделството (годишен раст од 7,8%, со придонес од 1,5 п.п.), со што е прекинато годишното намалување на вработеноста во оваа гранка од претходните три квартала. Од останатите гранки, позначителен придонес имаат дејноста хотели и ресторани (раст од 16,6%) и јавната управа и одбрана (раст од 6,6%). Наспроти тоа, преработувачката индустрија втор квартал по ред бележи намалување на бројот на вработени, но со намалено темпо (годишен пад од 3% со придонес од 0,6 п.п.). Притоа, заедно со трговијата и во овој квартал имаат најголем негативен придонес (пад од 5,8% и придонес од 0,9 п.п.).

Придонеси на најзначајните сектори кон годишниот пад на вкупниот број на вработени лица во Кв.3 2010 година (во процентни поени)

Извор: Државен завод за статистика.

Очекувањата за движењата на пазарот на труд во наредниот квартал се во насока на поумерен раст. Имајќи ги предвид позитивните стапки на раст во претходните два квартала и очекувањата на економските субјекти, до крајот на годината би се очекувало продолжување на позитивниот тренд, но со поумерена динамика. Притоа, на позитивни поместувања во четвртиот квартал упатуваат очекувањата на раководителите на компаниите од преработувачката индустрија и трговијата на мало³¹, додека во градежништвото се очекува помал број на вработени согласно со зимската сезона. **Во секој случај, идните движења на пазарот на труд и понатаму остануваат неизвесни.**

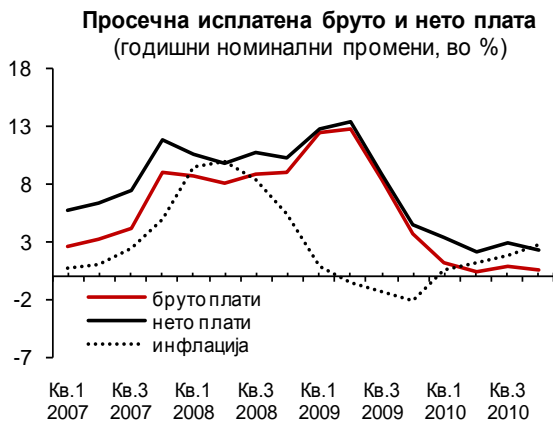
³¹ Извор: Државен завод за статистика, анкети за деловните тенденции во градежништвото, во преработувачката индустрија и во трговијата на мало.

Досегашните трендови се подобри од очекувањата и укажуваат на можност за одржливост на поволните движења. Од друга страна, податоците за продуктивноста на економијата покажуваат простор за нејзин посилен раст во понатамошниот период. Со тоа, оценетиот раст на економијата може да биде поддржан со пораст на продуктивноста, без притоа да дојде до силен раст на побарувачката на труд. Воедно, според Анкетата за мислењето на потрошувачите³², очекувањата за невработеноста во наредните дванаесет месеци се малку понеповолни во однос на очекувањата од првата половина на годината.

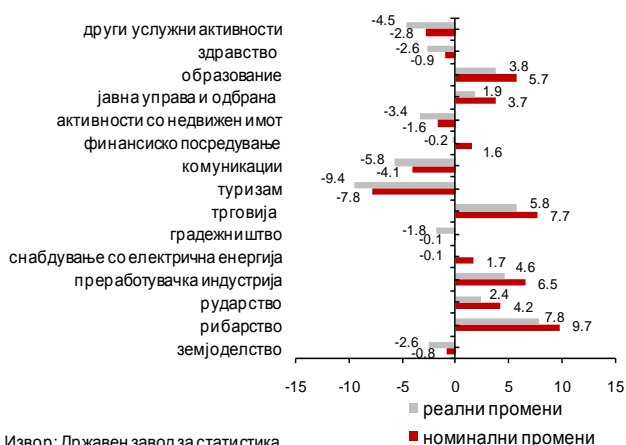
Кварталната анализа на платите укажува на непостојаност во нивната динамика. Така, наспроти растот во претходниот квартал, во третото тримесечје е забележан пад. Номиналните нето-плати и бруто-плати во третото тримесечје на 2010 година се намалија за 0,4% и 0,5%, соодветно. Од аспект на поединечни гранки, платите во поголем број гранки бележат намалување, при што најголем пад на нето-платите е забележан кај дејноста сообраќај и телекомуникации (4,9%) и кај хотели и ресторани (2%). Пад остварија и платите во рударството (1,7%), за првпат од средината на 2007 година. Од друга страна, највисоки стапки на раст се забележани кај нето-платите во рибарството (3,4%), во преработувачката индустрија (1,5%) и во градежништвото (1,3%), при што е забележано забавување на стапките на раст. Реалните нето и бруто-плати, како показатели за куповната моќ на економските субјекти, во третиот квартал на 2010 година се непроменети во однос на претходниот квартал.

Зголемената економска активност има поволен ефект и врз годишната динамика на платите, коишто во третото тримесечје бележат засилен годишен раст. Номиналните нето-плати пораснаа за 2,9%, додека бруто-платите бележат раст од 0,9%³³. Земајќи ја предвид промената кај

Извор: Државен завод за статистика.

Годишни промени во просечната исплатена нето-плата по сектори во Кв.3 2010 година (во %)

Извор: Државен завод за статистика.

³² Извор: Државен завод за статистика, Анкета за мислењето на потрошувачите.

³³ Разликата во стапката на раст на нето и бруто-платите се должи на натамошно намалување на придонесите за задолжително социјално осигурување. Така, придонесот за пензиско осигурување од постојните 19% во 2009 година се намалува на 18% во 2010 година, придонесот за здравствено осигурување се намалува од 7,5% на 7,3%, придонесот за вработување се намалува од 1,4% на 1,2%, додека придонесот за професионално здравствено осигурување останува ист (0,5%). Со овие промени, оптоварувањето на бруто-платата со придонесите за

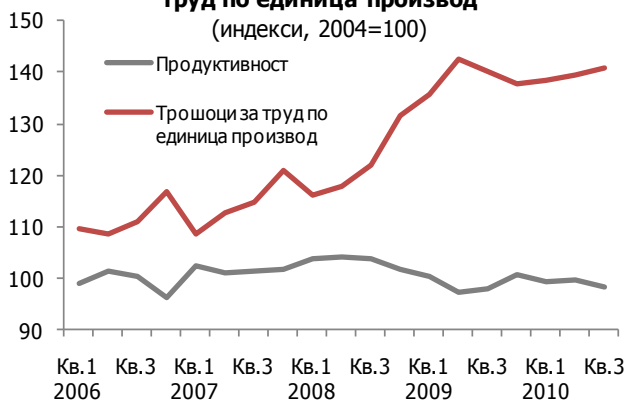
инфлацијата, просечната нето-плата ја задржува позитивната стапка на раст (1,1%), додека бруто-платите повторно бележат реален пад (0,9%).

Анализата по дејности покажува дека во половина од дејностите е остварен годишен раст кај номиналните нето-плати. Притоа, најголем раст е забележан кај платите во рибарството, трговијата и во преработувачката индустрија, коишто воедно бележат забрзување на позитивната динамика. Истовремено, платата во дејноста „финансиско посредување“ повторно се врати во зоната на позитивни стапки на раст (1,6%), по падот во претходниот квартал. Од друга страна, висок пад бележат нето-платите во дејностите хотели и ресторани и во сообраќајот.

Податоците за октомври 2010 година упатуваат на натамошни поволни трендови кај номиналните плати на годишна основа. Така, номиналните нето-плати бележат годишен раст од 2,3%, додека бруто-платите се повисоки за 0,6%. Сепак, реалната нето-плата во октомври е намалена за 0,4% во споредба со октомври 2009 година, додека бруто-платата е пониска за 2,1%. Доколку би се задржала ваквата промена кај реалните нето-плати за целиот квартал, согласно со засилувањето на инфлацијата и очекувањата за непроменетост на номиналните плати, тоа би значело дека за првпат од 2002 година наваму би дошло до годишен реален пад (се однесува на четвртиот квартал на 2010 година).

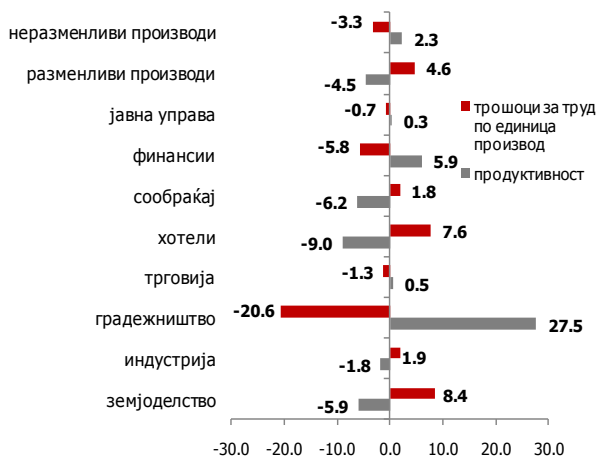
Зголемениот број на вработени во третото тримесечје на 2010 година услови квартален пад кај продуктивноста, додека на годишна основа е забележано забавување на стапката на раст. Имено, во третото тримесечје на 2010 година, во услови на посилен квартален пораст на вработените од порастот на БДП, продуктивноста се намали за 1,5% на квартална основа (раст од 0,6% во претходниот квартал). На годишна основа, стапката на продуктивност бележи забавен раст од 0,3%, наспроти 2,6% раст во претходниот квартал. При слични стапки на раст на економијата во вториот и третиот квартал, ваквата динамика произлегува од порастот на бројот на вработени (наспроти падот во претходниот квартал). По дејности, зголемена продуктивност (на квартална и на годишна

Продуктивност на трудот и трошоци за труд по единица производ
(индекси, 2004=100)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

Продуктивност на трудот и трошоци за труд по единица производ, по сектори
(квартални промени, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

задолжително социјално осигурување се сведе на 27% од 28,4% во 2009 година („Службен весник на РМ“ бр. 156 и „Службен весник на РМ“ бр. 142/2008).

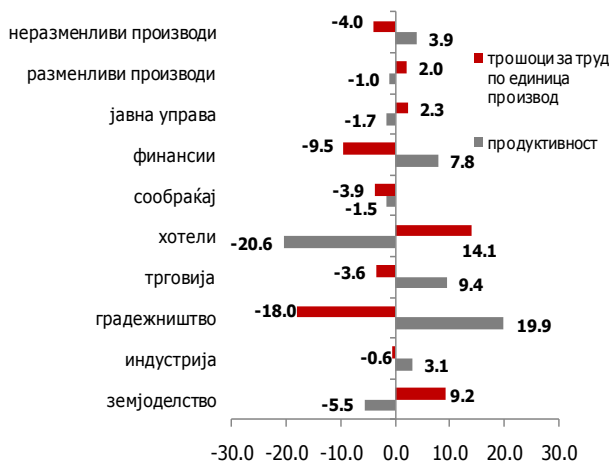
основа) се забележува во градежништвото, трговијата и во финансиското посредување. Од друга страна, пад на продуктивноста (на квартална и на годишна основа) бележат земјоделството и туризмот, што главно се должи на растот кај бројот на вработени.

Кварталната динамика кај трошоците за труд по единица производ, во третиот квартал на 2010 година покажува забрзување на растот.

Наспроти стабилниот раст во првите два квартала од 0,6%, во третото тримесечје на 2010 година трошоците за труд бележат засилен квартален раст од 1%. Во услови на минимален пад кај бруто-платите, зголемените трошоци по единица труд се должат на намалената продуктивноста. Анализата по дејности покажува најголем пораст на трошоците по единица труд кај дејностите со најголем пад на продуктивноста, поточно кај земјоделството и дејноста хотели и ресторани. Кварталниот раст на трошоците за труд по единица производ од 8,4% кај земјоделството, освен на падот на продуктивноста (-5,9%), се должи и на растот на бруто-платата во ова дејност (2,0%). Кај дејноста хотели и ресторани, зголемените трошоци за труд по единица производ од 7,6% во целост се должат на намалената продуктивноста (-9,0%), при пад на цената на трудот во ова дејност (пад на бруто-платата од 2,0%). Кај секторот на разменливи производи, во третиот квартал на 2010 година е забележан забрзан квартален раст на трошоците за труд. Во услови на пад на бруто-платите и пораст на продуктивноста, трошоците по единица труд во секторот на неразменливи производи, повторно преминеа во зоната на пад, тренд што започна од третиот квартал на 2009 година, а накратко прекина во второто тримесечје³⁴.

Во услови на поголем годишен пораст кај платите во однос на продуктивноста, во третиот квартал на 2010 година повторно дојде до зголемување на трошоците за труд по единица производ, наспроти падот во претходниот квартал. Годишниот раст на трошоците за труд по единица производ повторно се објаснува со повисоките трошоците за труд по единица производ кај земјоделството

Продуктивност на трудот и трошоци за труд по единица производ, по сектори (годишни промени, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

³⁴ Во секторот на разменливи производи се вклучени секторите: земјоделство, лов и шумарство, рибарство, рударство и вадење камен, преработувачка индустрија и секторот „снабдување со електрична енергија, гас и вода“. Сите останати дејности се вклучени во секторот на неразменливи производи.

и дејноста хотели и ресторани. Зголемени трошоци за труд по единица производ од 2% на годишна основа се забележуваат во секторот на разменливи производи, при што е прекинат трендот на намалување од претходните три квартали.

1.5. Биланс на плаќања

Трендот на постојано подобрување на билансот на тековните трансакции продолжи и во третото тримесечје, кога беше остварен суфицит на тековната сметка. Приливите од приватните трансфери продолжија да се зголемуваат, а извозот ја задржа траекторија на раст во услови на поволна конјунктура на пазарот на метали и позитивни импулси од странската ефективна побарувачка. Извозот и натаму е главниот носечки фактор на растот на домашната економија, додека домашната побарувачка побавно закрепнува и не создава дополнителни притисоци за раст на увозот. Од друга страна, сè уште присутниот глобален амбиент на неизвесност и воздржаност од инвестиции имаше ефект врз капиталните текови. Сепак, вкупната позиција на билансот на плаќања беше поволна, овозможувајќи дополнителен раст на девизните резерви, иако поумерено во однос на претходното тримесечје. Промените во девизните резерви упатуваат на поволни движења во надворешниот сектор и во последното тримесечје на годината и укажуваат на врамнотежена платнобилансна позиција.

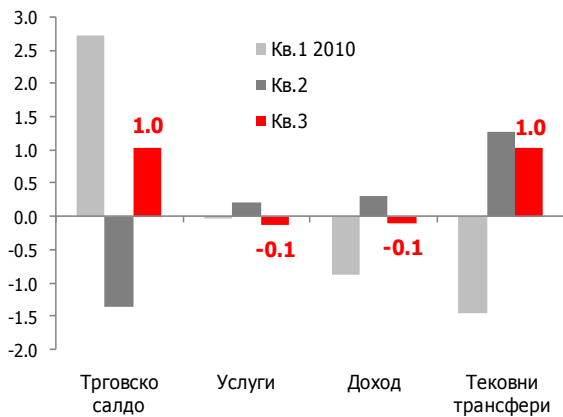
Извор: НБРМ.

1.5.1. Тековна сметка

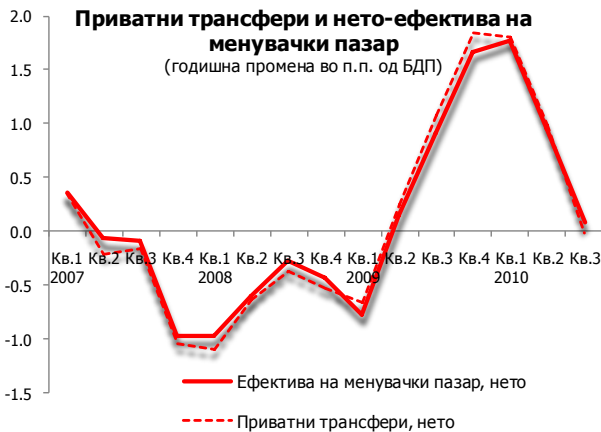
Во третото тримесечје на годината во тековната сметка, под влијание на сезоната, беше забележан суфицит од **84,4 милиони евра, или 1,2% од БДП**. Од аспект на кварталната динамика, главни фактори за поволните движења беа тековните трансфери и надворешнотрговската размена на стоки. Имено, во текот на кварталот **нето-приливите од тековните трансфери** достигнаа 419,6 милиони евра или 6% од БДП. Ваквата позитивна тенденција, којашто во најголем дел произлегува од растот на нето-откупот на девизи на менувачкиот пазар ги одразува стабилните очекувања на економските субјекти. Поволните трендови на менувачкиот пазар започнаа од второто тримесечје на 2009 година и се однесуваат на постојаното намалување на побарувачката за девизи, во услови кога понудата расте. При намалени капитални нето-приливи, приватните трансфери претставуваат главен извор за покривање на негативното трговско салдо. Вториот значаен фактор за позитивната квартална промена на тековната сметка е намалениот **трговски дефицит**, остварен во услови на задржана позитивна динамика на

Придонес на одделните компоненти во кварталната промена на тековната сметка
(во п.п. од БДП)

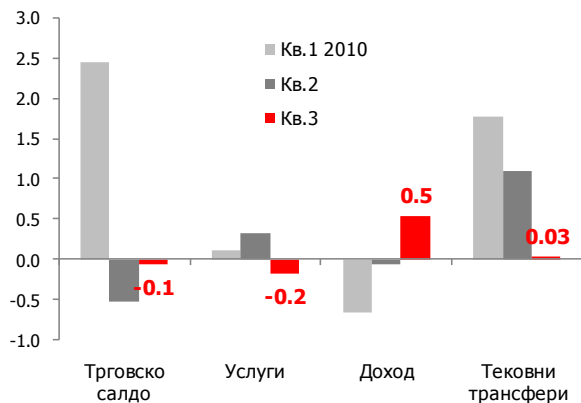
извозот и речиси непроменето ниво на увезени стоки. Трговскиот дефицит изнесуваше 318,8 милиони евра, или 4,6% од БДП. Наспроти овие позитивни тенденции, дефицитот на **доходот** (од 28,3 милиони евра) забележа раст на квартална основа, заради повисокиот износ на доход од странски директни инвестиции и одливи за отплата на камата по должнички хартии од вредност³⁵. И покрај влијанието на сезоната и остварувањето повисоки нето-приливи од туризмот (патувањата), суфицитот во **размената на услугите со странство** (од 11,9 милиони евра) беше понизок на квартална основа, заради повисоките нето-одливи врз основа на архитектонски, инженерски и други технички услуги и намалените приливи од услугите врзани за посредување.

Извор: НБРМ.

Анализирано на годишна основа, суфицитот во тековните трансакции е повисок за 43,8%, заради понискиот дефицит кај доходот и повисоките приливи од тековни трансфери. Годишната промена кај дефицитот на доходот го отсликува базниот ефект, односно високата споредбена основа од претходната година кога беа остварени исклучително високи одливи врз основа на доход од странски директни инвестиции. Позитивната динамика на тековните трансфери и натаму е еден од главните фактори за годишното подобрување на позицијата на тековната сметка, и покрај тоа што неговото влијание постепено се намалува. Според најновите податоци, во последниот квартал од годината нето-ефективата е на речиси истото ниво од претходната година. Кај другите ставки на тековната сметка, од аспект на годишната динамика, негативното трговско салдо бележи зголемување веќе второ тримесечје по ред, заради повисокиот апсолутен раст на увозот од извозот, додека позитивното салдо кај услугите е влошено, главно заради проширениот дефицит во размената на разни деловни, професионални и технички услуги. Во рамки на транспортните услуги, забележан е раст на увозот на услуги од поморскиот транспорт, додека во исто време расте суфицитот кај услугите од патниот транспорт.

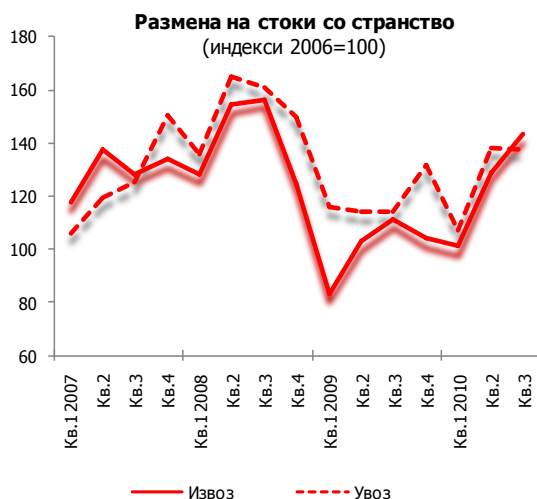
Придонес на одделните компоненти во годишната промена на тековната сметка
(во п.п. од БДП)

Извор: НБРМ.

Имајќи ги предвид остварувањата на тековната сметка заклучно со третото тримесечје од годината, *збирниот дефицит* се сведе на 0,5% од БДП, што претставува годишно стеснување од 4,8 п.п. од БДП.

³⁵ Се однесува на отплатата на камата по втората еврообврзница во јули 2010 година, во износ од 13,7 милиони евра.

Извор: НБРМ.

Салдото во тековните трансакции укажува на речиси балансиран јаз помеѓу националното штедење и инвестициите. Имено, во услови на зголемена воздржаност од потрошувачка, расте штедењето во економијата, при забавена инвестициска активност. Со тоа, може да се заклучи дека во овој период ниските притисоци од страна на апсорпцијата, во услови на раст на бруто расположливиот национален доход, не создадоа зголемена потреба од надворешно финансирање.

Согласно со најновите податоци од билансот на плаќања, по четири последователни месеци на остварување суфицити во тековната сметка, во октомври е забележан дефицит од 35,8 милиони евра. Во споредба со истиот месец од 2009 година, дефицитот е проширен за 61%, заради пониските нето-приливи врз основа на тековни трансфери, остварените нето-одливи кај доходот (наспроти приливите во октомври 2009 година) и заради повисокиот износ на нето-одливи кај услугите. Сепак, влијанието на овие фактори во одреден дел е неутрализирано со стеснетиот трговски дефицит на годишна основа.

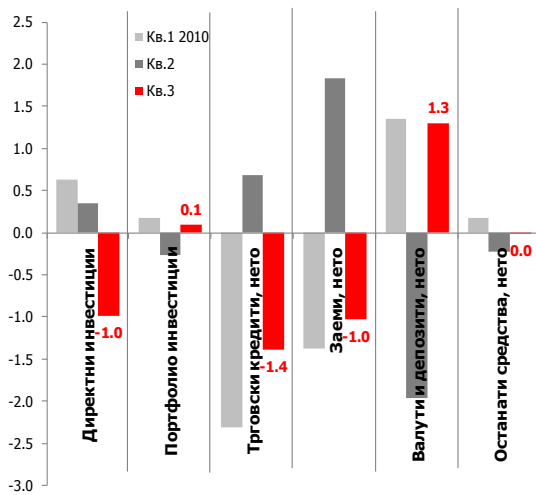
Извор: НБРМ

1.5.2. Капитална и финансиска сметка

Наспроти поволните остварувања кај тековната сметка, во третото тримесечје на 2010 година во капиталната и финансиска сметка беа забележани нето-одливи од 61,6 милиони евра, или од 0,9% од БДП. Речиси кај сите ставки на финансирање беа забележани нето-одливи, а исклучок претставуваа заемите. Сепак, анализирано од аспект на кварталната динамика, главни фактори за негативната тенденција беа трговските кредити, заемите и странските директни инвестиции. Врз основа на **трговските кредити** беа остварени високи нето-одливи од 67,3 милиони евра (наспроти 31 милион евра нето-приливи во претходниот квартал), а нивната отплата беше сконцентрирана во септември и беше на историско рекордно ниво. И покрај фактот што само врз основа на **финансиски заеми** беа забележани нето-приливи во износ од 28 милиони евра, или од 0,4% од БДП, тие беа пониски во однос на претходното тримесечје. Најголем дел од повлекувањата на заемите, и тоа на краток рок, остварија банките, спротивно од претходниот квартал, кога банките забележаа исклучително високи повлекувања на долгорочни заеми. Во рамки на

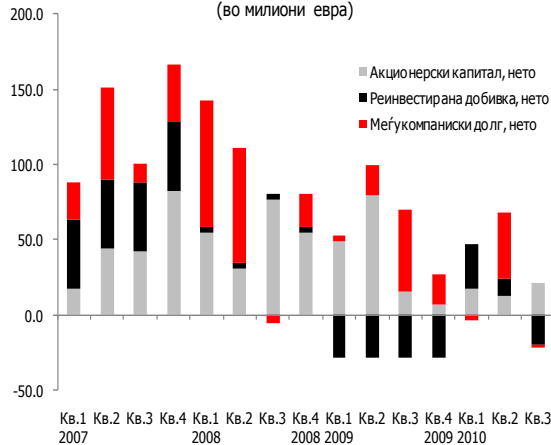

Придонеси во кварталната промена (во п.п. од БДП)

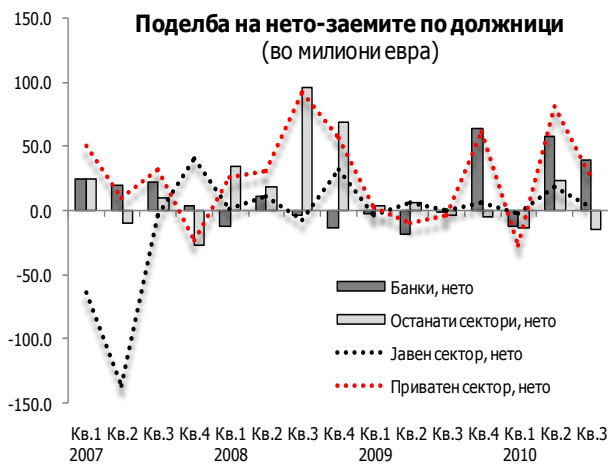
Извор: НБРМ.

Структура на директните инвестиции, нето (во милиони евра)

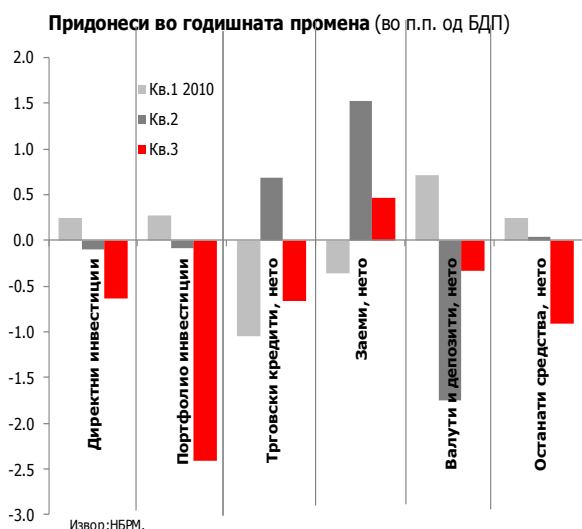
Извор: НБРМ.

Поделба на нето-заемите по должници (во милиони евра)

странските директни инвестиции беа забележани незначителни нето-одливи (наспроти 67,9 милиони евра нето-приливи во претходниот квартал). Во третото тримесечје се засилија новите вложувања во акционерски капитал, но тие беа неутрализирани од нето-одливите кај реинвестираната добивка. Во рамки на меѓукомпанискиот долг, побарувањата на резидентните фирми од матичните странски фирми беа во поголем износ од создадените обврски. Наспроти овие текови, коишто беа послаби во однос на претходниот квартал, кај **валутите и депозитите** беа забележани значително пониски нето-одливи од 16,9 милиони евра (наспроти 108 милиони евра во претходниот квартал). Промената во трендот во поголем дел се должи на пониското кумулирање девизни средства во странство од страна на домашните банки и на прекинатиот тренд на повлекување на девизните заштеди на нерезидентите од домашните банки. Паралелно со оваа тенденција забави темпото на повлекување девизна готовина од страна на останатите сектори од домашните банки. Воедно, помал интензитет на нето-одливи беше забележан и кај **портфолио-инвестициите** (во износ од 12,8 милиони евра).

Анализата на капиталните текови од годишен аспект е специфична заради високата споредбена основа од претходната година, кога беа остварени високи нето-приливи од втората еврообврзница на државата, а воедно во 2009 година беа повлечени и средства од квотата во ММФ. Гледано по одделни компоненти, нето-заемите се главно најдостапниот извор за финансирање на тековните трансакции, што е спротивно со претходната година кога беа забележани нето-одливи врз оваа основа. Ваквата промена произлегува од зголеменото задолжување на банкарскиот сектор, додека кај останатите сектори во економијата беа забележани пониски користења на долгорочни кредити на годишна основа. Странските директни инвестиции бележат пад, главно заради намалувањето на меѓукомпанискиот долг. Нето-одливите кај трговските кредити се повисоки на годишна основа, а кај валутите и депозитите се забележани нето-одливи, наспроти забележаните нето-приливи во истото тримесечје од 2009 година. Во рамки на портфолио-инвестициите (со изземање на еврообврзницата во 2009 година) беа остварени пониски нето-одливи, заради пониските вложувања на институционалните инвеститори на меѓународните пазари на капитал.

На збирна основа, во периодот јануари-септември, нето-приливите во капиталната и финансиска сметка од 1% од БДП претставуваат една петина од остварените текови во истиот период од претходната година. Доколку се исклучи ефектот од издадената еврообврзница и повлечените средства од квотата во ММФ, повторно се во помал обем од претходната година (околу една половина), заради одливите по валути и депозити, трговски кредити и пониското ниво на странски директни инвестиции. Единствено заемите бележат раст во споредба со претходната година.

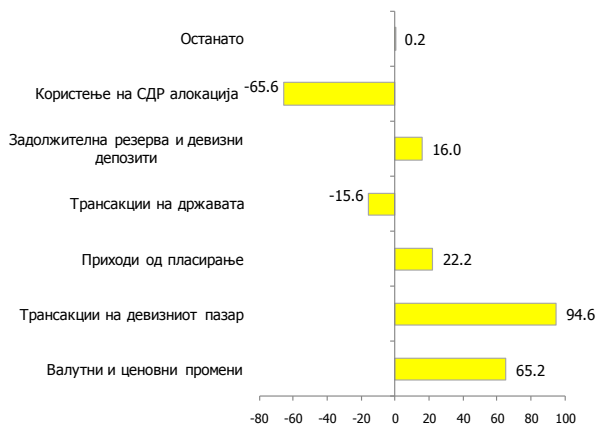
Во октомври 2010 година, во рамки на капиталната и финансиска сметка се забележани нето-приливи од 17,7 милиони евра. Најголемиот дел од нето-приливите се остварени врз основа на трговски кредити и меѓукомпаниски долг, додека нето-одливи се забележани врз основа на валути и депозити, заеми и портфолио-инвестиции. На годишна основа, нето-приливите во капиталната и финансиската сметка се намалени за 61,7%, заради забележаните нето-одливи кај заемите (односно пониски користења на приватниот сектор и зголемени отплати на останатите сектори во економијата) и заради пониските обврски по трговски кредити.

И покрај тоа што во третото тримесечје во капиталната и финансиската сметка на билансот на плаќања беа забележани нето-одливи, остварениот суфицит во тековната сметка беше повисок и овозможи дополнителен раст на девизните резерви. Ваквите тенденции се пренесоа врз девизниот пазар, на којшто НБРМ интервенира со нето-откуп на девизи во износ од 33,2 милиона евра. На крајот на септември 2010 година, бруто девизните резерви³⁶ изнесуваа 1.689,3 милиони евра. Во текот на кварталот дојде до прераспределба на специјалните права на влечење од сметката на НБРМ на сметката на државата, при што трансакциите за сметка на државата на нето-основа делуваа во насока на пораст на девизните резерви. Воедно, прилив на девизни средства беше остварен и врз основа на девизните депозити на банките кај НБРМ, приходите од пласмани и

³⁶ Во девизните резерви е вклучено монетарното злато и курсните разлики. Во методологијата на билансот на плаќања, девизните резерви се прикажуваат без вклучување на овие две ставки.

Фактори на кумулативната промена на девизните резерви
(во милиони евра)

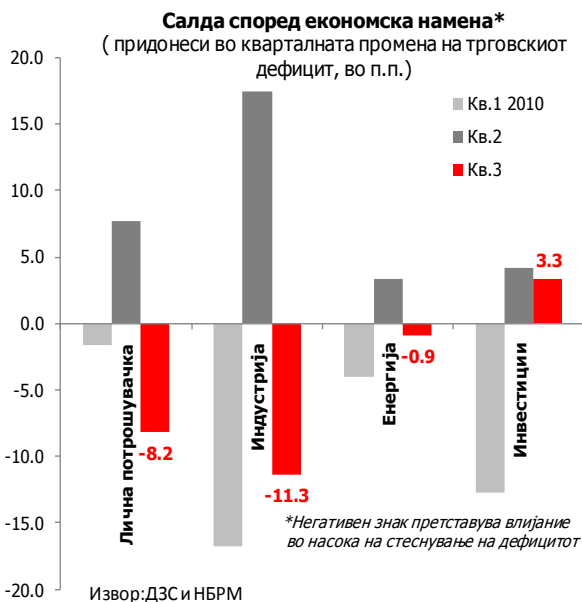
задолжителната резерва во девизи на банките. Во обратна насока влијаеја остварените негативни курсни разлики и негативните ценовни промени на хартиите од вредност. **Согласно со последните расположливи податоци, состојбата на девизните резерви на 31.12.2010 година достигна 1.714,5 милиони евра**, што во споредба со крајот на 2009 година претставува пораст од 117 милиони евра. Најголем дел од растот се должи на интервенциите на НБРМ на девизниот пазар и на валутните и ценовните промени. Девизните резерви се на соодветно ниво, односно со нив се обезбедува покриеност од околу 4 месеци на увозот на стоки и услуги од наредната година.

Прилог 3

Анализа на надворешнотрговската размена на стоки³⁷ и движење на номиналниот и реалниот ефективен девизен курс (НЕДК и РЕДК)

Во третиот квартал од 2010 година беа задржани позитивните движења во надворешнотрговската размена на стоки, при задржан квартален раст на извозот на стоки, иако со помал интензитет (од 11,3%, наспроти 27,5% во претходното тримесечје) и

стагнација на увозот на стоки (квартален пад 0,4%, наспроти раст од 29,6% во претходното тримесечје). Како резултат на овие движења *трговскиот дефицит забележа квартално стеснување* (од 17,1%), коешто доколку се анализира **според економската намена**, во најголем дел го одразува стеснетиот дефицит во размената на индустриски набавки и на стоки за широка потрошувачка. Во рамки на **размената на индустриски набавки**, суфицитот во размената на железо и челик беше повисок во однос на претходниот квартал, а воедно го достигна и нивото од пред првите ефекти од кризата (просекот од првата половина на 2008 година). Растот на овој извозен сегмент, којшто се оствари во услови на квартален раст на цените на металите на светските пазари и позитивни импулси од страна на странската побарувачка, укажа на задржани поволни извозни остварувања на домашната

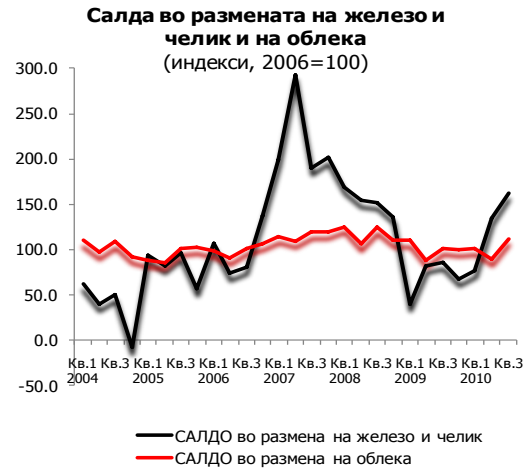

металопереработувачка индустрија. Значително квартално подобрување на позитивното салдо, веќе втор квартал по ред, има и во размената на хемиските материји и производи, што го одразува постепено зголемување на обемот на работа и на извозот на новата инвестиција „гринфилд“ во слободната економска зона. Покрај овие значајни подобрувања, во третото тримесечје позначително стеснување на дефицитите имаше во размената на обоени метали и во размената на текстил и предива. Индикациите дека извозните остварувања на домашната текстилна индустрија бележат подобрување се потврдуваат и преку подобреното салдо на **стоките за лична потрошувачка** на квартална основа, коешто во најголем дел го одразува

³⁷ Според Методологијата за надворешнотрговска размена, податоците за извозот на стоки се објавуваат на ф.о.б., а за увозот на стоки на ц.и.ф.-основа.

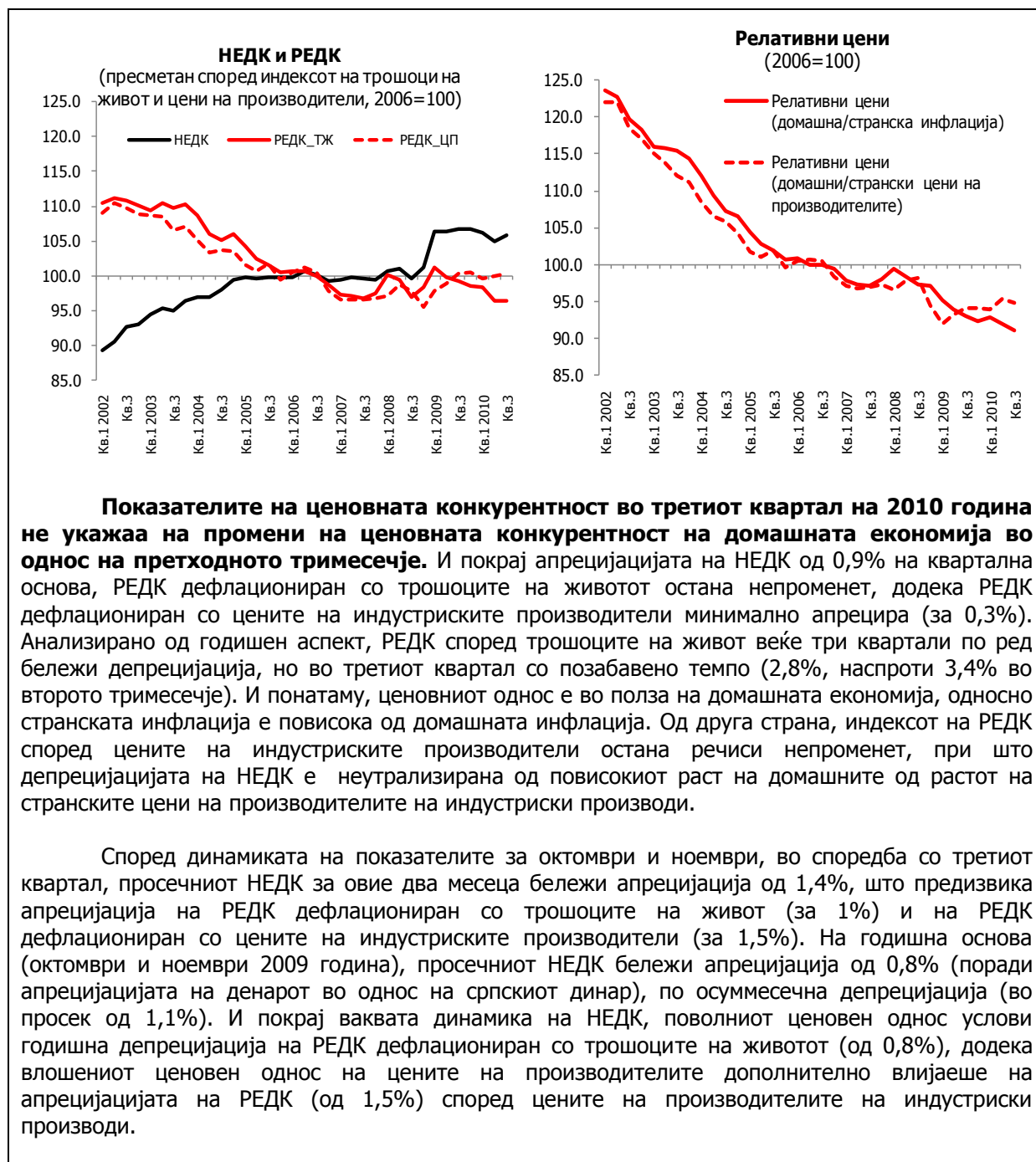

растот на суфицитот во размената на облека. Воедно поволните движења кај странската побарувачка се одразија и во подобрена размена на храна и пијалаци. Што се однесува до увозот на патничките возилата, и во ова тримесечје тој се задржа на високо и речиси идентично ниво како и во претходниот квартал, заради поволностите од привремената административна мерка за увоз на користени возила. Во **размената на енергентите**, дефицитот забележа стеснување на квартална основа, заради намалениот увоз на нафта и нафтни деривати во услови на спроведен ремонт за одржување на рафинеријата и раст на извозот на нафта и нафтни деривати. Наспроти овие квартални подобрувања на салдата, негативното салдо во **размената на инвестициските производи** веќе втор квартал по ред бележи умерено проширување, што претставува индикација за постепено раздвигување на инвестициската активност. Сепак, ваквиот тренд следи по значителното намалување на дефицитот во размената кај оваа категорија во првото тримесечје на годината, кога беше постигнато најниско ниво во последните три години.

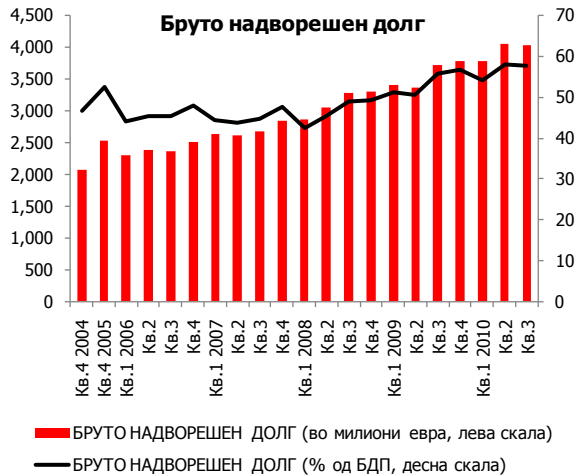
Анализирано од аспект на годишната динамика, трговскиот дефицит бележи зголемување веќе втор квартал по ред (за 16,1% и за 7,1%, соодветно), коешто во најголем дел е условено од проширеното негативно салдо во размената на енергентите. Имено, дефицитот во размената на нафтата и нафтените деривати се зголемува втор квартал по ред, при забележан посилен годишен раст на увозот од извозот на оваа категорија. Главни фактори за ваквите движења се постојаниот раст на цената на нафтата на светските берзи, што се одразува во повисока увезена цена, но и на зголемената домашна побарувачка за овие енергенти, во услови кога нивната извозна побарувачка бележи намалување. Втор фактор за годишното проширување на трговското салдо е зголемениот дефицит во размената на стоките за широка потрошувачка, што го одразува ефектот од зголемениот увоз на патничките возила. Од друга страна, негативното салдо кај размената на индустриски набавки е намалено, во услови на поволни поместувањата кај домашната металопреработувачка и текстилната индустрија ориентирана кон извоз, додека стеснувањето на дефицитот во размената на инвестициските стоки продолжува, но со послабо темпо од претходните квартали. Анализата на размената според **трговските партнери** за третиот квартал на 2010 година укажува на подобрена размена со Европската унија (ЕУ), при што дефицитот во размената на стоки со ЕУ бележи намалување на годишна основа. Од вкупно дваесет и седум членки на ЕУ, суфицит е остварен со седум земји-членки, односно во услови на побрз раст на извозот од увозот беше вратена позицијата на нето-извозник со Германија и Литванија, а во размената со Белгија, Холандија, Латвија и Португалија дојде до мало проширување на позитивното салдо. Дефицитот во размената со Грција забележа минимално годишно проширување, при посилен годишен пад на извозот од увозот на стоки.

Според последните податоци, трговскиот дефицит во *октомври* и *ноември* бележи годишно стеснување од 18,6%, што во најголема мера се должи на намалениот дефицит кај индустриските набавки и кај инвестициските стоки. Растот на извозот на хемиските производи е главен фактор за стеснувањето на дефицитот кај индустриските набавки, заедно со задржаните позитивни тенденции кај извозот на железо и челик, додека сè уште слабата инвестициска активност се одрази во годишен пад на извозот на машини и транспортни уреди.

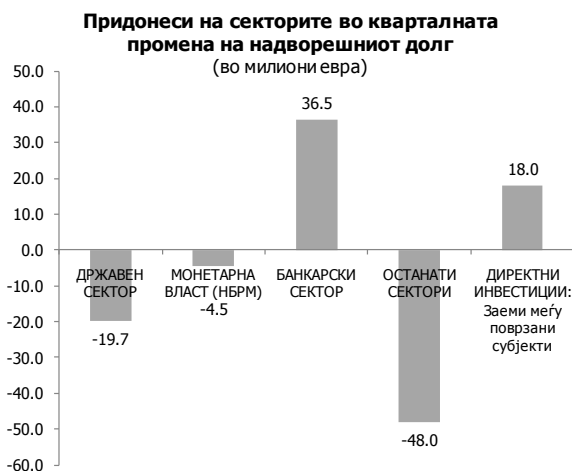

1.5.3. Бруто надворешен долг

Наспроти високиот квартален раст во второто тримесечје на годината, состојбата на бруто надворешниот долг во третото тримесечје се намали за 17,7 милиони евра. Со тоа на крајот на третиот квартал бруто надворешниот долг изнесува 4.030,1 милион евра. Од аспект на кварталната динамика, најголем придонес за намалувањето има долгот на останатите

сектори³⁸, во чии рамки повеќе се намалија обврските врз основа на трговски кредити, а намалување забележаа и долгорочните и краткорочните обврски врз основа на финансиски заеми. Втор фактор за намалување на состојбата на долгот беа негативните курсни разлики (заради намалувањето на вредноста на американскиот долар), коишто придонесоа за намалување на состојбата на задолженоста на државата и на монетарната власт. Од друга страна, во насока на зголемување делуваше растот на задолжувањето на банкарскиот сектор. Притоа, беше забележан раст на краткорочното финансиско задолжување на банките, а зголемена е и финансиската изложеност врз основа на задолжување од матичните компании (меѓукомпаниски долг). *Анализирано на годишна основа*, бруто надворешниот долг е зголемен за 300,2 милиона евра, или за 8%, што во најголем дел (или 50%) произлегува од зголеменото меѓукомпаниско задолжување (како на краток, така и на долг рок). Помал дел, или 38% од растот произлегува од зголеменото краткорочно задолжување на останатите сектори, главно врз основа на трговски кредити и заеми, при намалување на долгорочниот долг на овој сектор. Дополнителен фактор за растот е повисокото задолжување на банките, при забележана промена во рочната структура, изразена преку намалување на краткорочните и зголемување на долгорочните обврски. Имајќи ги предвид овие движења, најголем дел од годишниот раст на вкупната надворешна задолженост се должи на растот на долгот на приватниот сектор (од 280,7 милиони евра), додека долгот на јавниот сектор забележа незначително зголемување (за 19,4 милиони евра на годишна основа), што произлегува од порастот на задолжувањето на јавните претпријатија. Долгот на централната државна власт се намали на годишна основа, заради исплатата на дел од обврските врз основа на издадени должнички хартии од вредност. Од друга страна, задолжувањето врз основа на заеми забележа годишно зголемување.

Од почетокот на 2010 година, бруто надворешниот долг бележи *кумулятивен раст* од 250 милиони евра (6,6%), при посилен раст на задолженоста кај приватниот сектор (81% од вкупниот раст). Во овој сектор најголем дел од

³⁸ Во останати сектори спаѓаат: небанкарските финансиски посредници, нефинансиските трговски друштва, домаќинствата, непрофитните институции и јавните претпријатија.

долгот е врз основа на финансиски заеми и меѓукомпаниско задолжување, а во помал дел и врз основа на трговски кредити. Воедно, придонес за зголемување на долгот имаат и достасаните неплатени обврски, коишто од почетокот на 2010 година бележат раст од 45,8 милиони евра, а од почетокот на кризата (од последниот квартал на 2008 година) збирно достигнаа 62,8 милиони евра. Од аспект на рочноста, зголемувањето на долгорочното задолжување има малку поголем придонес од краткорочното задолжување, односно објаснува 55,4% од збирниот раст на вкупниот бруто надворешен долг.

Индикатори за надворешна задолженост	2007				2008				2009				2010		
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3
Бруто надворешен долг / БДП (критериум: умерена задолженост 30-50%)	49.6	49.1	50.2	53.2	47.9	51.2	55.1	55.3	52.9	52.3	57.8	58.6	55.6	59.6	59.4
Бруто надворешен долг / Извоз на стоки и услуги (критериум: помала задолженост 0-165%)	95.4	94.5	96.5	102.4	87.6	93.7	100.9	101.2	102.6	101.4	112.0	113.5	112.2	120.2	119.7
Сервисирање на долг / Извоз на стоки и услуги* (критериум: умерена задолженост 18-30%)	15.9	15.9	15.9	15.9	6.6	6.6	6.6	6.6	10.2	10.2	10.2	10.2	7.4	7.4	7.4
Отплати на камата / Извоз на стоки и услуги* (критериум: помала задолженост 0-12%)	2.3	2.3	2.3	2.3	1.8	1.8	1.8	1.8	2.1	2.1	2.1	2.1	1.9	1.9	1.9

*Податоците за сервисирањето на долгот и отплатите на камата не се ревидирани.
Извор: НБРМ.

Показателите за надворешната задолженост даваат различна слика за прагот на задолженост на македонската економија. Учеството на бруто надворешниот долг во номиналниот БДП³⁹ на крајот од третиот квартал на 2010 година достигна 59,4%, што ја става РМ во групата на високо задолжени економии. Сепак, имајќи предвид дека околу 40% од вкупните обврски се однесуваат на трговски кредити и меѓукомпаниско задолжување, може да се каже дека степенот на надворешна чувствителност на економијата е реално помал. Воедно, останатите показатели за степенот на надворешна задолженост⁴⁰ (односот помеѓу бруто надворешниот долг и приливите од извозот на стоки и услуги, односот помеѓу сервисирањето на долгот и приливите од извозот на стоки и услуги и односот помеѓу отплатите на камата и приливите од извозот на стоки и услуги), укажуваат на помала надворешна задолженост.

³⁹ Тригодишен просек, според методологијата на Светската банка.

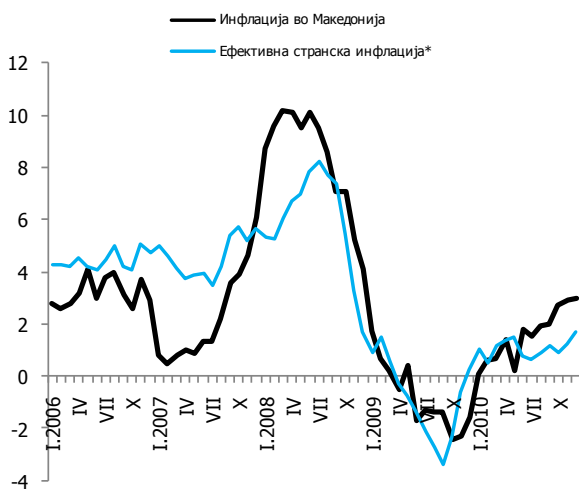
⁴⁰ Според Методологијата на Светската банка.

1.6. Инфлација

По умерениот сезонски пад во претходното тримесечје, во последниот квартал на 2010 година нивото на потрошувачките цени забележа квартален раст. Растот на цените во последното тримесечје, главно, беше условен од растот на цените на прехранбената компонента. Постепениот раст на годишната стапка на инфлација од почетокот на годината, беше дополнително засилен во последниот квартал, при што таа достигна 2,9% (1,8% во третиот квартал). При сличен придонес на цените на енергентите, засилувањето на годишната стапка на инфлација е последица на зголемениот придонес на цената на храната. Овие трендови укажуваат на постепено пренесување на притисоците од растот на увозните врз домашните цени на храната. Базичната инфлација бележи умерено забрзување, а зголемувањето кај цените на производителите на индустриски производи и натаму продолжува. Проекциите за следниот период упатуваат на продолжување на растот на нивото на потрошувачките цени. Притоа, ризиците околу проекцијата на инфлацијата се оценуваат како претежно нагорни, и во голема мера поврзани со интензитетот на раст на светските цени на храната и енергентите.

Домашна инфлација и странска ефективна инфлација
(годишни стапки на раст, во %)

* Ефективната странска инфлација е добиена како пондериран збир од инфлациите во земјите најзначајни трговски партнери на РМ.
Извор: ДЗС, Еуростат и пресметки на НБРМ.

Во последниот квартал на 2010 година општото ниво на потрошувачките цени бележи раст од 0,9% во однос на претходниот квартал (раст од 0,5% според сезонски прилагодените податоци). Зголемувањето на цените во најголем дел произлегува од растот на цените на прехранбената компонента од 1,7% (0,8% сезонски прилагодено), откако во претходниот квартал забележаа пад од 1,3%. Растот на цените на храната, во основа, се должи на повисоките цени на преработената храна, главно на мастите - 14,5% и на свежата храна, главно на свежиот зеленчук - 10,5%. Цените на енергетската компонента, по минималниот раст (0,2%) во претходниот квартал, во последниот квартал забележаа раст од 1,1%. Нивниот раст се должи на повисоките цени на нафтените деривати, согласно со растот на цената на суровата нафта на светските берзи. Дополнително влијание врз вкупната квартална инфлација има и нагорното движење на цените на комунално-станбените услуги⁴¹, на цените на цигарите⁴², како и на цените на облеката и обувките (поради ефектот од промената на сезоната). Од друга страна, поизразен пад на цените беше забележан кај свежото овошје (вообичаен пад во последниот квартал од

⁴¹ Порастот на цените во оваа категорија во ноември се должи на зголемувањето на цената на услугите за собирање, изнесување, транспортирање и депонирање комунален цврст и технолошки отпад.

⁴² Поради порастот на цената на одредени брендови на цигари.

Инфлација и главните категории на ЦПИ*
(придонеси во годишниот раст, во процентни поени)

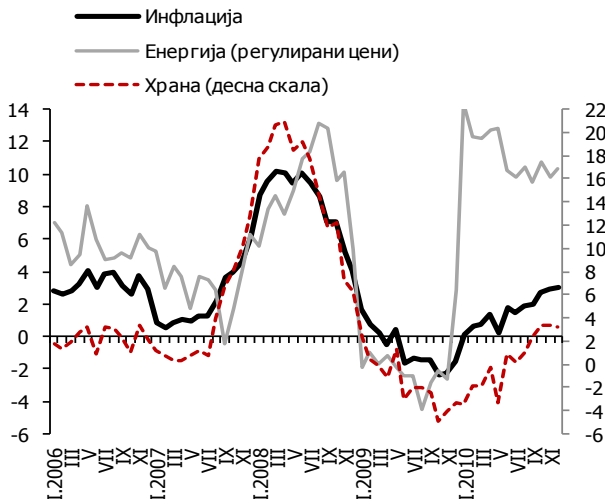

*CPI- Consumer price index (Индекс на потрошувачки цени) претставува мерка за инфлацијата.

**Останато ги инкорпорира категориите: облека и обувки, хигиена и здравје, образование култура и разонода, ресторани и хотели и останати услуги неспомнати на друго место.

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

Инфлација и цени на храната и енергијата
(годишни промени, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

Цена на сурова нафта и храна

Извор: ММФ - цени на примарни производи (IMF Primary Commodity Prices).

годината), кај услугите за образование и развој, како и кај телекомуникациските услуги.

Постепениот раст на годишната стапка на инфлација од почетокот на годината, беше дополнително засилен во последниот квартал, при што таа достигна 2,9% (1,8% во третиот квартал). Засилувањето на годишната стапка на инфлација се јавува како последица на значително зголемениот придонес на цената на храната од 0,4 п.п. колку што изнесуваше во претходниот квартал, на 1,3 п.п., при непроменет квартален придонес на цените на енергентите (од 1,3 п.п.). Согласно со поголемиот раст во последниот квартал, стапката на инфлација во просек за целата 2010 година достигна 1,6% (за првите три квартали на 2010 година изнесуваше 1,1%). Движењето кај домашната инфлација се совпаѓа со глобалните трендови, каде што исто така се забележува засилување на инфлацијата, под влијание на цените на храната и енергијата. Така, годишната странска ефективна инфлација во четвртиот квартал изнесува 1,3%, во споредба со 0,9% во претходниот квартал. Посилниот интензитет на домашната во однос на странската инфлација, делумно може да се објасни со различното учество на прехранбената компонента во вкупниот индекс на потрошувачките цени.

Годишниот раст на цените на прехранбената компонента продолжи да забрзува и во последниот квартал на годината, со стапка од 3,3% (1,2% годишен раст во претходниот квартал), како комбинација од базниот ефект и од растот на нивото на квартална основа. Анализирани по одделни компоненти, растот на цените на храната произлегува од повисокиот придонес на цените на преработената храна (главно на мастите, месото и лебот и печивата), додека свежата храна има помал придонес.

Годишниот раст на цените на енергентите во последниот квартал на 2010 година забрза од 9,9% во претходниот квартал на 10,3%. При непроменети цени на електричната енергија и парното греење во однос на претходниот квартал, благото засилување на годишниот раст на цените на енергентите произлегува од повисоката цена на нафтените деривати (забрзување на годишниот раст од 13,1%, колку што изнесуваше во третиот квартал, на 14,6%), согласно со

движењето на цената на суровата нафта на светските берзи.

Одделни категории цени (годишни промени во %)

	Кв.1 2009	Кв.2 2009	Кв.3 2009	Кв.4 2009	2009	Кв.1 2010	Кв.2 2010	Кв.3 2010	Кв.4 2010	2010
Инфлација (CPI)	0.8	-0.6	-1.4	-2.1	-0.8	0.4	1.1	1.8	2.9	1.6
Храна	0.9	-1.0	-2.2	-4.2	-1.6	-2.4	-1.0	1.2	3.3	0.3
Свежа храна	1.0	1.9	-0.2	-5.3	-0.6	-3.0	-2.4	0.2	1.6	-0.9
Преработена храна	1.4	-3.0	-3.4	-3.6	-2.2	-1.9	0.4	2.0	4.7	1.3
Енергија	-1.6	-1.9	-3.4	-1.1	-2.0	12.6	11.8	9.9	10.3	11.2
Нафтени деривати	-27.1	-27.7	-24.6	-4.0	-20.9	26.0	23.5	13.1	14.6	19.3
Електрична енергија	13.1	13.1	13.1	4.0	10.8	9.9	9.8	9.8	9.9	9.8
Топлинска енергија за греење	4.2	3.6	-4.9	-6.2	-0.9	6.4	5.3	7.2	7.1	6.5
Храна и енергија (волатилни цени)	0.3	-1.2	-2.5	-3.4	-1.7	1.1	2.1	3.3	5.1	2.9
Стоки	0.8	-0.7	-1.3	-2.0	-0.8	0.6	1.4	2.0	3.5	1.9
Услуги	1.2	0.0	-1.8	-2.4	-0.7	-0.2	-0.2	0.6	0.0	0.1
Базична инфлација (без храна и енергија)	1.5	0.3	0.1	-0.6	0.3	-0.2	0.1	0.2	0.6	0.2
Цени на производители на индустриски производи	-6.2	-8.8	-10.1	-0.5	-6.4	7.5	9.7	7.7	7.9	8.2

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

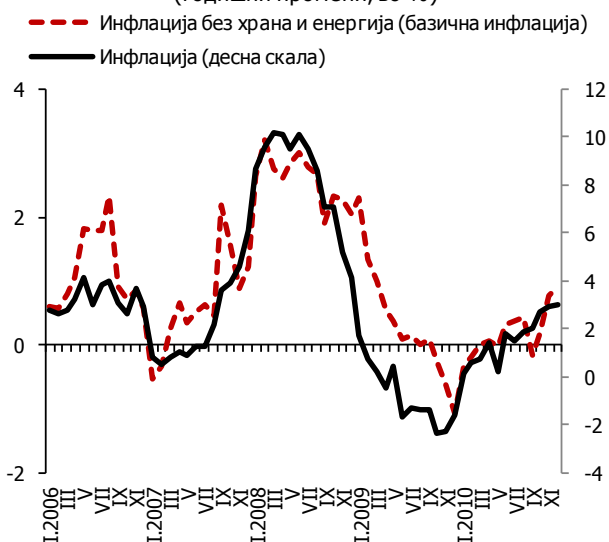
Придонеси кон инфлацијата (во п.п.)

	Кв.1 2009	Кв.2 2009	Кв.3 2009	Кв.4 2009	2009	Кв.1 2010	Кв.2 2010	Кв.3 2010	Кв.4 2010	2010
Инфлација (CPI)	0.8	-0.6	-1.4	-2.1	-0.8	0.4	1.1	1.8	2.9	1.6
Храна	0.4	-0.4	-0.9	-1.7	-0.7	-1.0	-0.4	0.4	1.3	0.1
Свежа храна	0.2	0.4	0.0	-1.0	-0.1	-0.6	-0.4	0.0	0.3	-0.2
Преработена храна	0.3	-0.6	-0.7	-0.8	-0.5	-0.4	0.1	0.4	1.0	0.3
Енергија	-0.2	-0.2	-0.4	-0.1	-0.3	1.5	1.4	1.2	1.3	1.4
Нафтени деривати	-1.1	-1.1	-1.0	-0.2	-0.9	0.7	0.7	0.4	0.5	0.6
Електрична енергија	0.7	0.7	0.7	0.2	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Топлинска енергија за греење	0.1	0.1	-0.2	-0.2	0.0	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Храна и енергија (волатилни цени)	0.2	-0.6	-1.3	-1.8	-0.9	0.5	1.1	1.7	2.6	1.5
Базична инфлација (без храна и енергија)	0.7	0.2	0.0	-0.3	0.2	-0.1	0.1	0.1	0.3	0.1

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

Инфлација и базична инфлација

(годишни промени, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

Покрај засилувањето на прехранбената и енергетската компонента, во последниот квартал на 2010 година засилување на растот е забележан и кај долгорочната компонента на инфлацијата. По минималната годишна стапка на раст од 0,2% во третиот квартал, базичната инфлација достигна 0,6% во последниот квартал од годината. Порастот на оваа компонента се јавува како последица на повисоките цени на обувките, на угостителските услуги, како и на зголемените цени на комунално-станбените услуги. Воедно, во последниот квартал, во зоната на позитивните придонеси навлегоа цените на лековите и на цигарите. Ваквото позитивно поместувања кај базичната инфлација упатува на заживување на домашната побарувачка, како и на поизразени преносни ефекти од поскапувањето на енергентите.

Остварувањата кај инфлацијата во последниот квартал на 2010 година главно соодветствуваат со очекувањата на економските субјекти. Според резултатите од Анкетата за инфлациските очекувања на НБРМ од октомври, најголем дел од испитаниците (57,1%) очекувале дека

годишната стапка на инфлација на крајот на последниот квартал ќе биде повисока во однос на септемвриското ниво од 2%, нешто помал дел (36,7%) сметале дека инфлацијата ќе остане непроменета, а многу мал дел (4,1%) очекувале нејзино намалување. Сепак, испитаниците очекувале дека годишната инфлација во декември ќе изнесува околу 2,2%, а просечната за целата 2010 година околу 1,4%, што е пониско во однос на остварената инфлација. **Очекувањата за движењето на инфлацијата во 2011 година, според октомвриската анкета, се во насока на повисока инфлација.** Имено, 47% од испитаниците очекуваат дека просечната стапка на инфлација ќе биде повисока од инфлацијата во 2010 година⁴³ како резултат на очекувањата за подобрување на економската активност и следствено, посилен побарувачка во следниот период, очекувања за зголемување на цените на електричната енергија, како и очекувањата за повисоки цени на суровата нафта и на храната на светските берзи. Очекуваната стапка на инфлација за 2011 година според одговорите на испитаниците изнесува околу 2% (проектираната просечна стапка за 2011 година е во интервал од 2% до 3%).

Трендот на зголемување на цените на производителите на индустриски производи продолжи и во последниот квартал на 2010 година. Оваа категорија на цени во последното тримесечје забележа раст од 1,2% на квартална основа (раст од 4,4%, според сезонски прилагодените податоци). Слично како и во претходниот квартал, растот во најголема мера се должи на повисоките цени на нетрајните производи за широка потрошувачка, односно на прехранбените производи и пијалаци (придонес од 0,9 п.п.), енергентите, тутунските и хемиските производи (заеднички придонес од 0,3 п.п.), при негативен придонес на цените на основните метали (-0,1 п.п.). **На годишна основа, цените на производителите на индустриски производи забележаа раст од 8,3%,** во најголем дел под влијание на порастот на цените на нафтните деривати, прехранбените производи и пијалаци, основните метали и на електричната енергија. Од аспект на производствените цени коишто влијаат врз домашната компонента на потрошувачките

⁴³ Од вкупниот број испитаници, 34,7% имаат стабилни инфлациски очекувања за 2011 година, додека преостанатиот дел сметаат дека движењето на инфлацијата во 2011 година тешко може да се процени.

Трошоци за труд по единица производ (годишни стапки на раст, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

цени, забележаниот квартален раст во двата последователни квартала кај цените на стоките за широка потрошувачка⁴⁴, и зголемените цени на енергијата во последниот квартал, упатуваат на потенцијални инфлациски притисоци.

Како резултат на силното забавување на растот кај продуктивноста (од 2,6% на 0,3%) и умереното засилување кај платите (од 0,3% на 0,9%), трошоците за труд по единица во третиот квартал на 2010 година забележаа раст од 0,6% (по падот од 2,2% во претходниот квартал). Ваквиот раст на трошоците за труд по единица производ, упатува на можни притисоци врз инфлацијата преку овој канал во наредниот период.

Сегашните оценки упатуваат на продолжување на растот на нивото на потрошувачките цени. Ваквите оценки, главно произлегуваат од тековниот и очекуваниот раст на увозните цени на храната и енергијата. Ризиците околу проекцијата на инфлацијата се оценуваат како претежно нагорни. Евентуално посилен преносен ефект од растот на увозните врз домашните цени од очекуваниот, посилен раст на светските цени на храната и енергијата, како и посилен индиректен ефект на овие ценовни категории врз останатите цени се идентификувани како главни пунктови на ризици околу проекцијата.

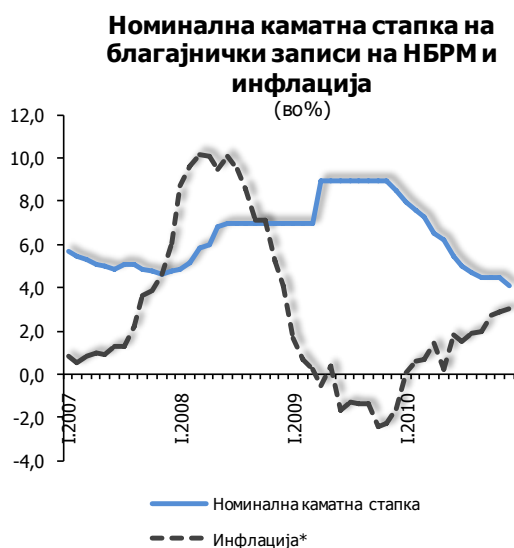
II. Монетарна политика

Олабавувањето на монетарната политика продолжи и во последното тримесечје на 2010 година. Во услови на поволен амбиент и намалени ризици, во декември НБРМ ја намали основната каматна стапка за 0,5 п.п. Со тоа, каматната стапка на благајничките записи на крајот на годината се сведе на 4%, или на историски најниското ниво. Ваквите промени во монетарната политика беа овозможени од релативно стабилниот девизен пазар во текот на последното тримесечје, наспроти очекувањата за поголеми притисоци врз побарувачката за девизи во овој период. Овие трендови се во согласност со сигналите што ги даваат последните макроекономски параметри. Имено, се оценува дека надворешната позиција до крајот на годината ќе биде значително поповолна во однос на претходните очекувања, со помал дефицит во трговската размена и посилен раст на приватните трансфери. Притоа, покрај посилен стимул од извозната побарувачка, подобрите остварувања произлегуваат и од помалите притисоци врз увозот. Ваквите движења покажуваат дека и покрај растот на домашната економија,

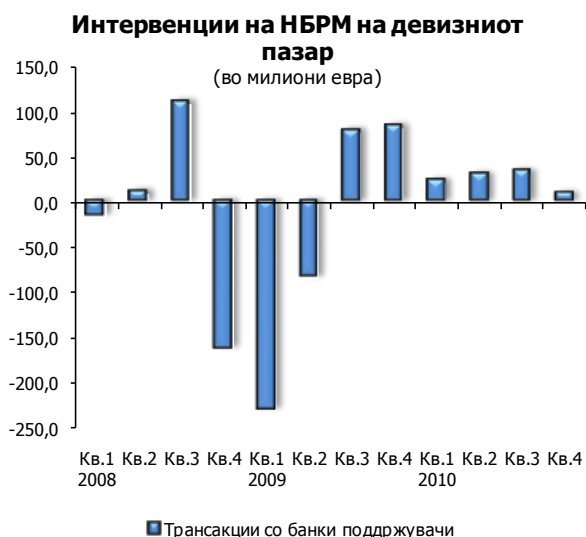
⁴⁴ Трајните производи за широка потрошувачка бележат пораст од 8,5%, додека нетрајните, коишто имаат поголем пондер, имаат раст од 2,2%.

домашната побарувачка сè уште е недоволно силна да создаде притисоци за продлабочување на надворешните нерамнотежи. Последните оценки укажуваат на релативно стабилен амбиент за спроведување на монетарната политика и во наредниот период. Сепак, ризиците и понатаму постојат и главно се поврзани со темпото на закрепнување на светската економија, пред сè земјите од Европската унија. Нивниот евентуално послаб раст може да доведе до послаби извозни остварувања и помали капитални приливи, а со тоа и притисоци врз девизните резерви. Во секој случај, подобрата позиција на девизните резерви на крајот на годината во однос на очекувањата обезбедува капацитет за успешно амортизирање на евентуалните ризици.

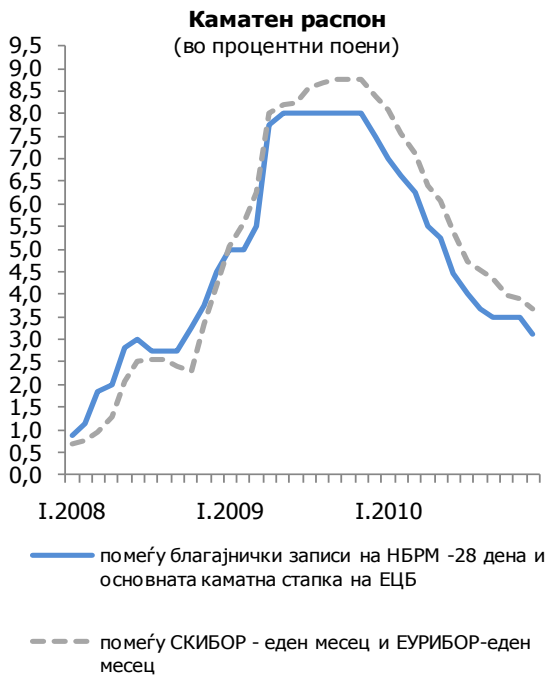

*Тековен месец во однос на истиот месец од претходната година.
Извор: ДЗС и НБРМ.

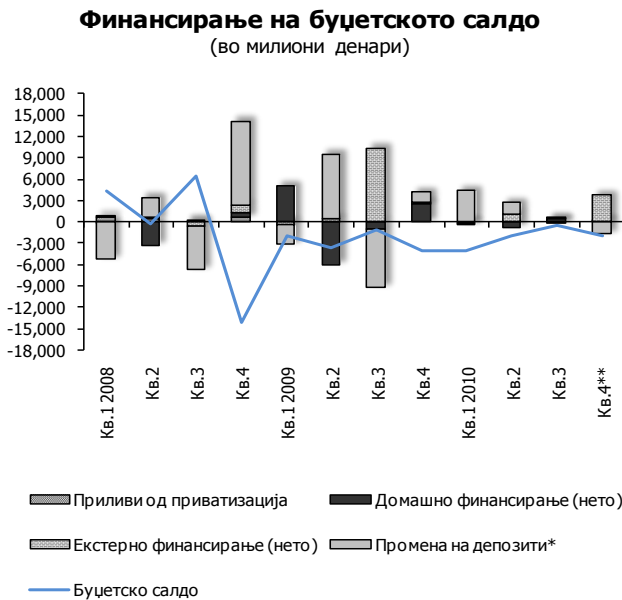

Извор: НБРМ.

Со намалувањето на основната каматна стапка во декември, НБРМ го продолжи циклусот на олабавување на монетарната политика, што започна од крајот на 2009 година. Со тоа, каматната стапка на благајничките записи на крајот на годината се сведе на 4%, или на историски најниско ниво. Се очекува дека монетарните промени ќе придонесат за понатамошно стабилизирање на очекувањата, поголемо раздвижување на кредитните текови, а со тоа и за раст на економската активност. Натомашното намалување на основната каматна стапка пред сè беше овозможено од стабилните движења на девизниот пазар, наспроти очекувањата за продлабочување на јазот помеѓу побарувачката и понудата на девизи во четвртото тримесечје. Притоа, во текот на четвртиот квартал НБРМ интервенира со нето-откуп на девизи во износ од околу 8,6 милиони евра. Со тоа, позначителни притисоци врз девизниот курс не беа забележани, а девизните резерви и понатаму растеа. Поволните трендови во овој сегмент се објаснуваат со подобрите остварувања во надворешниот сектор во однос на очекувањата. Позитивните импулси од глобалното окружување врз извозниот раст, побавната динамика на раст на увозот, стабилните очекувања и растот на приватните трансфери се главните фактори за ваквите отстапувања. Притоа, динамиката на увозот е во согласност со движењата кај домашната побарувачка којашто и понатаму бавно закрепнува, што пак соодветствува со релативно умереното закрепнување на кредитните текови и побавниот раст на расположливиот доход. Банкарскиот сектор се воздржува од поголемо финансирање на реалниот сектор, што е во голема мера условено од сè уште присутните согледувања за повисок ризик.

Извор: НБРМ, ЕЦБ (www.ecb.int) и Централната банка на Холандија (www.statistics.dnb.nl).

* Позитивна промена - повлекување депозити; негативна промена - кумулирање депозити.

** Се однесува на октомври и ноември 2010 година.

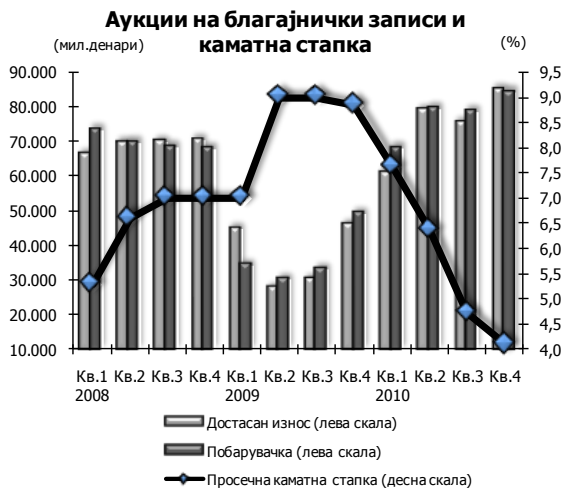
Извор: Министерство за финансии на Република Македонија

Намалувањето на основната каматна стапка на НБРМ во декември, во услови кога каматната стапка на ЕЦБ се задржа на ниво од 1% во текот на целата година, доведе до умерено стеснување на распонот помеѓу каматната стапка на НБРМ и ЕЦБ во декември (од 3,5 процентни поени во септември на 3,1 процентен поен во декември). На европскиот финансиски пазар, загриженоста на инвеститорите во поглед на фискалната стабилност на некои од земјите-членки на Унијата повторно се актуализира, што предизвика поизразена променливост на пазарните каматни стапки ЕУРИБОР во последните неколку месеци. Притоа, во септември каматната стапка ЕУРИБОР на еден, три и шест месеци се намали, а во октомври и ноември повторно се придвижи во нагорна линија. Повторните турбуленции на финансискиот пазар и промените на согледувањата на инвеститорите во поглед на идната економска и финансиска состојба во светот се согледува и преку забележаниот раст на каматните стапки изведени од цените на фјучерсите на тримесечниот ЕУРИБОР⁴⁵. На домашниот финансиски пазар, едномесечниот СКИБОР⁴⁶ ги следеше промените кај основната каматна стапка постојано намалувајќи се во текот на четвртиот квартал. Во вакви услови, трендот на стеснување на каматниот распон помеѓу едномесечниот СКИБОР и едномесечниот ЕУРИБОР продолжи и во текот на четвртиот квартал, при што од 4,3 процентни поени колку што изнесуваше во септември, во декември се сведе на 3,7 процентни поени.

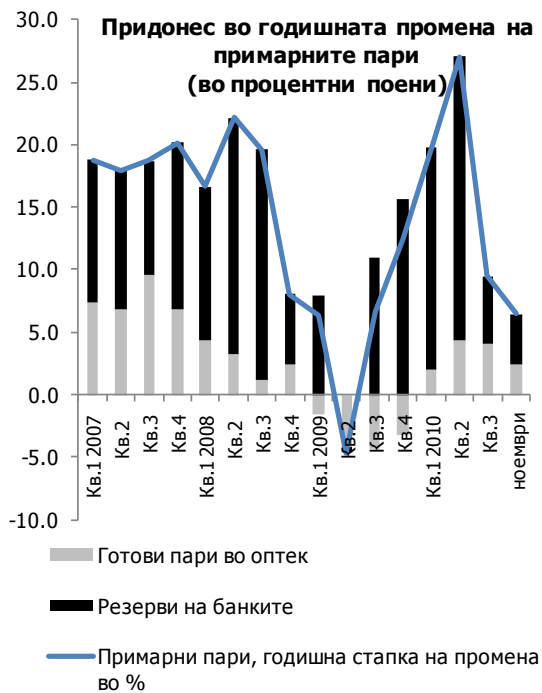
Од аспект на факторите што делуваат врз ликвидноста на банкарскиот сектор, во текот на четвртиот квартал на 2010 година, државата делуваше во насока на незначително креирање ликвидни средства. Согласно со последните расположливи податоци, буџетскиот дефицит во октомври и ноември, на збирна основа беше поголем во однос на третиот квартал и изнесуваше 2.075 милиони денари. Од аспект на финансирањето на буџетското салдо, најзначителен придонес имаше надворешното финансирање во услови на позначителен раст на приливите врз основа на странски заеми (од

⁴⁵ Месечен билтен на ЕЦБ, декември 2010 (ECB Monthly Bulletin, December 2010).

⁴⁶ Меѓубанкарска каматна стапка за денарски депозити, пресметана од котациите на референтните банки.

Извор: НБРМ.

Извор: НБРМ.

4.341 милион⁴⁷ денари). Домашното финансирање имаше незначителен придонес во финансирањето, при забележани одливи врз основа на отплата на долг (исплатена редовна рата од обврзницата за старо девизно штедење во октомври). Имајќи ги предвид овие текови депозитите на државата забележаа раст (од 1.696 милиони денари, на збирна основа во октомври и ноември)⁴⁸.

За разлика од третиот квартал, во којшто и покрај намалената каматна стапка, интересот на банките за вложувања во благајнички записи беше висок, во четвртиот квартал, побарувачката за овие хартии од вредност беше умерено пониска од достасаниот износ (за 0,8%). Со тоа, во текот на четвртиот квартал, преку благајничките записи на НБРМ беше креирана ликвидност од вкупно 647 милиони денари.

Во четвртиот квартал просечната дневна ликвидност на банките оствари квартален пад од 2%. Вишокот издвоени ликвидни средства над обврската за задолжителна резерва (во денари)⁴⁹ во четвртиот квартал изнесуваше 1,9%, во просек, наспроти 3,1% во третиот квартал. Во однос на четвртиот квартал на 2009 година, вишокот над обврската за задолжителна резерва е понизок за 1,3 процентни поени. Во ноември 2010 година, годишната стапка на раст на примарните пари⁵⁰ изнесуваше 7,5%, наспроти 8,8% колку што изнесуваше на крајот на третиот квартал.

Се очекува дека амбиентот во кој ќе се спроведува монетарната политика во наредниот период ќе биде стабилен. Во прилог на тоа се оцените за подинамичен раст, но сепак помал од потенцијалниот раст на економијата во 2011 година. Во надворешниот сектор, се очекува дека дефицитот во тековната сметка ќе биде релативно низок, под претпоставка за умерен раст на странската побарувачка и слабо закрепнување на домашната побарувачка. На тој начин, се очекува дека движењата на девизниот пазар ќе

⁴⁷ Во најголем дел се однесува на повлечените специјални права за влечење (СПВ) од ММФ.

⁴⁸ Се однесува на промената на депозитите на државата кај НБРМ согласно со податоците од фискалната табела за ноември 2010 година.

⁴⁹ За период на одржување (исполнување) на обврската за задолжителна резерва на банките се смета периодот од 11. ден во тековниот месец до 10. ден во следниот месец.

⁵⁰ Ја вклучува и задолжителната резерва во девизи.

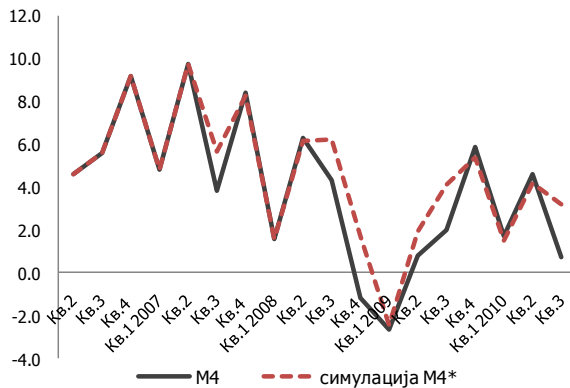
бидат позитивни, при што не се очекуваат притисоци врз девизните резерви. Кај инфлацијата, очекувањата се во насока на контролиран раст, за којшто не се очекува дека ќе делува дестабилизирачки врз очекувањата на економските субјекти. Сепак, не треба да се занемаруваат и **потенцијалните негативни ризици** при ваквото сценарио. На глобален план, главниот ризик се лоцира во брзината и успешноста на веќе започнатата фискална консолидација на фискално чувствителните земји во Унијата и поправањето на билансните позиции на различните сектори во економиите, пред сè банкарскиот сектор. Со евентуалното потфрлање во овој домен би можел да се оствари ризикот од повторно враќање на фазата на „зараза“, т.е. прелевање на негативните состојби од една во друга земја што може да го врати негативната состојба на финансиските пазари и да го попречи планираниот глобален раст. Евентуално помалиот раст на земјите во светот, пред сè во Европската унија, на домашен план би можело да влијае дестимулативно на извозната побарувачка и на капиталните приливи. Доколку растот на инфлацијата е поголем во однос на очекувањата, тоа претставува уште еден ризик во поглед на водењето на монетарната политика. Оттука, потенцијалните ризици постојано ќе се следат и доколку постои потреба, соодветно ќе се реагира за да се задржи стабилноста на девизниот курс.

2.1. Монетарни агрегати

Во текот на третото тримесечје на 2010 година дојде до забавување на кварталниот раст на паричната маса и депозитниот потенцијал на банките. Ваквата динамика главно е последица на одливот на поголем износ на средства за исплата на дивиденда од страна на една поголема компанија кон државата и странски инвеститор во јули. Доколку се отстрани овој ефект повторно се забележува забавување на кварталниот раст, но со помал интензитет. Од секторски аспект, во услови на високи одливи на средства од сметките на претпријатијата за исплата на дивиденда, депозитите на корпоративниот сектор во третото тримесечје забележаа најдлабок квартален пад во последните шест квартали. Забавување на растот беше забележано и кај депозитите на населението. Во текот на октомври и ноември беше забележан понатамошен раст на штедењето во банкарскиот систем со засилен интензитет. Понатамошната динамика на монетарниот раст е условена од трендовите во реалниот и надворешниот сектор. Оттука и ризиците околу идната траекторија на паричната маса соодветствуваат со оние поврзани со оцените за економскиот раст и надворешната позиција на економијата.

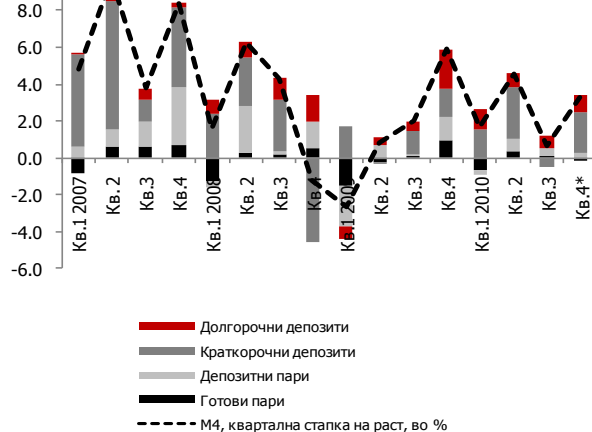

Парична маса М4
(квартални стапки на раст, во %)

*не вклучува исплата на дивиденда
Извор: НБРМ

Придонес во кварталната промена на паричната маса М4
(во процентни поени)

*промена во однос на септември 2010 година.
Извор: НБРМ.

Во третиот квартал на 2010 година, најшироката парична маса М4 забележа квартален раст од 0,7%, што претставува забавување во однос на растот од претходниот квартал (од 4,6%). Ваквата динамика на монетарниот раст главно се должи на еднократен ефект, односно на исплатата на дивиденда на една поголема компанија кон државата и странскиот инвеститор во јули. Доколку се изолира вонредниот фактор⁵¹, кварталниот раст на паричната маса М4 во септември би изнесувал 3,2%, наспроти 4,2% во претходниот период. Во текот на октомври и ноември беше присутна позитивна динамика на паричната маса. Дополнително влијание врз монетарниот раст имаше и редовната исплата на обврзницата за старото девизно штедење во октомври. При вакви движења, во ноември во однос на крајот на третиот квартал, паричната маса беше повисока за 3,3% (со изолиран ефект од дивидендата, порастот изнесува 2,9%). Анализирани на годишна основа, растот на најшироката парична маса во ноември 2010 година изнесуваше 13,7% (13,4% во септември).

Во третото тримесечје, депозитите на долг рок имаа најголема улога во порастот на паричната маса, што не е карактеристично за претходниот период. Имено, и покрај забавениот квартален раст на депозитите на долг рок (од 6,8% на 5,3%), забележано е зголемување на нивниот придонес во проширувањето на паричната маса (од 16,7% на 87,3%, на квартална основа). Сепак, треба да се има предвид дека ова е главно резултат на еднократен ефект (исплатата на дивиденда во јули), при што и покрај кварталниот пад на краткорочните депозити од 0,7%, тие и понатаму се најзастапена категорија во најшироката парична маса. Тоа го покажуваат и движењата во наредниот период (октомври и ноември), кога е забележано зголемување на депозитите на краток рок и враќање на нивниот висок придонес во порастот на паричната маса (од 67%, во однос на крајот од третиот квартал).

⁵¹ Се однесува на исплатата на дивиденда во третото тримесечје. Симулацијата на М4 и на вкупните депозити се заснова врз изолирање на ефектот од исплатата на дивидендата.

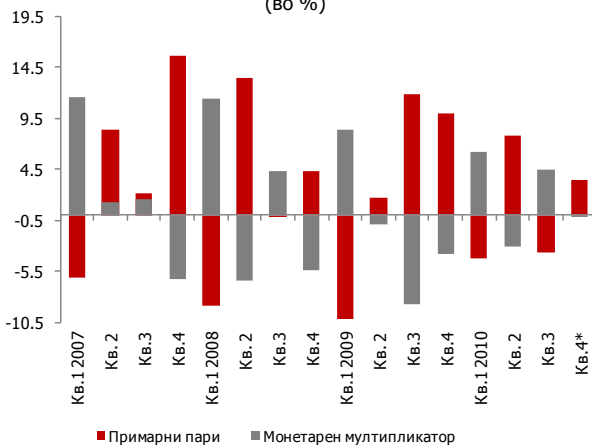
Главни компоненти на најшироката парична маса M4

	I-XI.2010 Просечно учество во M4	квартални стапки на раст (во %)							
		Кв.1 2009	Кв. 2	Кв.3	Кв.4	Кв.1 2010	Кв.2	Кв.3	Кв.4*
Готови пари во оптек	7.2	-16.8	-3.0	1.7	12.5	-8.7	5.5	1.8	-2.3
Депозитни пари	16.8	-12.0	4.0	0.1	7.5	-1.5	4.1	2.6	1.6
M1	24.0	-13.5	1.8	0.6	9.0	-3.7	4.5	2.4	0.4
Вк. краткорочни депозити	64.4	2.7	0.0	2.0	2.4	2.3	4.2	-0.7	3.4
M2	88.4	-2.2	0.5	1.6	4.1	0.6	4.3	0.1	2.6
Вк. долгорочни депозити	11.6	-7.3	5.0	5.9	24.2	10.8	6.8	5.3	8.1
M4	100	-2.6	0.8	2.0	5.9	1.7	4.6	0.7	3.3

* се однесува на промена во однос на септември 2010 година.
Извор: НБРМ.

Од аспект на најликвидната парична маса M1, на квартална основа е забележано забавување на стапките на раст кај готовите пари во оптек и депозитните пари, при пораст на нивниот придонес во зголемувањето на најшироката парична маса (од 23,4% на 81,7%). Притоа, зголемувањето на депозитните пари во овој период е главно условено од зголемувањето на средствата на трансакциските сметки на претпријатијата, во услови на забрзување на динамиката на економскиот раст и поволните движења во надворешниот сектор. Сепак, доколку се изолира исплатата на дивиденда од паричната маса M4, придонесот на готовите пари во оптек и депозитните пари и понатаму е позитивен, но бележи забавување во однос на претходниот квартал. Ваквото намалување на позитивниот придонес на оваа компонента е карактеристично и за наредниот период (октомври и ноември), кога придонесот на M1 продолжува да се намалува, во услови на пораст на депозитните пари и пад на готовите пари во оптек (во однос на крајот од септември).

Декомпозиција на кварталната стапка на промена на паричната маса M4 (во %)

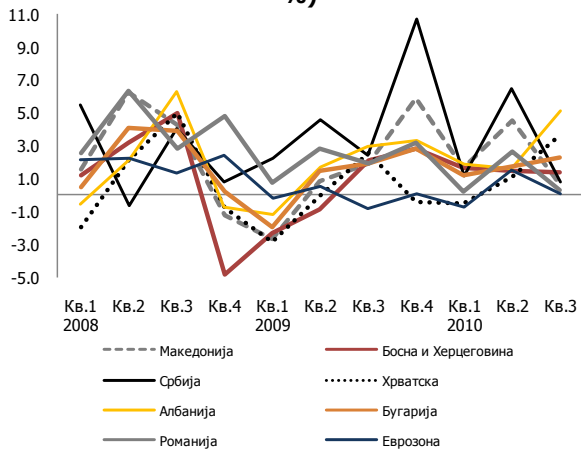
*Се однесува на промената во однос на септември 2010 година.
Извор: НБРМ.

Во текот на третото тримесечје е забележано умерено забрзување на монетарната мултипликација, при што монетарниот мултипликатор на паричната маса M4 изнесува 4,9% во септември, наспроти 4,6% во јуни. Забрзувањето на монетарниот мултипликатор е резултат на порастот на најшироката парична маса, при квартален пад на примарните пари. Во ноември е забележано умерено забавување на монетарниот мултипликатор на 4,8, при посилен пораст на примарните пари, во однос на растот на паричната маса.

Споредбената анализа покажува различна динамика на раст на паричната маса M4 во различни земји. Така, во зависност од условите во реалниот и надворешниот сектор, во дел од земјите е

Квартални стапки на раст на најшироката парична маса по земји (во, %)

Извор: интернет страни на централните банки

забележано забрзување, односно забавување на кварталните стапки на раст на најшироката парична маса. Во рамки на анализираниите земји, во третото тримесечје, најголемо забавување на кварталната стапка на раст е забележано во *Србија* од 6,4% на 0,8%. Овие движења се во согласност со забавувањето на растот на БДП во третото тримесечје, главно како резултат на падот во земјоделското производство, како и постојаното намалување на вработеноста.⁵² Воедно, позначително забавување на монетарниот раст е забележано и во Романија, каде што во септември е остварен квартален раст од 0,3%, наспроти 2,7% во второто тримесечје. Од друга страна, во услови на позитивни стапки на економски раст во втората половина на 2010 година, во Албанија паричната маса М4 на квартална основа е зголемена од 1,6% на 5,1%. Забрзување на кварталните стапки на раст на паричната маса М4 се забележани и во Хрватска и Бугарија (од 1,1% на 3,6% и од 1,8% на 2,3%, соодветно).

Во третото тримесечје на 2010 година, дојде до забавување на кварталниот раст на вкупниот депозитен потенцијал на банките⁵³ од 4,6% во претходниот квартал на 0,2%, главно како резултат на исплата на дивиденда од страна на една поголема компанија, што доведе до одлевање средства од краткорочните денарски сметки. Имено, доколку се изолира овој еднократен ефект, забележано е квартално зголемување на депозитниот потенцијал од 3,4%, главно како резултат на порастот на денарските депозити. Поголемиот одлив на средства за исплата на дивиденда придонесе за промена во придонесот на одделните компоненти за промената на вкупните депозити. Така, за разлика од претходните периоди, кога денарските депозити имаа најголема улога во порастот на депозитниот потенцијал, во третиот квартал оваа улога ја презедоа депозитите во странска валута. На квартална основа е забележан пад на денарските депозити од 1% (пораст од 8,4% во второто тримесечје), при забавен пораст на депозитите во странска валута од 0,9%, наспроти 2,4% во претходниот период. Учеството на девизните депозити во вкупните

⁵² Извештај за инфлација, Народна банка на Србија, ноември 2010.

⁵³ Се однесува на вкупните депозити без депозитните пари. Доколку се вклучат депозитните пари, кварталниот раст на вкупните депозити во септември 2010 година изнесува 1,2%, наспроти 4,6% во претходниот квартал.

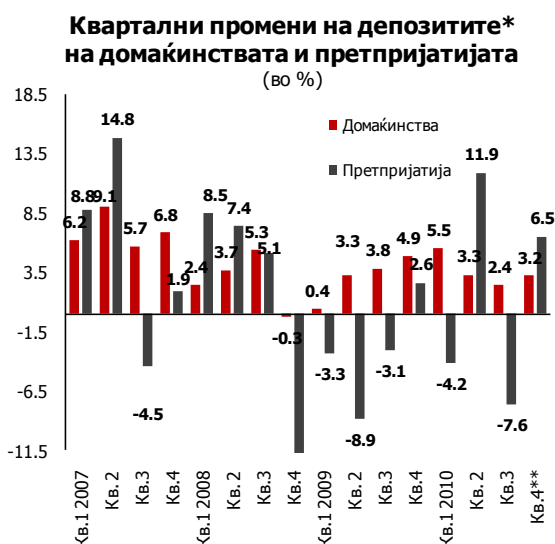
депозити (без депозитните пари) на квартална основа е зголемено од 62,6% на 63%, додека нивното учество во вкупните депозити со вклучени депозитни пари (степен на евроизација) бележи квартално намалување од 52,2% на 52%. Сепак дека се работи за еднократен ефект, потврда се и движењата во наредниот период (октомври и ноември) кога денарските депозити повторно се најважна категорија во проширувањето на депозитниот потенцијал (со учество од 62,8% во однос на крајот од третиот квартал).

Просечно учество во вкупните депозити, на квартална основа, во %

	2008				2009				2010			
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4*
Вкупни денарски депозити	46.4	45.5	44.8	42.6	39.4	36.7	33.9	35.1	35.7	36.9	36.6	37.9
Домаќинства	28.4	26.8	25.4	25.7	22.0	19.5	19.0	19.5	21.1	22.4	24.2	24.7
Претпријатија	16.3	17.2	18.0	15.2	13.8	13.5	10.9	10.9	9.9	9.7	7.7	8.3
Вкупни девизни депозити	53.6	54.5	55.2	57.4	60.6	63.3	66.1	64.9	64.3	63.1	63.4	62.1
Домаќинства	39.8	40.5	41.3	43.5	46.9	50.9	53.3	52.3	52.2	50.0	50.3	49.1
Претпријатија	13.6	13.9	13.7	13.6	12.9	11.5	11.9	11.7	11.2	12.3	12.2	12.2
Вкупни депозити	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

*се однесува на октомври и ноември

** вкупните депозити и денарските депозити не вклучуваат депозитни пари

*Депозитите не вклучуваат депозитни пари.

**Промена во однос на септември 2010 година.

Извор: НБРМ.

Одливот на средства за дивиденда имаше влијание и врз поставеноста на рочната структура на вкупните депозити. Така, во третиот квартал порастот на вкупните депозити е резултат на депозитите на долг рок, наспроти краткорочните депозити во претходниот квартал. Притоа, забавувањето на кварталниот раст на долгорочните депозити што започна во првата половина на годината продолжи и во третиот квартал (4,3%, наспроти 7,2% во вториот квартал). Кај краткорочните депозити, речиси по две години за првпат беше забележан пад на квартална основа (за 0,6%), главно заради споменатата дивиденда. Сепак, со исцрпување на ефектот од исплатата на дивидендата, во ноември во однос на крајот од третиот квартал краткорочните депозити повторно имаат најголема улога во порастот на депозитите (придонес од 61,8%). Исто така, во овој период (септември-ноември) е забележано зголемување на вкупните депозити од 4,2% (наспроти 3,1%, доколку се изолираат еднократните ефекти како што се дивидендата и обврзницата). На годишна основа, во ноември 2010 година вкупните депозити се повисоки за 14,9% (13,7% во септември). Со вклучени депозитни пари, годишната стапка на раст на вкупните депозити во ноември изнесува 15%.

Забавувањето на кварталниот раст на депозитите на домаќинствата (без депозитните пари)⁵⁴ што започна од почетокот на годинава, продолжи и во

⁵⁴ Со вклучени депозитни пари, кварталната стапка на раст на вкупните депозити на домаќинствата во септември 2010 година изнесува 2%, наспроти 3% во претходниот квартал.

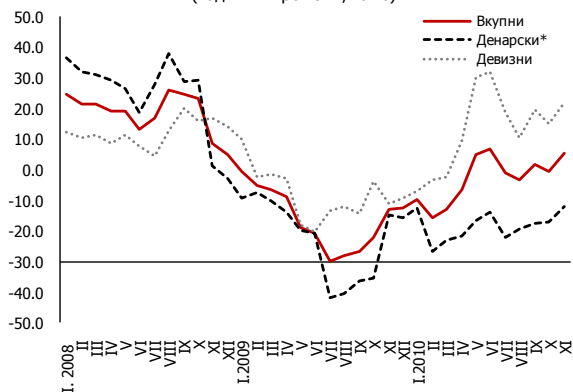
третото тримесечје. Кварталната стапка на раст изнесува 2,4%, наспроти 3,3% во претходното тримесечје. Во овој период е забележано забавување на растот кај сите компоненти на депозитите на домаќинствата, со исклучок на депозитите во странска валута. Сепак депозитите во домашна валута и во третото тримесечје го задржаа високиот придонес во порастот на вкупните депозити на домаќинствата (80,4%), при забележано зголемување на придонесот на девизните депозити (од 5,6% на 19,6% на квартална основа). Така, на квартална основа, денарските и девизните депозити се зголемија за 6,1% и 0,7%, соодветно (наспроти 10,6% и 0,3%, соодветно во претходниот период). Од аспект на рочноста, трендот на зголемување на придонесот на долгорочните депозити во порастот на вкупните депозити на домаќинствата што започна од почетокот на годината, продолжи и во третото тримесечје. Така, депозитите на долг рок учествуваат со 53,9% во порастот на депозитите на домаќинствата, наспроти 42,5% во претходниот период. На квартална основа, краткорочните и долгорочните депозити забележаа раст од 1,3% и 7%, соодветно, наспроти 2,3% и 8%, соодветно во претходниот период. Во наредниот период (октомври и ноември) е забележан раст на сите компоненти на депозитите на домаќинствата, при прилив на средства на сметките на домаќинствата како резултат на исплатата на редовната рата од обврзницата за старото девизно штедење. При вакви движења, во ноември, во однос на крајот на третиот квартал, депозитите на домаќинствата забележаа раст од 3,2%. Сепак ако се изолира ефектот од исплатата на обврзницата, во овој период ќе се забележи забавување на растот на домаќинствата во однос на крајот од третиот квартал, од околу 2%. На годишна основа, депозитите на населението во ноември остварија раст од 17,7%, (17% во септември 2010).

Во текот на третото тримесечје на 2010 година е забележан пад на вкупните депозити на претпријатијата⁵⁵ од 7,6%, наспроти порастот од 11,9% во претходниот период, што претставува најдлабок пад од вториот квартал на 2009 година. Ваквото движење на корпоративните депозити е резултат на големиот одлив на средства од сметките на претпријатијата за

⁵⁵ Се однесува на вкупните депозити без депозитните пари. Со вклучени депозитни пари, забележан е квартален пад од 1,3%, наспроти растот од 9,6% во претходниот квартал.

Депозити на претпријатија (годишни промени, во %)

*Денарските депозити не вклучуваат депозитни пари.
Извор: НБРМ.

исплата на дивиденда во јули. Имено, зголемувањето на корпоративните депозити во август и септември успеа да покрие само дел од повлечените средства од сметките на претпријатијата. Сепак доколку се изолира еднократниот ефект, ќе се забележи пораст на корпоративните депозити во третиот квартал од 5,8%, при што денарските и краткорочните депозити во најголем дел би придонесле за овој пораст. Имајќи предвид дека за исплата на дивидендата беа повлечени средства од сметките на денарските и краткорочните депозити, во третиот квартал беше забележан пад на овој тип депозити од 18,9% и 7,4%, соодветно што придонесе и кон намалување на вкупните корпоративни депозити. На квартална основа, забележан е и пад на долгорочните депозити од 11,5%, наспроти порастот од 7,5% во претходниот период. Од аспект на депозитите во странска валута е забележан забавен квартален пораст од 1,5% (наспроти 14,9% во вториот квартал). Со исцрпување на ефектот од исплатата на дивидендата во октомври и ноември е забележан раст на корпоративните депозити, при пораст на сите нивни компоненти. Притоа денарските и краткорочните депозити повторно ја презедоа улогата на главни двигатели на порастот на корпоративните депозити. При вакви движења, во ноември, во однос на крајот на третиот квартал, депозитите на претпријатијата забележаа раст од 6,5% (со изолиран ефект од дивидендата, растот изнесува 3,7%). На годишна основа, вкупните депозити на претпријатијата (без депозитните пари)⁵⁶ во ноември забележаа пораст од 5,2% (1,7% во септември 2010).

При оценки за понатамошен раст на економската активност и подобрување на позицијата на билансот на плаќања, во наредниот период се очекува понатамошно проширување на паричната маса. Сепак, ризиците околу динамиката на монетарниот раст и натаму постојат. Тие главно се поврзани со остварувањата на претпоставките за закрепнување на домашната економија и за подобра надворешна позиција.

⁵⁶ Со вклучување на депозитните пари, вкупните депозити на претпријатијата во ноември 2010 година на годишна основа се зголемија за 8,3%.

2.2. Кредитна активност

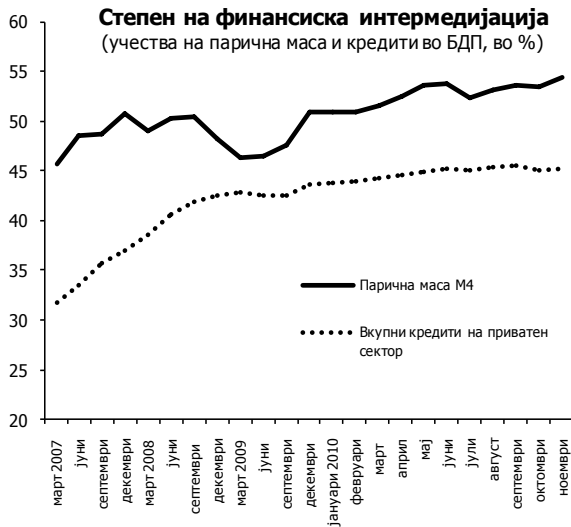
Кредитните текови во текот на третиот квартал се карактеризираа со побавна динамика на раст, во споредба со растот во претходното тримесечје. Ваквите трендови продолжија и во првите месеци од последното тримесечје на годината. Од друга страна, кај примарните извори на финансирање на банките задржан е континуитет на солиден раст⁵⁷. Воедно, макроекономските параметри се поповолни во однос на досегашните трендови и укажуваат на помали идни ризици, што всушност придонесе и за понатамошно олабавување на монетарната политика. Забавувањето на растот на кредитите, во услови на вакви позитивни промени, покажува дека сепак засега нема поголема промена во согледувањата на банките за идните ризици. Уште повеќе, во овој период е присутна поголема воздржаност за поголема дополнителна кредитна изложеност. Сепак, со оглед на растечкиот финансиски капацитет, стабилноста и сигурноста на банкарскиот сектор и поповолниот амбиент, се очекува дека во наредниот период кредитната активност позабрзано ќе го следи заздравувањето на реалната економија. Во секој случај, обемот на кредитирање и темпото на раст на кредитниот пазар, и натаму во најголема мера ќе зависат од квалитетот на кредитната побарувачка.

Извор: НБРМ.

Податоците за третиот квартал на 2010 година укажуваат на натамошен раст на кредитната активност на банките, но со забавено темпо. Така, во третиот квартал банкарските кредити се зголемија за 1,8% (наспроти 2,5% во вториот квартал). Во октомври и ноември, кредитните текови продолжија да растат со позабавена динамика остварувајќи раст од 0,8% (ноември 2010 година/септември 2010 година). На годишна основа, во ноември кредитите пораснаа за 7,5%, наспроти 7,7% и 5,8% во септември и јуни. **Амбиентот во кој функционираше банкарскиот систем во текот на третиот квартал се одликуваше со поволни движења во реалниот сектор и релативно поволна надворешна позиција на економијата.** Имено, процесот на заздравување на реалната економија продолжи и во третото тримесечје. Движењата во надворешниот сектор во истиот период укажаа на позитивни трендови кај приливите од приватни трансфери, а и на подобрена позиција на претпријатијата што извезуваат на странските пазари. **Ваквите движења**

⁵⁷ Ова може да се согледа и преку фактот што депозитниот потенцијал на банките во третиот квартал продолжи да расте (1,2% на квартална основа наспроти 4,6% во претходниот квартал), и покрај ефектот на исплата на дивиденда на една домашна компанија кон странскиот инвеститор и државата. Притоа, доколку се изолира ефектот на овој еднократен одлив од депозитите на претпријатијата, кварталниот раст на вкупните депозити би бил уште поголем, при што стапката на раст би изнесувала околу 3,4%.

Извор: НБРМ.

Извор: НБРМ

позитивно влијаеја за натамошно проширување на депозитната база на банките, како главен извор за кредитирање. Сепак банкарските согледувања за присуство на сè уште релативно високо ниво на ризици придонесоа за покonzервативен пристап кон нова кредитна изложеност. Во такви услови, главен фокус на банките претставуваше обезбедување сигурност во пласирањето на средствата. Следствено, банките се насочија кон покривање висококвалитетна кредитна побарувачка, при што условите за одобрување кредити, со исклучок на нивната цена⁵⁸, останаа главно непроменети. Анкетата за кредитната активност за третиот квартал на 2010 година покажува дека најголемиот дел од банките воделе главно непроменета кредитна политика во текот на кварталот, а една третина од банките укажале и на заострување на кредитните услови кај корпоративните кредити⁵⁹.

Од аспект на билансот на банките, покрај постојаниот депозитен раст, којшто им обезбеди солидни средства за посилено кредитирање, во позитивна насока делуваше и подобрувањето на профитабилноста⁶⁰, како и добрите билансни позиции на банките⁶¹. Сепак, интересот на банките за инвестирање во безризични хартии од вредност (благајнички записи и државни записи), и покрај нивниот низок принос, беше значителен, што доведе до зголемен придонес на овие вложувања во порастот на активата на банките на квартална основа за сметка на кредитните пласмани.

Анализата на квалитетот на кредитното портфолио на банките

⁵⁸ Анкета за кредитната активност на банките, октомври 2010 година.

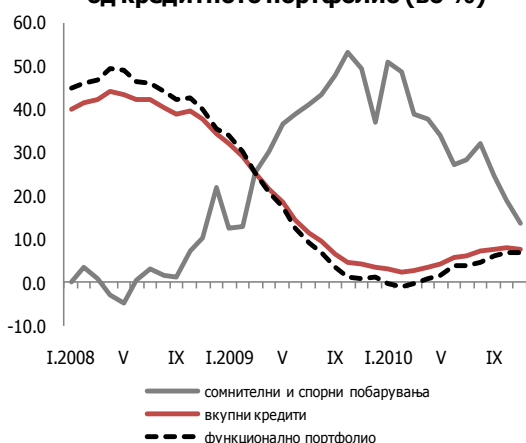
⁵⁹ За разлика од заострувањето на условите за одобрување на корпоративни кредити во оваа анкета, во Анкетата за кредитната активност во вториот квартал банките укажаа на речиси целосно запирање на процесот на заострување на кредитните услови и кај претпријатијата и кај населението.

⁶⁰ Показателите POAA и POAE во вториот и третиот квартал на 2010 година покажуваат нагорен тренд на движење (од 0,1% и 1,1%, соодветно, во првиот квартал, во вториот квартал тие пораснаа на 0,4% и 3,2%, соодветно, а во третиот квартал тие изнесуваа 0,5% и 4%, соодветно).

⁶¹ За разлика од останатите земји во светот, финансиската криза не предизвика позначителни вложувања во македонскиот банкарски систем, којшто беше доволно капитализиран и стабилен, со што се одбегна потребата од значителни билансни прилагодувања преку процесот на т.н. „дилверџ“ (deleveraging), односно намалување на кредитирањето од страна на банките, со цел да се обезбеди подобар сооднос помеѓу активата на банките и нивниот капитал.

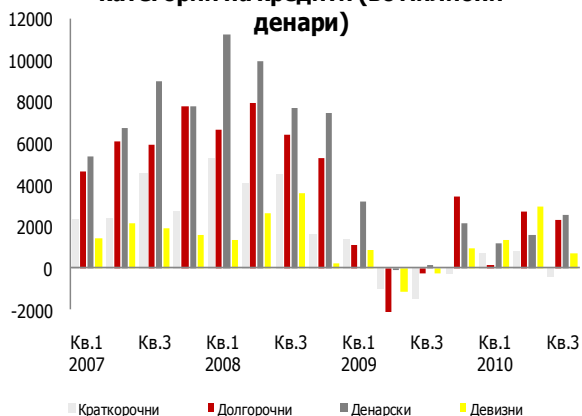

Годишен раст на одделните категории од кредитното портфолио (во %)

Извор: НБРМ

Квартални промени на одделни категории на кредити на кредити (во милиони денари)

Извор: НБРМ

Вкупни денарски кредити по сектори и просечна денарска каматна стапка (во %)

Извор: НБРМ

покажува негово умерено влошување на квартална основа. Така, во услови на посилен раст на сомнителните и спорни побарувања во однос на растот на вкупните кредити, функционалното портфолио забележа забавување на растот на квартална основа (од 2,2% во вториот квартал на 1,2% во третиот квартал). Сепак, на годишна основа, функционалното портфолио постојано зајакнува, во услови на значително забавување на растот на сомнителните и спорни побарувања.

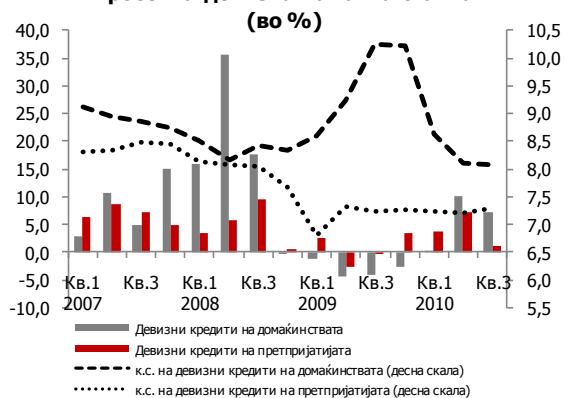
Од аспект на валутната структура, позначително забавување на кварталниот раст имаа девизните кредити (од 7,3% во вториот квартал на 1,7%), при натамошен стабилен раст на кредитите во денари (од 1,8% во третиот квартал и 1,1% во вториот квартал). Кредитните текови од аспект на валутната распределба во вториот и третиот квартал соодветствуваат со движењата во надворешнотрговската размена во овој период. Имено, по падот на увозот во првите три месеци од годината, во вториот квартал увозната активност забележа значителен раст од 29,6% на квартална основа, во најголем дел водена од зголемените индустриски набавки. Доколку се земе предвид дека најголем дел од растот на вкупните кредити во вториот квартал беше предизвикан од девизните корпоративни кредити, може да се каже дека кредитната активност во овој квартал беше во функција на поддршка на зголемената увозна активност на домашните претпријатија. Во третиот квартал, увозот забележа умерен квартален пад од 0,4%, што беше придружен со позначително забавување кај растот на девизните кредити, главно кај претпријатијата. Определен ефект врз динамиката на раст на девизните кредити имаа и повлечените средства од кредитната линија на ЕИБ. За разлика од кварталната динамика, на годишна основа, во периодот јули-ноември 2010 година, девизните кредити постојано растеа со стабилно темпо на раст⁶² коешто достигна 17,3% во ноември. Од друга страна, растот на денарските кредити и понатаму се одржува на релативно ниско ниво (4,8% во ноември и 5,5% во септември).

⁶² Со исклучок на јули кога стапката на раст на девизните кредити умерено се намали од 13,1% во јуни на 11,7%.

	квартален раст на вкупните кредити (%)	придонес во кварталниот раст на вкупните кредити (во п.п)					
		население	претпријатија	краткорочни	долгорочни	денарски	девизни
Кв.1 2008	9,8	4,2	5,6	4,1	5,2	8,8	1,0
Кв.2	8,9	4,2	4,7	2,9	5,6	7,1	1,9
Кв.3	7,4	3,2	4,1	2,9	4,2	5,0	2,3
Кв.4	4,7	1,6	3,1	1,0	3,2	4,5	0,1
Кв.1 2009	2,4	1,2	1,2	0,8	0,6	1,9	0,5
Кв.2	-0,6	0,3	-0,9	-0,5	-1,2	0,0	-0,6
Кв.3	-0,1	0,1	-0,1	-0,8	-0,2	0,1	-0,2
Кв.4	1,8	-0,2	2,0	-0,1	2,0	1,2	0,6
Кв.1 2010	1,4	0,0	1,4	0,4	0,1	0,7	0,7
Кв.2	2,5	1,1	1,4	0,5	1,5	0,9	1,6
Кв.3	1,8	0,7	1,2	-0,2	1,2	1,4	0,4

Вкупни девизни кредити по сектори и просечна девизна каматна стапка

Извор: НБРМ

Во поглед на рочноста⁶³,

долгорочните кредити растеа побавно во однос на претходниот квартал и се зголемија за 2,1%. Од друга страна пак, краткорочните кредити, по растот забележан во претходните два квартала, повторно се вратија на негативната патека и остварија пад од 0,7%, **На годишна основа**, и покрај посилниот раст на долгорочните кредити, во периодот јули-ноември 2010 година, за одбележување е и растот на краткорочните кредити којшто доаѓа по десетмесечен постојан тренд на опаѓање.

Квартални стапки на кредитен раст по земји (во %)

	Босна и Херцеговина	Србија	Црна Гора	Албанија	Бугарија	Евروزона	Македонија
Кв.1 2008	6,6	6,9	9,9	7,6	7,1	2,8	9,8
Кв.2	7,8	4,6	10,2	10,1	12,4	2,2	8,9
Кв.3	4,6	6,3	4,9	8,4	7,6	1,2	7,4
Кв.4	1,4	10,6	-1,9	4,9	2,2	0,9	4,7
Кв.1 2009	-0,5	8,0	-4,1	5,1	0,7	1,5	2,4
Кв.2	0,1	4,2	-1,8	0,4	0,4	1,3	-0,6
Кв.3	-2,3	3,0	-2,4	2,3	1,7	0,0	-0,1
Кв.4	-0,4	6,7	-6,7	3,0	0,8	0,2	1,8
Кв.1 2010	0,2	6,7	-1,7	1,9	-0,5	0,6	1,4
Кв.2	0,7	10,8	-0,9	2,0	0,2	1,8	2,5
Кв.3	0,1	2,9	-3,0	0,7	0,9	0,2	1,8

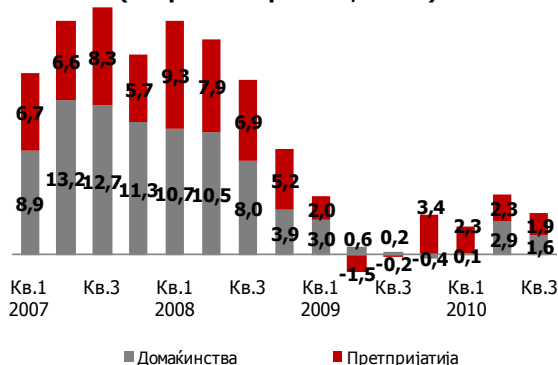
Од аспект на распределбата на кредитите по сектори, позабавена динамика бележи кредитирањето на домаќинствата⁶⁴, чијашто стапка на раст изнесуваше 1,6% наспроти 2,9% во вториот

⁶³ Од рочната анализа на кредитите се исклучени сомнителните и спорни побарувања и пресметаната камата.

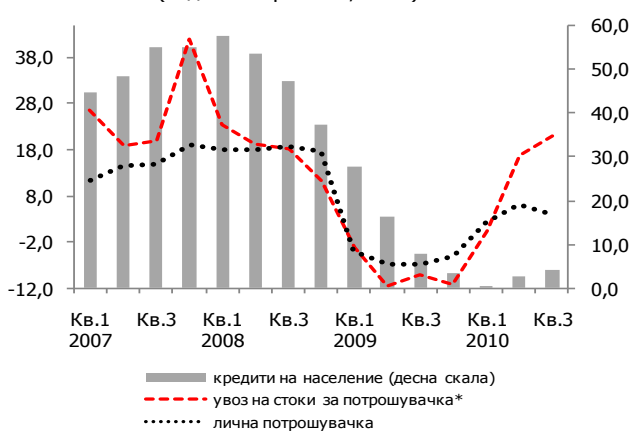
⁶⁴ Се однесува на физичките лица и самостојните вршители на дејност со личен труд.

Вкупни кредити на домаќинства и претпријатија
(квартална промена, во %)

Кредити на население и фактори што влијаат врз нивните движења
(годишна промена, во %)

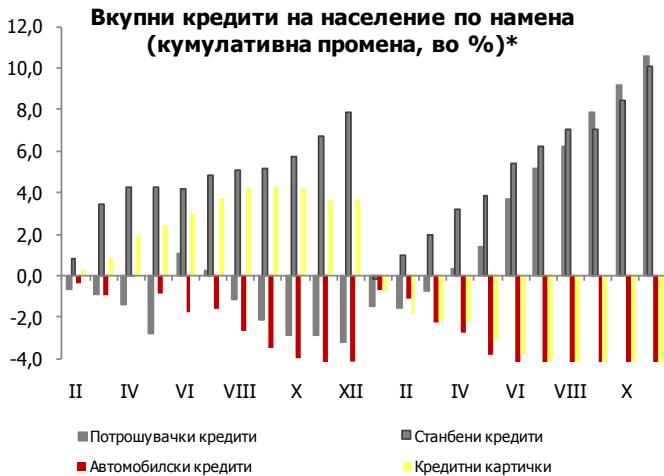
* Увозот вклучува храна и пијалоци, патни моторни автомобили и стоки за широка потрошувачка.
Извор:НБРМ.

квартал на годината. Како резултат на послабото кредитирање на домаќинствата во споредба со кредитирањето на претпријатијата, кредитите на домаќинствата имаа главен придонес во забавувањето на вкупните кредити во четвртиот квартал. Со послаб раст во текот на третиот квартал, од аспект на валутата, се карактеризираат и денарските и девизните кредити на домаќинствата коишто се зголемија за 1,3% и 7,1%, соодветно (2,5% и 10,1% во претходниот квартал). Имајќи ја предвид насоченоста на банките за кредитирање на домаќинствата во денари (просечното учество на денарските кредити во вкупните кредити од почетокот на годината до ноември е 94,3%), забавувањето на денарските кредити во третиот квартал имаше главен придонес во побавниот раст на вкупните кредити на домаќинствата во овој квартал. Од аспект на рочната структура, по умерениот раст во вториот квартал краткорочните кредити повторно се вратија во негативната зона и остварија пад од 0,9%. Од друга страна, растот на долгорочните кредити забави и изнесуваше 1,8% (2,9% во вториот квартал). Забавените кредитни текови кон домаќинствата во третиот квартал соодветствуваат со поумерениот номинален раст на личната потрошувачка на квартална основа и на увозот за потрошувачки потреби⁶⁵, којшто доаѓа по високиот раст карактеристичен за вториот квартал на годината (кога увозот на стоки за широка потрошувачка се зголеми за 21,1%). Дополнителен фактор на страната на кредитната побарувачка, којшто делумно придонесе за непроменета кредитна побарувачка во третиот квартал беа и заштедите на населението⁶⁶. Финансирањето на дел од потрошувачката преку намалување на заштедите кумулирани во периодот на турбуленции и неизвесности е очекуван резултат во оваа посткризна фаза од економскиот циклус. Се очекува дека овој ефект се очекува ќе продолжи и во наредниот период. На страната на понудата, и покрај согледувањата на банките за олеснување на каматните услови⁶⁷, останатите услови чиешто

⁶⁵ Вклучува увоз на храна и пијалоци, патни моторни автомобили и стоки за широка потрошувачка, при што на квартална основа се зголеми за 0,9% во третиот квартал.

⁶⁶ Анкета за кредитната активност на банките во третиот квартал на 2010 година, октомври 2010 година.

⁶⁷ Намалувањето на каматните стапки на кредитите во третиот квартал во најголем дел беше под влијание на потребата за прилагодување на каматните стапки на Законот за изменување и дополнување на Законот за облигациони односи, согласно со кои намалената каматна стапка на благajничките записи директно придонесе за

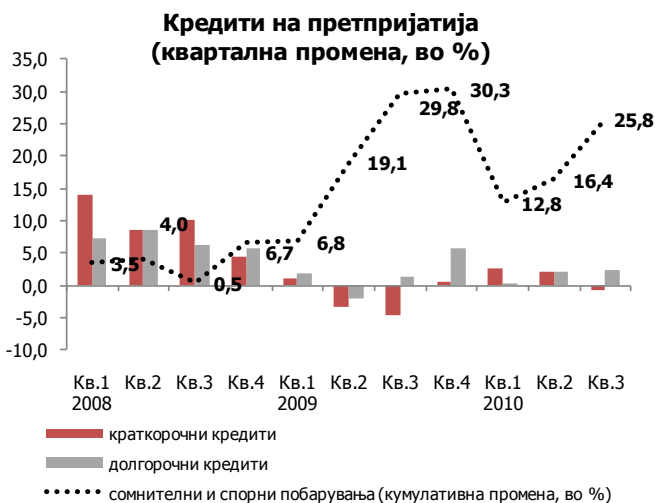
*До декември 2009 кумулативна промена во однос на јануари 2009. Од јануари 2010 година кумулативната промена е во однос на декември 2009 година.

Извор:НБРМ.

*До декември 2009 кумулативна промена во однос на јануари 2009. Од јануари 2010 година кумулативната промена е во однос на декември 2009 година.

Извор:НБРМ.

Извор:НБРМ.

олеснување е значајно за поголема достапност до кредити (како што се обврските за обезбедување, покриеноста на кредитите со обезбедување, достасувањето на заемите и останатите некаматни приходи) останаа непроменети во третиот квартал.

Од аспект на одделните типови кредити на домаќинствата, потрошувачките кредити претставуваа најдинамична компонента на квартална основа, со пораст од 4%. За разлика од претходниот квартал, зголемувањето на негативните салда по тековни сметки значително забави (од 8,2% на 1%), а во надолна насока се движеше и растот на станбените кредити коишто се зголемија за 1,6% (3,4% во вториот квартал). Кај автомобилските кредити е забележано продлабочување на падот на 4,6% (2,2% во вториот квартал), а во негативната зона се задржа и промената на кредитните картички (1,1%). Во прилог на податоците за движењата кај одделните видови кредити на домаќинствата во третиот квартал се и квалитативните информации добиени од Анкетата за кредитната активност, каде што најголем дел од банките укажуваат на непроменета кредитната побарувачка за сите видови кредити. Притоа, трошењето на трајни потрошни добра, перспективите на пазарот за станбена изградба и довербата на потрошувачите се главни фактори коишто придонесле за непроменетост на побарувачката, наспроти нивниот позитивен придонес за зголемување на побарувачката во претходниот квартал⁶⁸. На страната на понудата пак, ограничувањата во поглед на финансиските трошоци и билансните позиции, како и ризикот од неизвршување на обезбедувањето, претставуваа главни фактори за непроменета кредитна политика.

Во однос на квалитетот на кредитното портфолио на домаќинствата, забележано е умерено подобрување на квартална основа. Така, сомнителните и спорни побарувања растеа со помал интензитет и се зголемија за 6,9% (наспроти растот од 9,5% во претходниот квартал⁶⁹) што овозможи раст на функционалното портфолио втор

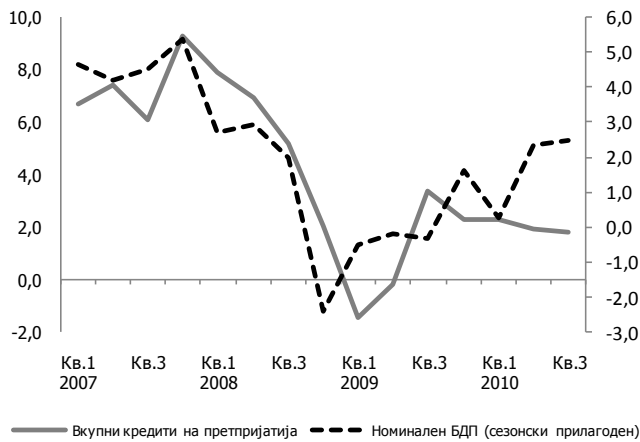
поголема надолна корекција на банкарските каматни стапки.

⁶⁸ Анкета за кредитната активност во третиот квартал, октомври 2010 година.

⁶⁹ Вклучува кредити одобрени на физичките лица и самостојните вршители на дејност со личен труд од страна на банките и штедилниците.

Вкупни кредити на претпријатијата и номинален БДП (квартални промени, во %)

Извор: НБРМ

Кредити на претпријатија и фактори што влијаат врз нивните движења (годишна промена, во %)

*Увоз за инвестиции вклучува увоз на производи за инвестиции и транспортна опрема, делови и додатна опрема.

Извор: НБРМ.

квартал по ред, по четири последователни квартали на пад. **Позитивни промени се забележливи и на годишна основа.** Така, од почетокот на годината растот на сомнителните и спорни побарувања постојано забавува, сведувајќи се на 14,9% во ноември (наспроти 58,5% на крајот на 2009 година).

Годишната динамика на кредитите на домаќинствата укажува на продолжување на растечкиот тренд и во периодот јули-ноември. Од аспект на рочната структура, кредитирањето во анализираниот период беше на долг рок, додека од аспект на валутата, и понатаму преовладува кредитирањето во денари (нивниот придонес во порастот на вкупните кредити на домаќинствата во ноември изнесуваше 75,6%).

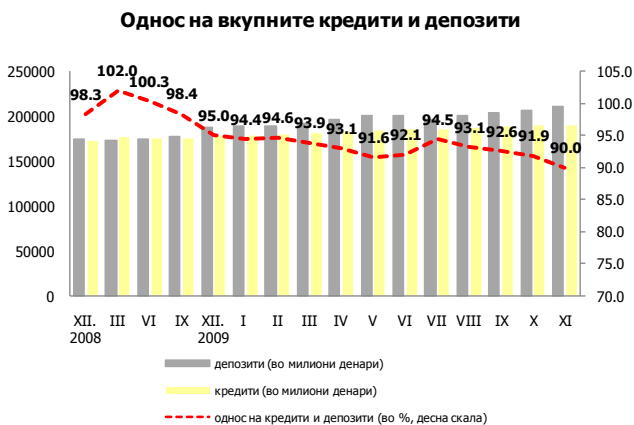
Кредитната активност на банките кај корпоративниот сегмент забави, во однос на претходниот квартал, при што вкупните кредити на претпријатијата се зголемија за 1,9% (2,3% во вториот квартал). **Од аспект на валутата,** за одбележување е солидниот раст од 2,4% на денарските кредити, наспроти нивниот пад во вториот квартал. За разлика од денарските, растот на кредитите во девизи беше доста умерен и изнесуваше 1,1% (7,1% во претходниот квартал). Како резултат на ваквите движења, девизните кредити имаа главен придонес за забавувањето на растот на корпоративните кредити во овој квартал. **Од аспект на рочноста,** растот на вкупните кредити во целост произлегува од кредитирањето на долг рок. Така, долгорочните кредити се зголемија за 2,3% на квартална основа, при квартален пад на краткорочните кредити за 0,7%. Забавениот раст на корпоративните кредити во одредена мера соодветствува со согледувањата на банките за овој пазарен сегмент дадени во Анкетата за кредитната активност во третиот квартал. На страната на понудата, најголем дел од банките ги задржаа кредитните услови во текот на третиот квартал непроменети, главно под влијание на сè уште присутните ризици околу идната економска состојба во земјата, неостварувањето на обезбедувањето и трошоците поврзани со капиталната позиција на банките⁷⁰. Ваквите кредитни услови и понатаму ја ограничуваат достапноста до кредити и влијаат врз кредитоспособноста на клиентите, како главен фактор за одобрување кредити. Од друга страна, побарувачката за

⁷⁰ Анкета за кредитната активност на банките, октомври 2010 година.

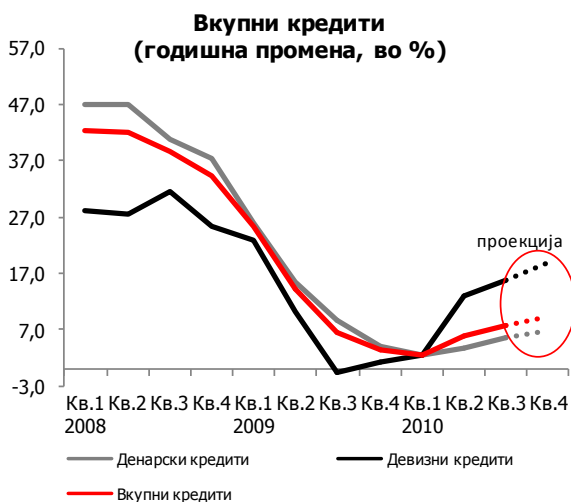

корпоративни кредити и во третиот квартал растеше под влијание на зголемените финансиски потреби на фирмите за обртни средства, за намирување на достасаните обврски, но и за инвестирање во основни средства. Сепак, се очекува дека поголемата побарувачката, пред сè за инвестиции во основни средства, ќе дојде со определено задоцнување, имајќи ја предвид сè уште послабата искористеност на капацитетите во споредба со степенот на искористеност пред кризата⁷¹.

Од аспект на квалитетот на кредитното портфолио, на квартална основа е забележливо определено влошување. Имено, растот на сомнителните и спорни побарувања (од 8,1%) беше посилен во споредба со претходниот квартал, што во услови на помали кредитни текови во овој квартал, предизвика забавување на растот на функционалното портфолио. **Сепак, на годишна основа растот на сомнителните и спорни побарувања опаѓа, што позитивно се одразува на порастот на функционалното портфолио.**

Годишната анализа на корпоративните кредити укажува на тоа дека и покрај променливоста на интензитетот во одделни месеци, растот на овие кредити во периодот јули-ноември беше поголем во споредба со растот во првата половина на годината. Притоа, во ноември, стапката на годишен раст забележа намалување (од 8% во октомври на 7,5% во ноември), што делумно е резултат на повисоката споредбена основа од претходната година. Од аспект на валутната и рочната структура, поголемо беше кредитирањето во девизи (со придонес од 62,2% во ноември) и на долг рок (придонес од 60,2% во ноември).

Имајќи го предвид, од една страна фактот дека кредитниот пазар во изминатиот период само делумно се прилагоди на подобрените макроекономски трендови, а од друга страна растечкиот потенцијал на банките за поактивно кредитирање⁷², очекувањата за наредниот период се во насока на поголема поддршка на економијата преку кредитниот канал. Се очекува дека

⁷¹ Согласно со анкетите за деловните тенденции во преработувачката индустрија.

⁷² Односот меѓу кредитите и депозитите се сведе на 90% во ноември 2010 година.

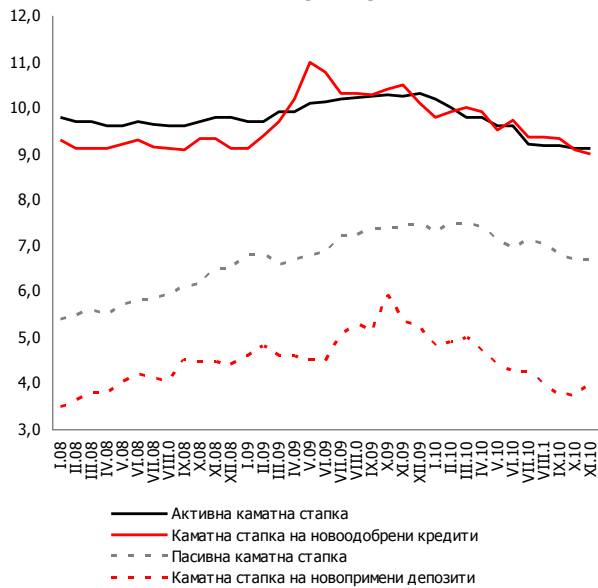

зголемената подготвеност на банките за кредитирање ќе биде придружена и со олеснување на условите за одобрување кредити. Притоа, растот на економската активност, за кој се очекува дека ќе продолжи и во наредниот период, ќе има позитивен ефект врз кредитната способност и пристапот на клиентите до банкарските кредити. Од тој аспект, се очекува дека и кредитната побарувачка ќе расте. Во ваков амбиент, се очекува дека поголем ефект за раздвижување на кредитниот пазар ќе имаат и преземените монетарни мерки, коишто беа во насока на олабавување на монетарната политика. **Во секој случај, обемот на кредити и во наредниот период во најголема мера ќе зависи од квалитетот на кредитните барања и кредитната способност на клиентите.**

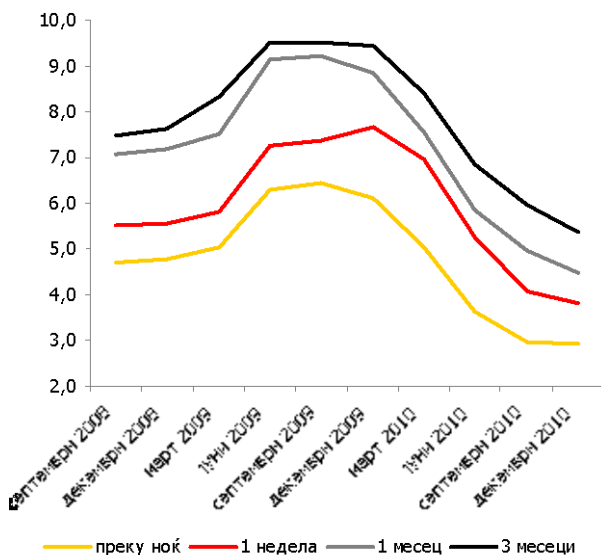
2.3. Каматни стапки

Постојаното олабавување на монетарната политика, што започна од крајот на 2009 година, продолжи и во третото тримесечје на 2010 година. Ваквиот тренд беше придружен со надолно прилагодување на каматните стапки на финансиските пазари и во банкарскиот систем, притоа упатувајќи на одредено намалување на премијата за ризик. Активните каматни стапки, по силното месечно намалување во јули, до крајот на кварталот останаа стабилни. Сепак, намалувањето на цената на кредитите продолжи во првите месеци од последниот квартал. Приноситите на денарското штедење исто така следеа траекторија на опаѓање, покажувајќи ја политиката на банките за прилагодување на трошоците на промените во приходите. Сепак, штедењето во банкарскиот систем продолжува да расте, што претставува сигнал за доволно стимулативни приноси на вложувањата во депозити. Се очекува дека понатамошните промени во каматната политика на банките, во голема мера, ќе бидат условени од промените во квалитетот на постојното кредитно портфолио на банките, како и од квалитетот на новата побарувачка на кредити.

Во услови на поволни движења на девизниот пазар и подобри макроекономски очекувања, во втората половина на 2010 година, НБРМ во два наврата (во август и декември) изврши намалување на основната каматна стапка за вкупно еден процентен поен. Притоа, основната каматна стапка се сведе на најниско историско ниво од 4% во декември. Согласно со промените на основната каматна стапка,

Активна и пасивна денарска каматна стапка (во %)

Извор: Народна банка на Република Македонија

Просечна каматна стапка SKIBOR (во %)

Извор: Народна банка на Република Македонија

каматната стапка на ломбардниот кредит⁷³ исто така беше намалена и изнесува 5,5%.

Во третото тримесечје на 2010 година продолжи намалувањето на каматните стапки на меѓубанкарскиот пазар на депозити, во услови на подобрена ликвидност на банкарскиот систем и олабавена монетарна политика. Кај меѓубанкарската каматна стапка (МБКС)⁷⁴, надолното прилагодување што започна од август 2009 година, продолжи во текот на третото тримесечје на 2010 година, при што во септември оваа каматна стапка се сведе на 2,61% (3,27% во јуни). Во овој период е остварен и највисок квартален промет на меѓубанкарскиот пазар на депозити (за 70% повисок од вториот квартал). Сепак, во наредниот период (октомври-декември) се забележува забавување на растот на прометот на меѓубанкарскиот пазар на депозити, при што каматната стапка изнесува 2,69% во декември. Трендот на опаѓање е карактеристичен и за **меѓубанкарската каматна стапка за склучените трансакции преку ноќ (МКДОНИА)**, којашто се сведе на 2,62% во септември, од 3,23% во јуни. Во последниот квартал на 2010 година и кај оваа каматна стапка не се забележани значителни промени, при што во декември таа изнесува 2,69%.

Надолни промени се забележани и кај котираната меѓубанкарска каматна стапка на пазарот на депозити (СКИБОР), но со позабавена динамика во однос на претходниот период, во согласност со интензитетот на промените на основната каматна стапка. Така, во третото тримесечје, СКИБОР забележа квартален пад, во интервал од 0,7-1,2 процентни поени, во зависност од рочноста, што претставува забавување во однос на претходниот квартал. Ваквото темпо на котираната меѓубанкарска каматна стапка на пазарот на депозити - СКИБОР, продолжи и во последните три месеци на 2010 година, при што на квартална основа е забележано намалување во интервал од 0,04-0,6 процентни поени, во зависност од рочноста.

⁷³ Според Одлуката за каматни стапки на НБРМ којашто се применува од август 2009 година, каматната стапка на ломбардниот кредит се добива со додавање на 1,5 процентни поени на каматната стапка на благајничките записи.

⁷⁴ МБКС-просечна каматна стапка на меѓубанкарскиот пазар на пари за сите рочности.

Во втората половина на 2010 година, по една година, на примарниот пазар на државни хартии од вредност, повторно беа понудени тримесечни државни записи и шестмесечни државни записи без девизна клаузула. Притоа, каматните стапки на државните записи во овој период забележаа наопачен тренд и беа сведени на најниско историско ниво. Во периодот јули-декември, Министерството за финансии, при тендер со износи, спроведе четири аукции на шестмесечни државни записи, при што на последната аукција во ноември каматната стапка изнесуваше 4,5% (наспроти 5% во август). Вакви промени се забележани и кај тримесечните државни записи. Притоа, на последната аукција во декември каматната стапка изнесуваше 4,3%, наспроти 4,5% во ноември. Покрај аукциите на државните записи без девизна клаузула, на примарниот пазар на државни хартии од вредност беа понудени и шестмесечни државни записи со девизна клаузула. Притоа, овие записи во втората половина на 2010 година беа понудени на осум аукции. Каматната стапка на шестмесечните државни хартии од вредност со девизна клаузула, на последната аукција во декември изнесуваше 4,15% (наспроти 4,7% во јули).

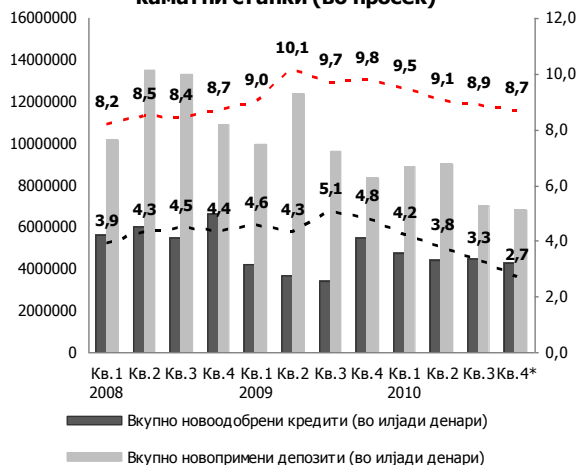

Активните каматни стапки, по силното месечно намалување во јули, до крајот на кварталот остана непроменети. Во услови на монетарно олабавување, како и усогласување на договорните каматни стапки на банките, согласно со одредбите од Законот за облигациони односи⁷⁵, во јули е забележан месечен пад на активните каматни стапки од 9,6% на 9,2%. Ова ниво беше задржано до крајот на третиот квартал. При дополнителен

⁷⁵ Со Законот за изменување и дополнување на Законот за облигациони односи, применуван од 1 февруари 2010 година, се изврши промена во начинот на утврдување на казнената каматна стапка, а воедно е утврдена обврска договорните каматни стапки на банкарските кредити да не ја надминуваат казнената каматна стапка. Стапката на казнената камата се определува за секое полугодие, и тоа во висина на каматната стапка на благајничките записи што важела на последниот ден од полугодие што му претходело на тековното полугодие, зголемена за десет процентни поени во трговските договори и договорите меѓу трговци и лица на јавното право, односно зголемена за осум процентни поени во договорите во кои барем едното лице не е трговец (претходно оваа каматна стапка се утврдуваше според есконтната каматна стапка на НБРМ). НБРМ е должна на секој 2 јануари и на секој 1 јули да ја објави референтната стапка на својата веб-страница и таа се применува за тековните шест месеци (до крајот на полугодие). Од 01.07.2010 година до 31.12.2010 година, референтната стапка за пресметување на стапката на казнена камата изнесува 5%.

Новоодобрени кредити и новопримени депозити на претпријатијата и нивните каматни стапки (во просек)

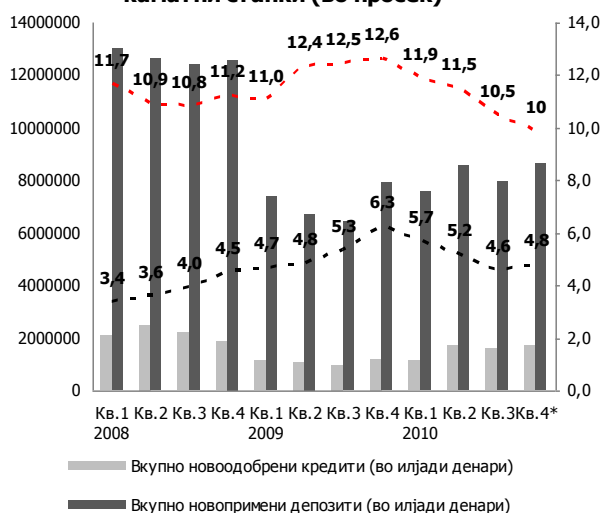

*се однесува на октомври и ноември

Извор: Народна банка на Република Македонија

монетарен стимул (намалување на основната каматна стапка за 0,5 процентни поени во август) и натамошни поповолни оцени за ризиците, активната каматна стапка во октомври се намали на најниско историско ниво од 9,1%, задржувајќи се на ова ниво и во текот на наредниот месец. **Кај каматната стапка на новоодобрените денарски кредити** е забележан тренд на намалување, од 9,7% во јуни, на 9,3% во септември. Овие движења продолжија и во наредниот период, при што каматната стапка на новоодобрените денарски кредити во ноември се сведе на ниво од 9%. Прилагодувањето на цената на кредитите упатува на понатамошно постепено олеснување на кредитните услови. Ваквите промени соодветствуваат со намалените макроекономски ризици, монетарното олабавување, како и понатамошното подобрување на финансискиот потенцијал на банките. Сепак, постојат и одредени ограничувачки фактори за поголемо олеснување на кредитните услови. Ова во голема мера се однесува на влошениот квалитет на кредитното портфолио, послабите профитни позиции на банките, како и сè уште бавното закрепнување на домашната економија, што има ефекти врз финансискиот капацитет на кредитобарателите.

Новоодобрени кредити и новопримени депозити на население и нивните каматни стапки (во просек)

*се однесува на октомври и ноември

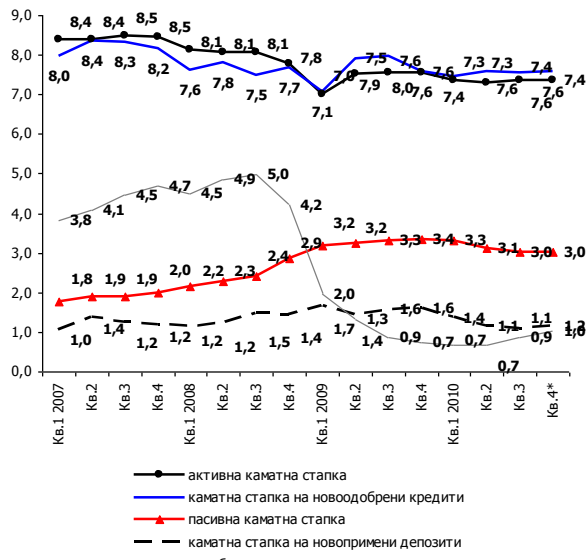
Извор: Народна банка на Република Македонија

Пасивните денарски каматни стапки во анализираниот период продолжија да се намалуваат и во текот на третото тримесечје. Каматната стапка на вкупните денарски депозити од 7% во јуни се намали на 6,8% во септември и продолжи да се намалува до 6,7% во ноември. **Кај каматната стапка на новопримените депозити**, се забележа намалување во третото тримесечје од 4,3% на 3,8% на квартална основа, при умерено зголемување во ноември на 4%. Намалувањето на приносите на штедењето соодветствува со намалувањето на цената на кредитите, што укажува на прилагодување на билансите на банките, со цел да се задржи или да се подобри нивната профитна позиција.

Намалувањето на активната и на пасивната каматна стапка беше карактеристично и за секторот „население“ и за корпоративниот сектор. Кај корпоративниот сектор, просечната агрегирана каматна стапка на новоодобрените кредити во третиот квартал изнесуваше 8,9% во просек (9,1% во вториот квартал), додека во октомври и ноември се сведе на 8,7% во просек. Според Анкетата за кредитната

Каматна стапка на девизни кредити и депозити и меѓународна тримесечна каматна стапка Еурибор (квартален просек, во %)

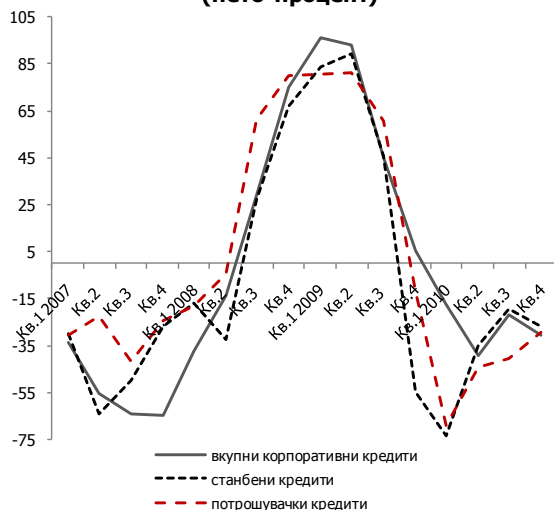

* се однесува на октомври и ноември
Извор: Народна банка на Република Македонија

активност⁷⁶, околу 20% од банките укажаа на постоечките ризици околу вкупната економска активност, перспективите на гранката на којашто ѝ припаѓа претпријатието, како и постоечкиот ризик од неизвршување на обезбедувањето како фактори коишто придонесуваат за олеснување на кредитните услови. **Од аспект на пасивните каматни стапки, забележан е надолен тренд на каматната стапка на новопримените депозити.** Така, овие каматни стапки од 3,8% во просек во вториот квартал се сведоа на 3,3% во просек во третото тримесечје. Ова движење продолжи и во наредниот период (октомври и ноември), кога каматната стапка на новопримените депозити се сведе на просечно ниво од 2,7%.

Кај каматните стапки на населението се забележани слични движења како и кај корпоративниот сектор. Во третото тримесечје, просечната агрегирана каматна стапка на новоодобрените кредити се намали на 10,5%, од 11,5% во претходниот квартал. Ова движење продолжи и во наредниот период, при што оваа каматна стапка, во просек, во наредните два месеца се намали на 10%. Ваквите промени се во согласност со резултатите од Анкетата за кредитната активност, каде што најголем број од банките укажаа на делумно олеснети кредитни услови, особено кај потрошувачките кредити. Притоа, банките укажуваат на помал ризик кај секторот „население“. Очекувањата за вкупната економска активност и кредитната способност на потрошувачите се оценети од страна на банките како фактори што делуваат кон олеснување на кредитните услови. Сепак, и кај населението, банките оценуваат дека ризикот од неизвршување на обезбедувањето е фактор којшто делува кон заострување на кредитните услови. **Агрегираната каматна стапка на новопримените депозити на населението на квартална основа се намали од 5,2% на 4,6% во просек, при што во октомври и ноември во просек забележа пораст и изнесува 4,8%.**

Одговори на банките за очекувањата за промена на кредитните услови (нето-процент)*

*Нето-процент е разлика помеѓу збирот на процентите значително ќе се заострат и делумно ќе се заострат и збирот на процентите делумно ќе се олеснат и значително ќе се олеснат
Негативниот нето-процент претставува дека поголем број на банки очекуваат олеснување на кредитните услови, додека позитивниот нето-процент претставува дека поголем број на банки очекуваат заострување на кредитните услови.
Извор: Народна банка на Република Македонија

Вкупните каматни стапки на девизните кредити и депозити, во периодот од август до ноември, се задржаа на непроменето ниво, по минималната месечна промена во јули. Каматната стапка на вкупните девизни кредити од 7,3% во јуни се зголеми на 7,4%

⁷⁶ Анкета за кредитната активност, октомври 2010 година, НБРМ.

во јули, задржувајќи се на исто ниво во наредниот период. Кај **каматната стапка на новоодобрените девизни кредити**, забележан е поизразен надолен тренд, од **7,8% на 7,4%** на квартална основа. Притоа, во октомври оваа каматна стапка се зголеми на **7,8%**, а во ноември се врати на нивото од третиот квартал од **7,4%**. Од друга страна, кај **каматните стапки на девизните депозити** е забележан месечен пораст во јули од 0,1 процентен поен, при што оваа каматна стапка изнесува 3%, ниво коешто е задржано во наредните четири месеци. **Каматната стапка на новопримените депозити**, од 1,1% во јуни, се сведе на 1% во септември, а во ноември забележа благ пораст и изнесува 1,2%.

Намалувањето на каматните стапки, во услови на постабилен амбиент и подобри очекувања на банките, го олесни пристапот до банкарски кредити. Се очекува дека овој тренд ќе продолжи и во наредниот период, поддржан од постепено закрепнување на економијата и намалените ризици. Сепак насоката и интензитетот на промените во каматната политика на банките, во голема мера, ќе биде условен од поместувањата во квалитетот на кредитните портфолија на банките, согледувањата на банките за идните ризици, како и од квалитетот на новата побарувачка на кредити.

III. Пазар на капитал

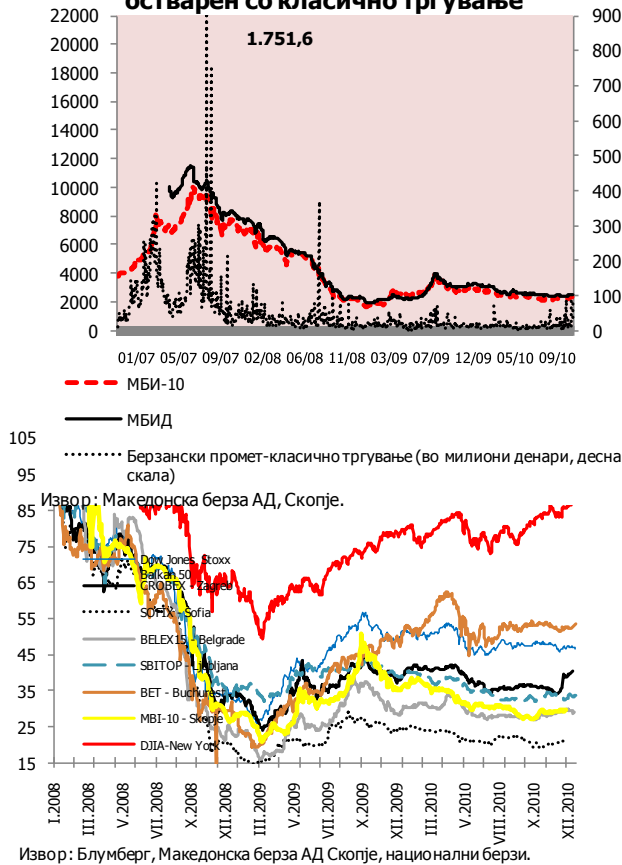
Кварталниот раст на берзанскиот промет, што започна во претходното тримесечје продолжи и во третиот квартал. Сепак, за разлика од претходниот квартал, кога растот беше предизвикан од прометот преку блок-трансакции и класично тргување, во ова тримесечје позитивната динамика е резултат на двократна блок-трансакција⁷⁷. Прометот преку класично тргување забележа пад во третиот квартал, а во последното тримесечје се движеше по патека на раст. Слична е и траекторијата на македонскиот берзански индекс. На крајот на септември тој достигна исклучително ниско ниво, по што неговата динамика до крајот на годината беше позитивна. Промените во последното тримесечје укажуваат на позитивни поместувања на македонската берза. Сепак, имајќи ја предвид променливоста, сè уште е рано да се оцени одржливоста на ваквите движења. Во секој случај, натамошната динамика на домашниот пазар на

⁷⁷ На 17.08.2010 година беа остварени две блок трансакции, што се однесуваат на трансфер на сопственоста на дел од уделите (околу 21%) на „Стопанска банка“ - Скопје, и тоа од Меѓународната финансиска корпорација (ИФЦ) и Европската банка за обнова и развој (ЕБОР) кон нејзиниот доминантен странски акционер.

капитал, во голема мера е условена од стабилизирањето на очекувањата и зајакнувањето на довербата на странските инвеститори.

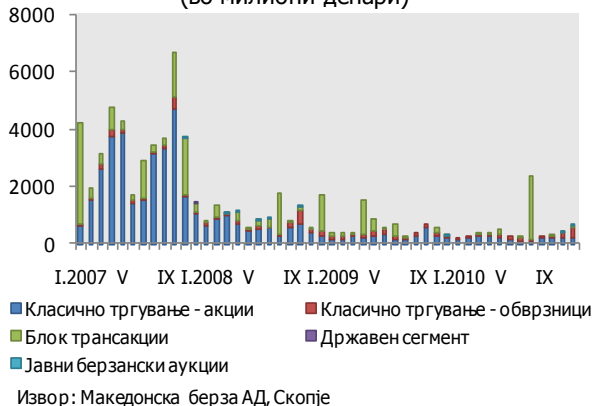
МБИ 10, МБИД и берзански промет остварен со класично тргување

Во третиот квартал на 2010 година, на пазарот на капитал продолжи растот на прометот, при натамошно опаѓање на македонскиот берзански индекс. Притоа, МБИ-10 до крајот на август беше релативно стабилен, кога започна нагло да опаѓа. Во вакви услови, на крајот на септември овој индекс се постави на најниското ниво од мај 2009 година, а во однос на крајот на претходниот квартал забележа пад од 14%. Истовремено, вредноста на индексот на јавно поседувани друштва (МБИД) се намали за 11%.

Регионалните берзански индекси во третиот квартал главно беа повисоки во однос на западноевропските пазари. Ваквите тенденции се резултат на намалената загриженост за задолженоста на одделни членки на ЕУ, но и на дополнителниот поттик од експанзивната монетарна политика⁷⁸. Така, варшавскиот ВИГ20 се одликува со највисок раст (од 15,2%), во услови на зголемена доверба на светските берзи и добри макроекономски податоци од домашниот пазар, а по него следуваат букурешкиот БЕТ (со раст од 12,5%) и будимпештанскиот БУКС (раст од 10,4%). Од друга страна, овие позитивни влијанија не се почувствуваа кај љубљанскиот СБИТОП, сараевскиот САСКС-10 и белградскиот БЕЛЕКС15, коишто заради ниската ликвидност и сè уште присутната недоверба на инвеститорите, забележаа надолна корекција од 5,6%, 4,1% и 2,2%, соодветно.

Структура на берзанскиот промет по месеци (во милиони денари)

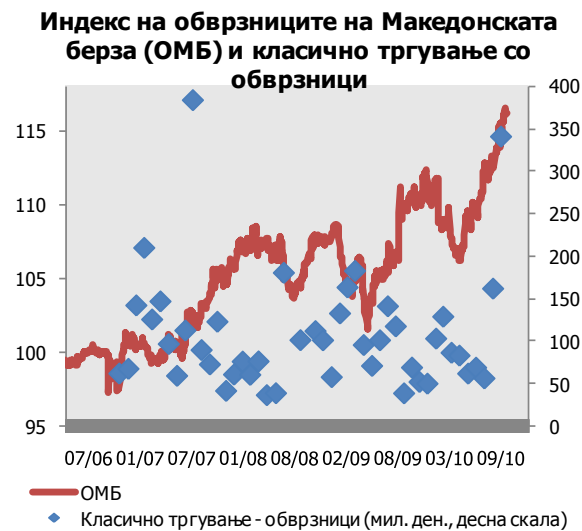
Во третото тримесечје од годината, **вкупниот берзански промет (вклучувајќи ги блок-трансакциите и државниот сегмент)** изнесува 2.802 милиона денари и е повисок за 2,5 пати на квартална основа. Ваквиот пораст е предизвикан од прометот остварен преку блок-трансакции, којшто е зголемен за деветпати. Наспроти тоа, класичното тргување се намали за 29,8% во однос на претходниот квартал.

Во периодот јули-септември 2010 година, динамиката на прометот на берзата произлегува од активноста на домашните инвеститори, во услови кога инвестициите на нерезидентите се во насока на излез од домашниот пазар на

⁷⁸ Истражување на „Рајфајзен“ број 39, октомври 2010 година.

Извор: Македонска берза АД, Скопје и НБРМ.

Извор: Македонска берза АД, Скопје.

капитал. Во текот на кварталот, странските инвеститори на нето-основа продаваа хартии од вредност на Македонската берза во износ од 255,4 милиони денари, за разлика од претходното тримесечје, кога остварија нето-инвестиции. **На 30.09.2010 година, странските инвеститори учествуваа со 24,72% во вкупната главница на друштвата и 3,09% во вкупната номинална вредност на обврзниците** (25,88% и 3,04%, соодветно, на крајот на претходниот квартал⁷⁹).

Остварениот промет со обврзници на официјалниот пазар на Берзата во анализираното тримесечје изнесува 210,8 милиони денари, што претставува пад од 33,2% во споредба со периодот април-јуни. Најзастапена во прометот (со 76,2%) беше обврзницата за денационализација од деветтата емисија. Во рамки на кварталот, ОМБ има претежно растечки тренд почнувајќи од втората декада на јули, но со повремени надолни корекции, достигнувајќи го максимумот на крајот на септември. Во споредба со крајот на јуни 2010 година, вредноста на ОМБ се зголеми за 3,7%.

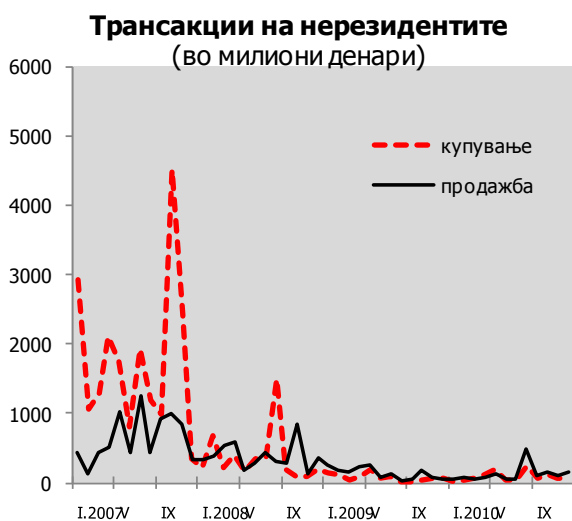
Во текот на третиот квартал на 2010 година, на пазарот преку шалтер не беа остварени трансакции на ниту еден од сегментите (благајнички записи, државни записи и државни обврзници). Во претходното тримесечје беше забележано минимално тргување, односно само една трансакција со државни записи во номинална вредност од 0,1 милион денари.

Динамиката на пазарот на капитал во последното тримесечје од годината е во насока на раст на берзанските индекси, при пад на вкупниот берзански промет. Така, на крајот на декември, македонскиот берзански индекс МБИ-10 се постави на повисоко ниво од 9,4% во споредба со 30.09.2010 година, додека индексот ОМБ забележа раст од 4,9%. Истовремено, вкупниот берзански промет се намали на квартална основа (за 56,1%), што произлегува од падот на блок-трансакциите, имајќи ја предвид високата споредбена основа од претходното тримесечје. Доколку се исклучат блок-трансакциите, берзанскиот промет бележи раст од 91,9%. Во анализираниот период, странските инвеститори

⁷⁹ Извор: ЦДХВ.

излегоа од инвестиции во хартии од вредност на берзата во износ од 140,5 милиони денари.

Извор: Македонска берза АД, Скопје и НБРМ.

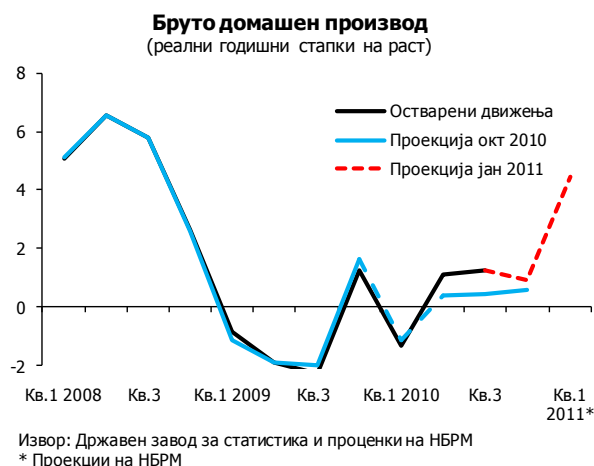
И покрај подобрувањето на кредитниот рејтинг на земјата, подобрите макроекономски показатели, како и остварената добивка на котираните компании, раздвижувањето на пазарот на капитал се одвива со бавно темпо. Ова покажува дека за поголемо раздвижување голема е улогата на инвестициската политика на странските инвеститори. Тековно, нивниот интерес е насочен кон економиите со побрз раст, при натамошно стабилизирање на очекувањата и постепено зајакнување на довербата. Влијание за евентуалната промена на состојбата на домашниот пазар на капитал имаат и факторите од психолошка природа. Воедно, за овој период карактеристична е ниската толеранција кон ризик и пазарни осцилации. Во вакви услови, и покрај потценетата вредност на акциите и можноста за остварување поголеми приноси на среден рок, сепак интересот за ваков вид инвестиции е релативно мал. Оттука, посилено и постојано закрепнување на домашниот пазар би можело да се очекува во период кога ќе дојде до поголем и постојан економски раст. При такви услови, веројатен е поголем интерес за инвестирање на берзата од страна на домашните и странските инвеститори, при нивни подобри очекувања и поголема подготвеност за прифаќање поголеми ризици.

IV. Макроекономски проекции

Растот на активноста во економијата продолжи и во третиот квартал од 2010 година, што е во согласност и со оцените од октомвриската проекција. Сепак, интензитетот на раст од 1,3% е повисок во однос на очекуваниот со октомвриската проекција од 0,5%. Овие остварувања, заедно со нагорната ревизија на податоците за економскиот раст во второто тримесечје придонесоа за подобра појдовна позиција, во споредба со проекцијата од октомври. Главен фактор за ваквите отстапувања е посилената приватна потрошувачка, предизвикана главно од подобрите услови на пазарот на труд во однос на очекуваните. Со тоа, претпоставените позитивни ризици поврзани со пазарот на труд се остварија. Во последниот квартал на годината се очекува забрзување на кварталниот раст, при побавна годишна динамика заради високата споредбена основа. Во согласност со ваквите движења, нашите сегашни оценки упатуваат на годишен раст на БДП во 2010 година од околу 1% (околу 0,6% во претходната проекција), со избалансирани ризици. Во првото тримесечје од 2011 година се очекува продолжување на позитивните трендови, со квартален и годишен раст на активноста од 0,6% и 4,5%, соодветно. Понатамошното подобрување на извозната побарувачка и на инвестициите и

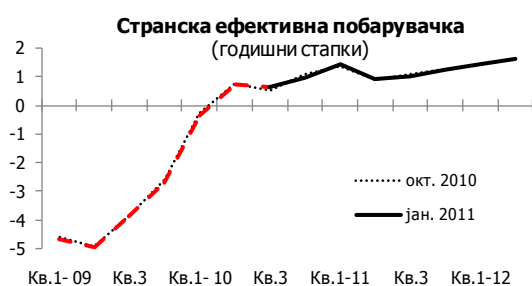
оцените за натамошен раст на вработеноста, се главните фактори врз коишто се засноваат ваквите оценки. Просечната годишна инфлација од 1,6% во 2010 година е на ниво на проекцијата од октомври. Во првиот квартал на 2011 година се очекува годишен раст на цените од 2,5%, предизвикан од натамошното зголемување на цените на храната и на нафтните деривати, како и од порастот на цената на топлинската енергија. Ризиците околу проекцијата на инфлацијата се оценуваат како претежно нагорни.

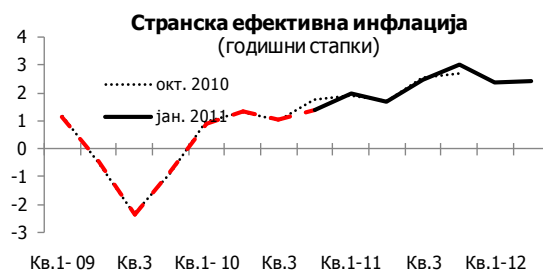
Во согласност со октомвриската проекција, бруто домашниот производ во третиот квартал на 2010 година забележа раст на квартална и годишна основа, но со интензитет повисок од очекуваниот. Наспроти очекувањата за годишен раст на БДП од 0,5%, остварениот економски раст изнесува 1,3%, во голем дел одразувајќи ја посилената домашна побарувачка. Од аспект на компонентите, ваквите отстапувања во голем дел се условени од повисокиот годишен раст на личната потрошувачка. Овие поместувања кај приватната потрошувачка, делумно можат да се објаснат со подобрите остварувања кај вработените, во споредба со нашите очекувања. Имено, наспроти претпоставката за надолно прилагодување на пазарот на трудот до крајот на годината во октомвриската проекција, новите податоци укажуваат на задржување на растот на вработеноста и во третиот квартал, што поддржано со кредитната активност и попозитивните очекувања, делуваа стимулативно врз потрошувачката. **Воедно, ефект врз повисоката стапка на годишен раст на личната потрошувачка има и направената последна статистичка ревизија на податоците (види прилог 2).** Поголеми отстапувања се забележани и кај извозот и увозот на стоки и услуги. Повисоката странска побарувачка од очекуваната, надополнета со ефектот од подобрената ценовна конкурентност на македонските извозни производи придонесоа за остварување повисока стапка на раст на извозот во третиот квартал во однос на проектираната. Од друга страна, релативно брзото закрепнување на личната потрошувачка и високиот раст на извозот придонесоа за значително повисок раст на увозот на стоки и услуги од очекуваниот. **Сепак, и покрај ваквите отстапувања, генералната структура на годишниот раст на БДП е во согласност со октомвриската проекција. Така, во овој период домашната побарувачка има позитивен придонес кон растот, при негативен придонес на нето-извозната побарувачка.**

Прилог 4 Претпоставки за егзогените варијабли⁸⁰

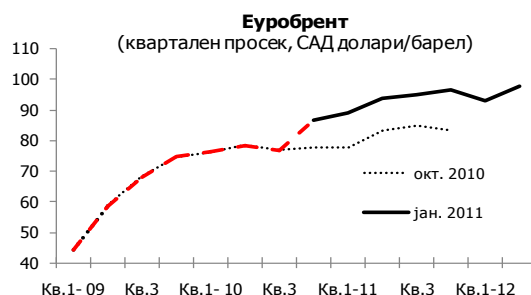
Странската ефективна побарувачка⁸¹ во третиот квартал на 2010 забележа раст од 0,6%, што е во согласност со очекувањата за умерен раст од 0,5%. За четвртиот квартал на 2010 се оценува засилување на растот на 1%, исто како и во претходната проекција. Оттаму, и понатаму се оценува дека во целата 2010 година ќе има стапка на раст на странската ефективна побарувачка од 0,5%. Умереното закрепнување на главните извозни пазари ќе продолжи и во 2011 година, кога се очекува стапка на раст на странската побарувачка од 1,2%, исто како и во октомвриските проекции. Притоа, се очекува дека годишниот раст во првиот квартал на 2011 година ќе изнесува 1,4%, а потоа ќе забележи одредено забавување. Сепак, иако нема позначителни ревизии на вкупниот показател за 2010 и 2011 година, направени се одредени ревизии на економскиот раст на одредени земји. Така, остварувањата и очекувањата за растот во Германија се ревидирани нагоре, додека тие за Грција се повторно ревидирани во надолна насока.

Извор: Статистички заводи и Consensus Forecast (октомври 2010 и декември 2010); со црвено се означени остварените движења заклучно со третиот квартал на 2010 година

Извор: Статистички заводи и Consensus Forecast (октомври 2010 и декември 2010); со црвено се означени остварените движења заклучно со четвртиот квартал на 2010 година

Извор: Energy Information Agency; со црвено се означени остварените движења заклучно со четвртиот квартал на 2010

Просечната цена на нафтата во четвртиот квартал изнесуваше 86,5 САД-долари за барел и е значително повисока отколку претходните очекувања за цена од 77,8 САД-долари за барел. Со ова, просечната цена во текот на целата 2010 година изнесува 79,5 САД-долари за барел. Трендот на повисоки цени на нафтата ќе се задржи и во текот на 2011 година, за кога се очекува дека просечната цена ќе изнесува 93,5 САД-долари за барел, наспроти претходните очекувања за просечна цена од 82,4 САД-долари за барел. Притоа, очекуваната цена на нафтата во првиот квартал на 2011 година изнесува 88,9 САД-долари за барел.

⁸⁰ Како извори на историските податоци за странската побарувачка, за странската инфлација и за курсот САД-долар/евро се користи ЕУРОСТАТ и државните статистички заводи на земјите, а за цените на нафтата се користи Агенцијата за информации за енергетиката (ЕИА) на САД. Проекциите на странската побарувачка, на странската инфлација и на курсот на САД се засноваат на „Консензус форкаст“, додека проекциите на цените на нафтата се засноваат на проекциите на ЕИА.

⁸¹ Овој показател се пресметува како збир од пондерирани индекси на БДП на најзначајните земји-увозници од Република Македонија, преку нормализираното учество на овие земји во извозот во периодот 2006-2009 година. Во пресметката на овој показател се вклучени следниве земји: Германија, Грција, Италија, Холандија, Белгија, Шпанија, Србија, Хрватска и Бугарија. Извор: „Консензус форкаст“, октомври 2010 и јануари 2011 година.

Во последниот квартал на 2010 година, **странската ефективна инфлација**⁸² беше малку пониска од претходните очекувања (1,6% наспроти 1,8%). Ова придонесе за тоа просечната инфлација во текот на целата 2010 година да изнесува 1,2%, што е минимално под претходните очекувања за инфлација од 1,3%. Во 2011 година и понатаму се очекува засилување на инфлацијата во главните земји-трговски партнери на 2,3% (наспроти претходните очекувања за инфлација од 2,2%). Притоа, во првиот квартал на 2011 година се очекува странската ефективна инфлација да изнесува 2%.

Растот на БДП во четвртото тримесечје се оценува на 0,9% на годишна основа, наспроти претходните очекувања за раст од 0,6%. На квартална основа се очекува забрзување на растот на 1,4%⁸³. Генерално, структурата на растот и понатаму е иста, но сепак значителни разлики постојат во придонесот на пооделните компоненти. Имено, **наспроти претходните очекувања за годишен пад на личната потрошувачка од 1,9%, во јануарската проекција се проценува континуитет на позитивните остварувања и реален годишен раст од 2,9%**. Покрај ревидираната споредбена основа⁸⁴, овие оценки се поддржани и со претпоставеното продолжување на трендот на раст на вработените и во последното тримесечје на 2010 година. Се очекува дека во оваа насока ќе делуваат и финансиската поддршка преку банките, како и значително подобрите остварувања кај приватните трансфери во однос на очекувањата. Од друга страна, надолната корекција на цената на трудот, наспроти претходните оценки за реален раст на платите има ограничувачко влијание врз растот на приватната потрошувачка. **Позитивната динамика на инвестициската активност се проценува дека ќе продолжи и во последниот квартал, со годишен раст од 16,1%, наспроти 11,3% во октомвриската проекција.** Ваквите проценки се во согласност со растот на побарувачката, што има стимулативни ефекти врз новите инвестиции. Дополнителни позитивни ефекти врз инвестициите имаат и новите странски инвестиции. Поддршката на инвестициите на корпоративниот сектор од страна на банките (раст на корпоративните кредити) е уште еден фактор којшто придонесува за пораст на инвестициската потрошувачка. **Во однос на јавната потрошувачка, во последното**

⁸² Овој показател се пресметува како збир од пондерираниите ценовни индекси на најзначајните земји-извозници на производи за широка потрошувачка во Република Македонија, преку нормализираното учество на овие земји во увозот во периодот 2006-2009 година. Во пресметката на овој показател се вклучени Бугарија, Германија, Грција, Франција, Италија, Австрија, Словенија, Хрватска, САД и Србија. Извор: „Консензус форкаст“, октомври 2010 и јануари 2011 година.

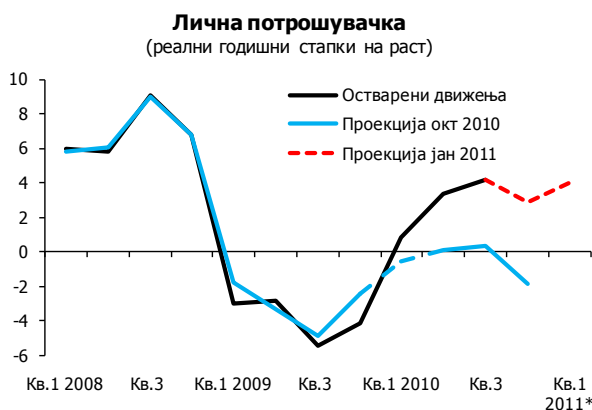
⁸³ Сезонски прилагодена промена.

⁸⁴ Според последните објавени податоци, падот на личната потрошувачка во четвртиот квартал на 2009 година (којшто служи како споредбена основа), беше значително ревидиран на 4,2%, наспроти претходно објавениот пад од 2,4%.

тримесечје се оценува минимален пад од **0,5%** (наспроти очекуваниот раст од 4,6% во претходната проекција). **Најголема промена во однос на претходната проекција е извршена кај нето-извозната побарувачка.** Овие промени се однесуваат, пред сè, на годишните стапки на раст главно заради намалената споредбена основа, додека кварталната динамика не отстапува значително од претходната проекција.⁸⁵ Оцената за движењето на **реалниот годишен раст на извозот во последниот квартал е корегирана на 30%**, наспроти претходните очекувања за раст од 15,4%. Овој раст на извозот, дополнет со подобрите движења на личната потрошувачка и растот на инвестициската активност, доведоа до нагорна промена на **годишниот реален раст на увозот од 11,6%** во претходната проекција на **28,3%, во четвртиот квартал.**

Во согласност со последните трендови и очекувања, за 2010 година се оценува годишен раст на БДП од околу 1% (0,6% во претходната проекција). Главни носители на растот се повисоката лична потрошувачка и значително подобрената активност на извозниот сектор. Притоа, вкупната домашна побарувачка има неутрален ефект, додека нето-извозната побарувачка има позитивен придонес кон растот во 2010 година. Ваквата структура на растот се разликува од претходната проекција, кога домашната побарувачка беше оценета како компонента со негативен придонес кон вкупната промена на БДП.

Извор: Државен завод за статистика и проценки на НБРМ
* Проекции на НБРМ

Се очекува дека закрепнувањето на домашната економија ќе продолжи и во првите три месеци од 2011 година со засилување на годишниот раст и умерен квартален пораст. Се очекува дека БДП во првите три месеци на годината ќе се зголеми за 4,5% на годишна основа и за 0,6% во однос на претходниот квартал. Примарни двигатели на растот се личната и инвестициската побарувачка, при очекуван негативен придонес на нето-извозот.

Во првиот квартал на 2011 година се очекува реален пораст на личната потрошувачка од 4% на годишна основа, односно од 0,4% на квартална основа.

⁸⁵ Според последните објавени податоци годишната стапка на пад на извозот во четвртиот квартал на 2009 година е зголемена од 5,4% на 13,1%, додека годишната стапка на пад на увозот е зголемена од 11% на 16%. Ова претставува значително пониска споредбена основа за пресметување на годишните стапки во четвртиот квартал на 2010 година, што делумно го објаснува и повисокиот раст на овие категории во однос на претходно очекуваниот.

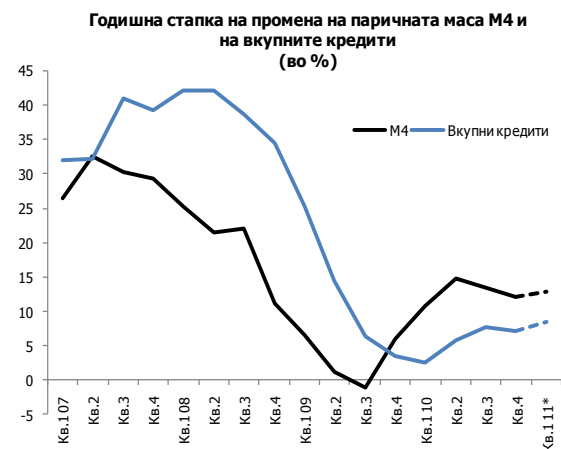

Ваквите оценки за потрошувачката на домаќинствата во голема мера се објаснуваат со претпоставеното движење на пазарот на труд. Имено, во текот на 2011 година се очекува продолжување на позитивниот тренд на раст на вработеноста, којшто започна од вториот квартал во претходната година. Воедно, показателот на доверба на потрошувачите⁸⁶ укажува на формирање на поповолни очекувања во поглед на идните економски текови, што делува стимулативно врз склоноста кон потрошувачка на домаќинствата. Дополнителен позитивен импулс се очекува од кредитниот пазар, како алтернативен извор на финансирање на потрошувачката. По оценетиот годишен пад во претходниот квартал, во првото тримсечје се очекува стагнација на реалните плати. Со тоа, не се очекува дека овој фактор ќе има позначителни ефекти врз потрошувачката.

Прилог 5

Проекции за кредитната активност на банките во првиот квартал на 2011 година

Во текот на последниот квартал на 2010 година, вкупната понуда на пари во економијата продолжи да се зголемува, со посилна динамика во однос на очекуваната. Така, годишната стапка на раст на најшироката парична маса М4 во декември 2010 година изнесува 12,2%, наспроти 11,6% колку што предвидуваше октомвриската проекција. Подобрите остварувања во надворешниот сектор, заедно со натамошното закрепнување на економската активност, задржувањето на поволни трендови на пазарот на труд (раст на вработеноста во третиот квартал и умерен раст на реалните плати), како и натамошното задржување на релативно стимулативен принос на штедните инструменти, се фактори што придонесоа за раст на новото штедење во банкарскиот сектор и забрзување на стапката на монетарен раст. **Согласно со оцените за натамошно засилување на економската активност и одржување на релативно поволна надворешна позиција, се очекува дека најшироката парична маса ќе продолжи да расте и во следниот период. Така, се очекува дека годишната стапка на раст на најшироката парична маса ќе достигне 12,8%, на крајот на првиот квартал на 2011 година, а до крајот на годината се очекува дека растот на паричната маса умерено ќе забрза до 13,4% во декември (12,8% во октомвриската проекција). Ризици околу проектираната динамика на монетарниот раст и натаму постојат и тие главно се поврзани со остварувањето на претпоставките за закрепнувањето на домашната економија и движењето на клучните параметри од надворешниот сектор на економијата. Како дополнителен фактор на ризик за растот на штедењето во следниот период, може да се посочи и неизвесната динамика на инфлацијата**

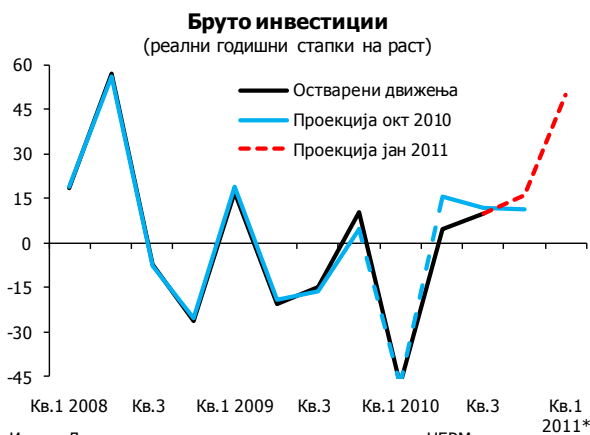
* Проекција.
Извор: НБРМ.

⁸⁶ Од Анкетата за мислењето на потрошувачите спроведена во декември 2010 година.

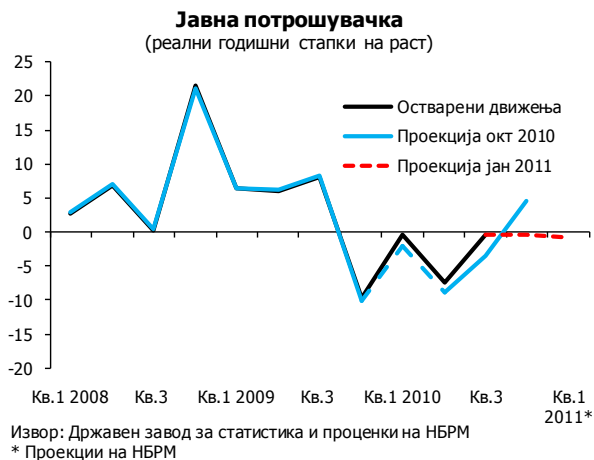

во 2011 година, согласно со неизвесниот интензитет на раст на светските цени на храната и на енергенсите и нивните преносни ефекти врз општото ценовно ниво во домашната економија. Имено, евентуално посилен раст на инфлацијата од очекуваниот, може да доведе до зафаќање поголем дел од расположливиот доход на домаќинствата заради задоволување на основните животни потреби, со негативни ефекти врз капацитетот за штедење во банкарскиот сектор.

И покрај посиленото проширување на депозитниот потенцијал на банките во однос на очекуваното, растот на кредитната активност беше под проектираното ниво. Така, во декември годишната стапка на кредитен раст изнесува 7,1%, наспроти проектираните 9,4% во октомвриската проекција. Ваквите трендови покажуваат дека динамиката на економската активност, ризиците и квалитетот на кредитното портфолио имаат големо значење при носењето на кредитните одлуки. Во вакви услови, соодносот на кредитите и депозитите продолжи да се намалува што укажува на помала искористеност на финансискиот капацитет на банките за кредитирање на приватниот сектор. Сепак, со оглед на очекуваниот посилен раст на примарните извори за финансирање на кредитната активност, стабилноста и сигурноста на банкарскиот сектор и поповолните очекувани движења во економијата, во текот на наредната година се очекува дека кредитниот пазар позначително ќе го поддржи заздравувањето на реалната економија. Така, **на крајот на првиот квартал на 2011 година, се очекува дека годишната стапка на раст на кредитите ќе достигне 8,4%, а до крајот на годината се очекува дека кредитниот раст ќе забрза до 13,2% во декември (12,1% во октомвриската проекција).** Се очекува дека посилената динамика на економски раст ќе делува позитивно врз кредитната способност на приватниот сектор, а со тоа и врз подготвеноста на банките за поголемо кредитирање. Воедно, се очекува дека побарувачката за кредити ќе продолжи да расте и квалитативно ќе се подобри. Се очекува дека поголемото раздвижување на кредитните текови биде придружено и со натамошно релаксирање на цената на кредитите и останатите кредитни услови. **Ризиците околу ваквото сценарио** главно се однесуваат на темпото на закрепнување на економијата, степенот на ризичност на клиентите и квалитетот на кредитната побарувачка.

Порастот на домашната побарувачка во првите три месеци на годината дополнително ќе биде поддржан преку очекуваното забрзување на инвестициската активност. **Се проценува дека бруто-инвестициите ќе се зголемат за 49,9% на годишна основа, а ќе се намалат за 0,6% во однос на претходниот квартал.** Високиот годишен пораст на бруто-инвестициите во основа се должи на ниската споредбена основа од истиот период во претходната година кога бруто-инвестициите се намалија за 47,8%. Структурно, растот на бруто-инвестициите во голем дел се објаснува со планираниот раст на државни капитални инвестиции, надополнет со очекуваниот пораст на инвестициите на приватниот сектор. Притоа, се очекува дека инвестициската активност на приватниот сектор во првиот квартал од годината ќе биде условена од три фактори. Прво, поповолните очекувања на производителите за идните економски текови и зголемената домашна и странска побарувачка се очекува да доведат до пораст на искористеноста на капацитетите и раст на новите инвестиции. Второ, се очекува дека трендот на закрепнување на домашната и

на глобалната економија ќе продолжи во првиот квартал на 2011 година и ќе доведе до пораст на капиталните приливи во форма на странски директни инвестиции. Воедно, се очекува дека очекуваното натамошно надолно прилагодување на каматните стапки и зајакнатата финансиска поддршка на претпријатијата од страна на банкарскиот сектор ќе делуваат стимулативно врз новите инвестиции.

Во првото тримесечје на годината се очекува негативен придонес на јавната потрошувачка кон економскиот раст. Врз основа на податоците од буџетот, **се проценува дека јавната потрошувачка ќе биде пониска за 0,7% на годишна основа**, при оценето зголемување на квартална основа за 0,5%.

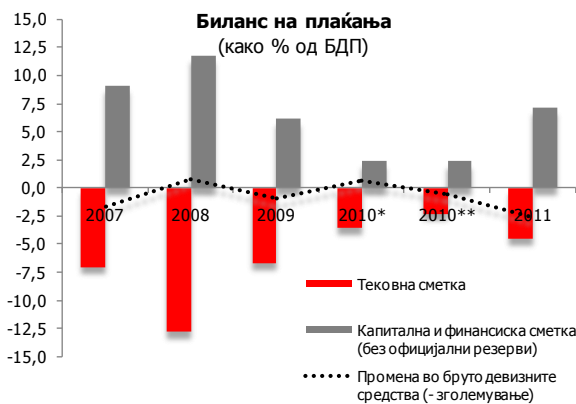
Очекувањата за натамошно закрепнување на увозната побарувачка на нашите најважни трговски партнери дадоа оценки за **реален годишен пораст на извозот во првиот квартал на годината од 23,4%**. На квартална основа се очекува дека извозот ќе забележи благ пад од 0,9%. Имајќи ги предвид поволните движења кај домашната побарувачка и големата зависност на извозот од увоз, **се очекува дека увозот на стоки и услуги ќе биде повисок за 27,9% на годишна основа**. Како и кај извозот, така и кај увозот се проценува квартален пад од 1,1% во првите три месеци на годината. **Посилниот пораст на увозот од извозот условува негативен придонес на нето извозната побарувачка кон годишниот раст во првиот квартал од годината, додека нејзиниот придонес кон кварталната промена е позитивен.**

Последната проекција за целата 2011 година покажува раст на економската активност од околу 3%. Структурата на растот е идентична како и во претходната проекција, со позитивен придонес на домашната побарувачка и негативен придонес на нето-извозот. **Ризици околу проекцијата се присутни и се однесуваат на следниве елементи. Прво**, силниот раст на цените на исхраната и енергенсите може да доведе до намалување на реалниот расположлив доход и со тоа да делува ограничувачки врз претпоставениот раст на личната потрошувачка. **Второ**, повторната нестабилност на финансиските пазари и должничката криза кај некои земји од еврозоната може да доведе до побавен раст на

економиите на нашите најважни трговски партнери. Побавно од претпоставеното закрепнување на извозната побарувачка би значело понизок извоз од очекуваниот и генерално послаби остварувања во извозниот сектор (помала искористеност на капацитетите, пониско производство и вработеност). Неостварувањето на оцената за извозот може да значи и поместување на проекциите кај останатите категории на БДП и кај вкупниот БДП во надолна насока.

Прилог 6 Проекции на движењата на надворешниот сектор

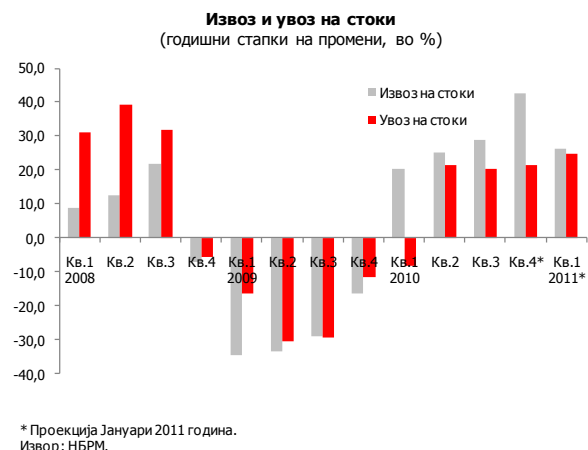
* Проекција Октомври 2010 година.
** Проекција Јануари 2011 година.
Извор: НБРМ.

Согласно со најновата оценка на билансот на плаќања, се проценува дека дефицитот на тековната сметка во 2010 година ќе биде на ниво од 2,3% од БДП, што претставува надолна корекција од 1,3 п.п. во однос на октомвриската проекција. Најголем дел од ваквата промена се должи на зголемените приливи од тековни трансфери (19,7% од БДП, наспроти 19% од БДП со октомвриската проекција). Според последните расположливи податоци од менувачкиот пазар, нето-откупот забележа годишен раст од 30% (наспроти очекуваниот раст од 23,3% со октомвриската проекција). Во насока на остварување помал негативен јаз на тековната сметка делуваа и

поповолните движења во размената на стоки со странство во втората половина на годината, при што трговскиот дефицит се сведе на 21% од БДП, наспроти предвидените 21,6% со октомвриската проекција. Имено, подобрата конјunktura на цените на металите на светските берзи, зголемените извозни остварувања на новата гринфилд-инвестиција и посилната странска побарувачка за домашни производи се одразија во повисок извоз од проектираниот (годишен раст од 29,7%, наспроти 24,1% со октомвриската проекција). Од друга страна, увозот на стоки забележа раст од 13,9% на годишна основа (наспроти 12,1% со октомвриската проекција), односно нагорна корекција којашто се должи на повисокиот увоз генериран од зголемената извозна активност.

* Проекција Јануари 2011 година.
Извор: НБРМ.

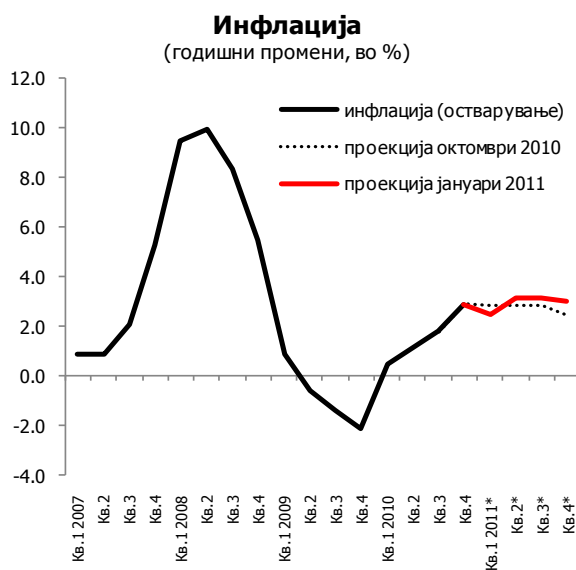

* Проекција Јануари 2011 година.
Извор: НБРМ.

Во првите три месеци од 2011 година, се очекува дека дефицитот на тековната сметка на билансот на плаќања ќе изнесува 1,5% од БДП, што претставува продлабочување од 0,5 п.п. на годишна основа. Влошувањето на салдото речиси во целост произлегува од продлабочувањето на трговскиот дефицит (за 21,6% на годишна основа), при оцена за позабрзан раст на увозот во однос на растот на извозот на стоки. Се очекува дека годишниот раст на извозот на стоки ќе биде 26,3%, главно условен од зголемениот извоз на железо и челик и нивни производи, и во помал дел од повисокиот извоз на хемиски производи и на останати стоки. Очекувањата за зголемување на извозот на металната индустрија се темелат на значително повисоките цени на металите, коишто ќе се придонесат за поголема искористеност на домашните капацитети. Од друга страна, се предвидува дека увозот на стоки во првото тримесечје од годината ќе оствари раст од 24,8% на годишна основа, главно заради зголемениот увоз на енергенти (во услови на очекуван посилен раст на цените на енергентите на светските берзи) и на сировини и интермедијарни производи за металната индустрија. Придонес за растот на увозот ќе има и повисокиот увоз на сировини за производство на новата гринфилд-инвестиција и на храна (во најголем дел заради очекувањата за прелевање на ефектот од растот на цените на храната на светските берзи врз увезените цени). Со тоа, растот на увозот генерално ја отсликува структурата на домашната економија, којашто е многу зависна од увозот на енергија и увозот, воопшто. Во првиот квартал на 2011 година, се очекува дека нето-приливите од тековните трансфери ќе забележат мал годишен раст од 6,6%. Кај подбилансот на доходот се предвидува намалување на дефицитот на годишна основа, додека кај услугите, се очекува дека позитивното салдо ќе биде незначително пониско од првиот квартал од 2010 година.

Во 2011 година, се очекува дека негативното салдо на тековната сметка на билансот на плаќања ќе изнесува 4,5% од БДП (наспроти 4,3% од БДП со октомвриската проекција), што на годишна основа претставува продлабочување од 2,2 п.п. Најголем дел од промената се должи на продлабочувањето на дефицитот во трговската сметка за 1,5 п.п. на годишна основа.

Извор: Државен завод за статистика.
* Проекции на НБРМ.

Остварената годишна стапка на инфлација во последното тримесечје на 2010 година е на ниво на проекцијата од октомври (2,9%), при помал раст од проектираниот кај цените на храната (3,3%, наспроти проектираниот од 4,3%), додека цените на непрехранбената компонента имаа повисок раст од проектираниот (2,6%, наспроти проектираниот од 2,1%). **Во однос на целата 2010 година, инфлацијата е исто така на ниво на октомвриската проекција (1,6%).**

Најновите оценки за стапката на инфлација за првиот квартал на 2011 година упатуваат на годишен пораст на општото ценовно ниво за 2,5%. Проектираното зголемување на цените произлегува пред сè од очекувањата за повисоки цени на храната, имајќи го предвид високиот проектиран годишен раст на светските цени (главно на пченицата). Исто така, проектираното високо ниво на цената на суровата нафта директно ќе придонесе за зголемување на домашните цени на нафтените деривати, а со тоа ќе влијае и врз нагорно прилагодување кај останатите цени на

потрошни добра и услуги. Покрај тоа, зголемената цена на парното греење од јануари 2011 година има дополнителен ефект во насока на зголемување на општото ниво на потрошувачките цени.

За 2011 година се очекува дека просечната инфлација ќе се движи околу 3%. Освен растот на цените на храната и на горивата, дополнително влијание се очекува од евентуалниот најавен раст на домашната цена на електричната енергија (во вториот квартал на 2011 година). Проекциите за понатамошно закрепнување на светската економија и на економиите на нашите најзначајни трговски партнери подразбираат и релативно повисоко инфлациско ниво во 2011 година во овие земји, со можни преносни ефекти врз увезената инфлација. Од аспект на побарувачката, и покрај оцените за заживување на домашната активност во 2011 година, сепак се очекува дека растот на економијата и понатаму ќе биде помал од потенцијалниот раст. Со тоа засега не се очекуваат поголеми притисоци врз инфлацијата од побарувачката.

Ризиците околу проекцијата на инфлацијата за 2011 година се оценуваат како претежно нагорни. Главни ризици околу проекцијата се евентуално посилен раст на светските цени на храната и на енергијата од очекуваниот и посилен преносен ефект од растот на овие цени врз домашните цени. Дополнителен извор на ризици во нагорна насока се и евентуалните посилни индиректни ефекти на овие ценовни категории (храна и енергија) врз останатите цени, како и можноста за евентуално повисок раст на регулираните цени од очекуваниот. Од аспект на надолните ризици, евентуално побавниот глобален раст би значел и помали притисоци врз домашната инфлација преку увозните цени.

СТАТИСТИЧКИ ПРИЛОГ**Табели од реалниот сектор**

Табела 1: Бруто домашен производ	88
Табела 2: Цени	89
Табела 3: Индекс на индустриското производство	90
Табела 4: Вработеност и продуктивност во целата економија	91
Табела 5: Плати	92
Табела 6: Државен буџет	93

Табели од монетарниот сектор

Табела 7: Биланс на Народна банка	94
Табела 8: Биланс на останатите депозитни институции - банки и штедилници	96
Табела 9: Преглед на депозитни институции - НБРМ, останати депозитни институции (ОДИ-банки и штедилници)	100
Табела 10: Кредити на недржавен сектор дадени од банки и штедилници	102
Табела 11: Монетарни агрегати и нивните компоненти (недржавен сектор)	104
Табела 12: Побарувања на останати депозитни институции (банки и штедилници)	106
Табела 13: Обврски на останати депозитни институции (банки и штедилници)	110
Табела 14: Пондерирани каматни стапки на банките за примени депозити и вкупно дадени кредити	112
Табела 15: Каматни стапки на Народна банка на Република Македонија	114
Табела 16: Задолжителна резерва на банки и штедилници	115
Табела 17: Каматни стапки на државни хартии од вредност	116

Табели од надворешнотрговскиот и девизен сектор

Табела 18: Платен биланс на Република Македонија - Агрегатни податоци	117
Табела 19: Платен биланс на Република Македонија - Агрегатни податоци	118
Табела 20: Платен биланс на Република Македонија - услуги	119
Табела 21: Платен биланс на Република Македонија - доход	120
Табела 22: Платен биланс на Република Македонија - тековни трансфери	121
Табела 23: Платен биланс на Република Македонија - капитална и финансиска сметка	121
Табела 24: Надворешнотрговска размена на Република Македонија по сектори на СМТК и по економска намена	123
Табела 25: Надворешнотрговска размена на Република Македонија по земји	124
Табела 26: Состојба на странски директни инвестиции во Република Македонија по земји на инвеститори	125
Табела 27: Состојба на странски директни инвестиции во Република Македонија по дејности - 1997 - 2008	127
Табела 28: Меѓународна инвестициона позиција на Република Македонија - состојби	128
Табела 29: Меѓународна инвестициона позиција на Република Македонија - состојби	130
Табела 30: Бруто надворешен долг на Република Македонија - состојба	131
Табела 31: Бруто надворешни побарувања на Република Македонија - состојба	133
Табела 32: Нето надворешен долг на Република Македонија - состојба	134
Табела 33: Девизни резерви	135
Табела 34: Девизен курс на денарот (просек за периодот)	136
Табела 35: Среден девизен курс на денарот (на крај на периодот)	137
Табела 36: Индекси на ефективен девизен курс на денарот	138

Методолошки објаснувања**139**

Табела 1

Бруто домашен производ

во милиони денари (1997=100) и годишни стапки на реален раст (во %)

	БДП вкупно	%	Земјоделство, лов, шumarство и рибарство	%	Вадење руди и камен, преработувачка индустрија и снабдување со елек. енергија, гас и вода	%	Градежништво	%	Трговија на големо и трговија на мало	%	Хотели и ресторани	%	Сообраќај, складирање и врски	%	Финансиско посредување, активности во врска со недвижен имот и други деловни и услужни дејности	%	Јавна управа и одбрана	%
НКД ¹			А+Б		В+Г+Д		Г		Е		Ж		З		С+И+Л		Ј+К+Л+Х	
1997	186018	1,4	20411		45317		9867		21297		2819		11372		26002		27067	
1998	192308	3,4	21083	3,3	45969	1,4	10626	7,7	21377	0,4	3025	7,3	14385	26,5	26002	0,0	27395	1,2
1999	200669	4,3	21273	0,9	46750	1,7	11732	10,4	22025	3,0	3771	24,7	16854	17,2	26499	1,9	28519	4,1
2000	209777	4,5	21489	1,0	51122	9,4	12037	2,6	22695	3,0	3345	-11,3	18282	8,5	27215	2,7	28546	0,1
2001	200284	-4,5	19169	-10,8	48786	-4,6	10300	-14,4	22505	-0,8	3195	-4,5	16761	-8,3	27783	2,1	27876	-2,3
2002	201993	0,9	18779	-2,0	48390	-0,8	10364	0,6	23725	5,4	3726	16,6	16467	-1,8	26758	-3,7	28843	3,5
2003	207690	2,8	19686	4,8	50845	5,1	11741	13,3	24146	1,8	4085	9,6	16539	0,4	25787	-3,6	30262	4,9
2004	202192	4,6	20908	6,2	50439	-0,8	12610	7,4	27933	15,7	3623	-11,3	15745	-4,8	28817	11,8	30068	-0,6
2005	210486	4,4	20941	0,2	51803	2,7	12725	0,9	29243	4,7	3675	1,4	17387	10,4	28283	-1,9	31476	4,7
2006 ²	218375	5,0	21994	5,0	53033	2,4	14369	12,9	31378	7,3	3951	7,5	19222	10,6	30947	9,4	32185	2,3
2007	231696	6,1	21663	-2,9	59750	12,6	14786	3,3	33363	6,6	4290	8,5	21233	10,5	32211	4,1	32951	2,4
2008	243281	5,0	22941	5,7	61202	2,4	13934	-5,5	35556	6,5	4544	5,9	23824	12,2	34324	6,6	34435	4,5
2009 ³	241091	-0,9	23815	3,8	56821	-7,1	15213	9,1	35844	0,8	4195	-7,7	23405	-1,8	36860	7,4	35708	3,7
2005 Кв.1	51487	3,0	5064	1,2	11358	0,6	2003	-4,1	6500	2,7	783	-1,3	3988	10,7	7010	-2,9	7847	3,7
Кв.2	56655	5,1	5251	0,7	13210	8,7	3337	-3,3	7328	5,0	905	3,2	4343	11,8	7042	-2,4	7834	3,4
Кв.3	57353	4,2	5341	-0,1	13112	1,8	3684	3,0	7225	5,4	1056	3,2	4517	12,4	7058	-1,9	7847	5,1
Кв.4	59540	4,0	5285	-1,0	14123	0,0	3701	6,0	8190	5,4	931	0,1	4539	7,1	7173	-0,3	7948	6,5
2006 Кв.1	54937	6,7	5186	2,4	11267	-0,8	2728	36,2	8054	23,9	832,3	6,3	4734	18,7	7346	4,8	8035	2,4
Кв.2	58581	3,4	5697	8,5	13302	0,7	4331	29,8	7277	-0,7	984,6	8,8	4712	8,5	7711	9,5	7936	1,3
Кв.3	60106	4,8	5699	6,7	13846	5,6	3990	8,3	7948	10,0	1136	7,6	4793	6,1	7848	11,2	8004	2,0
Кв.4	60195	1,1	5412	2,4	14617	3,5	3320	-10,3	8100	-1,1	998	7,2	4984	9,8	8041	12,1	8210	3,3
2007 Кв.1	58508	6,5	5559	7,2	13498	19,8	2633	-3,5	7788	-3,3	855	2,7	5008	5,8	7596	3,4	8156	1,5
Кв.2	61393	4,8	5760	1,1	14659	10,2	4305	-0,6	7895	8,5	1119	13,6	5089	8,0	7842	1,7	8134	2,5
Кв.3	63292	5,3	5408	-5,1	15397	11,2	4189	5,0	8559	7,7	1264	11,2	5214	8,8	8241	5,0	8212	2,6
Кв.4	64950	7,9	4936	-8,8	16196	10,8	3658	10,2	9120	12,6	1053	5,5	5921	18,8	8531	6,1	8448	2,9
2008 Кв.1	61550	5,2	5637	1,4	14699	8,9	2443	-7,2	8450	8,5	970	13,5	5750	14,8	8196	7,9	8474	3,9
Кв.2	65384	6,5	6163	7,0	15568	6,2	4043	-6,1	8629	9,3	1153	3,1	5985	17,6	8611	9,8	8468	4,1
Кв.3	67026	5,9	6111	13,0	15921	3,4	3720	-11,2	9064	5,9	1325	4,9	5861	12,4	8669	5,2	8614	4,9
Кв.4	66574	2,5	5029	1,9	15014	-7,3	3728	1,9	9412	3,2	1095	4,0	6229	5,2	8847	3,7	8879	5,1
2009 ³ Кв.1	61058	-0,8	5716	1,4	13053	-11,2	2511	2,8	8475	0,3	919	-5,3	5784	0,6	8696	6,1	8567	1,1
Кв.2	64141	-1,9	6336	2,8	13934	-10,5	4386	8,5	8586	-0,5	1069	-7,3	5859	-2,1	8740	1,5	8671	2,4
Кв.3	65551	-2,2	6325	3,5	13867	-12,9	3809	2,4	9182	1,3	1227	-7,4	5884	0,4	9077	4,7	8744	1,5
Кв.4	67373	1,2	5140	2,2	15119	0,7	3821	2,5	9601	2,0	940	-14,2	6085	-2,3	9068	2,5	8995	1,3
2010 ³ Кв.1	60264	-1,3	6007	5,1	12883	-1,3	2705	7,7	8484	0,1	781	-15,0	5703	-1,4	9192	5,7	8910	4,0
Кв.2	64847	1,1	6450	1,8	14184	1,8	3856	-12,1	8784	2,3	976	-8,7	6093	4,0	9133	4,5	8732	0,7
Кв.3	66403	1,3	6477	2,4	13964	0,7	4510	18,4	9430	2,7	1135	-7,5	5931	0,8	9422	3,8	8814	0,8

¹ Национална класификација на дејности.² Реалната вредност на БДП и додадената вредност по сектори од 2006 наваму е пресметана врз база на годишните стапки на раст.³ Проценети податоци.

Извор: Државен завод за статистика.

Табела 3
Индекс на индустриското производство
 годишни стапки на раст (во %)

	Вкупно	По сектори			По група на производи				
		Вадење руди и камен	Преработувачка индустрија	Електрична енергија, гас и вода	Енергија	Интермедијарни производи, освен енергија	Капитални производи	Трајни производи за широка потрошувачка	Нетрајни производи за широка потрошувачка
2002	-5,3	-24,5	-4,7	-3,8	-16,8	-8,0	53,3	-22,6	-2,4
2003	4,7	-39,1	5,9	9,8	28,7	-12,1	-9,0	36,9	19,0
2004	-2,2	-5,0	-2,1	-2,6	-1,8	0,9	-20,1	9,1	-3,4
2005	7,0	40,4	7,3	2,5	4,6	14,2	-3,2	-14,9	3,8
2006	3,6	11,5	3,6	0,8	3,2	5,6	9,2	-20,0	2,6
2007	3,7	9,8	5,2	-9,5	-6,9	12,9	19,7	8,8	-2,0
2008	5,5	9,9	6,3	-3,1	-0,1	7,7	-1,3	64,2	4,0
2009	-7,7	-12,3	-9,3	8,8	2,5	-14,3	-24,5	-20,7	-1,4
2005 Кв.1 ¹	4,8	-19,7	5,8	3,7	2,0	14,1	-1,6	-19,3	0,7
Кв.2	13,5	13,9	16,3	-0,3	5,8	24,6	-1,8	10,0	8,8
Кв.3	6,0	62,4	5,5	2,0	3,8	9,8	-5,7	-10,7	5,1
Кв.4	4,1	95,2	2,5	3,7	6,9	9,5	-6,9	-26,2	0,0
2006 Кв.1	0,6	38,3	-0,7	-0,7	4,7	-0,7	-4,1	-1,9	0,0
Кв.2	1,6	24,9	0,8	1,1	-2,9	-0,5	25,7	-39,9	4,9
Кв.3	8,2	2,9	8,8	4,5	5,2	13,8	12,1	-8,7	5,0
Кв.4	3,5	-4,6	4,6	-0,4	5,3	8,9	2,4	-19,6	-0,1
2007 Кв.1	11,6	13,8	16,0	-9,1	-2,1	25,0	39,0	10,3	6,2
Кв.2	-2,8	16,2	-1,5	-20,7	-16,7	7,9	-4,4	25,3	-7,8
Кв.3	1,1	15,5	1,5	-8,7	-4,5	7,5	27,3	-3,0	-5,8
Кв.4	6,2	-3,4	7,8	-1,1	-6,3	15,3	24,7	6,5	1,8
2008 Кв.1	5,8	11,9	6,6	-0,8	1,7	8,8	26,5	77,3	-1,3
Кв.2	11,9	13,6	12,8	1,9	15,9	13,1	28,0	77,0	3,9
Кв.3	13,1	3,4	14,6	1,9	3,4	28,0	-15,9	55,0	4,3
Кв.4	-7,7	11,2	-8,0	-12,2	-15,3	-18,7	-31,3	51,4	7,9
2009 Кв.1	-10,8	-12,6	-12,1	-1,6	-0,1	-29,8	-24,9	-16,3	6,2
Кв.2	-13,2	-19,2	-15,4	15,6	-0,9	-25,9	-40,1	-32,4	2,8
Кв.3	-13,1	-11,3	-15,1	10,4	-5,2	-21,1	-19,3	-15,3	-4,9
Кв.4	7,5	-6,5	7,4	14,2	16,2	27,8	-6,8	-17,3	-7,6
Јануари	-16,7	-23,7	-18,7	-4,6	-1,6	-41,4	-20,8	-15,7	0,5
Февруари	-11,3	-21,9	-11,4	-6,5	-6,2	-26,0	-44,8	-16,7	9,6
Март	-4,8	8,7	-7,2	7,0	8,2	-23,0	-1,7	-16,6	7,8
Април	-7,7	-8,2	-8,5	-0,3	-3,9	-23,0	-30,8	-29,2	14,9
Мај	-15,3	-18,1	-18,7	26,1	-8,1	-26,3	-42,1	-25,8	0,0
Јуни	-16,2	-30,8	-18,4	25,5	10,0	-28,3	-46,0	-41,1	-4,4
Јули	-19,8	-24,0	-21,6	5,7	-0,2	-39,2	-38,2	-29,2	-1,6
Август	-9,9	-6,2	-12,7	21,2	0,4	-13,4	-27,8	-2,3	-7,5
Септември	-9,8	-2,4	-11,4	4,6	-16,5	-12,9	11,6	-12,6	-5,8
Октомври	-1,0	-6,4	-2,3	13,8	5,5	13,3	-12,7	-7,6	-14,0
Ноември	4,3	-4,0	3,5	14,8	15,9	14,2	-9,9	-15,0	-4,3
Декември	20,0	-8,9	22,7	14,0	28,9	62,7	3,0	-27,9	-4,8
2010 Кв.1	-9,4	-5,8	-14,6	19,0	-3,2	-7,7	-34,1	-13,8	-10,2
Кв.2	-1,6	0,2	-6,5	38,5	27,5	-2,7	-24,9	1,2	-8,6
Кв.3	-2,4	4,9	-3,7	6,9	7,4	-15,9	-23,0	-2,0	10,7
Јануари	-2,9	11,4	-8,2	16,7	5,6	0,8	-40,0	-9,7	-5,3
Февруари	-13,1	0,9	-20,7	31,2	6,4	-15,7	-33,5	-19,0	-18,3
Март	-11,2	-23,2	-13,9	10,6	-21,1	-6,4	-30,3	-12,6	-6,2
Април	-9,6	-14,2	-14,1	29,5	1,9	-6,7	-35,6	4,7	-14,3
Мај	-0,4	-1,1	-5,3	37,5	53,7	-5,8	-37,4	-5,2	-8,7
Јуни	5,4	19,9	0,0	49,7	31,8	4,5	0,6	4,3	-3,0
Јули	8,3	11,2	5,3	35,1	22,9	10,5	-16,0	10,8	3,9
Август	-1,5	4,3	-1,9	-0,2	8,1	-14,8	-24,0	-1,9	12,5
Септември	-11,9	0,1	-12,6	-10,8	-12,5	-31,5	-26,9	-11,8	16,3
Октомври	-4,4	-7,9	-3,8	-8,1	-11,0	-12,1	1,4	-0,5	6,5
Ноември	-1,5	-10,6	0,7	-14,3	-5,6	-11,7	-26,3	-15,5	13,0

¹ Кварталните пресметки се изработени во Дирекција за истражување на НБРМ.

Извор: Државен завод за статистика.

Табела 4
Вработеност и продуктивност во целата економија

	Вкупно работоспособно население	Активно население:			Број на вработени лица по економски дејности:			Продуктивност /1
		Вкупно	Вработени	Невработени	Земјоделство	Индустрија	Услуги	
1996	1.436.602	789.081	537.591	251.489	100.067	193.975	243.548	-
1997	1.489.625	800.513	512.301	288.213	84.256	163.988	264.056	-
1998	1.503.365	823.826	539.762	284.064	107.249	190.674	241.839	-
1999	1.518.250	806.674	545.222	261.452	115.361	185.283	244.580	-
2000	1.534.256	811.557	549.846	261.711	119.971	187.066	242.809	-
2001	1.554.420	862.504	599.308	263.196	131.094	190.458	277.755	-
2002	1.566.953	824.824	561.341	263.483	134.293	186.917	238.868	-
2003	1.579.450	860.976	545.108	315.868	120.132	184.855	238.583	-
2004	1.594.557	832.281	522.995	309.286	88.050	171.390	261.810	-
2005	1.607.997	869.187	545.253	323.934	106.533	175.868	261.523	-0,1
2006	1.618.482	891.679	570.404	321.274	114.777	186.085	268.117	-0,6
2007	1.628.635	907.138	590.234	316.905	107.717	184.928	294.305	2,3
2008	1.633.341	919.424	609.015	310.409	119.749	190.530	297.189	1,8
2009	1.638.869	928.775	629.901	298.873	116.668	187.077	324.410	-4,1
2005 Кв.1	1.603.675	827.428	507.397	320.030	76.546	181.450	251.307	5,0
Кв.2	1.606.833	883.522	552.797	330.724	126.194	174.588	251.112	3,3
Кв.3	1.609.071	889.725	564.880	324.845	135.712	170.157	257.804	-1,7
Кв.4	1.612.410	876.074	555.938	320.136	87.921	180.089	286.837	-6,3
2006 Кв.1	1.615.584	877.798	559.702	318.096	103.319	190.355	264.550	-2,7
Кв.2	1.617.423	885.609	566.293	319.316	128.519	189.630	246.842	0,8
Кв.3	1.619.447	899.732	576.813	322.919	125.322	187.760	262.480	2,0
Кв.4	1.621.475	903.576	578.810	324.766	101.948	176.592	298.599	-2,5
2007 Кв.1	1.624.611	902.588	579.301	323.287	95.384	186.975	293.629	3,5
Кв.2	1.627.216	906.199	589.254	316.944	112.982	184.622	288.104	-0,5
Кв.3	1.630.010	909.466	598.327	311.139	117.531	181.993	294.863	0,9
Кв.4	1.632.702	910.301	594.054	316.247	104.975	186.122	300.622	5,5
2008 Кв.1	1.635.058	920.512	600.593	319.919	121.238	178.848	298.110	1,6
Кв.2	1.633.339	917.566	607.125	310.441	129.711	186.184	289.783	3,4
Кв.3	1.631.646	925.073	619.802	305.271	119.149	198.499	301.415	2,3
Кв.4	1.633.321	914.547	608.541	306.006	108.896	198.590	299.451	0,1
2009 Кв.1	1.634.986	919.026	618.189	300.837	120.186	181.567	314.199	-3,8
Кв.2	1.637.828	933.878	636.156	297.722	122.958	188.433	322.983	-6,6
Кв.3	1.640.302	940.661	642.541	298.120	119.474	189.239	333.028	-5,4
Кв.4	1.642.360	921.534	622.720	298.814	104.055	189.069	327.428	-0,6
2010 Кв.1	1.644.423	925.613	615.962	309.651	109.821	182.562	321.505	-0,8
Кв.2	1.648.132	923.323	627.129	296.194	121.442	183.307	320.243	1,9
Кв.3	1.649.507	949.313	648.773	300.540	128.825	186.077	332.186	0,3

/1 Годишни стапки на раст во (%). Пресметките се изработени во Дирекција за истражување на НБРМ.

Извор: Државен завод за статистика. Анкета за работна сила.

Табела 10

Кредити на недржавен сектор дадени од банки и штедилници^{1,2}
во милиони денари

	2003		2004		2005		2006		2007		2008							
	I	XII	XII	XII	XII	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
ВКУПНИ КРЕДИТИ	39125	46644	58298	70524	92017	128071	131192	135976	140645	145635	148789	153197	157989	160350	164498	167606	169973	172150
1. Во денари	33301	39368	46901	53297	68442	97352	99783	104120	108592	112318	114990	118521	121744	123311	126243	129110	131432	133679
1.1. Краткорочни кредити	15460	15975	17200	17800	22121	32070	32902	34889	36638	38004	38594	39808	40767	41331	42634	43113	44516	44469
1.1.1. Во денари без валут на клаузула	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.1.2. Во денари со валут на клаузула	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2. Долгорочни кредити	9810	14347	20810	26065	36856	56324	57617	59857	62460	64789	66568	68774	70868	71702	73271	75458	76171	78193
1.2.1. Во денари без валут на клаузула	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2.2. Во денари со валут на клаузула	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Пресметана камата	521	406	385	485	578	752	799	830	866	892	930	952	978	1079	1033	1066	1138	1027
1.4. Сомнителни и спорни побарувања	7510	8640	8506	8947	8887	8206	8465	8544	8628	8633	8898	8987	9131	9199	9305	9473	9607	9990
2. Во странска валута	5824	7276	11397	17227	23575	30719	31409	31856	32053	33317	33799	34676	36245	37039	38255	38496	38541	38471
2.1. Краткорочни кредити	1361	1863	3246	3360	4654	6734	7114	7369	7460	8014	8206	8394	8998	9176	10034	9889	9725	9829
2.2. Долгорочни кредити	3295	4016	6993	12684	17692	22695	22537	22662	23197	24018	24372	24813	25878	26491	26718	27058	27168	27064
2.3. Пресметана камата	50	33	45	44	76	88	93	89	93	118	105	107	101	105	133	120	111	96
2.4. Сомнителни и спорни побарувања	1118	1364	1113	1139	1153	1202	1665	1736	1303	1167	1116	1362	1268	1267	1370	1429	1537	1482

годишни стапки на пораст

ВКУПНИ КРЕДИТИ			24.98	20.97	30.48	39.18	39.97	41.44	42.22	44.08	43.37	42.09	42.04	40.13	38.61	39.65	37.66	34.42
1. Во денари			19.13	13.64	28.42	42.24	42.25	45.07	47.03	48.18	47.81	47.03	45.53	42.88	40.93	41.51	40.11	37.32
1.1. Краткорочни кредити			7.67	3.49	24.28	44.98	42.38	47.85	53.16	56.63	57.05	57.26	52.30	48.86	42.95	42.73	45.15	38.66
1.1.1. Во денари без валут на клаузула																		
1.1.2. Во денари со валут на клаузула																		
1.2. Долгорочни кредити			45.05	25.25	41.40	52.82	53.29	54.53	53.88	54.17	53.78	50.61	49.46	46.55	46.97	46.47	42.10	38.83
1.2.1. Во денари без валут на клаузула																		
1.2.2. Во денари со валут на клаузула																		
1.3. Пресметана камата			-5.17	25.97	19.18	30.10	37.52	27.11	37.03	41.14	39.85	44.24	42.57	45.22	33.46	43.09	49.74	36.57
1.4. Сомнителни и спорни побарувања			-1.55	5.18	-0.67	-7.66	-4.58	-2.79	-1.00	-2.75	-4.01	0.12	3.93	3.74	1.97	8.04	9.48	21.74
2. Во странска валута			56.64	51.15	36.85	30.30	33.20	30.74	28.05	31.79	30.08	27.46	31.47	31.68	31.47	33.75	29.93	25.24
2.1. Краткорочни кредити			74.24	3.51	38.51	44.69	54.48	52.00	44.15	53.85	48.15	36.38	53.21	53.55	61.21	67.27	56.65	45.96
2.2. Долгорочни кредити			74.13	81.38	39.48	28.28	27.67	23.93	24.61	27.92	27.57	26.45	27.48	28.52	25.04	26.61	23.24	19.25
2.3. Пресметана камата			36.36	-2.22	72.73	15.79	6.90	32.84	5.68	34.09	3.96	-4.46	8.60	10.53	66.25	29.03	29.07	9.09
2.4. Сомнителни и спорни побарувања			-18.40	2.34	1.23	4.25	34.71	49.14	12.91	-3.31	-9.93	3.50	-2.76	-12.20	-3.93	1.71	16.00	23.29

1) Ревидирани податоци: Почнувајќи со кварталниот извештај за Q1 2009 податоците се ревидирани согласно со новата усвоена методологија за периодот од јануари 2003

2) Почнувајќи од Јануари 2009 година податоците се компилирани врз основа на новиот Сметковен план за банки

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Кредити на недржавен сектор дадени од банки и штедилници^{1,2}
 во милиони денари

	2009												2010									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
ВКУПНИ КРЕДИТИ	173301	175397	176298	176758	176261	175164	175711	175326	175066	175384	176889	178196	178702	179611	180722	182662	183668	185258	186222	187728	188609	
1. Во денари	133925	135992	136900	137156	137334	136884	137406	137151	137052	137201	138212	139197	139660	139771	140391	141241	141366	141971	143432	144184	144577	
1.1. Краткорочни кредити	44943	45454	45691	46097	45789	45204	45330	44905	44496	42948	43485	44529	44518	44621	45084	45791	46018	46099	46151	46266	46238	
1.1.1. Во денари без валут на клаузула	40204	40759	40424	39468	39004	38549	38424	37803	37339	35794	36187	36400	36099	35654	36159	36519	36657	36529	36595	36926	36878	
1.1.2. Во денари со валут на клаузула	4738	4695	5267	6628	6785	6654	6906	7102	7157	7153	7298	8130	8419	8967	8925	9272	9360	9570	9556	9340	9360	
1.2. Долгорочни кредити	78631	80030	80332	80069	79653	79141	79123	78939	78834	79650	80109	81155	80273	80265	80545	80346	79934	80684	81155	80648	81191	
1.2.1. Во денари без валут на клаузула	29856	30968	30948	28581	28297	28388	28144	27968	27865	28008	27969	28288	27841	27837	28200	28544	28906	29524	30007	29800	30386	
1.2.2. Во денари со валут на клаузула	48775	49062	49384	51488	51357	50753	50979	50972	50969	51642	52141	52866	52433	52428	52345	51802	51028	51160	51149	50848	50805	
1.3. Пресметана камата	1542	1552	1589	1615	1690	1681	1723	1824	1841	1849	1904	1788	1913	1880	1874	1890	1921	1907	1941	1971	1933	
1.4. Сомнителни и спорни побарувања	8808	8956	9287	9375	10201	10858	11230	11483	11880	12753	12713	11725	12954	13004	12889	13212	13494	13281	14185	15300	15217	
2. Во странска валута	39376	39405	39398	39602	38927	38280	38304	38175	38015	38183	38676	38998	39042	39840	40331	41421	42302	43287	42790	43544	44032	
2.1. Краткорочни кредити	9974	10173	9967	10428	9786	9516	9554	9342	8797	8873	9210	8558	8303	8441	8704	8781	8705	8510	8084	8246	7964	
2.2. Долгорочни кредити	26559	26323	26027	25563	25452	25034	25080	25059	25075	25171	25318	26226	26256	26899	26963	28062	28543	29551	29805	30491	31338	
2.3. Пресметана камата	243	260	238	222	231	232	224	244	226	220	230	216	234	245	249	231	249	258	253	278	301	
2.4. Сомнителни и спорни побарувања	2601	2649	3166	3389	3456	3499	3445	3530	3917	3919	3918	3999	4249	4255	4414	4347	4805	4968	4647	4529	4430	
годишни стапки на пораст																						
ВКУПНИ КРЕДИТИ	32,10	28,99	25,35	21,37	18,46	14,34	11,22	9,34	6,42	4,64	4,07	3,51	3,12	2,40	2,51	3,34	4,20	5,76	5,98	7,07	7,74	
1. Во денари	34,22	30,61	26,07	22,11	19,43	15,49	12,87	11,22	8,56	6,27	5,16	4,13	4,28	2,78	2,55	2,98	2,94	3,72	4,39	5,13	5,49	
1.1. Краткорочни кредити	36,60	30,28	24,71	21,29	18,64	13,55	11,19	8,65	4,37	-0,38	-2,32	0,14	-0,94	-1,83	-1,33	-0,66	0,50	1,98	1,81	3,03	3,91	
1.1.1. Во денари без валут на клаузула																						
1.1.2. Во денари со валут на клаузула																						
1.2. Долгорочни кредити	36,47	33,70	28,61	23,58	19,66	15,07	11,65	10,09	7,59	5,56	5,17	3,79	2,09	0,29	0,26	0,35	0,35	1,95	2,57	2,16	2,99	
1.2.1. Во денари без валут на клаузула																						
1.2.2. Во денари со валут на клаузула																						
1.3. Пресметана камата	93,04	86,96	83,49	81,05	81,70	76,61	76,15	69,02	78,19	73,49	67,35	74,09	24,01	21,15	17,93	17,06	13,69	13,43	12,65	8,06	4,99	
1.4. Сомнителни и спорни побарувања	4,05	4,82	7,63	8,60	14,65	20,82	22,99	24,82	27,67	34,63	32,33	17,37	47,07	45,20	38,79	40,93	32,27	22,31	26,32	33,24	28,09	
2. Во странска валута	25,37	23,70	22,92	18,86	15,17	10,39	5,68	3,07	-0,63	-0,81	0,35	1,37	-0,85	1,10	2,37	4,59	8,67	13,08	11,71	14,07	15,83	
2.1. Краткорочни кредити	40,20	38,05	33,60	30,13	19,26	13,37	6,18	1,81	-12,33	-10,27	-5,30	-12,93	-16,75	-17,02	-12,67	-15,79	-11,05	-10,57	-15,39	-11,74	-9,47	
2.2. Долгорочни кредити	17,85	16,15	12,20	6,43	4,43	0,89	-3,08	-5,41	-6,15	-6,98	-6,81	-3,10	-1,14	2,19	3,60	9,78	12,14	18,05	18,84	21,68	24,98	
2.3. Пресметана камата	160,88	192,62	156,36	88,13	120,30	116,41	122,26	132,42	69,77	83,37	107,57	124,79	-3,73	-6,08	4,53	3,88	7,73	11,24	12,85	14,07	33,10	
2.4. Сомнителни и спорни побарувања	56,21	52,57	142,99	190,39	209,72	156,88	171,70	178,59	185,94	174,25	154,92	169,84	63,37	60,67	39,42	28,27	39,00	42,00	34,89	28,30	13,09	

1) Ревидирани податоци: Почнувајќи со кварталниот извештај за Q1 2009 податоците се ревидирани согласно со новата усвоена методологија за периодот од јануари 2003

2) Почнувајќи од Јануари 2009 година податоците се компилирани врз основа на новиот Сметковен план за банки

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 11

Монетарни агрегати и нивните компоненти (недржавен сектор)^{1,2}

во милиони денари

	2003	2004	2005	2006	2007	2008											
	XII	XII	XII	XII	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1. Готови пари во оптик	14166	14150	14424	16187	17908	16385	16208	15718	16317	16380	16151	16737	16350	16525	16582	15824	17601
2. Депозитни пари	14099	14692	16251	19966	29348	28213	29459	28744	29949	31814	33283	31787	33681	33657	32625	33473	36518
3. (1+2) Парична маса M1	28265	28842	30675	36153	47256	44598	45667	44462	46266	48194	49434	48524	50031	50182	49207	49297	54119
4. Краткорочни депозити	48986	61593	73802	94187	119697	122689	123836	123847	126001	127350	128619	132004	134108	133842	130872	124744	124766
4.1. во денари	15752	20722	24677	36742	55599	56661	57017	56462	57141	57250	57585	59307	59146	58247	57902	51234	49584
4.2. во странска валута	33234	40871	49125	57445	64098	66028	66819	67385	68860	70100	71034	72697	74962	75595	72970	73510	75182
5. (3+4.1.) Парична маса M2 - денарски	44017	49564	55352	72895	102855	101259	102684	100924	103407	105444	107019	107831	109177	108429	107109	100531	103703
6. (5+4.2.) Парична маса M2 - вкупно	77251	90435	104477	130340	166953	167287	169503	168309	172267	175544	178053	180528	184139	184024	180079	174041	178885
7. Долгорочни депозити	3903	4115	4247	5567	8830	8855	9592	10220	10858	11613	11677	12200	13220	13870	15197	16137	16640
7.1. во денари	2625	2417	2264	2559	4672	4811	4986	5151	5403	5769	6054	6399	6617	6957	7627	8046	7990
7.2. во странска валута	1278	1698	1983	3008	4158	4044	4606	5069	5455	5844	5623	5801	6603	6913	7570	8091	8650
8. (6+7) Парична маса M4 - вкупно	81154	94550	108724	135907	175783	176142	179095	178529	183125	187157	189730	192728	197359	197894	195276	190178	195525

годишни стапки на пораст

1. Готови пари во оптик	-0.11	1.94	12.22	10.63	12.96	8.32	4.71	5.22	6.81	2.10	0.53	-0.02	-1.15	0.21	-2.69	-1.71
2. Депозитни пари	4.21	10.61	22.86	46.99	44.13	47.19	38.44	37.56	43.17	50.18	38.38	37.90	38.18	37.15	32.48	24.43
3. Парична маса M1	2.04	6.35	17.86	30.71	30.86	30.56	24.29	24.11	28.33	30.15	22.47	22.69	22.17	21.99	18.71	14.52
4. Краткорочни депозити	25.74	19.82	27.62	27.08	26.92	24.44	22.61	20.31	18.45	15.96	17.03	19.16	18.75	13.90	6.35	4.23
4.1. во денари	31.55	19.09	48.89	51.32	50.14	43.46	37.77	29.82	24.11	17.82	18.97	20.87	15.22	8.63	-6.15	-10.82
4.2. во странска валута	22.98	20.20	16.94	11.58	12.05	11.79	12.27	13.42	14.19	14.50	15.49	17.84	21.62	18.46	17.22	17.29
5. Парична маса M2 - денарски	12.60	11.68	31.69	41.10	40.99	37.42	31.48	27.20	26.00	23.21	20.52	21.70	18.33	14.39	4.59	0.82
6. Парична маса M2 - вкупно	17.07	15.53	24.75	28.09	27.95	26.03	23.05	21.31	21.01	19.58	18.45	20.10	19.66	16.00	9.58	7.15
7. Долгорочни депозити	5.43	3.21	31.08	58.61	62.78	69.02	80.76	67.30	59.15	58.40	52.14	64.74	65.14	87.55	94.33	88.45
7.1. во денари	-7.92	-6.33	13.03	82.57	89.93	89.73	92.20	57.43	59.19	58.61	55.16	52.85	55.08	83.83	91.89	71.02
7.2. во странска валута	32.86	16.78	51.69	38.23	39.11	51.17	70.44	78.38	59.11	58.17	48.93	78.65	76.67	91.45	96.81	108.03
8. Парична маса M4 - вкупно	16.51	14.99	25.00	29.34	29.34	27.77	25.34	23.32	22.83	21.41	20.13	22.32	22.02	19.55	13.79	11.23

1) Ревидирани податоци: Почнувајќи со кварталниот извештај за Q1 2009 податоците се ревидирани согласно со новата усвоена методологија за периодот од јануари 2003

2) Почнувајќи од Јануари 2009 година податоците се компилирани врз основа на новиот Статистички план за банки

Монетарни агрегати и нивните компоненти (недржавен сектор)^{1,2}

во милиони денари

	2009												2010								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
1. Готови пари во оптик	15915	15341	14646	14760	14443	14210	15299	14766	14456	14604	14470	16266	15525	15087	14844	15224	15505	15662	16728	16204	15945
2. Депозитни пари	33707	33548	32145	32059	32883	33425	33016	34838	33453	34516	34590	35957	34451	35658	35430	35355	37437	36865	35969	37393	37827
3. (1+2) Парична маса M1	49622	48888	46791	46819	47326	47635	48315	49603	47909	49119	49060	52223	49976	50745	50274	50578	52942	52527	52697	53596	53772
4. Краткорочни депозити	128446	128828	128168	130009	127606	128129	126819	129604	130687	132786	132869	133761	136124	135063	136879	139799	141464	142646	138009	140246	141594
4.1. во денари	50444	50453	46995	46580	45341	45530	41523	42133	43538	44957	45742	45735	47145	46229	47695	49297	50090	51574	47799	49184	50072
4.2. во странска валута	78002	78376	81173	83429	82264	82598	85296	87471	87149	87829	87128	88025	88979	88835	89184	90502	91374	91072	90211	91062	91522
5. (3+4.1.) Парична маса M2 - денарски	100065	99341	93786	93400	92668	93165	89837	91736	91447	94076	94801	97958	97121	96974	97969	99876	103032	104101	100495	102781	103844
6. (5+4.2.) Парична маса M2 - вкупно	178067	177717	174959	176829	174932	175763	175133	179208	178596	181905	181929	185984	186100	185808	187153	190377	194406	195173	190706	193842	195366
7. Долгорочни депозити	14613	15058	15418	15651	15908	16186	16460	16496	17136	18038	19516	21279	22029	22463	23582	24612	25040	25186	25440	26123	26518
7.1. во денари	7180	7239	7295	7246	7288	7160	6975	6823	7161	7537	8019	8791	9260	9617	10231	10769	11123	11242	11460	11845	12127
7.2. во странска валута	7433	7820	8123	8405	8620	9026	9485	9673	9975	10501	11496	12488	12769	12846	13351	13843	13918	13945	13979	14278	14391
8. (6+7) Парична маса M4 - вкупно	192681	192775	190377	192480	190840	191949	191593	195704	195732	199943	201445	207262	208129	208271	210735	214989	219446	220359	216146	219965	221884
годишни стапки на пораст																					
1. Готови пари во оптик	-2,87	-5,35	-6,82	-9,54	-11,82	-12,02	-8,59	-9,69	-12,52	-11,93	-8,55	-7,59	-2,45	-1,65	1,35	3,14	7,35	10,22	9,34	9,74	10,30
2. Депозитни пари	19,47	13,88	11,83	7,05	3,36	0,43	3,87	3,43	-0,60	5,79	3,34	-1,54	2,21	6,29	10,22	10,28	13,85	10,29	8,95	7,33	13,07
3. Парична маса M1	11,26	7,05	5,24	1,20	-1,80	-3,64	-0,43	-0,85	-4,53	-0,18	-0,48	-3,50	0,71	3,80	7,44	8,03	11,87	10,27	9,07	8,05	12,24
4. Краткорочни депозити	4,69	4,03	3,49	3,18	0,20	-0,38	-3,93	-3,36	-2,36	1,46	6,51	7,21	5,98	4,84	6,80	7,53	10,86	11,33	8,82	8,21	8,35
4.1. во денари	-10,97	-11,51	-16,77	-18,48	-20,80	-20,93	-29,99	-28,76	-25,25	-22,36	-10,72	-7,76	-6,54	-8,37	1,49	5,83	10,47	13,27	15,11	16,74	15,01
4.2. во странска валута	18,14	17,30	20,46	21,16	17,35	16,28	17,33	16,69	15,28	20,36	18,52	17,08	14,07	13,34	9,87	8,48	11,07	10,26	5,76	4,10	5,02
5. Парична маса M2 - денарски	-1,18	-3,26	-7,07	-9,68	-12,12	-12,95	-16,69	-15,97	-15,66	-12,17	-5,70	-5,54	-2,94	-2,38	4,46	6,93	11,18	11,74	11,86	12,04	13,56
6. Парична маса M2 - вкупно	6,44	4,85	3,95	2,65	-0,35	-1,29	-2,99	-2,68	-2,95	1,01	4,53	3,97	4,51	4,55	6,97	7,66	11,13	11,04	8,89	8,17	9,39
7. Долгорочни депозити	65,03	56,99	50,86	44,14	36,98	38,62	34,91	24,78	23,55	18,69	20,94	27,88	50,74	49,17	52,95	57,25	57,41	55,60	54,56	58,36	54,75
7.1. во денари	49,25	45,18	41,63	34,11	26,32	18,27	9,00	3,11	2,93	-1,18	-0,33	10,02	28,96	32,85	40,24	48,62	52,63	57,00	64,30	73,61	69,35
7.2. во странска валута	83,80	69,77	60,25	54,08	47,51	60,52	63,50	46,50	44,29	38,72	42,09	44,37	71,78	64,28	64,36	64,70	61,45	54,49	47,39	47,60	44,27
8. Парична маса M4 - вкупно	9,39	7,64	6,64	5,11	1,97	1,17	-0,59	-0,84	-1,09	2,39	5,92	6,00	8,02	8,04	10,69	11,69	14,99	14,80	12,82	12,40	13,36

1) Ревидирани податоци: Почнувајќи со кварталниот извештај за Q1 2009 податоците се ревидирани согласно со новата усвоена методологија за периодот од јануари 2003

2) Почнувајќи од Јануари 2009 година податоците се компилирани врз основа на новиот Сметковен план за банки

Побарувања на останати депозитни институции (банки и штедилници)

ВО МИЛИОНИ ДЕНАРИ

I. НЕДРЖАВЕН СЕКТОР

- Останато

(Непрофитни институции кои им служат на домаќинствата, Останати финансиски институции, Локална самоуправа)

Период	Кредити				Пресметана камата		Достасани ненаплатени и сомнителни и спорни побарувања по кредити		Хартии од вредност		Акции		
	Според валута		Според рочност		Според валута		Според валута		Според валута		Според валута		
	Во денари	Во странска валута	Краткорочни	Долгорочни	Во денари	Во странска валута	Во денари	Во странска валута	Во денари	Во странска валута	Во денари	Во странска валута	
2003	XII	57	159	120	96	0	0	4	0	0	0	0	0
2004	XII	34	99	45	88	0	0	4	0	0	0	0	0
2005	XII	25	9	16	18	0	0	35	0	0	0	0	0
2006	I	25	8	17	16	0	0	35	0	0	0	0	0
	II	38	8	31	15	0	0	35	0	0	0	0	0
2006	III	38	7	31	14	0	0	35	0	0	0	0	0
	IV	44	6	37	13	0	0	35	0	0	0	0	0
	V	42	5	34	13	0	0	35	0	0	0	0	0
	VI	31	3	22	12	0	0	36	0	0	0	0	0
	VII	31	3	24	10	0	0	36	0	0	0	0	0
	VIII	25	2	18	9	0	0	36	0	0	0	0	0
	IX	24	2	17	9	0	0	36	0	0	0	0	0
	X	11	4	6	9	0	0	36	0	0	0	0	0
	XI	13	3	7	9	0	0	36	1	0	0	0	0
	XII	15	3	9	9	0	0	36	1	0	0	0	0
2007	I	18	2	13	7	0	0	36	0	0	0	0	0
	II	20	2	15	7	0	0	36	0	0	0	0	0
	III	23	6	14	15	0	0	36	1	1	0	0	0
	IV	20	6	11	15	0	0	36	1	1	0	0	0
	V	35	5	15	25	0	0	36	1	1	0	0	0
	VI	32	5	12	25	0	0	36	2	1	0	0	0
	VII	34	9	14	29	0	0	125	1	1	0	0	0
	VIII	32	9	14	27	0	0	128	1	1	0	0	0
	IX	33	8	13	28	0	0	131	1	0	0	0	0
	X	52	8	33	27	0	0	167	1	0	0	0	0
	XI	71	15	35	51	0	0	170	1	0	0	0	0
	XII	80	15	44	51	0	0	172	1	0	0	0	0
2008	I	81	16	46	51	0	0	174	37	0	0	0	0
	II	74	15	39	50	0	0	177	1	0	0	0	0
	III	76	16	42	50	0	0	180	1	0	0	0	0
	IV	69	16	36	49	0	0	183	1	0	0	0	0
	V	77	16	46	47	0	0	186	1	0	0	0	0
	VI	78	16	47	47	0	0	188	1	0	0	0	0
	VII	122	15	74	63	0	0	191	1	0	0	0	0
	VIII	126	15	78	63	0	0	194	1	0	0	0	0
	IX	120	15	72	63	0	0	196	3	0	0	0	0
	X	115	15	68	62	0	0	199	4	0	0	0	0
	XI	204	14	158	60	0	0	200	2	0	307	0	0
	XII	131	14	95	50	0	0	205	2	0	307	0	0
2009	I	222	27	185	64	2	0	1	0	53	405	5	5
	II	250	140	199	191	2	0	1	0	34	441	5	5
	III	197	144	143	197	2	1	1	0	34	441	4	4
	IV	206	143	153	197	2	1	1	0	34	442	4	4
	V	157	142	97	202	2	1	1	0	34	442	4	4
	VI	152	116	80	188	2	1	1	0	13	470	4	4
	VII	160	83	70	173	2	1	1	0	13	473	4	4
	VIII	115	83	60	138	1	1	1	0	13	473	4	4
	IX	125	82	74	133	2	1	1	0	0	484	4	4
	X	142	79	78	142	1	1	1	0	0	484	4	4
	XI	137	53	71	119	2	0	1	0	0	493	4	4
	XII	122	52	57	117	2	0	1	0	0	510	4	4
2010	I	130	57	58	129	2	0	1	0	0	493	4	4
	II	122	57	58	122	2	0	1	0	0	493	4	4
	III	142	56	59	139	1	0	1	0	0	493	4	4
	IV	147	55	57	145	1	0	1	0	0	493	4	4
	V	134	54	55	133	1	1	5	0	0	494	5	5
	VI	147	54	29	171	1	1	5	0	0	505	5	5
	VII	118	62	12	168	1	1	5	0	0	505	5	5
	VIII	123	63	16	170	1	1	5	0	0	505	5	5
	IX	116	60	18	159	1	1	5	0	0	505	4	4

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Побарувања на останати депозитни институции (банки и штедилници)

ВО МИЛИОНИ ДЕНАРИ

II. ДРЖАВА

Период	Кредити				Пресметана камата		Достасани ненаплатени и сомнителни и спорни побарувања по кредити		Хартии од вредност		Акции		
	Според валута		Според рочност		Според валута		Според валута		Според валута		Според валута		
	Во денари	Во странска валута	Краткорочни	Долгорочни	Во денари	Во странска валута	во денари	во странска валута	во денари	во странска валута	во денари	во странска валута	
2003	XII	14	2	14	2	10	0	0	0	823	5889	0	0
2004	XII	151	1	151	1	2	0	0	0	1571	5502	0	0
2005	XII	43	0	41	2	1	0	0	0	7205	0	0	0
2006	III	221	0	167	54	1	0	0	0	9831	0	0	0
	IV	201	0	147	54	1	0	0	0	11214	0	0	0
	V	177	0	126	51	1	0	0	0	11682	0	0	0
	VI	290	0	240	50	1	0	0	0	11136	0	0	0
	VII	215	0	166	49	2	0	0	0	12203	0	0	0
	VIII	138	0	90	48	2	0	0	0	13021	0	0	0
	IX	125	0	77	48	2	0	0	0	13044	0	0	0
	X	252	0	205	47	1	0	0	0	13852	0	0	0
	XI	282	0	236	46	1	0	0	0	13894	0	0	0
	XII	267	0	236	31	1	0	0	0	13365	0	0	0
2007	I	287	0	257	30	1	0	0	0	13045	0	0	0
	II	313	0	283	30	1	0	0	0	13481	0	0	0
	III	261	0	143	118	1	0	0	0	14307	0	0	0
	IV	207	0	95	112	1	0	0	0	15173	0	0	0
	V	181	0	76	105	1	0	0	0	16084	0	0	0
	VI	160	0	59	101	1	0	0	0	16975	0	0	0
	VII	198	0	42	156	1	0	0	0	16834	0	0	0
	VIII	175	0	24	151	1	0	0	0	17667	0	0	0
	IX	162	0	17	145	2	0	0	0	14141	0	0	0
	X	150	0	11	139	1	0	0	0	12887	0	0	0
	XI	144	0	4	140	1	0	0	0	12923	0	0	0
	XII	138	0	4	134	1	0	0	0	12837	0	0	0
2008	I	132	0	4	128	1	0	0	0	12342	0	0	0
	II	127	0	4	123	1	0	0	0	10911	0	0	0
	III	120	0	4	116	1	0	0	0	10343	0	0	0
	IV	115	0	4	111	1	0	0	0	9394	0	0	0
	V	107	0	3	104	1	0	0	0	8292	0	0	0
	VI	102	0	3	99	1	0	0	0	7492	0	0	0
	VII	98	0	3	95	1	0	0	0	7281	0	0	0
	VIII	98	0	3	95	1	0	0	0	7354	0	0	0
	IX	99	0	3	96	1	0	0	0	7590	0	0	0
	X	102	0	7	95	1	0	0	0	7912	0	0	0
	XI	104	0	9	95	2	0	0	0	8310	0	0	0
	XII	106	0	12	94	9	0	0	0	9252	0	0	0
2009	I	39	184	23	201	0	0	12	0	9289	0	0	0
	II	40	182	23	198	0	0	12	0	9272	0	0	0
	III	44	22	28	38	0	0	12	0	13384	0	0	0
	IV	44	21	27	38	0	0	12	0	9823	0	0	0
	V	43	21	27	37	0	0	12	0	8422	0	0	0
	VI	92	20	14	98	1	0	12	0	8932	91	0	0
	VII	91	19	14	96	0	0	12	0	9461	215	0	0
	VIII	91	18	14	95	0	0	12	0	9521	284	0	0
	IX	90	18	14	94	0	0	12	0	9169	300	0	0
	X	89	20	15	94	1	0	12	0	10161	302	0	0
	XI	90	19	15	93	0	0	12	0	11350	363	0	0
	XII	89	18	15	92	1	0	9	0	12571	359	0	0
2010	I	87	18	13	92	1	0	8	0	13533	362	0	0
	II	87	18	14	91	2	0	8	0	13701	361	0	0
	III	90	17	17	90	3	0	8	0	12542	374	0	0
	IV	86	17	14	89	1	0	8	0	12360	370	0	0
	V	85	17	14	88	3	0	8	0	12303	357	0	0
	VI	88	17	17	88	4	0	9	0	13756	360	0	0
	VII	85	17	15	88	1	0	9	0	12266	353	0	0
	VIII	85	12	12	85	4	0	9	0	13036	365	0	0
	IX	83	11	10	85	6	0	9	0	13060	367	0	0

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 15

**Каматни стапки на Народна банка на Република Македонија
во %**

Период	Есконтна стапка	Активни каматни стапки - обезбедување		Пасивни каматни стапки - повлекување на	
		Расположлив кредит преку ноќ-ломбарден кредит	Аукциски репо-транзакции	Благајнички записи - основна рочност*	
				тендер со износи	тендер со каматни стапки
2003.XII	6,5	14,0			6,2
2004.I	6,5	14,0			6,8
II	6,5	14,0		7,5	
III	6,5	14,0		8,0	
IV	6,5	14,0		8,0	
V	6,5	14,0		8,0	
VI	6,5	14,0		8,0	
VII	6,5	11,0		8,0	
VIII	6,5	11,0		8,3	
IX	6,5	11,0		8,6	
X	6,5	11,0		9,0	
XI	6,5	11,0		9,7	
XII	6,5	13,0		10,0	
2005.I	6,5	13,0		10,0	
II	6,5	13,0		10,0	
III	6,5	13,0		10,0	
IV	6,5	13,0		10,0	
V	6,5	13,0		10,0	
VI	6,5	13,0		10,0	
VII	6,5	13,0		10,0	
VIII	6,5	13,0		10,0	
IX	6,5	13,0		10,0	
X	6,5	13,0			10,0
XI	6,5	13,0			9,1
XII	6,5	13,0			8,5
2006.I	6,5	13,0			7,3
II	6,5	11,0			7,1
III	6,5	11,0			6,8
IV	6,5	11,0			6,2
V	6,5	11,0			5,7
VI	6,5	9,5			5,8
VII	6,5	9,5			5,6
VIII	6,5	9,5			5,5
IX	6,5	9,5			5,4
X	6,5	9,5			5,5
XI	6,5	9,5			5,7
XII	6,5	9,5			5,7
2007.I	6,5	9,5			5,7
II	6,5	9,5			5,4
III	6,5	9,5			5,3
IV	6,5	9,5			5,1
V	6,5	9,5			5,0
VI	6,5	7,5			4,9
VII	6,5	7,5			5,1
VIII	6,5	7,5			5,1
IX	6,5	7,5			4,8
X	6,5	7,5			4,8
XI	6,5	7,5			4,7
XII	6,5	7,5			4,77
2008.I	6,5	7,5			4,89
II	6,5	7,5		5,15	
III	6,5	7,5		5,85	
IV	6,5	7,5		6,00	
V	6,5	7,5		6,80	
VI	6,5	8,5		7,00	
VII	6,5	8,5		7,00	
VIII	6,5	8,5		7,00	
IX	6,5	8,5		7,00	
X	6,5	8,5		7,00	
XI	6,5	8,5		7,00	
XII	6,5	8,5		7,00	
2009.I	6,5	8,5		7,00	
II	6,5	8,5		7,00	
III	6,5	8,5		7,00	
IV	6,5	10,5		9,00	
V	6,5	10,5		9,00	
VI	6,5	10,5		9,00	
VII	6,5	10,5		9,00	
VIII	6,5	10,5		9,00	
IX	6,5	10,5		9,00	
X	6,5	10,5		9,00	
XI	6,5	10,5		9,00	
XII	6,5	10,0		8,50	
2010.I	6,5	9,5		8,00	
II		9,0		7,61	
III		9,0		7,26	
IV		8,0		6,50	
V		7,5		6,24	
VI		6,5		5,46	
VII		6,5		5,00	
VIII		6,0		4,68	
IX		6,0		4,50	

* 28 дена

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 17

**Каматни стапки на државни хартии од вредност
во %**

Период	во денари						во денари со девизна клаузула					
	1 месец	3 месеци	6 месеци	12 месеци	2 години	3 години	1 месец	3 месеци	6 месеци	12 месеци	2 години	3 години
2004.I		7,5										
II		7,4										
III		8,8										
IV		8,9										
V		8,3										
VI		8,4										
VII		8,4										
VIII		8,4										
IX		8,5										
X		8,9										
XI		9,2	9,5									
XII		9,2	10,4									
2005.I		9,3	10,8									
II		10,0	10,8									
III		10,5	11,2									
IV		10,4	9,8									
V		10,8	10,5									
VI		10,4	10,5	11,1								
VII		10,4	10,6									
VIII		10,5	10,9									
IX		10,3	11,2									
X		9,8	10,1									
XI		8,9	9,9		10,0							
XII		8,0	8,8	9,6								
2006.I		7,2	7,6									
II		7,0	7,1									
III		6,8	7,3	8,6								
IV		6,4	6,8		9,4							
V		6,1	7,1									
VI		6,5	6,9	8,7								
VII		6,2	6,7									
VIII		6,0	6,6									
IX		6,0	7,0	8,7								
X		6,2	6,9		9,3							
XI		6,1	6,8			9,6						
XII		6,3	7,0	8,9								
2007.I		6,5	6,8	8,8								
II		6,4	6,8		8,9							
III		6,4	7,0	8,4		8,0						
IV		6,4	6,8									
V		6,2	6,6		5,7							
VI		5,4	5,5	5,8								
VII		5,4	5,6									
VIII		5,4	5,5									
IX		3,7		5,1								
X		5,1	5,4									
XI		5,2	5,4		6,5							
XII		4,8										
2008.I		5,1	5,4	5,7								
II		5,1	5,3		6,3							
III		5,8	5,6	6,5		6,8						
IV		6,1	6,3		7,0							
V		6,7	6,3									
VI		7,1	7,2	7,3		8,0						
VII		7,31	7,30	7,92		8,0						
VIII		7,39	7,76		8,25							
IX		7,43	7,68	7,99		8,40						
X		7,55	7,86		8,25							
XI		7,58	7,69									
XII		7,48	7,84	7,00								
2009.I		7,43	7,26	7,00								
II		7,80	7,51									
III	8,57	8,74	7,69									
IV	8,81	8,97	9,10									
V		9,03	8,80									
VI		9,35	8,99					5,25		7,00		
VII		8,65							5,25	5,70		
VIII									5,50			
IX								5,40				
X									5,50			
XI									5,50			
XII								5,30				
2010.I									5,20			
II									5,00			
III									4,99			
IV									4,99			
V									4,99			
VI									4,99			
VII									4,70			
VIII			5,00						4,70			
IX			4,70						4,40			

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 18

Платен биланс на Република Македонија - Агрегатни податоци /1
во милиони САД долари

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
I. Тековна сметка	-82,5	-262,9	-298,9	-339,8	-286,5	-280,1	-65,6	-103,1	-235,4	-378,8	-185,5	-451,6	-159,3	-28,5	-605,7	-1235,8	-598,8
СТОКИ, нето	42,8	-184,9	-222,8	-314,7	-386,3	-515,6	-495,9	-690,8	-526,7	-805,6	-851,0	-1139,0	-1063,0	-1260,5	-1638,5	-2589,9	-2157,1
Извоз, ф.о.б	1055,3	1086,3	1204,0	1147,4	1236,8	1291,5	1190,0	1320,7	1155,4	1112,1	1362,7	1674,9	2040,6	2410,7	3391,5	3983,3	2685,5
Увоз, ф.о.б /2	-1012,5	-1271,3	-1426,8	-1462,1	-1623,1	-1807,1	-1685,9	-2011,6	-1682,2	-1917,7	-2213,7	-2813,8	-3103,6	-3671,2	-5030,0	-6573,2	-4842,5
УСЛУГИ, нето	-154,5	-155,1	-200,5	-156,2	-137,8	-59,8	38,9	48,7	-19,2	-22,1	-6,6	-54,4	-33,6	28,5	34,4	10,8	40,1
Прилив	84,0	172,0	185,2	154,3	138,1	149,3	272,8	316,7	244,6	253,1	380,3	452,5	515,5	601,3	818,4	1011,5	862,8
Одлив	-238,5	-327,1	-385,7	-310,4	-275,8	-209,1	-234,0	-268,0	-263,8	-275,3	-386,9	-506,9	-549,1	-572,8	-784,0	-1000,7	-822,7
ДОХОД, нето	-56,7	-46,6	-39,6	-51,3	-54,4	-53,5	-72,1	-70,0	-27,2	-45,5	-63,8	-38,0	-114,8	-33,7	-385,0	-114,7	-82,4
Прилив	4,3	10,0	20,8	22,8	17,5	23,6	24,2	41,6	52,6	50,8	60,4	84,6	97,5	134,9	213,1	272,7	178,2
Одлив	-61,0	-56,6	-60,4	-74,2	-71,9	-77,1	-96,4	-111,7	-79,8	-96,3	-124,2	-122,6	-212,4	-168,6	-598,1	-387,4	-260,6
ТЕКОВНИ ТРАНСФЕРИ, нето	85,8	123,7	163,9	182,3	292,0	348,9	463,6	609,0	337,8	494,4	735,9	779,7	1052,2	1237,1	1383,4	1458,0	1600,5
Прилив	115,0	197,0	293,5	341,3	433,3	376,5	507,2	635,5	372,4	535,2	773,8	824,5	1094,9	1279,2	1480,9	1528,0	1666,9
Одлив	-29,2	-73,3	-129,5	-158,9	-141,3	-27,6	-43,6	-26,5	-34,6	-40,8	-37,9	-44,8	-42,7	-42,1	-97,5	-70,0	-66,4
II. Капитална и финансиска сметка	-12,9	162,3	280,6	318,2	349,6	296,3	-91,4	40,2	236,6	388,0	218,3	434,1	165,5	23,0	647,8	1233,9	563,9
КАПИТАЛНА СМЕТКА, нето	0,0	30,0	1,7	0,0	0,0	-1,8	0,0	0,3	1,4	8,3	-6,7	-4,6	-2,0	-1,1	4,9	-17,6	28,6
ФИНАНСИСКА СМЕТКА, нето	-12,9	132,3	278,9	318,2	349,6	298,1	-91,4	39,9	235,2	379,7	225,0	438,7	167,5	24,1	642,9	1251,4	535,2
Директни инвестиции, нето	0,0	24,0	9,5	11,2	58,0	150,5	88,1	215,7	446,3	105,5	117,5	321,9	94,2	424,0	700,2	600,5	185,5
Директни инвестиции во земјата	0,0	24,0	9,5	11,2	58,1	150,5	88,4	215,1	447,1	105,6	117,8	323,0	97,0	424,2	699,1	587,0	197,1
Директни инвестиции во странство	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-0,3	0,6	-0,9	-0,1	-0,3	-1,2	-2,8	-0,2	1,1	13,5	-11,6
Портфолио-инвестиции, нето	0,0	0,0	2,7	0,3	1,3	-0,2	0,1	-0,9	3,5	1,2	5,7	11,5	238,6	92,4	155,2	-72,5	147,2
Средства	0,0	0,0	1,4	-0,5	1,7	0,2	0,1	-0,8	3,2	1,2	0,3	-0,9	0,8	-0,5	-2,8	-1,1	-51,3
Обврски	0,0	0,0	1,3	0,8	-0,4	-0,4	0,0	-0,1	0,4	0,1	5,3	12,4	237,8	92,8	157,9	-71,4	198,5
Останати инвестиции, нето	44,0	150,2	367,4	300,8	294,1	201,1	-36,3	89,6	-137,6	133,4	152,8	124,8	249,7	-116,4	-69,4	676,2	339,0
Средства	32,0	34,7	39,9	77,7	-66,1	-58,9	-184,1	-63,0	-112,2	226,8	18,2	8,5	-47,0	-148,6	-80,9	297,7	-144,6
Обврски	12,0	115,5	327,5	223,1	360,3	260,0	147,8	152,6	-25,4	-93,4	134,7	116,3	296,8	32,2	11,4	378,4	483,6
Бруто официјални резерви, (- = зголемување) /3	-56,8	-41,9	-100,6	5,9	-3,8	-53,3	-143,3	-264,5	-77,0	139,7	-51,0	-19,5	-415,1	-375,8	-143,0	47,2	-136,5
III. Грешки и пропусти	95,4	100,6	18,3	21,6	-63,2	-16,2	157,0	62,9	-1,2	-9,2	-32,8	17,6	-6,2	5,6	-42,0	1,9	35,0

Извор: Народна банка на Република Македонија.

1/ Претходни податоци.

а. во ноември 2010 година извршена е ревизија на податокот е за:

- 2009 година во категориите: директни инвестиции, доход и останати инвестиции - поради вклучување на податокот е од годишниот прашалник за странски вложувања ДИ 22 и подобар опфат на податокот е за кредитната задолженост;

- услуги и тековни трансфери за 2009 година - како резултат на подобар опфат на податокот е

-2008 година - стоки, услуги и трговски кредити, врз основа на дефинитивните податоци за надворешно - трговска размена.

2/ Увозот е прикажан на ф.о.б. паритетот согласно V издание на прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на ц.и.ф. - ф.о.б. факторот како процент од увозот ц.и.ф.

по години изнесува: 1993-20%, 1994-20%. 1995-20%, 1996-14%, 1997-10%, 1998-5,02%, 1999-4,86%, 2000-3,9%, 2001-4,2%, 2002-3,8%, 2003-4,06%, 2004, 2005, 2006, 2007-4,14%, 2008 и 2009 - 3,86%.

3/ За 2006, 2007 и 2008 година направено е и временско прилагодување за увозот на електрична енергија.

3/ Без монетарно злато и курсни разлики.

Платен биланс на Република Македонија - капитална и финансиска сметка

ВО МИЛИОНИ ЕВРА

Table with columns for Period, 2003-2010, and various categories including Capital account, Financial account, Direct investments, Portfolio investments, Official reserves, and Trade in goods and services.

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 24

Надворешнотрговска размена на Република Македонија по сектори на СМТК и по економска намена во милиони САД долари

	ИЗВОЗ							УВОЗ							ИЗВОЗ				УВОЗ				ИЗВОЗ				УВОЗ				
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009				2009				2010				2010						
	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Вкупно	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Вкупно	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Вкупно	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4
ВКУПНО	1.367,0	1.675,9	2.042,3	2.415,2	3.398,3	3.990,6	####	2.931,6	3.232,8	3.752,3	5.280,6	6.882,7	521,2	670,8	762,5	736,9	2.691,5	1.146,6	1.176,7	1.239,9	1.480,0	5.043,1	666,7	781,4	879,9	1.117,4	1.335,4	1.348,3			
СМТК																															
Храна и живи животни	92,0	125,6	167,2	192,7	250,4	308,5	271,2	337,5	343,2	362,4	518,3	620,9	45,4	82,9	77,0	78,3	283,5	126,3	132,2	141,5	160,3	560,4	60,7	80,8	89,3	128,4	132,2	127,4			
Пијалоци и тутун	137,1	127,8	163,1	193,6	209,6	218,8	24,2	28,0	31,1	31,8	38,3	51,2	26,5	66,8	66,2	37,5	197,0	8,6	13,7	12,8	16,5	51,7	44,9	50,9	55,5	12,6	13,8	15,9			
Суровини освен гориво	39,9	44,1	67,8	113,6	170,6	272,0	60,0	77,4	106,7	133,5	298,2	351,0	26,7	37,7	50,2	58,3	172,9	34,4	45,6	53,0	64,4	197,3	64,7	65,7	61,8	35,9	70,4	80,7			
Минерални горива, мазира и сл.	73,7	78,3	163,6	225,0	165,3	314,3	323,1	397,8	619,2	758,9	975,7	1.419,3	31,6	46,6	69,8	54,9	202,9	220,4	150,5	196,4	242,5	809,7	50,3	59,7	83,3	197,5	215,1	229,4			
Животински и растителни масла	0,8	7,0	2,9	2,2	2,5	12,4	24,5	52,9	30,0	31,4	47,0	67,4	2,5	2,1	2,6	1,0	8,2	11,9	10,2	10,7	12,9	45,7	2,1	2,4	1,8	9,1	10,3	13,6			
Хемиски производи	70,2	73,4	90,8	100,7	133,1	181,1	254,9	281,0	334,0	364,5	490,2	614,1	31,0	41,7	43,6	56,0	172,2	115,8	141,5	145,1	166,3	568,8	53,1	81,3	89,7	151,3	165,2	177,5			
Производи класирани по материја	398,1	552,7	682,8	853,8	1.513,2	1.602,8	333,2	740,8	950,5	1.121,0	1.509,2	1.862,9	141,5	188,2	223,7	217,6	770,9	237,6	304,8	305,7	353,5	1.201,5	188,5	249,2	264,6	259,6	359,1	307,1			
Машини транспортни уреди	80,6	92,6	109,9	118,7	151,6	186,4	434,2	504,5	563,1	688,8	1.046,3	1.442,4	36,0	36,8	31,2	38,8	142,7	304,9	277,7	276,7	350,0	1.209,3	26,1	36,4	42,8	234,8	275,7	295,6			
Разни готови производи	471,8	570,8	590,5	612,0	800,3	892,8	128,7	171,9	252,9	257,7	355,9	451,6	180,0	167,9	198,0	194,4	740,3	84,1	98,3	97,5	112,9	392,9	176,1	154,3	190,5	84,8	93,2	100,8			
Трансакции и неспомнатата стока	2,7	3,5	3,7	3,0	1,8	1,4	452,4	340,1	2,1	2,1	1,8	1,7	0,1	0,2	0,4	0,1	0,8	2,7	2,1	0,6	0,4	5,9	0,1	0,7	0,7	3,6	0,5	0,3			
Економска намена																															
Производи за репродукција	669,2	816,2	1.110,4	1.398,9	2.086,1	2.444,1	1.492,5	1.904,7	2.099,0	2.453,5	3.427,8	4.452,7	224,2	346,8	416,6	379,6	1.367,3	637,9	666,9	725,8	851,3	2.881,9	374,6	474,5	519,0	678,1	846,7	836,9			
Средства за работа	22,3	30,6	39,9	51,5	76,6	133,9	285,9	312,8	348,5	421,4	643,7	939,1	33,3	29,7	23,5	29,2	115,7	228,0	188,4	185,6	235,2	837,1	18,2	26,8	29,0	136,4	143,8	153,1			
Стокa за широка потрошувачка	674,5	827,7	891,2	964,7	1.235,6	1.412,6	525,2	711,8	783,2	875,3	1.207,5	1.489,2	263,7	294,3	322,4	328,1	1.208,6	278,1	319,4	327,8	393,0	1.318,4	273,9	280,2	331,9	299,4	344,4	357,9			
Непознато	0,9	1,3	0,8	0,0	0,0	0,0	2,7	2,3	2,1	2,1	1,7	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,7	2,0	0,6	0,4	5,7	0,0	0,0	0,0	3,5	0,4	0,3			

Извор: Државен Завод за статистика на РМ

Табела 27

Состојба на странски директни инвестиции во Република Македонија по дејности - 1997 - 2008 /1

во милиони евра

Дејности	1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%	Вредност	%
СДИ во Република Македонија																								
ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ЛОВ И РИБАРСТВО	1,05	0,75	0,60	0,22	0,90	0,25	0,78	0,13	2,67	0,26	3,73	0,32	9,81	0,76	23,09	1,43	22,98	1,30	23,11	1,10	27,00	1,06	30,86	1,04
РУДАРСТВО И ЕКСТРАКЦИЈА	0,27	0,19	0,42	0,15	0,68	0,19	9,89	1,71	13,60	1,31	16,94	1,46	15,53	1,20	22,37	1,39	39,27	2,22	45,30	2,16	50,74	1,99	168,52	5,68
ПРОИЗВОДСТВО	67,45	47,76	165,33	61,15	222,08	61,70	294,83	50,83	396,21	38,13	457,70	39,43	490,36	37,95	664,92	41,29	775,32	43,83	801,86	38,21	907,35	35,65	886,28	29,85
ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА, ГАСИФИКАЦИЈА И ВОДОСТОПАНСТВО	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,74	0,06	5,17	0,32	6,21	0,35	157,08	7,49	161,70	6,35	164,33	5,54
ГРАДЕЖНИШТВО	0,58	0,41	0,83	0,31	5,63	1,56	32,94	5,68	47,04	4,53	56,06	4,83	65,91	5,10	64,49	4,01	61,08	3,45	70,48	3,36	87,05	3,42	117,25	3,95
ВКУПНО УСЛУГИ	68,31	48,37	98,12	36,29	124,93	34,71	236,89	40,84	574,38	55,27	619,61	53,38	702,51	54,37	822,03	51,05	854,22	48,29	984,55	46,92	1.302,69	51,18	1.601,52	53,95
НЕ АЛОЦИРАНИ	3,56	2,52	5,07	1,87	5,70	1,58	4,73	0,82	5,25	0,51	6,66	0,57	7,26	0,56	8,15	0,51	9,89	0,56	16,19	0,77	9,10	0,36	0,00	0,00
СУБ-ТОТАЛ	141,22		270,37		359,90		580,05		1.039,15		1.160,71		1.292,14		1.610,22		1.768,97		2.098,57		2.545,17		2.968,75	
ВКУПНО	141,22	100,00	270,37	100,00	359,90	100,00	580,05	100,00	1.039,15	100,00	1.160,71	100,00	1.292,14	100,00	1.610,22	100,00	1.768,97	100,00	2.098,57	100,00	2.545,17	100,00	2.968,75	100,00

1/ претходни податоци

Извор: Народна банка на Република Македонија

Табела 28

Меѓународна инвестициона позиција на Република Македонија - состојби
во милиони САД долари

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Меѓународна Инвестициска Позиција, нето	-1.999,02	-2.511,57	-2.348,53	-2.485,90	-3.528,98	-4.605,49	-5.181,77
Средства	1.868,50	2.161,76	2.455,64	3.255,25	3.946,33	3.463,54	3.737,29
Директни инвестиции во странство	41,97	54,21	62,05	38,39	67,58	85,81	95,65
Акционерски капитал и реинвестирани добивки	35,71	43,91	43,59	36,38	51,57	69,00	71,12
Гобарувања од поврзаните претпријатија	35,71	43,91	43,59	36,38	51,57	69,00	71,12
Обврски кон поврзаните претпријатија (-)							
Останат капитал	6,25	10,30	18,46	2,02	16,01	16,82	24,53
Гобарувања од поврзаните претпријатија	10,77	15,34	25,16	19,35	24,98	27,25	35,27
Обврски кон поврзаните претпријатија (-)	-4,51	-5,04	-6,70	-17,33	-8,98	-10,43	-10,74
Портфолио инвестиции	3,78	4,10	3,62	4,18	4,43	3,07	6,25
Сопственички хартии од вредност	3,78	4,10	3,62	4,18	4,43	3,07	6,25
Монетарни власти							
Држава							
Банки	3,02	3,28	2,92	3,42	3,62	2,07	2,22
Останати сектори	0,76	0,82	0,71	0,76	0,81	1,00	4,02
Должнички хартии од вредност							
Обврзници и записи							
Монетарни власти							
Држава							
Банки							
Останати сектори							
Инструменти на Пазар на пари							
Монетарни власти							
Држава							
Банки							
Останати сектори							
Финансиски деривати							
Монетарни власти							
Држава							
Банки							
Останати сектори							
Останати инвестиции	929,33	1.128,13	1.065,26	1.346,93	1.634,73	1.267,09	1.344,88
Трговски кредити	194,28	266,80	298,67	441,83	652,74	674,04	586,10
Држава							
Долгорочни							
Краткорочни							
Останати сектори	194,28	266,80	298,67	441,83	652,74	674,04	586,10
Долгорочни	0,37	0,46	0,46	0,87	1,13	1,37	0,84
Краткорочни	193,91	266,80	298,22	440,96	651,61	672,67	585,26
Заеми	25,51	2,81	4,47	2,28	3,85	8,53	31,49
Монетарни власти							
Долгорочни							
Краткорочни							
Држава							
Долгорочни							
Краткорочни							
Банки	24,00	1,14	4,11	1,95	1,08	1,48	23,39
Долгорочни	15,19	1,14	1,55	1,44	1,08	1,47	7,42
Краткорочни	8,81	2,56	2,56	0,51	0,00	0,01	15,98
Останати сектори	1,51	1,67	0,36	0,33	2,77	7,05	8,10
Долгорочни		1,67	0,12	0,33	2,31	5,81	7,73
Краткорочни	1,51		0,24		0,46	1,24	0,37
Валутни и депозити	706,40	827,72	733,33	868,67	936,98	541,08	679,27
Монетарни власти	41,44	16,19	15,54	23,61	25,25	1,59	1,38
Држава							
Банки	664,59	811,53	717,79	844,79	911,15	539,16	677,86
Останати сектори	0,38			0,27	0,58	0,32	0,03
Останати средства	3,14	30,80	28,78	34,15	41,16	43,44	48,02
Монетарни власти							
Долгорочни							
Краткорочни							
Држава							
Долгорочни							
Краткорочни							
Банки		30,21	28,23	33,35	39,88	10,09	11,07
Долгорочни							
Краткорочни	0,00	30,21	28,23	33,35	39,88	10,09	11,07
Останати сектори	3,14	0,59	0,55	0,79	1,28	33,34	36,95
Долгорочни							
Краткорочни	3,14	0,59	0,55	0,79	1,28	33,34	36,95
Средства на резерви	893,42	975,32	1.324,71	1.865,75	2.239,59	2.107,57	2.290,51
Монетарно злато	37,08	86,47	111,98	138,76	182,59	188,81	240,98
Специјални права на влечење	0,39	0,83	0,78	2,98	1,45	1,37	91,06
Резервна позиција во Фондот							
Девизни средства	855,95	888,02	1.211,95	1.724,01	2.055,55	1.917,38	1.958,47
Валутни и депозити	768,61	863,28	1.177,39	1.514,40	1.322,23	345,05	665,53
Со монетарни власти	705,98	685,16	1.073,79	913,94	1.064,78	129,90	665,53
Со банки	62,63	178,12	103,60	600,46	257,45	215,15	
Хартии од вредност	87,34	24,74	34,56	209,61	733,32	1.572,34	1.292,94
Акции							
Обврзници и записи	87,34	24,74	34,56	209,61	733,32	1.572,34	1.292,94
Инструменти на Пазар на пари							
Финансиски деривати, нето							
Останати побарувања							

Извор: Народна банка на Република Македонија

Меѓународна инвестициона позиција на Република Македонија - состојби
во милиони САД долари

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Обврски	3.867,52	4.673,33	4.804,17	5.741,15	7.475,31	8.069,03	8.919,06
Директни инвестиции во земјата	1.614,65	2.190,55	2.086,86	2.763,82	3.739,36	4.185,34	4.504,11
Акционерски капитал и реинвестирани добивки	1.477,00	1.858,46	1.863,48	2.454,03	3.271,35	3.393,98	3.557,64
Гобарувања од директните инвеститори (-)							
Обврски кон директните инвеститори	1.477,00	1.858,46	1.863,48	2.454,03	3.271,35	3.393,98	3.557,64
Останат капитал	137,65	332,09	223,38	309,79	468,01	791,36	946,47
Гобарувања од директните инвеститори (-)	-59,96	-49,93	-87,93	-106,56	-155,90	-160,66	-243,69
Обврски кон директните инвеститори	197,61	382,02	311,31	416,35	623,91	952,02	1.190,15
Портфолио инвестиции	107,24	71,62	273,93	364,73	445,25	373,49	590,69
Сопственички хартии од вредност	80,48	39,99	52,77	114,01	194,77	187,93	195,57
Банки	12,60	19,06	29,53	106,21	90,88	99,69	107,12
Останати сектори	67,88	20,94	23,25	7,79	103,89	88,24	88,45
Должнички хартии од вредност	26,76	31,63	221,15	250,73	250,48	185,55	395,11
Обврзници и записи	26,76	31,63	221,15	250,73	250,48	185,55	395,11
Монетарни власти							
Држава	26,76	31,63	221,15	250,73	250,48	185,55	395,11
Банки							
Останати сектори							
Инструменти на Пазар на пари							
Монетарни власти							
Држава							
Банки							
Останати сектори							
Финансиски деривати							
Монетарни власти							
Држава							
Банки							
Останати сектори							
Останати инвестиции	2.145,63	2.411,16	2.443,39	2.612,59	3.290,70	3.510,20	3.824,26
Трговски кредити	398,16	469,80	441,08	486,21	854,50	914,41	914,57
Држава						4,92	3,53
Долгорочни						4,92	3,53
Краткорочни							
Останати сектори	398,16	469,80	441,08	486,21	854,50	909,49	911,04
Долгорочни	61,76	30,96	13,02	25,80	21,36	33,23	27,49
Краткорочни	336,40	438,84	428,06	460,41	833,14	876,26	883,55
Заеми	1.657,16	1.788,12	1.820,15	1.853,31	1.991,89	2.180,86	2.338,13
Монетарни власти	68,35	62,54	62,13	55,83			
Кредити и заеми од Фондот	68,35	62,54	62,13	55,83			
Останати долгорочни							
Краткорочни							
Држава	1.256,52	1.351,15	1.292,19	1.152,62	1.068,43	1.087,27	1.114,92
Долгорочни	1.256,52	1.351,15	1.292,19	1.152,62	1.068,43	1.087,27	1.114,92
Краткорочни							
Банки	90,92	85,47	127,06	192,69	317,80	283,57	372,93
Долгорочни	80,03	75,90	125,52	192,69	293,56	283,57	315,58
Краткорочни	10,89	9,57	1,53		24,24		57,35
Останати сектори	241,37	288,96	338,78	452,17	605,66	810,03	850,27
Долгорочни	219,85	282,46	276,21	436,82	547,89	789,01	839,39
Краткорочни	21,52	6,50	62,56	15,35	57,77	21,02	10,88
Валутни и депозити	68,95	70,55	86,89	148,60	238,27	245,36	284,98
Монетарни власти							
Држава							
Банки	68,95	70,55	86,89	148,60	238,27	245,36	284,98
Останати сектори							
Останати обврски	21,36	82,70	95,26	124,47	206,04	169,57	286,59
Монетарни власти							
Долгорочни		13,01	11,97	12,64	13,24	12,90	102,87
Од кои СДР Алокација		13,01	11,97	12,64	13,24	12,90	102,87
Краткорочни							
Држава							0,30
Долгорочни							
Краткорочни							0,30
Банки		11,66	12,57	14,15	13,76	12,55	13,42
Долгорочни							
Краткорочни		11,66	12,57	14,15	13,76	12,55	13,42
Останати сектори	21,36	58,03	70,72	97,68	179,04	144,12	170,01
Долгорочни					0,53	0,51	0,52
Краткорочни	21,36	58,03	70,72	97,68	178,51	143,62	169,49

Извор: Народна банка на Република Македонија

Табела 29

Меѓународна инвестициона позиција на Република Македонија - состојби
 во милиони евра

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Меѓународна Инвестициска Позиција, нето	-1.599,73	-1.846,20	-1.990,79	-1.887,55	-2.401,97	-3.266,77	-3.614,01
Средства	1.495,28	1.589,06	2.081,58	2.471,72	2.686,04	2.456,76	2.606,56
Директни инвестиции во странство	33,58	39,85	52,60	29,15	46,00	60,87	66,71
Акционерски капитал и реинвестирани добивки	28,58	32,28	36,95	27,62	35,10	48,94	49,60
Гобарувања од поврзаните претпријатија	28,58	32,28	36,95	27,62	35,10	48,94	49,60
Обврски кон поврзаните претпријатија (-)							
Останат капитал	5,00	7,57	15,65	1,53	10,90	11,93	17,11
Гобарувања од поврзаните претпријатија	8,62	11,28	21,33	14,69	17,00	19,33	24,60
Обврски кон поврзаните претпријатија (-)	-3,61	-3,70	-5,68	-13,16	-6,11	-7,40	-7,49
Портфолио инвестиции	3,02	3,02	3,07	3,17	3,02	2,18	4,36
Сопственички хартии од вредност	3,02	3,02	3,07	3,17	3,02	2,18	4,36
Монетарни власти							
Држава							
Банки	2,42	2,41	2,47	2,59	2,46	1,47	1,55
Останати сектори	0,61	0,60	0,60	0,58	0,55	0,71	2,81
Должнички хартии од вредност							
Обврзници и записи							
Монетарни власти							
Држава							
Банки							
Останати сектори							
Инструменти на Пазар на пари							
Монетарни власти							
Држава							
Банки							
Останати сектори							
Финансиски деривати							
Монетарни власти							
Држава							
Банки							
Останати сектори							
Останати инвестиции	743,70	829,26	902,99	1.022,72	1.112,67	898,77	937,99
Трговски кредити	155,47	196,12	253,18	335,48	444,28	478,11	408,77
Држава							
Долгорочни							
Краткорочни							
Останати сектори	155,47	196,12	253,18	335,48	444,28	478,11	408,77
Долгорочни	0,30	0,00	0,39	0,66	0,77	0,97	0,58
Краткорочни	155,18	196,12	252,79	334,82	443,51	477,14	408,19
Заеми	20,41	2,07	3,79	1,73	2,62	6,05	21,97
Монетарни власти							
Долгорочни							
Краткорочни							
Држава							
Долгорочни							
Краткорочни							
Банки	19,21	0,84	3,48	1,48	0,74	1,05	16,32
Долгорочни	12,16	0,84	1,31	1,09	0,74	1,04	5,17
Краткорочни	7,05		2,17	0,39		0,01	11,14
Останати сектори	1,21	1,23	0,31	0,25	1,89	5,00	5,65
Долгорочни	0,00	1,23	0,10	0,25	1,57	4,12	5,39
Краткорочни	1,21		0,20		0,31	0,88	0,26
Валутите и депозити	565,30	608,44	621,63	659,58	637,75	383,80	473,76
Монетарни власти	33,16	11,90	13,17	17,93	17,19	1,13	0,96
Држава							
Банки	531,84	596,54	608,45	641,45	620,17	382,44	472,78
Останати сектори	0,30			0,21	0,39	0,23	0,02
Останати средства	2,51	22,64	24,40	25,93	28,02	30,81	33,49
Монетарни власти							
Долгорочни							
Краткорочни							
Држава							
Долгорочни							
Краткорочни							
Банки		22,21	23,93	25,33	27,14	7,16	7,72
Долгорочни							
Краткорочни		22,21	23,93	25,33	27,14	7,16	7,72
Останати сектори	2,51	0,43	0,46	0,60	0,87	23,65	25,77
Долгорочни							
Краткорочни	2,51	0,43	0,46	0,60	0,87	23,65	25,77
Средства на резерви	714,97	716,94	1.122,92	1.416,67	1.524,36	1.494,94	1.597,51
Монетарно злато	29,67	63,56	94,92	105,36	124,28	133,93	168,07
Специјални права на влечење	0,31	0,61	0,66	2,26	0,99	0,97	63,51
Резервна позиција во Фондот							
Девизни средства	684,98	652,76	1.027,34	1.309,04	1.399,09	1.360,04	1.365,93
Валутите и депозити	615,09	634,58	998,04	1.149,89	899,97	244,75	464,17
Со монетарни власти	564,97	503,65	910,22	693,96	724,73	92,14	464,17
Со банки	50,12	130,93	87,82	455,93	175,23	152,61	
Хартии од вредност	69,89	18,19	29,30	159,16	499,13	1.115,29	901,76
Акции							
Обврзници и записи	69,89	18,19	29,30	159,16	499,13	1.115,29	901,76
Инструменти на Пазар на пари							
Финансиски деривати, нето							
Останати побарувања							

Извор: Народна банка на Република Македонија

Меѓународна инвестициона позиција на Република Македонија - состојби
во милиони евра

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Обврски	3.095,01	3.435,26	4.072,37	4.359,26	5.088,01	5.723,53	6.220,57
Директни инвестиции во земјата	1.292,14	1.610,22	1.768,97	2.098,57	2.545,17	2.968,75	3.141,38
Акционерски капитал и реинвестирани добивки	1.181,98	1.366,11	1.579,62	1.863,35	2.226,62	2.407,42	2.481,27
Губарувања од директните инвеститори (-)							
Обврски кон директните инвеститори	1.181,98	1.366,11	1.579,62	1.863,35	2.226,62	2.407,42	2.481,27
Останат капитал	110,16	244,11	189,36	235,23	318,55	561,33	660,11
Губарувања од директните инвеститори (-)	-47,98	-36,70	-74,54	-80,91	-106,11	-113,96	-169,96
Обврски кон директните инвеститори	158,14	280,82	263,89	316,14	424,66	675,29	830,07
Портфолио инвестиции	85,82	52,65	232,20	276,94	303,06	264,92	411,97
Сопственички хартии од вредност	64,40	29,40	44,73	86,57	132,57	133,31	136,40
Банки	10,08	14,01	25,03	80,65	61,85	70,71	74,71
Останати сектори	54,32	15,39	19,71	5,92	70,71	62,59	61,69
Должнички хартии од вредност	21,42	23,25	187,47	190,38	170,49	131,62	275,57
Обврзници и записи	21,42	23,25	187,47	190,38	170,49	131,62	275,57
Монетарни власти							
Држава	21,42	23,25	187,47	190,38	170,49	131,62	275,57
Банки							
Останати сектори							
Инструменти на Пазар на пари							
Монетарни власти							
Држава							
Банки							
Останати сектори							
Финансиски деривати							
Монетарни власти							
Држава							
Банки							
Останати сектори							
Останати инвестиции	1.717,05	1.772,39	2.071,20	1.983,75	2.239,79	2.489,86	2.667,22
Трговски кредити	318,63	345,34	373,90	369,18	581,61	648,61	637,86
Држава						3,49	2,46
Долгорочни						3,49	2,46
Краткорочни							
Останати сектори	318,63	345,34	373,90	369,18	581,61	645,12	635,40
Долгорочни	49,42	22,76	11,04	19,59	14,54	23,57	19,17
Краткорочни	269,21	322,58	362,86	349,59	567,07	621,55	616,23
Заеми	1.326,15	1.314,40	1.542,90	1.407,22	1.355,76	1.546,93	1.630,72
Монетарни власти	54,70	45,97	52,67	42,39			
Кредити и заеми од Фондот	54,70	45,97	52,67	42,39			
Останати долгорочни							
Краткорочни							
Држава	1.005,54	993,20	1.095,36	875,19	727,22	771,22	777,60
Долгорочни	1.005,54	993,20	1.095,36	875,19	727,22	771,22	777,60
Краткорочни							
Банки	72,76	62,83	107,70	146,31	216,31	201,14	260,10
Долгорочни	64,04	55,79	106,40	146,31	199,81	201,14	220,10
Краткорочни	8,71	7,04	1,30		16,50		40,00
Останати сектори	193,16	212,41	287,17	343,33	412,24	574,57	593,02
Долгорочни	175,94	207,63	234,14	331,68	372,92	559,66	585,43
Краткорочни	17,22	4,78	53,03	11,65	39,32	14,91	7,59
Валути и депозити	55,18	51,86	73,66	112,83	162,18	174,04	198,76
Монетарни власти							
Држава							
Банки	55,18	51,86	73,66	112,83	162,18	174,04	198,76
Останати сектори							
Останати обврски	17,09	60,79	80,75	94,51	140,24	120,28	199,88
Монетарни власти		9,56	10,14	9,60	9,01	9,15	71,74
Долгорочни		9,56	10,14	9,60	9,01	9,15	71,74
Од кои СДР Алокација		9,56	10,14	9,60	9,01	9,15	71,74
Краткорочни							
Држава							0,21
Долгорочни							
Краткорочни							0,21
Банки		8,57	10,66	10,74	9,36	8,90	9,36
Долгорочни							
Краткорочни		8,57	10,66	10,74	9,36	8,90	9,36
Останати сектори	17,09	42,66	59,95	74,17	121,86	102,23	118,57
Долгорочни					0,36	0,36	0,36
Краткорочни	17,09	42,66	59,95	74,17	121,50	101,87	118,21

Извор: Народна банка на Република Македонија

Табела 33
Девизни резерви
во милиони евра

	1.Девизни резерви					2.Други девизни средства
	Монетарно злато	Специјални права на влечење - SDR	Резервна позиција кај ММФ	Девизи	ВКУПНО	
2003	29,7	0,3	0,0	685,0	715,0	33,2
2004	63,6	0,6	0,0	652,8	716,9	11,9
2005	94,9	0,7	0,0	1.027,3	1.122,9	13,2
2006	105,4	2,3	0,0	1.309,0	1.416,7	17,9
2007	124,3	1,0	0,0	1.399,1	1.524,4	17,2
I	108,7	1,7	0,0	1.284,7	1.395,1	18,1
II	111,7	0,2	0,0	1.270,6	1.382,6	17,9
III	108,7	7,0	0,0	1.297,3	1.413,1	17,9
IV	108,5	4,2	0,0	1.343,0	1.455,7	17,7
V	106,8	1,4	0,0	1.357,8	1.466,0	17,8
VI	104,8	1,4	0,0	1.312,2	1.418,4	17,8
VII	106,6	1,4	0,0	1.341,1	1.449,1	17,7
VIII	107,1	1,2	0,0	1.377,1	1.485,4	17,8
IX	113,6	1,1	0,0	1.407,4	1.522,1	17,4
X	118,6	1,1	0,0	1.431,4	1.551,1	17,6
XI	117,7	1,0	0,0	1.428,3	1.547,0	17,1
XII	124,3	1,0	0,0	1.399,1	1.524,4	17,2
Кв.1	108,7	7,0	0,0	1.297,3	1.413,1	17,9
Кв.2	104,8	1,4	0,0	1.312,2	1.418,4	17,8
Кв.3	113,6	1,1	0,0	1.407,4	1.522,1	17,4
Кв.4	124,3	1,0	0,0	1.399,1	1.524,4	17,2
2008	133,9	1,0	0,0	1.360,0	1.494,9	1,1
I	136,1	1,0	0,0	1.398,6	1.535,8	9,9
II	139,9	0,9	0,0	1.408,1	1.548,9	9,8
III	129,5	0,9	0,0	1.388,9	1.519,3	6,6
IV	121,6	1,1	0,0	1.371,5	1.494,3	6,7
V	123,8	1,0	0,0	1.385,1	1.509,9	0,6
VI	129,3	1,0	0,0	1.413,1	1.543,4	0,6
VII	127,7	1,0	0,0	1.428,2	1.556,9	0,6
VIII	123,9	1,0	0,0	1.474,7	1.599,6	0,6
IX	136,5	1,0	0,0	1.551,5	1.689,0	0,6
X	122,0	1,1	0,0	1.550,1	1.673,2	0,7
XI	139,5	1,0	0,0	1.448,7	1.589,2	1,2
XII	133,9	1,0	0,0	1.360,0	1.494,9	1,1
Кв.1	129,5	0,9	0,0	1.388,9	1.519,3	6,6
Кв.2	129,3	1,0	0,0	1.413,1	1.543,4	0,6
Кв.3	136,5	1,0	0,0	1.551,5	1.689,0	0,6
Кв.4	133,9	1,0	0,0	1.360,0	1.494,9	1,1
2009	168,1	63,5	0,0	1.365,9	1.597,5	1,0
I	156,4	1,0	0,0	1.284,3	1.441,8	5,4
II	162,9	1,0	0,0	1.249,7	1.413,6	6,1
III	152,0	1,0	0,0	1.114,8	1.267,8	5,2
IV	146,3	1,0	0,0	1.056,6	1.203,8	5,6
V	150,5	0,9	0,0	1.015,4	1.166,8	5,0
VI	146,1	0,9	0,0	1.056,6	1.203,6	3,9
VII	145,5	0,9	0,0	1.247,0	1.393,4	2,4
VIII	145,5	57,0	0,0	1.302,6	1.505,0	2,1
IX	150,2	63,3	0,0	1.313,1	1.526,6	2,0
X	154,1	62,4	0,0	1.332,5	1.549,0	1,6
XI	171,5	62,7	0,0	1.357,7	1.591,8	1,5
XII	168,1	63,5	0,0	1.365,9	1.597,5	1,0
Кв.1	152,0	1,0	0,0	1.114,8	1.267,8	5,2
Кв.2	146,1	0,9	0,0	1.056,6	1.203,6	3,9
Кв.3	150,2	63,3	0,0	1.313,1	1.526,6	2,0
Кв.4	168,1	63,5	0,0	1.365,9	1.597,5	1,0
2010	222,0	70,4	0,0	1.415,9	1.708,3	1,2
I	168,8	64,5	0,0	1.386,4	1.619,7	0,9
II	179,0	65,4	0,0	1.374,9	1.619,3	1,2
III	179,6	65,4	0,0	1.361,5	1.606,6	1,1
IV	193,5	66,2	0,0	1.384,3	1.644,0	1,2
V	214,0	69,1	0,0	1.399,5	1.682,6	1,2
VI	222,0	70,4	0,0	1.415,9	1.708,3	1,2
VII	195,7	67,9	0,0	1.380,6	1.644,2	0,8
VIII	212,0	69,0	0,0	1.437,8	1.718,8	0,8
IX	210,2	1,0	0,0	1.478,1	1.689,3	0,6
Кв.1	179,6	65,4	0,0	1.361,5	1.606,6	1,1
Кв.2	222,0	70,4	0,0	1.415,9	1.708,3	1,2
Кв.3	210,2	1,0	0,0	1.478,1	1.689,3	0,6

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 35

Среден девизен курс на денарот (на крај на периодот)

	EUR	DEM	ITL	USD	ATS	FRF	GBP	CHF 1/
	1	100	100	1	100	100	1	100
31.12.1993		2.575,2100	2,6000	44,4600	366,3000	757,7600	65,8200	3.029,4800
31.12.1994		2.621,1400	2,5000	40,6000	372,4900	759,5300	63,4500	3.098,1900
31.12.1995		2.649,4300	2,4000	37,9800	376,5900	775,0400	58,6500	3.299,6000
31.12.1996		2.663,4000	2,7100	41,4100	378,4961	789,1662	69,9596	3.062,9100
31.12.1997		3.092,4800	3,1500	55,4200	439,5300	924,1300	92,2200	3.811,4800
31.12.1998		3.098,3900	3,1294	51,8400	440,4100	923,8800	86,6900	3.786,2300
31.12.1999	60,6173	3.099,3136	3,1306	60,3400	440,5231	924,1000	97,5000	3.776,5400
31.12.2000	60,7878	3.108,0300	3,1400	65,3300	441,7600	926,7000	97,4000	3.990,8000
31.12.2001	60,9610	3.116,8844	3,1484	69,1716	443,0206	929,3438	100,1824	4.110,9286
31.12.2002	61,0707			58,5979			93,9549	4.197,8760
31.12.2003	61,2931			49,0502			87,1136	3.930,5566
31.12.2004	61,3100			45,0676			86,4983	3.970,8549
31.12.2005	61,1779			51,8589			89,2717	3.934,0171
31.12.2006	61,1741			46,4496			91,1007	3.806,9637
31.01.2007	61,2139			47,1893			92,7062	3.770,2575
28.02.2007	61,1773			46,2413			90,8079	3.780,3436
31.03.2007	61,1675			45,9284			89,9787	3.764,8489
30.04.2007	61,1621			44,8304			89,6476	3.722,3602
31.05.2007	61,1920			45,5976			90,0545	3.716,0381
30.06.2007	61,1692			45,2973			90,7555	3.695,3543
31.07.2007	61,1658			44,7806			90,5757	3.721,2265
31.08.2007	61,1716			44,9461			90,2236	3.729,5208
30.09.2007	61,1940			43,1582			87,8215	3.686,1635
31.10.2007	61,1821			42,4669			87,7540	3.652,4446
30.11.2007	61,2935			41,5888			85,7552	3.713,6322
31.12.2007	61,2016			41,6564			83,2901	3.685,9552
31.01.2008	61,4240			41,4747			82,6258	3.806,8795
29.02.2008	61,2338			40,4959			80,4279	3.818,2827
31.03.2008	61,2664			38,7860			77,4740	3.893,6384
30.04.2008	61,3856			39,4230			77,8067	3.800,2600
31.05.2008	61,1654			39,4412			77,8186	3.758,0118
30.06.2008	61,1741			38,8456			77,2059	3.810,7581
31.07.2008	61,1879			39,2507			77,7779	3.750,4076
31.08.2008	61,1642			41,5095			75,9804	3.783,9767
30.09.2008	61,1689			42,6294			76,8550	3.860,4544
31.10.2008	61,4099			47,1115			77,6652	4.149,3176
30.11.2008	61,4030			48,2462			73,9884	3.973,0184
31.12.2008	61,4123			43,5610			63,0387	4.104,2772
31.01.2009	61,4129			47,9189			68,4000	4.129,7088
28.02.2009	61,4129			48,5708			68,7637	4.138,0567
31.03.2009	61,4135			46,5501			66,1000	4.051,2897
30.04.2009	61,4115			46,2924			68,3299	4.076,7061
31.05.2009	61,4128			43,5614			70,3549	4.059,5452
30.06.2009	61,1642			43,5085			72,0724	4.008,1389
31.07.2009	61,1704			43,5284			71,7626	3.994,4103
31.08.2009	61,1761			42,8764			69,4867	4.015,7608
30.09.2009	61,1741			42,0469			67,0916	4.044,8360
31.10.2009	61,1741			41,3339			68,4465	4.045,1035
30.11.2009	61,1741			41,0069			67,2908	4.060,9466
31.12.2009	61,1732			42,6651			67,6695	4.111,6548
31.01.2010	61,3673			43,9405			70,8180	4.185,4658
28.02.2010	61,5058			45,3248			68,8986	42,0179
31.03.2010	61,5200			45,6312			68,8682	42,9729
30.04.2010	61,5628			46,4415			70,9371	42,9069
31.05.2010	61,5025			49,6629			72,3601	43,1354
30.06.2010	61,5467			50,4564			75,9461	46,4223
31.07.2010	61,5063			47,2109			73,6691	45,4223
31.08.2010	61,5814			48,4893			75,4212	47,1707
30.09.2010	61,6363			45,2842			71,5204	46,3605

Извор: Народна банка на Република Македонија

Табела 36

Индекси на ефективен девизен курс на денарот*

базен период 2003=100, пондери НТР 2006 година

година	Квартал	Номинален ефективен девизен курс на денарот	Реален ефективен девизен курс на денарот		
			Индекс на трошоци на живот	Индекс на цени на производители на индустриски производи	Индекс на трошоци на работна сила по единица производ
2002	Квартал 4	93,0	110,1	108,8	
2003	Квартал 4	96,4	110,4	107,1	105,3
2004	Квартал 4	99,4	105,9	103,6	111,1
2005	Квартал 4	99,8	100,6	99,4	109,0
2006	Квартал 4	99,3	98,7	97,8	97,8
2007	Квартал 4	99,5	97,5	96,7	85,5
2008	Квартал 4	101,2	98,3	95,6	90,9
2009	Квартал 4	106,8	98,5	100,5	
2002	Квартал 1	89,3	110,4	109,0	
	Квартал 2	90,6	111,2	110,5	
	Квартал 3	92,6	110,8	109,8	
	Квартал 4	93,0	110,1	108,8	
2003	Квартал 1	94,4	109,5	108,7	132,3
	Квартал 2	95,4	110,5	108,5	128,2
	Квартал 3	95,0	109,7	106,5	118,1
	Квартал 4	96,4	110,4	107,1	105,3
2004	Квартал 1	96,9	108,7	105,1	110,4
	Квартал 2	97,0	106,0	103,4	110,4
	Квартал 3	98,0	105,2	103,7	108,0
	Квартал 4	99,4	105,9	103,6	111,1
2005	Квартал 1	99,8	104,3	101,5	109,8
	Квартал 2	99,6	102,5	100,7	92,9
	Квартал 3	99,8	101,6	101,7	95,2
	Квартал 4	99,8	100,6	99,4	109,0
2006	Квартал 1	99,9	100,6	100,4	107,4
	Квартал 2	100,6	100,6	101,3	95,4
	Квартал 3	100,1	100,0	100,6	99,4
	Квартал 4	99,3	98,7	97,8	97,8
2007	Квартал 1	99,5	97,3	96,6	88,3
	Квартал 2	99,8	97,1	96,5	85,3
	Квартал 3	99,6	96,7	96,5	82,4
	Квартал 4	99,5	97,5	96,7	85,5
2008	Квартал 1	100,6	100,0	97,2	79,6
	Квартал 2	101,0	99,4	98,7	76,6
	Квартал 3	99,7	97,0	97,9	72,7
	Квартал 4	101,2	98,3	95,6	90,9
2009	Квартал1	106,4	101,3	97,8	82,6
	Квартал2	106,3	99,8	99,0	83,8
	Квартал3	106,8	99,2	100,4	80,9
	Квартал 4	106,8	98,5	100,5	
2010	Квартал1	106,1	98,4	99,7	
	Квартал2	104,9	96,4	100,0	
	Квартал3	105,9	96,4	100,3	

* Индекс под 100 означува зголемена извозна конкурентност.

Извор: Народна банка на Република Македонија.

МЕТОДОЛОШКИ ОБЈАСНУВАЊА

РЕАЛЕН СЕКТОР

Табела бр.1 Бруто домашен производ

Извор на податоците за бруто домашниот производ (БДП) е Државниот завод за статистика на Република Македонија (ДЗСРМ). Пресметката на БДП базира на податоци од годишните сметки од Централниот регистар, од статистичките истражувања на ДЗС, од Министерството за финансии, УЈП и од други извори.

Бруто домашниот производ (БДП) по тековни цени (според производствен метод) е финален производ на производната активност на резидентните производни единици и претставува збир на бруто додадената вредност од одделни институционални сектори или одделни дејности, по основни цени, зголемен за данокот на промет (односно ДДВ) и царините, а намален за субвенциите на производи (што не се распределени по дејности).

Податоци за БДП на квартална основа се расположливи од 1997 година. Производствената страна на БДП на квартална основа се пресметува по постојани цени. Податоците за БДП по произведен метод прикажани по сектори се според Националната класификација на дејности - НКД.

Табела бр.2 Цени

Извор на податоците за цените е ДЗСРМ.

Просечните месечни цени на мало, нивната динамика и структурата на личната потрошувачка се основа за пресметка на *индексот на трошоците на животот (Consumer price index - CPI)*.

При изборот на производите за следење на цените на мало се земаат предвид само оние производи кои имаат значајно учество во прометот на мало. Под цени на мало се подразбираат цените по кои трговијата на мало, индивидуалните производители и вршителите на услугите ги продаваат производите и услугите на крајните потрошувачи. Во цените е вклучен и ДДВ.

Индексот на трошоци на животот се пресметува врз база на посебно групирана листа на производи и услуги од личната потрошувачка на неземјоделските домаќинства и просечните месечни цени на мало на тие производи и услуги, односно нивните индивидуални индекси на цени, пондерирани со структурата од индивидуалната потрошувачка. Од јануари 2007 година структурата на индексот на трошоците на животот е проширена за две нови категории: „Ресторани и хотели“ и „Останати услуги неспомнати на друго место“.

Цените на производителите на индустриски производи - ЦПИП (Producer price index-PPI) се следат во Месечниот извештај за цени на производители на индустриски производи, Ц.41 кај 200 претпријатија од областа на индустријата во Р. Македонија. Изборот на претпријатијата се врши според нивното значење во вкупното производство.

Продажна цена на производителите на индустриски производи е цената според која производителот ги продава своите производи на редовните купувачи на домашниот пазар, во најголеми количества франко натоварено во вагон (камион) во местото на производителот, или цената по која производителот врши пресметка со други производители во прометната сфера. Во оваа цена влегува регресот, ако продавачот го остварува според прописите, а од цената се одбива трговскиот рабат и попустот (каса сконто и др.) што продавачот му го одобрува на купувачот. Во цената не влегува ДДВ.

Од јануари 2001 година индексот на ЦПИП се обработува според Националната класификација на дејностите.

Табела бр.3 Индекс на индустриското производство и индекс на продуктивноста во индустријата

Извор на податоците за *индустриското производство* е ДЗСРМ. Податоците за индустријата се прибираат преку месечни извештаи што ги доставуваат претпријатијата евидентирани во областа на индустријата, како и деловните единици кои се занимаваат со индустриска дејност, а се наоѓаат во состав на индустриските претпријатија.

Врз основа на податоците од месечните извештаи се пресметуваат индексите на производство.

Со годишниот извештај за индустријата до 1998 година и месечниот извештај за индустријата до 1999 година, податоците се прибираат според Единствената класификација на дејности - ЕКД, а од 1999 година, односно 2000 година, соодветно, прибирањето на податоците врз база на споменатите извештаи се врши според Националната класификација на дејности - НКД.

Индексот на физички обем на индустриско производство се пресметува врз основа на производството, т.е. по чиста дејност, со распоредување на производите во соодветната гранка. За пресметување на индексот се користат:

- просечното месечно готово производство и структурата на производството во базната година;
- вкупно месечно производство во тековната година;
- номенклатурата на производи за месечниот извештај за индустриското производство;
- пондерациони коефициенти за секој производ;
- пондерациони фактори што ја изразуваат структурата на производството, т. е. учеството на секоја гранка во вкупното индустриско производство на Република Македонија.

Продуктивноста во индустријата се пресметува во НБРМ, врз база на податоци од ДЗСРМ за физичкиот обем на индустриското производство и бројот на вработените во индустријата (според Анкета за работна сила), на квартална основа.

Табела бр.4 Вработеност и продуктивност во целата економија

Извор на презентираниите податоци за *вработеноста* е Анкетата за работна сила (АРС) на ДЗСРМ.

АРС е најсеопфатно истражување на економската активност на населението и нивните демографски, образовни и други карактеристики во меѓупописниот период. Анкетата се спроведува на целата територија на Р. Македонија, врз база на примерок од 10.000 домаќинства (7.200 домаќинства до 2003 година) или 1,8% од вкупниот број домаќинства во земјата. До 2003 година АРС се спроведуваше годишно, а од 2004 година се спроведува континуирано неделно во тек на цела година, а обработката се врши квартално и годишно. Единици на набљудување се лица на возраст од 15 до 79 години и домаќинствата. АРС се изработува врз база на меѓународни препораки (ILO и Eurostat). Применети класификации: Национална класификација на дејности и Национална класификација на занимања.

Работоспособното население го сочинуваат сите лица на возраст од 15 години и повеќе. Работоспособното население се дели на активно население и неактивно население.

Активното население (работна сила) ги опфаќа вработените и невработените лица.

Неактивно население ги опфаќа следните лица:

- ученици и студенти
- пензионери
- домаќинки
- издржувани лица (од друго лице, од државата или од друг приход како рента, камата).

Вработените во *земјоделството* ги опфаќаат секторите А и Б; вработените во *индустријата* ги опфаќаат секторите В, Г, Д и Ѓ; вработените во *услужната дејност* ги опфаќаат секторите од Е до Љ според НКД.

Продуктивноста во економијата се пресметува во НБРМ, врз база на податоци од ДЗСРМ за вкупниот БДП и вкупниот број на вработени во економијата (според Анкета за работна сила), на квартална основа.

Табела бр.5 Плати

Податоците за исплатените нето и бруто плати по вработен базираат на месечни извештаи од деловните субјекти во приватна и друга (општествена, државна, задружна и мешовита) сопственост со различни дејности во Република Македонија. Податоците ги изготвува ДЗСРМ.

Нето платите се однесуваат на просечните примања во месецот по работник, остварени за работа со полно, покусо и подолго работно време (прекувремена работа). Вкупно исплатените нето плати опфаќаат и надоместок на нето платата од средствата на претпријатието (или друго правно лице) за годишен одмор, државни празници, платено отсуство до 7 дена, платено отсуство за стручно усовршување, за боледување до 21 ден, надоместок за време поминато на вежби по покана од надлежен државен орган, цивилна заштита, и сл.

Бруто платите ги опфаќаат исплатените нето плати за извештајниот месец, платениот персонален данок и платените придонеси за пензиско, инвалидско и здравствено осигурување, за вработување, професионално заболување и за водостопанство.

Почнувајќи од мај 2001 година податоците за платите се објавуваат според Националната класификација на дејности-НКД.

Платите во *земјоделството* ги опфаќаат секторите А и Б; платите во *индустријата* ги опфаќаат секторите В, Г, Д и Ѓ; платите во *услужната дејност* ги опфаќаат секторите од Е до Љ според НКД.

Табела бр.6 Буџет на Република Македонија (Централен буџет и буџети на фондови)

Податоците за буџетот ги изготвува Министерството за финансии на Република Македонија.

Буџетот на Република Македонија ги инкорпорира централниот буџет и буџетите на вонбуџетските фондови.

Централниот буџет, кој се однесува на централната власт, ги опфаќа основниот буџет, буџетот на самофинансирачки активности и буџетите на заеми и донации. Во вонбуџетски фондови спаѓаат: Фонд за ПИОМ, Фонд за здравствено осигурување, Агенција за вработување и Фонд за патишта.

МОНЕТАРЕН СЕКТОР

Податоците во агрегираниот биланс на останатите депозитни институции (банки и штедилници) и билансот на Народната банка на Република Македонија (НБРМ) се поделени согласно со секторскиот и валутниот критериум, како и со финансискиот инструмент врз основа на кој настануваат определени побарувања и обврски. Податоците во прикажаните биланси се однесуваат на крајните салда на крајот на референтниот период. Износите коишто се изразени во странска валута се конвертираат според средниот девизен курс на денарот на крајот на референтниот период, согласно со индикативната курсна листа на НБРМ.

Во секторската класификација, дефинирана во Прирачникот за монетарна и финансиска статистика на ММФ (во согласност со секторизацијата дадена во СНА93 и ЕСА95), комитентите се распоредуваат во две основни групи: резиденти и нерезиденти. Во рамките на групата „резиденти“ постојат пет сектори: финансиски институции, нефинансиски друштва, држава, домаќинства и непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата.

- Секторот „финансиски институции“ го сочинуваат пет потсектори:
 - Народна банка на Република Македонија (монетарна власт);
 - Останати депозитни институции (банки и штедилници);
 - Останати финансиски институции;
 - Осигурителни друштва и пензиски фондови;
 - Останати финансиски посредници, освен осигурителните друштва и пензиските фондови и помошните финансиски институции.
- Секторот „нефинансиски друштва“ опфаќа два потсектора: јавни нефинансиски претпријатија и приватни нефинансиски претпријатија.
- Секторот „држава“ е поделен на: централна државна власт (Буџет и органи на централната државна власт, фондови за социјално осигурување и други фондови и агенции, како и установи на јавниот сектор (училишта, болници и сл.)) и локална власт.
- Секторот „домаќинства“ опфаќа: население и физички лица кои вршат регистрирана дејност.
- Секторот „непрофитни институции“ коишто им служат на домаќинствата вклучува непрофитни и нефинансиски институции (институции со социјално-хуманитарен карактер, стопански комори, политички партии, здруженија на граѓани, верски заедници, синдикати, црвен крст).

За потребите на монетарните биланси, секторот на домаќинствата и секторот на непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата се прикажани заедно како сектор на останати резиденти.

Народната банка на Република Македонија и останатите депозитни институции (банките и штедилниците) ги сочинуваат депозитните институции на Република Македонија.

Средствата и обврските на депозитните институции се класифицирани во следниве агрегирани категории: монетарно злато и специјални права на влечење (СПВ), валути и депозити (вклучувајќи ги трансферабилните депозити и останатите депозити), хартии од вредност различни од акции, кредити, акции и други сопственички хартии од вредност, останати побарувања и обврски (вклучувајќи ги и трговските кредити и други сметки).

Табела бр. 7 Биланс на Народната банка на Република Македонија

Билансот на НБРМ се изготвува врз основа на сметководствената евиденција на сите средства и обврски на НБРМ кон останатите сектори во економијата, вклучувајќи го и секторот

„нерезиденти“. Билансот на НБРМ се објавува на крајот на месецот и содржи податоци за претходниот месец.

А. Средствата на билансот на НБРМ ги вклучуваат следниве категории: девизни средства, побарувања од државата и други средства.

Девизните средства на НБРМ се состојат од: средства на девизните резерви и останати девизни средства. Во девизните резерви се опфаќаат: монетарното злато, девизите во форма на ефективни странски пари, трансферабилни и останатите депозити на НБРМ во странски банки, пласманите во хартии од вредност емитирани од нерезиденти (во странска валута), пласманите во девизи кај меѓународни финансиски институции и држењето специјални права на влечење (СПВ). Останатите девизни средства ги опфаќаат останатите девизи, чековите, трансферабилните и останатите депозити во странска валута, хартиите од вредност и акциите во странска валута и останатите побарувања од нерезиденти во денари и во странска валута коишто не се дел од девизните резерви.

Побарувањата на НБРМ од Државата се однесуваат на односите со ММФ (алокација на СПВ и побарувања врз основа на репласирани кредити на ММФ), како и побарувања врз основа на пласмани во хартии од вредност. Пласманите во хартии од вредност претставуваат специфична категорија. Имено, емисијата на овие хартии од вредност претставува еден од механизмите во процесот на санирање на банките, преку кој се изврши преземање на лошите пласмани во портфолиото на една банка. Овие хартии од вредност се во сопственост на Агенцијата за санација на банки. Нивното амортизирање се одвива во согласност со склучениот договор помеѓу државата и централната банка.

Останатите средства на НБРМ вклучуваат: побарувања на НБРМ од други сектори врз основа на своето тековно работење, основни средства, средства за посебни намени и според посебни прописи, залихи, приливи врз основа на камати, сомнителни и спорни побарувања врз основа на камата и надомести.

Б. Обврските на билансот на НБРМ опфаќаат: монетарна база, готови пари кај останатите депозитни институции, останати обврски на НБРМ кон останатите депозитни институции, ограничени депозити, девизни обврски, депозити на државата и останати обврски на НБРМ.

Монетарната база ги вклучува: готовите пари во оптек, готовината во благајната, сметките на банките и штедилниците кај НБРМ, сметките на останатите финансиски институции кај НБРМ (главно на фондот за осигурување на депозити). Готовите пари во оптек претставуваат обврска на НБРМ и се однесуваат на готовите пари во оптек коишто ги држат небанкарските субјекти. Сметките на банките кај НБРМ се однесуваат на сметките на банките кај НБРМ (вклучително и на штедилниците), во чии рамки влегува и депонираната задолжителна резерва во денари на останатите финансиски институции кај НБРМ и издвоената задолжителна резерва на банките во странска валута. Задолжителната резерва се пресметува по утврдени стапки на задолжителна резерва коишто се применуваат на просечната месечна состојба на соодветните депозити. Притоа, во примена е просечен систем на одржување задолжителна резерва, според кој банките имаат можност да ги користат средствата на задолжителната резерва за одржување на дневната ликвидност најмногу до 80% од обврската. Податоците за готовите пари во оптек се преземаат од Дирекцијата за трезорско работење при НБРМ, додека податоците за дневната ликвидност на банките и штедилниците се засноваат на нивните дневни извештаи доставени до НБРМ.

Готовите пари кај останатите депозитни институции се однесуваат на готовината во благајната на банките и штедилниците.

Останатите обврски на НБРМ кон останатите депозитни институции главно ги опфаќаат обврските на НБРМ врз основа на издадени благајнички записи. Аукциите на благајнички записи претставуваат основен инструмент на монетарната политика на НБРМ којшто се користи за регулирање на глобалното ниво на ликвидност и каматните стапки во

банкарскиот систем, како и за сигнализирање на насоките на монетарната политика. За првпат се воведени во февруари 1994 година и по дефиниција се наменети за повлекување ликвидност од банкарскиот систем. Интервенциите со овој инструмент, чијашто рочност изнесува 28 дена, се вршат преку спроведување аукции коишто можат да бидат организирани како „тендер со износи“ или „тендер со каматни стапки“ (американски тип). Аукциите на благајнички записи се поставени на пазарна и флексибилна основа, што овозможува нивно постојано менување, со цел да се зголеми нивната ефикасност и успешно да се остварат поставените цели.

Депозитите на државата ги опфаќаат депозитните пари на државата во денари (трезорска сметка на државата и други буџетски фондови) и во странска валута (депозити за посебни намени на централно ниво на државата и други депозити). Во рамки на денарските депозити на државата, почнувајќи од март 2006 година, се вклучени и паричните фондови мобилизирани преку емисија на **државни записи за монетарни цели**, коишто се депонираат на посебна сметка. Имено, на 07.03.2006 година, НБРМ во соработка со Министерството за финансии започна со емисија на државни записи за монетарни цели со рок на достасување од три месеци. Државните записи за монетарни цели се издаваат на редовните аукции на државни хартии од вредност и ги имаат истите карактеристики како редовните државни хартии од вредност. Според Законот за јавен долг, државните записи за монетарни цели не се дел од јавниот долг, бидејќи се издаваат за потребите на монетарната политика. Воедно, државата нема право на располагање со повлечените средства преку издавање државни записи за монетарни цели. Каматната стапка на државните записи за монетарни цели ја плаќа НБРМ, според просечната каматна стапка постигната на аукциите на тримесечни државни записи. За регулирање на меѓусебните односи, Министерството за финансии и НБРМ склучија Договор за државни записи за монетарни цели.

Девизните обврски кон странство ги опфаќаат обврските на НБРМ кон нерезидентите врз основа на чекови и кредитни писма во девизи, како и обврските врз основа на искористени кредити од Меѓународниот монетарен фонд. Во оваа категорија е опфатена и алокацијата на специјалните права на влечење (СПВ).

Останатите обврски на НБРМ ги опфаќаат: капиталните сметки коишто ги опфаќаат сопствените средства на НБРМ, задржаната добивка, добивката од тековната година, општата и специфична исправка на вредноста на посебната резерва, вредносните прилагодувања и алокација на СПВ. Во оваа категорија се опфатени и неклассифицираните обврски на НБРМ коишто произлегуваат од најразлични деловни односи со резидентниот сектор.

Останатите обврски на НБРМ ги опфаќаат: капиталните сметки коишто ги опфаќаат сопствените средства на НБРМ, задржаната добивка, добивката од тековната година, општата и специфична исправка на вредноста на посебната резерва и вредносните прилагодувања. Во оваа категорија се и неклассифицираните обврски на НБРМ коишто произлегуваат од најразлични деловни односи со резидентниот сектор.

Табела бр.8. Биланс на останатите депозитни институции - банки и штедилници

Билансот на останатите депозитни институции се изготвува врз основа на доставената сметководствена евиденција од страна на банките и штедилниците (КНБИФО) и претставуваат агрегирани биланси на средствата и обврските на сите останати депозитни институции. Месечниот биланс на останатите депозитни институции се објавува на крајот на месецот и содржи податоци за претходниот месец. Билансот содржи податоци за побарувањата и обврските (носители на монетарните агрегати, согласно со националната дефиниција) на останатите депозитни институции (со исклучок на НБРМ) кон останатите сектори во економијата, вклучувајќи го и секторот „нерезиденти“. Податоците се класифицирани во стандардизирани компоненти според сектори, финансиски инструменти и сметководствени принципи.

А. Средствата во билансот на останатите депозитни институции вклучуваат: валути и депозити, хартии од вредност различни од акции, кредити, акции и други сопственички хартии од вредност, финансиски деривати, останати побарувања, нефинансиски средства.

Валутите и депозитите се поделени согласно со валутната структура во денари и странска валута. Валутите ги опфаќаат банкнотите и кованите пари во благајните на останатите депозитни институции коишто се издадени од централната банка и девизите коишто се издадени од централните банки на странски држави. Депозитите ги сочинуваат трансферабилните депозити коишто ги вклучуваат тековните сметки на останатите депозитни институции кај НБРМ (што ја вклучуваат и нивната задолжителна резерва во денари депонирана кај НБРМ) и сметките на банките во странство. Во групата на депозитите се вклучени и депозитите по видување, штедните и други депозити (коишто го вклучуваат и задолжителниот депозит на банките во НБРМ).

Хартиите од вредност различни од акции се класифицирани според валутната структура и секторот и ги опфаќаат благајничките записи, трезорските записи, државните обврзници, компаниските обврзници, комерцијалните хартии од вредност, преносливите депозитни сертификати и сл.

Кредитите се однесуваат на средствата коишто се дадени на различни сектори од страна на останатите депозитни институции. Податоците за кредитите ја вклучуваат пресметаната камата, додека очекуваните загуби, резервациите за кредити и исправките на вредност се исклучени од оваа категорија. Кредитите се класифицирани во денарски и девизни, според валутната распределба.

Акциите и другите сопственички хартии од вредност ги опфаќаат финансиските инструменти коишто на имателот му даваат право на сопственост на друштвото коешто ги издало.

Останатите побарувања ги вклучуваат трговските кредити и аванси коишто се однесуваат на финансиските услуги што останатите депозитни институции ги даваат на други финансиски и нефинансиски институции. Оваа категорија ги содржи и сите останати ставки коишто не се опфатени во другите категории на финансиски инструменти, а се однесуваат на дивидендите, побарувањата во пресметка, ставките во процес на наплата и сл.

Нефинансиските средства ги вклучуваат материјалните средства (фиксни средства, залихи и сл.) и нематеријалните средства за кои нема евидентирани соодветни обврски (патенти, лиценци, софтвер и сл.).

Б. Обврските на останатите депозитни институции ги вклучуваат обврските што настануваат врз основа на: примени депозити, добиени кредити, емитирани хартии од вредност, останати обврски и акции и други сопственички хартии од вредност.

Депозитите се поделени на депозити вклучени и исклучени од парична маса, а понатаму се класифицирани во депозити во денари и странска валута.

Депозитите вклучени во паричната маса ги опфаќаат трансферабилните депозити и останатите депозити на домашните депозитни институции коишто се вклучени во националната дефиниција на паричната маса. Оваа категорија ги вклучува депозитите на останатите финансиски институции, нефинансиски друштва, домаќинства, непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата и локалната самоуправа.

Депозитите исклучени од парична маса ги опфаќаат трансферабилните и останатите депозити на државата (освен на локалната самоуправа), депозитните институции и нерезидентите.

Хартиите од вредност се однесуваат на комерцијалните хартии од вредност емитирани од страна на останатите депозитни институции коишто се во функција на зајакнување на вкупниот финансиски потенцијал.

Кредитите се однесуваат на средствата коишто останатите депозитни институции ги добиваат од различни институционални сектори.

Останатите обврски вклучуваат: трговски кредити (добиеени при купување стоки и услуги од домаќинства, непрофитни институции и нефинансиски друштва) и аванси примени за тековни работи или работи коишто треба да отпочнат, како и авансни плаќања за стоки и услуги. Во оваа категорија се вклучени и обврските во пресметка, обврски по дивиденди, резервации за загуби за оштетени финансиски средства, акумулирана амортизација и загуби коишто произлегуваат од исправката на вредноста и останати обврски. Останатите обврски ги вклучуваат сите сметки што не се класифицирани на друго место во билансната шема на останатите депозитни институции.

Акциите и другите сопственички хартии од вредност се поделени на сопственички вложувања, задржана добивка, финансиски резултат од тековната година, општа и специфична исправка на вредноста и посебна резерва, алокација на специјалните права на влечење (СПВ) и вредносни прилагодувања.

Акциите и другите сопственички хартии од вредност се поделени на сопственички вложувања, задржана добивка, финансиски резултат од тековната година, општа и специфична исправка на вредноста и посебна резерва и вредносни прилагодувања.

Табела бр.9 Преглед на депозитни институции - НБРМ, останати депозитни институции (ОДИ-банки и штедилници)

Прегледот на депозитните институции претставува консолидиран преглед на сметките на банките, штедилниците и НБРМ, при што ги покажува комбинирани средства и обврски на монетарниот систем во однос на останатите резидентни и нерезидентни субјекти. Основни извори за изработка на прегледот на депозитни институции се прегледот на НБРМ и прегледот на останатите депозитни институции.

Како консолидиран биланс на монетарниот систем претставува основа за негово постојано следење. Истовремено, прегледот овозможува и анализа на соработката на основните макроекономски сектори: реалниот, фискалниот, надворешниот и монетарниот сектор.

Месечниот преглед на депозитните институции се објавува на крајот на месецот и содржи податоци за претходниот месец.

Главни компоненти на Прегледот на депозитните институции се: нето девизни средства, домашни кредити, парични средства, депозити (ограничени и останати), обврски кон останатите финансиски институции, капитални сметки и останати ставки (нето).

Нето девизните средства претставуваат разлика од девизните средства и обврски на НБРМ и останатите депозитни институции (банки и штедилници). Сите девизни средства и обврски на НБРМ и останатите депозитни институции се агрегирани и се прикажани како нето девизни средства на монетарниот систем.

Домашните кредити ги опфаќаат побарувањата на депозитните институции (НБРМ, банки и штедилници) од државата (прикажани на нето-основа), побарувања од локалната самоуправа, јавните нефинансиски институции, приватниот сектор и останатите финансиски институции (прикажани на бруто основа).

Побарувања од државата се однесуваат на побарувања врз основа на кредити, хартии од вредност и трговски кредити и аванси. Како извори на кредити одобрени на Државата се користат: странски кредити, кредитни линии, депозитниот потенцијал и останати извори. Побарувањата од Државата врз основа на хартии од вредност претставуваат побарувања врз основа на специфични хартии од вредност (издадени од државата во процесот на санација на една банка, издадени обврзници за старото девизно штедење).

Побарувањата од локалната самоуправа се однесуваат на побарувањата врз основа на дадени кредити во домашна валута.

Побарувањата од јавните нефинансиски друштва се однесуваат на побарувањата врз основа на дадени кредити во домашна и странска валута на јавните претпријатија.

Побарувањата од приватниот сектор ги опфаќаат вкупните пласмани на депозитните институции на приватниот сектор врз основа на дадени кредити, пласмани во хартии од вредност и акции и останати пласмани. Побарувањата од приватниот сектор ги содржат: побарувањата од останатите нефинансиски друштва, побарувањата од домаќинства и побарувањата од непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата.

Побарувањата од останати финансиски институции ги опфаќаат вкупните пласмани на депозитните институции врз основа на дадени кредити, пласмани во хартии од вредност и акции.

Паричните средства ги опфаќаат готовите пари во оптек (готови пари надвор од останатите депозитни институции), депозитните пари на локалната самоуправа и останатите финансиски институции кај НБРМ и депозитните пари на секторот на држатели на пари кај банките и штедилниците.

Ограничените депозити ги вклучуваат депозитите чијашто употреба е ограничена за одредена намена утврдена со пропис. Овие депозити се наменети за покривање отворени акредитиви во надворешниот платен промет, гаранции, банкарски дознаки и др.

Останатите депозити ги опфаќаат орочените, штедните и девизните депозити на секторите вклучени во дефиницијата на парична маса, кај НБРМ, банките и штедилниците.

Обврските кон останатите финансиски институции ги опфаќаат вкупните обврски на депозитните институции врз основа на депозити, хартии од вредност и примени кредити.

Капиталните сметките ги обединуваат капиталните сметки на НБРМ, банките и штедилниците.

Останатите ставки (нето) ги прикажуваат сите категории коишто не се опфатени во претходно прикажаните категории, како и сите неklasифицирани средства и обврски на депозитните институции.

Табела бр. 10 Кредити на недржавниот сектор дадени од банки и штедилници

Кредитите коишто останатите депозитни институции ги одобруваат на недржавниот сектор се класифицирани од аспект на валутата: кредити во денари и во странска валута. Понатаму се класифицирани во краткорочни и долгорочни кредити, пресметана камата и сомнителни и спорни побарувања. Краткорочните и долгорочни кредити се поделени на кредити со и без валутна клаузула. Кредитите на недржавниот сектор ги опфаќаат кредитите на следниве сектори: нефинансиски друштва, домаќинства, непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата, локална самоуправа и останати финансиски институции.

Табела бр. 11 Монетарни агрегати и нивните компоненти (недржавен сектор)

Монетарните агрегати, како збир на финансиски инструменти класифицирани согласно со степенот на нивната ликвидност, се дефинирани во согласност со меѓународно прифатените дефиниции и критериуми (согласно со методологијата за монетарна и финансиска статистика на ММФ). Депозитите вклучени во монетарните агрегати се однесуваат на следниве сектори: останати финансиски институции, локалната самоуправа, нефинансиски друштва (приватни и јавни), домаќинства (физички лица и самостојни вршители на дејност со личен труд) и непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата.

Паричната маса M1 ги опфаќа готовите пари во оптек и депозитните пари. Притоа, депозитните пари се однесуваат на тековните сметки кај банките и штедилниците и тековните сметки на останатите финансиски институции кај НБРМ.

Готовите пари во оптек претставуваат разлика помеѓу вкупниот износ на печатени и ковани пари и износот на готови пари што се наоѓа во благајната на банките, во трезорот на НБРМ и во дисперзираните трезори.

Паричната маса M2 (ликвидни средства) ги вклучува монетарниот агрегат M1 и краткорочните депозити. Краткорочните депозитите се дефинирани како депозити во кои се опфатени: депозитите по видување, орочените депозити до една година, во денари и странска валута.

Парична маса M4 (вкупен депозитен потенцијал на монетарниот систем), ги вклучува монетарниот агрегат M2 и долгорочните депозити т.е. депозитите орочени над една година, во денари и странска валута.

Табела бр. 12 Вкупни побарувања на останати депозитни институции (ОДИ - банки и штедилници)

Побарувањата на останатите депозитни институции се однесуваат на кредитите, пласманите во хартии од вредност, акциите и достасаните ненаплатени побарувања и сомнителните и спорни побарувања врз основа на кредити. Пласманите на останатите депозитни институции се поделени по сектори, рочности и валути. Согласно со прифатените стандарди од областа на монетарната и финансиската статистика за консолидација, т.е. исклучување на меѓусебните побарувања и обврски во рамките на еден сектор, пласманите ги исклучуваат меѓубанкарските побарувања.

Побарувањата на банките и штедилниците од нефинансиски друштва (приватни и јавни) се однесуваат на побарувањата врз основа на кредити, пресметаната камата врз основа на кредити, достасаните ненаплатени и сомнителни и спорни побарувања по кредити, хартии од вредност и акции. Сите категории се поделени по валута, а кредитите и по рочност. Останатите депозитни институции одобруваат кредити од различни извори на средства: депозити, сопствени извори, странски кредити, добиени кредитни линии и останати извори. Побарувањата врз основа на хартии од вредност претставуваат побарувања врз основа на краткорочни хартии од вредност (чекови и меници) и побарувања врз основа на долгорочни хартии од вредност, односно учества или вложувања на банките и штедилниците во хартии од вредност на нефинансиски друштва. Побарувањата што ја сочинуваат категоријата акции се однесуваат на финансиските инструменти коишто им даваат на останатите депозитни институции право на сопственост врз нефинансиското друштво коешто ги издало.

Побарувањата на банките и штедилниците од домаќинствата (физички лица и самостојни вршители на дејност со личен труд) се однесуваат на побарувањата врз основа на кредити, пресметана камата врз основа на кредити, достасани ненаплатени побарувања и сомнителни и спорни побарувања врз основа на кредити. Побарувањата од домаќинствата се поделени по валута, рок и намена. Според намената, кредитите се делат на: потрошувачки кредити, автомобилски кредити, кредити за станбена изградба, рамковни

кредити (кредитни картички и негативни салда на тековни сметки), останати кредити и кредити за вршење самостојна дејност (им се одобруваат на физичките лица кои вршат регистрирана дејност).

Побарувањата на банките и штедилниците од непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата, останатите финансиски институции и локалната самоуправа се однесуваат на побарувањата врз основа на кредити, пресметаната камата врз основа на кредити, достасаните ненаплатени побарувања и спорни побарувања врз основа на кредити, побарувањата врз основа на хартии од вредност и побарувањата врз основа на акции.

Побарувањата на останатите депозитни институции од Државата се однесуваат на побарувањата врз основа на кредити, пресметаната камата врз основа на кредити, достасаните ненаплатени побарувања и спорни побарувања врз основа на кредити, побарувањата врз основа на хартии од вредност и побарувањата врз основа на акции. Како извори на кредити одобрени на Државата се користат: странските кредити, кредитните линии, депозитниот потенцијал и останати извори.

Побарувањата од Државата врз основа на хартии од вредност претставуваат побарувања врз основа на специфични хартии од вредност.

Табела бр. 13 Обврски на останатите депозитни институции (ОДИ - банки и штедилници)

Согласно со доминантната класична депозитно-кредитна активност на **останатите депозитни институции, обврските кон нефинансиските друштва** вклучуваат депозити на нефинансиските друштва и кредити добиени од нефинансиските друштва. Покрај депозитите и кредитите во оваа категорија се вклучени и хартиите од вредност издадени од нефинансиските друштва. Депозитите се поделени од аспект на нивната рочна и валутна структура. Кредитите и хартиите од вредност се делат согласно со нивната валутна структура.

Обврските на останатите депозитни институции кон домаќинствата ги вклучуваат тековните сметки, депозитите по видување, орочените депозити (до три месеци, над три месеци, до една година и над една година) и ограничените депозити наменети за покривање акредитиви во домашниот платен промет.

Обврските на депозитните банки кон други комитенти - непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата, кон локалната самоуправа, кон останатите финансиски организации, како и обврските кон државата, соодветно. Станува збор за обврски врз основа на различни видови депозити поделени според нивната рочна и валутна структура, како и обврски врз основа на хартии од вредност и други кредитни обврски изразени во денари и странска валута.

Табела бр.14 Пондерирани каматни стапки на банките за примени депозити и вкупно дадени кредити

Врз основа на Извештај за пондерирани каматни стапки на примени депозити и дадени кредити, кои на редовна месечна основа депозитните банки ги доставуваат до НБРМ, се изготвува агрегиран преглед на Пондерирани каматни стапки на примени депозити и дадени кредити во денари и во девизи.

Каматни стапки на денарски кредити ги опфаќа: каматни стапки на денарски кредити без валутна клаузула и каматни стапки на денарски кредити со валутна клаузула.

Каматни стапки на денарски депозити ги опфаќа: каматни стапки на денарски депозити без валутна клаузула и каматни стапки на денарски депозити со валутна клаузула.

Кај денарските кредити/депозити понатаму е извршена поделба според два критериума: секторска класификација и рочност. Според секторската класификација, извршена е поделба на: кредити/депозити кои се однесуваат на претпријатија, кредити/депозити кои се однесуваат на население. Според рочноста, поделба е извршена кај кредитите на: краткорочни и долгорочни; и кај депозитите на: депозити по видување, краткорочно и долгорочно орочени депозити.

Девизните кредити/депозити се класифицирани според три критериума: по сектор, по валута и по рочност. Според секторската класификација, извршена е поделба на: кредити/депозити кои се однесуваат на претпријатија, кредити/депозити кои се однесуваат на население. Според рочноста, поделба е извршена кај кредитите на: краткорочни и долгорочни; а кај депозитите на: депозити по видување, краткорочно орочени депозити и долгорочно орочени депозити. Според валутната класификација, извршена е поделба на: кредити/депозити одобрени во евра и одобрени во САД долари.

Каматните стапки на кредитите и депозитите искажани се во проценти на годишно ниво.

Табела бр.15 Каматни стапки на Народна банка на Република Македонија

1. Есконтна стапка е важечката каматна стапка во тековниот месец.
2. Каматната стапка на расположливиот кредит преку ноќ - ломбарден кредит е важечката каматна стапка во тековниот месец.
3. Каматната стапка на репо трансакции за обезбедување на ликвидност во банкарскиот систем се прикажува како просечна пондерирана каматна стапка остварена на аукциите во тој месец.
4. Каматната стапка на благајнички записи се прикажува како просечна пондерираната каматна стапка остварена на аукциите со рок на достасување од 28 дена во тој месец. Каматната стапка е разграничена од аспект на типот на тендер кој може да биде: тендер со износи или тендер со каматни стапки.
5. Каматната стапка на репо трансакции за повлекување на ликвидност од банкарскиот систем се прикажува како просечна пондерирана каматна стапка остварена на аукциите во тој месец.

Табела бр.16 Задолжителна резерва на банки и штедилници

Банките и штедилниците издвојуваат задолжителната резерва врз основа на просечната состојба на депозитите во претходниот месец. Периодот на одржување на задолжителната резерва е од 11-ти во тековниот месец до 10-ти во наредниот месец. Исполнувањето на задолжителната резерва на банките во денари е на просечна основа, додека на задолжителната резерва на штедилниците во денари и задолжителната резерва на банките во девизи е на фиксна основа.

Табела бр.17 Каматни стапки на државни хартии од вредност

Каматните стапки на државните хартии од вредност се прикажуваат како просечни пондерирани каматни стапки остварени на аукциите во соодветниот месец со определен рок на достасување.

НАДВОРЕШНОТРГОВСКИ И ДЕВИЗЕН СЕКТОР

Табели бр.18-23 ПЛАТЕН БИЛАНС

Платниот биланс претставува статистички извештај за определен временски период, кој систематски ги сумира сите економски трансакции на Република Македонија со остатокот од светот.

Согласно Законот за Народна банка на Република Македонија и прописите од доменот на девизното работење, Народна банка на Република Македонија (НБРМ) е одговорна за составување и следење на извршувањето на платниот биланс.

Платно-билансната статистика на Република Македонија во основа се подготвува во согласност со методологијата на Меѓународниот Монетарен Фонд (Прирачник за платен биланс, петто издание - ППБ). Податоците се објавуваат на месечна основа, во милиони евра и САД долари. Трансакциите деноминирани во други валути се конвертираат во евра и САД долари еквивалентно на девизниот курс на денот на трансакцијата.

Основни извори на податоци за извршувањето на платниот биланс се:

- единствениот царински документ (ЕЦД) за надворешно-трговската размена на Република Македонија;
- системот за известување за платниот промет на банките со странство (ППС);
- систем за известување за надворешниот долг (КЗ);
- банкарските извештаи за состојбата на средствата и обврските (КНБИФО);
- месечни извештаи за промените и состојбите на сметките во странство на резидентите кои не се овластени банки и состојбата и прометот на евидентните сметки (месечни извештаи-МИ);
- дополнителни извештаи на НБРМ за менувачкото работење и за состојбата на официјалните девизни резерви на Република Македонија;
- податоци од годишниот прашалник за странски директни инвестиции-ДИ 22.

ПЛАТЕН БИЛАНС: ОДДЕЛНИ СТАВКИ

ТЕКОВНА СМЕТКА

Стоки

Извор на податоци за надворешно-трговската размена на Република Македонија е царинската документација (ЕЦД), која се прибира од страна на Царинската Управа на Република Македонија, а се обработува и објавува од страна на Државниот завод за статистика на Република Македонија (ДЗСРМ) и НБРМ.

ДЗСРМ согласно методологијата за евидентирање на надворешно-трговската размена во трговската статистика, ги објавува податоците за извозот на **ф.о.б.** основа, а за увозот на **ц.и.ф.** основа.

НБРМ согласно препораките на ППБ при евидентирање на стоките во платниот биланс врши прилагодување за опфат и класификација и тоа за:

- опфат: за вратените стоки и за фактурната вредност на извршената услуга за поправка на стоките;
- класификација: за **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот и доработките. Во платниот биланс извозот и увозот се прикажуваат на **ф.о.б.** основа, поради што е неопходно прилагодување на увозот **ц.и.ф.** за **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот. Во периодот од 1993 до 1997 година **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот е утврден врз основа на просечните меѓународно определени стапки за пресметка на овие трошоци. Од 1998 година наваму **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот се пресметува по утврдена

методологија која се базира на податоците од ЕЦД за транспорт и осигурување на паритетите со дестинација во Република Македонија прилагодени на целокупниот увоз.

За пресметување на ставката увоз во пристанишни места, се користат податоци од месечните извештаи -МИ.

Услуги

Транспорт: Податоците кои се однесуваат на транспортот се од платниот промет на банките со странство и месечните извештаи -МИ. Постои можност за дизагрегација по вид на транспорт (воздушен, поморски, железнички и патен) и по категорија на услуги (превоз на стоки, патници и останато). Прилагодување се врши кај одливот на транспортни услуги (превоз на стоки) за делот од **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот кој се однесува на трошоците за превозни услуги извршени од нерезиденти.

Туризам: Извор се податоците од платниот промет на банките со странство и месечните извештаи -МИ.

Останати услуги: Основен извор се податоците од платниот промет на банките со странство за извршените наплати од и плаќања кон нерезиденти по видови на услуги: телекомуникациони услуги, инвестициони работи, осигурување, деловни, владини и останати услуги. Прилагодување се врши кај одливот за осигурување за делот од **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот кој се однесува на трошоците за осигурување при превозот на стоки. Како дополнителен извор на податоци за одделните видови услуги се користат податоци од месечните извештаи -МИ.

Доход

Доходот како компонента на платниот биланс произлегува од: надомест за вработени (резиденти вработени кај нерезиденти и обратно) и доход од инвестиции. Доходот од инвестиции претставува капитална добивка од директните инвестиции, портфолио инвестициите и останатите инвестиции (дивиденди, камати на заеми и кредити и сл.).

Доход од директни инвестиции: Во податоците се опфатени платените дивиденди и распределената добивка, како и реинвестираната и нераспределена добивка. Извор на податоци за платените/наплатени дивиденди е платниот промет на банките со странство. Извор на податоци за реинвестираната добивка за претходните години претставува годишниот прашалник за директни инвестиции, додека за тековната година се вршат проценки врз основа на податоците од претходните години.

Доход од портфолио инвестиции: Во податоците на страната на приливот се опфатени наплатените камати од странски должнички хартии од вредност и пресметаните камати од странски должнички хартии од вредност во рамки на девизните резерви. На страната на одливот се опфатени платените дивиденди по сопственички хартии од вредност и платените камати по основ на домашни должнички хартии од вредност. Извор се податоците од платниот промет на банките со странство, извештаите на НБРМ за состојбата на официјалните девизни резерви и годишниот прашалник за директни инвестиции.

Доход од останати инвестиции: Во податоците се опфатени наплатените и платените камати на депозити, краткорочни, среднорочни и долгорочни заеми и кредити. Наплатените камати ги сочинуваат приливите на камати од девизните депозити на сметки во странство (каматата на официјалните девизни резерви и на девизните средства на банките). Извор се податоците од платниот промет на банките со странство и извештаите на НБРМ за состојбата на официјалните девизни резерви. Платените камати сеоднесуваат на доспеаните тековни обврски по камати за користени среднорочни и долгорочни странски заеми и кредити. Извор се податоците од КЗ кои задолжително се регистрираат во НБРМ.

Тековни трансфери

Официјалните трансфери во најголем дел се однесуваат на парична и стокова помош добиена од влади на странски држави и меѓународни организации. Извор на податоци за паричните трансфери е платниот промет на банките со странство, а за стоките трансфери царинската евиденција.

Приватните трансфери ги сочинуваат: дознаките во и од странство на домашните физички лица, откупената и продадената ефектива на менувачкиот пазар и останатите трансфери од кој најголем дел се рентите, пензиите, инвалидните и др. Основен извор на податоци е платниот промет на банките со странство. Откупената и продадената ефектива на менувачкиот пазар согласно ППБ треба да се класифицира во капитално - финансиската сметка на платниот биланс. Меѓутоа, со оглед дека голем дел од овие средства потекнуваат од наплатите на резиденти од нерезиденти по дадени стоки и услуги (сива економија) и примени трансфери во ефективни странски пари, овие трансакции се евидентираат како дел од тековната сметка на платниот биланс (приватни трансфери).

КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА

КАПИТАЛНА СМЕТКА

Опфатени се капиталните трансфери за кои основен извор на податоци е платниот промет на банките со странство.

ФИНАНСИСКА СМЕТКА

Директни инвестиции: Директните инвестиции ги опфаќаат акционерскиот капитал, реинвестираната добивка и другиот капитал. Трговските кредити, долгорочните и краткорочните заеми помеѓу поврзаните субјекти се евидентираат во ставката друг капитал. Основен извор на податоци за претходните години е годишниот прашалник ДИ 22. Извор на податоци за паричните влогови е платниот промет на банките со странство, а за стоките влогови царинските документи. За тековната година за реинвестираната добивка и за еден дел од другиот капитал се вршат проценки врз основа на податоците за претходните години. Податоците за заемите во рамките на другиот капитал се добиваат од системот за известување на надворешниот долг и побарувања.

Портфолио инвестиции: Извор на податоци за портфолио инвестициите е платниот промет на банките со странство. Дополнителен извор на податоци за претходните години е годишниот прашалник ДИ 22.

Други инвестиции:

Трговски кредити: Трговските кредити (одобрени во странство и примени од странство) претставуваат разлика помеѓу физичката размена на стоките и наплатите односно плаќањата за истите. Податоците за трговските кредити како проценка се изведени од податоците за стоковната размена од царинските документи и извршените наплати и плаќања од платниот промет по основ на извоз и увоз на стоки. Доколку вредноста на физичкиот извоз е поголема од вредноста на наплатениот извоз, разликата се евидентира како одобрен трговски кредит (со негативен предзнак). Ако вредноста на увезената стока е поголема од плаќањето по основ на увоз на стоки, разликата се евидентира како примен трговски кредит (со позитивен предзнак). Како дополнителен извор на податоци се користат податоци од месечните извештаи -МИ.

Заеми: Во категоријата заеми се прикажуваат користењата и обврските за отплата на главнина, по среднорочни и долгорочни заеми и кредити. Довтасаните, а неплатени обврски за главнина и камата се евидентираат во категоријата други инвестиции - друго. Податоците се базираат на извештаите за среднорочниот и долгорочниот јавен и приватен надворешен долг изготвени во НБРМ врз основа на КЗ кои задолжително се регистрираат во НБРМ.

Валутни и депозити: Податоците се однесуваат првенствено на промените на девизните средства и девизните обврски на банките. Извор на податоци се месечните банкарски извештаи - КНБИФО и платниот промет на банките со странство. Промените на девизните средства и обврски на банките се искажани со делумно исклучување на

меѓувалутарните промени. Промените на девизните средства на населението ја опфаќаат нето положената ефектива на девизни сметки на граѓаните во банкарскиот систем намалена за увозот на стоки од физички лица. Извор на податоци за нето положената ефектива на девизни сметки е платниот промет на банките со странство, а за увозот на стоки од физички лица царинските декларации. Како дополнителен извор на податоци за валутите и депозитите на останатите сектори се користат податоци од месечните извештаи -МИ.

Бруто официјални резерви: Податоците се однесуваат на промените на состојбата на официјалните девизни резерви. Извор на податоци се извештаите на НБРМ за состојбата на девизните резерви пресметани по курс на денот на извештајниот период.

Табели бр.24 и 25 Надворешно-трговска размена

Извор на податоци за надворешно-трговската размена е ДЗСРМ. Податоците за стоковната размена на

Република Македонија со странство се подготвуваат согласно основните статистички стандарди, дефиниции и препораки на ООН за концептите и дефинициите на статистиката на надворешната трговија. Податоците за извозот се објавуваат на **ф.о.б.** а за увозот на **ц.и.ф.** основа.

Табели бр.26 и 27 Состојба на странски директни инвестиции

Начинот на пресметување и прикажување на странските директни инвестиции (СДИ) во меѓународни рамки се базира на методолошките препораки на Прирачникот на ММФ (Balance of Payments Manual-fifth edition, IMF 1993) и Прирачникот на OECD (OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment-third edition, OECD 1996). Согласно овие препораки СДИ вклучуваат:

- сопственички капитал и реинвестирана добивка;
- побарувања од поврзаните претпријатија во странство;
- обврски кон поврзаните претпријатија во странство.

Реинвестираната добивка методолошки вклучува:

- дел од добивка распоредена во капитал;
- дел од добивка распоредена во резерви;
- дел од добивка распоредена за покривање на загуби од изминат период;
- нераспоредена добивка;
- непокриена загуба;
- загуба од претходен период, претворена во побарување од инвеститорот и
- добивка од претходен период, претворена во обврска кон инвеститорот.

Согласно Петтото издание на прирачникот од ММФ се препорачува како критериум да се користи минимално учество од 10% во капиталот или правото на глас. Според тоа дистинкција на директен и портфолио инвеститор се прави од аспект на процентот на поседувани акции и удели во претпријатието.

Методолошките постапки кои се применуваат во Република Македонија за пресметување на странските директни и портфолио инвестиции во потполност кореспондираат со методолошките постапки применувани од страна на земјите членки на ММФ и OECD.

Податоците за СДИ во Република Македонија се прикажани од аспект од земајќа од каде потекнуваат и дејноста во која е инвестирано.

Табели бр.28 и 29 Меѓународна инвестициона позиција

Меѓународната инвестициона позиција претставува статистички извештај кој ја прикажува состојбата и структурата на финансиските побарувања (средства) на резидентите од нерезидентите и финансиските обврски на резидентите кон нерезидентите кои произлегуваат од нивното меѓусебно работење, на определен датум, вообичаено на последниот ден од годината.

Меѓународните финансиски средства на земјата ги сочинуваат директните и портфолио инвестициите на резидентите правни и физички лица во други земји вклучително и инвестициите во финансиски деривативи, останатите инвестиции на резидентите во странство во вид на одобрени заеми и кредити, девизните средства на резидентните банки кај странските комерцијални банки, како и официјалните девизни резерви. Меѓународните финансиски обврски на земјата ги сочинуваат обврските по директните и портфолио инвестициите на нерезидентите правни и физички лица во земјата вклучително и инвестициите во финансиски деривативи, обврските по останатите инвестиции на нерезидентите во земјата во вид на користени заеми и кредити и обврските по депозитите на странските правни и физички лица кај резидентните банки.

Разликата помеѓу вкупните меѓународни финансиски средства и обврски ја дава нето меѓународната инвестициона позиција на една земја. Односно, нето меѓународната инвестициона позиција на Република Македонија е разлика помеѓу инвестициите на резидентите кај нерезиденти (нејзините меѓународни средства) и инвестициите на нерезидентите кај резиденти (нејзините меѓународни обврски).

Директните инвестиции се вложувања со кои инвеститорот има намера да воспостави трајна економска поврзаност и/или да оствари право на управување со правното лице во кое инвестира. Притоа, како критериум за дефинирање на директните инвестиции, согласно меѓународните препораки и стандарди, се користи минимално учество од 10% во капиталот или одлучувачко право на глас во правното лице во кое се инвестира. Директните инвестиции го вклучуваат акционерскиот капитал, реинвестираната добивка и долгот на меѓусебно поврзаните субјекти. Извор на податоци за директните инвестиции за составување на меѓународната инвестициона позиција на Република Македонија, се прашалниците - извештаите за состојбата и прометот на поврзаните субјекти кои до НБРМ на годишна основа ги доставуваат сите правни лица-резиденти за вложувањата во и од странство.

Портфолио инвестициите ги опфаќаат вложувањата во должнички хартии од вредност и во сопственички хартии од вредност, каде инвеститорот поседува помалку од 10% од акционерскиот капитал или нема одлучувачко право на глас. За составување на меѓународната инвестициона позиција на Република Македонија, извор на податоци за вложувањата во сопственички хартии од вредност се годишните прашалници - извештаи за состојбата и прометот на поврзаните субјекти, а за вложувањето во должнички хартии од вредност се користат податоците од платниот промет на деловните банки со странство (согласно Извештајниот систем за меѓународните трансакции), извештаите за работи со хартии од вредност од овластените учесници на Македонската берза, како и базата на податоци на Централниот депозитар на хартии од вредност. За пресметка на пазарната вредност на хартиите, се користат податоците за пазарните цени од Македонската берза на хартии од вредност.

Останатите инвестиции ги опфаќаат средствата и обврските врз основа на краткорочни и долгорочни финансиски и трговски кредити и заеми, валути и депозити и останати средства и обврски. Согласно Прирачникот за платен биланс на ММФ, под трговски кредити се подразбираат побарувањата и обврските кои произлегуваат од комерцијално работење на резидентите со странство (по основ на извоз/увоз на стоки и услуги, авансно плаќање и сл.). За составување на меѓународната инвестициона позиција на Република Македонија, извор на податоци за трговските кредити се кварталните извештаи за побарувања и обврски по комерцијално работење на резидентите со странство (образец КИПО), а за финансиските

кредити и заеми се користи кредитната евиденција со странство (образец КЗ и КО). Валутите и депозити ги опфаќаат депозитите кои резидентните банки ги држат во странство, односно обврските на резидентните банки кон нерезидентите. Извори на податоци за оваа ставка се месечните извештаи за сметководствената состојба на сметките од комерцијалните банки и платниот промет на банките со странство.

Табели бр.30-32 Бруто надворешен долг, Бруто надворешни побарувања и Нето надворешен долг

Општи методолошки објаснувања

Евидентирањето и следењето на надворешниот долг го врши Народната банка на Република Македонија (во продолжение: Народната банка) како надлежна институција, согласно со Законот за Народната банка на Република Македонија и Законот за девизно работење.

Статистиката за надворешниот долг, во основа, се изготвува согласно со Прирачникот за статистика на надворешниот долг⁸⁷ (Прирачник).

Бруто надворешен долг

Бруто надворешниот долг во даден момент е еднаков на износот на тековните и безусловните обврски кои бараат плаќања на главница и/или камата од страна на должникот во некое идно време и кои се должат кон нерезиденти, од страна на резидентите на една економија. Согласно со ваквата дефиниција, бруто надворешниот долг претставува состојба на одреден ден на сите идни обврски на резидентите кон нерезидентите, што вклучува обврски по главница, достасани неплатени обврски по главница и камата, како и пресметана задоцнета камата, независно од видот на инструментот и рочноста.

Бруто надворешни побарувања

Бруто надворешните побарувања се состојба на сите тековни и безусловни побарувања, врз основа на должнички инструменти, кои ги имаат резидентите од нерезиденти. Во основа, дефиницијата за бруто надворешните побарувања е идентична со дефиницијата за бруто надворешниот долг, со оглед на фактот дека побарувањата на една економија претставуваат долг на друга економија.

Нето надворешен долг

Нето надворешниот долг е дефиниран како разлика помеѓу состојбата на бруто надворешниот долг и бруто надворешните побарувања. Нето надворешниот долг, во својата структура е идентичен со бруто надворешниот долг, при што стандардното прикажување се состои од поделба по институционални сектори, рачност и инструменти на долг.

Согласно со Прирачникот, поделбата на долгот се врши помеѓу четири основни институционални сектори во економијата, и тоа:

- државниот сектор (ја вклучува јавната власт и нејзините агенции - владините единици на сите нивоа - централна, локална власт и социјални фондови);
- монетарната власт (централната банка, или друга институција носител на монетарната власт);
- банкарскиот сектор (финансиските посредници кои вршат активности на прибирање депозити и давање кредити);
- останати сектори (небанкарските финансиски посредници, нефинансиските трговски друштва, домаќинствата и непрофитните институции).

⁸⁷ External Debt Statistics: Guide for compilers and Users, IMF, 2003.

Понатаму, во рамките на секој сектор, е извршено разграничување по рочност, при што долгот се дели на краткорочен (со рок на доспевање до една година) и долгорочен (со рок на доспевање над една година).

На третото ниво, долгот се распределува по стандардни видови на инструменти, и тоа:

- трговски кредити (побарувања или обврски кои произлегуваат од директно одобрување кредит од добавувачот (испорачателот), врз основа на промет на стоки и услуги, авансни плаќања од купувачот на стоки и услуги и изведување на работи);

- заеми (побарувања или обврски кои настануваат со директно позајмување на финансиски средства (пари) од страна на кредиторот на должникот врз основа на договор за кредит);

- должнички хартии од вредност (креирање долг или побарувања преку емисија/купување хартии од вредност, како дел од портфолио-инвестициите во земјата, со кои се тргува на организирани финансиски пазари, како и преку шалтер);

- валути и депозити (валутите се побарувања од централната банка која ги издала банкнотите и монетите, од страна на нерезидентите кои располагаат со нив. Обврските врз основа на депозити се обврски на финансиските институции кои примаат депозити од нерезидентите, додека побарувањата по депозити настануваат врз основа на депонирани средства кај нерезидентни финансиски институции); и

- останато (останатите побарувања и обврски настануваат врз основа на должнички инструменти кои не се вклучени во претходните групи. Важна категорија во ставката „останато“ се достасаните неплатени обврски/побарувања кои се третираат како краткорочни, бидејќи доспеваат веднаш и се кумулатив на достасаните неплатени обврски/побарувања по сите претходно наведени инструменти).

Во рамките на нето надворешниот долг, посебно се прикажуваат нето обврските на меѓусебно поврзаните субјекти. Издвојувањето на побарувањата/обврските на меѓусебно поврзаните субјекти во рамки на нето надворешниот долг е значајно заради обезбедување компатибилност и конзистентност со извештајот за меѓународната инвестициска позиција, каде што овие обврски/побарувања на меѓусебно поврзаните субјекти се дел од категоријата „директни инвестиции (останат капитал)“.

Од аспект на вреднувањето, согласно со Прирачникот за сите инструменти се користи номиналната вредност, освен за должничките хартии од вредност, каде што долгот се прикажува по пазарна вредност. Ова во целост усогласено со начинот на нивно прикажување во рамките на меѓународната инвестициска позиција на земјата.

Податоците за состојбата на долг, плановите на отплата, достасаните неплатени обврски и склучените кредитни работи се пресметуваат во извештајните валути по средниот курс на Народната банка, на датумот на пресек. Тековите по надворешниот долг, повлечените средства и отплатите се курсираат по средниот курс на Народната банка, на датумот на настанување на трансакциите.

Состојбата на надворешниот долг е резултат на повлекувањата на средства, намалени за вкупните отплати на главнина, зголемени за износите на капитализирана достасана неплатена камата и оценета задоцнета камата до датумот на пресек. Со оглед на фактот дека состојбите се курсираат по курс на крај на периодот, а тековите (повлекувања и отплати) со курс на денот на трансакцијата, разликата во состојбата на почетокот и крајот на периодот не одговара на нето-промените од трансакции, туку таа ги вклучува и остварените курсни разлики.

Извори на податоци и методологија за изготвување на нето надворешниот долг на Република Македонија

Извори на податоци за нето надворешниот долг на државниот сектор:

- за категоријата „должнички хартии од вредност (обврзници и инструменти на пазарот на пари)“ - во делот на должничките хартии од вредност издадени во странство и купени од нерезиденти, се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (КЗ);

- за категоријата „должнички хартии од вредност (обврзници и инструменти на пазарот на пари)“ - во делот на должничките хартии од вредност, издадени во земјата и купени од нерезиденти, се користат податоци од: извештаите за работи со хартии од вредност (ИХВ), кои ги доставуваат овластените учесници на Македонската берза; од Централниот депозитар на хартии од вредност и од Македонската берза на хартии од вредност за утврдување на пазарната цена на хартиите од вредност. Во делот на бруто надворешниот долг, за тековната година, при пресметката на оваа ставка се користи состојбата на долг на крајот на претходната година, и нејзе ѝ се додадени нето-движењата од платниот биланс во делот на портфолио-инвестициите - должнички хартии од вредност.

- за категоријата „заеми“ се користат податоци од: системот за известување за надворешниот долг (извештаи за кредитното задолжување КЗ) - кредитна евиденција која се води во НБРМ и која произлегува од поединечно евидентирање на обврските по одделни кредитни работи со сите основни елементи. Оваа евиденција овозможува добивање на податоци за состојбата на надворешниот долг, користењата, отплатите, износот на достасаните неплатени обврски за одредена кредитна работа и сл.; и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО) - кредитната евиденција која се води во НБРМ и која произлегува од поединечно евидентирање на побарувањата по одделни кредитни работи со сите основни елементи. Оваа евиденција обезбедува податоци за состојбата на побарувањата, одобрувањата, наплатите, износот на достасаните ненаплатени побарувања за одредена кредитна работа и сл.

Извори на податоци за нето надворешен долг на секторот „монетарна власт“:

- за категоријата „должнички хартии од вредност (обврзници и инструменти на пазарот на пари)“ - се користат податоци од извештаите на НБРМ за состојбата и структурата на официјалните девизни резерви на Република Македонија;

- за категоријата „валути и депозити“ - се користат податоци од извештаите на НБРМ за состојбата и структурата на официјалните девизни резерви на Република Македонија;

- за категоријата „заеми“ - се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ);

- за категорија останати обврски се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (кредитно задолжување КЗ) и претставува задолжување на Народна банка на Р. Македонија кон Меѓународниот монетарен фонд преку распределба на специјални права за влечење (СПВ).

Извори на податоци за нето надворешен долг на секторот „банки“:

- за категоријата „заеми“ се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО);

- за категоријата „валути и депозити“ се користат податоци од банкарските извештаи за состојбата на средствата и обврските (КЊБИФО) - месечни извештаи за сметководствената состојба на сметките од комерцијалните банки;

- за категоријата „останати обврски“ се користат податоци за достасаните неплатени обврски по категоријата „заеми“, од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО).

Извори на податоци за нето надворешен долг на останатите сектори:

- за категоријата „заеми“ се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО);

- за категоријата „валути и депозити“ се користат податоци од месечните извештаи за состојбата на редовните сметки на резидентите во странство (извештаи МИ);

- за категоријата „краткорочни трговски кредити“ се користат податоци од кварталните извештаи за побарувањата и обврските по комерцијално работење на резидентите со странство

(КИПО). За тековната година, за оваа категорија се прават проценки за податоците за состојбата на долгот и побарувањата од комерцијално работење, при што износите се добиваат со додавање на тековите за ставката трговски кредити од платниот биланс на состојбата на крајот на претходниот квартал ;

- за категоријата „долгорочни трговски кредити“ се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО);

- за категоријата „останати обврски“ се користат податоци за достасаните неплатени обврски по категоријата „заеми“ од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО).

Извори на податоци за нето надворешниот долг на меѓусебно поврзаните субјекти - директни инвестиции:

- како основен извор на податоци за побарувањата и обврските на меѓусебно поврзаните субјекти се користат: за заемите на меѓусебно поврзаните субјекти се користи системот за известување за надворешниот долг (кредитно задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитно одобрување КО), каде постои можност за утврдување на меѓусебната поврзаност на кредиторите и должниците; за трговските кредити на меѓусебно поврзаните субјекти податоците од кварталните извештаи за побарувања и обврски по комерцијално работење на резидентите со странство (КИПО); како дополнителен извор на податоци за побарувања и обврски по други основи се користат податоците од годишните прашалници - за состојбата и прометот на поврзаните субјекти (ДИ-22 и ДИ-11).

Податоците за периодот 2004-2005 година се на годишна, додека почнувајќи од 2006 година, тие се објавуваат на квартална основа во евра и американски долари.

Табела бр.33 Девизни резерви

Податоците се однесуваат на состојбата на девизните резерви и другите девизни средства на определен датум.

Девизните резерви како средства со кои располагаат и се контролирани од страна на монетарните власти, се состојат од: монетарно злато, специјални права на влечење (SDR-Special Drawing Rights), резервна позиција кај ММФ и девизи.

Одделните компоненти на девизните резерви се дефинирани целосно во согласност со методологијата на Меѓународниот монетарен фонд (Прирачник за платен биланс, петто издание).

Состојбата на девизните резерви се пресметува по средниот курс на НБРМ на денот за кој се објавуваат податоци.

Монетарно злато

Злато: Категоријата монетарно злато го опфаќа златото со кое ракува НБРМ, а кое се состои од монетарно злато кое се наоѓа во трезорот на НБРМ, златни гранулати, монетарно злато депонирано во странски банки и монетарно злато на пат.

Депозити во злато: Депозитите во злато го опфаќаат ороченото злато во странски банки на подолг временски период.

Девизи

Депозити кај странски банки: Оваа категорија ги опфаќа девизните средства на ностро сметки кај странски банки, средства во странски банки кои служат како покритие за отворени акредитиви и гаранции, пласмани во субординирани депозити во странски валути кај нерезиденти, како и орочени девизни средства во странство.

Ефектива во трезор: Ефективата во трезор ја сочинуваат ефективните средства за плаќање кои се наоѓаат во трезорот на НБРМ, чекови во девизи примени во благајна, чекови испратени за наплата во странство, како и чекови испратени за наплата кај домашни банки.

Хартии од вредност: Во оваа категорија влегуваат девизните средства пласирани во должнички купонски и дисконтни хартии од вредност издадени или гарантирани од странски држави, централни банки, мултилатерални развојни банки и меѓународни финансиски институции, како и девизните средства пласирани во колатерализирани и агенциски обврзници.

Други девизни средства

Во оваа категорија се опфатени пласманите во субординирани депозити во странски валути кај нерезиденти, девизни средства во странски банки кои служат како колатерал за дадени гаранции, примени девизни средства на тековните сметки на државата, како и пласмани во сопственички хартии од вредност издадени од нерезиденти (БИС-акции) во странска валута расположиви за продажба.

Табели бр.34 и 35 Девизен курс на денарот- просек за периодот и на крајот од месецот

Просечните годишни девизни курсеви се пресметуваат како аритметичка средина од просечните месечни девизни курсеви.

Просечните квартални девизни курсеви се пресметуваат како аритметичка средина од просечните месечни девизни курсеви од дадениот квартал.

Просечните месечни девизни курсеви се пресметуваат како аритметичка средина од средните дневни девизни курсеви.

Девизен курс на крајот на месецот е средниот дневен девизен курс од курсната листа на НБРМ за последниот ден од месецот.

Табела бр.36 Индекси на ефективен девизен курс на денарот

Реалниот ефективен девизен курс претставува индексен број кој се добива како количник од индексот на номиналниот ефективен девизен курс на денарот и индексот на релативните цени.

Индексот на номиналниот ефективен девизен курс (НЕДК) на денарот се пресметува како пондерирана геометриска средина од билатералните просечни месечни девизни курсеви на дванаесет поголеми надворешнотрговски партнери на Република Македонија (Австрија, Бугарија, Хрватска, Германија, Грција, Италија, Холандија, Русија, Словенија, Турција, САД и Србија), со базен период 2003=100 и пондери засновани врз надворешнотрговската размена во 2006 година.

Индексот на релативни цени е однос помеѓу просечниот пондериран индекс од индексите на странски цени на земјите што соодветствуваат со изборот на земји чии валути се користат при пресметката на НЕДК на денарот и индексот на домашни цени, со базен период

2003=100 и пондери засновани врз надворешнотрговската размена во 2006 година. Притоа, како дефлатори се користат индексот на потрошувачки цени (CPI), Индексот на производители на индустриски производи (PPI) и Индексот на трошоци на работна сила по единица производ (ULC).